

Nyt. szám: 255/0h60

68

200

271/0942

Kl. sz.: 204/0203.

TITKOS
Folytatva 16/1993 MCMF m.
alapsz. n. 1994. o. t. 13. §
Nyt. sz.: 207

HADTÁP BIZTOSÍTÁS

3

XVI. ÉVFOLYAM
1983. 3. SZÁM



1991-03-18

MEGJELENIK NEGYEDÉVENKÉNT
AZ MNHF-SÉG BELSŐ KIADVÁNYA

HTB 12944

31/54

TITKOS

„A hadtápbiztosítás magában foglalja mindazokat a rendszabályokat, amelyek a hadtáp megszervezésére, valamint a csapatok anyagi, technikai, egészségügyi és egyéb irányú biztosítására és kiszolgáltatására irányulnak.”

*[MN Harcászati Szabályzat (ho.-e.)
47. pont.]*

HADTÁPBIZTOSÍTÁS



1983

3

MN HADTÁPFŐNÖKSÉG BELSŐ KIADVÁNYA

Készült: 650 pld.-ban

Egy pld.: 92 lap

Snsz.: 30/403

Szerkeszti: a Szerkesztő Bizottság
A Szerkesztő Bizottság elnöke: Dr. Lapos Mihály vezérőrnagy
Szerkesztőség: Budapest XIII., Dózsa György út 49/a. MN HTP Törzs
Felelős szerkesztő: Tóth József alezredes
Felelős kiadó: Elekes János ezredes

A HADTÁPBIZTOSÍTÁS ELMÉLETE

A vezetés korszerűsítésének néhány aktuális kérdése

II. RÉSZ

*Dr. Lapos Mibály vezérőrnagy,
a hadtudományok kandidátusa*

A Hadtápbiztosítás 1983. 2. számában a vezetés néhány aktuális kérdése került felvetésre. Folytatva, a jelen cikk keretében újabb olyan elvi és gyakorlati kérdéseket vetek fel, melyek helyes, a körülményeknek megfelelő alkalmazása jelentősen hozzájárulhat a korszerű vezetési stílus kialakításához, a munkakollektívák alkotó, aktív, kezdeményező tevékenységének kibontakoztatásához.

Sokoldalú vita a döntés előtt, egységes és határozott cselekvés a döntés után

Az előttünk álló feladatok sokrétűsége egyértelműen igényli, hogy a döntéseket megelőzően mélyreható tudományos elemzést hajtsunk végre és erre az elemzésre támaszkodva véleményezzük, alakítsuk ki a döntés azon változatait, amelyek legjobban szolgálják a kitűzött célok elérését. A jó döntés előkészítésének alapvető feltétele az, hogy abba, a témához legjobban értő emberek kerüljenek bevonásra, továbbá az, hogy a kialakított munkarend, munkahelyi légkör ösztönözzön az alkotó aktív, kezdeményező tevékenység kibontakoztatására. Ez a gyakorlatban olyan vezetési módszerek megvalósítását követeli, amelyek egyértelműen igénylik azt, hogy a döntés előkészítésében részt vevők legjobb tudásukat kifejtve működjenek közre. Érezzék azt, hogy a döntés-előkészítés során igénylik a véleményüket, igénylik azt is, ha a helyzet megkívánja, hogy bátran mondjanak ellent, fejtsek ki az ellentmondás, a vitára bocsájtott megoldás tagadásának alapját képező nézeteiket, tudományosan megalapozott érveiket.

Csak ez a módszer eredményezheti a hatékonyságot, ez a módszer kapcsolja ki a „*bólogató Jánosok*”-at.

Az ilyen eljárás tehát az egyik oldalról biztosítja a körültekintő eljárást, a döntések várható politikai, katonai gazdasági és társadalmi kihatásának legjobb számbavételét, a másik oldalról pedig eleve jó alapokat biztosít az egységes és határozott cselekvéshez.

A vezetőknek nagy figyelmet kell tehát fordítani arra, hogy az előkészítés időszakában mindenki ki tudja bontakoztatni a legjobb képességeit. A döntés után pedig a legnagyobb határozottsággal kell megkövetelni azt, hogy a végrehajtásban közreműködő személyek a legnagyobb következetességgel, minden eltérés nélkül hajtsák azt végre. Ezt még akkor is meg kell követelni, ha

egyébként a vezető az előkészítés során elhangzott vélemények egyikét, másikat nem vette figyelembe. Vita a döntésig – egységes cselekvés a döntés után. Ennek az alapelvnek a következetes megvalósítása képezi egyik döntő alapját minden szervezet eredményes tevékenységének.

Célok, feladatok egységes értelmezése – a siker alapvető feltétele

Már többször utaltunk arra, hogy a feladataink sikeres végrehajtása alapvetően a végrehajtásban közreműködő személyek – a mi vonatkozásunkban a katonatömcgek – tevékenységétől függ. A katonatömcgek tevékenységét több tényező ösztönzi vagy akadályozhatja. Ebben a vonatkozásban most annak a jelentőségét emeljük ki, hogy az eredményes, aktív tevékenység szempontjából milyen fontos a célok és feladatok egységes értelmezése. A vezetőnek tehát gondoskodni kell arról, hogy a feladat végrehajtásában részt vevők egységesen értsék a feladat tartalmát, az elérendő célokat és a cél eléréséhez vezető utat, annak feltételeit.

Ezt a feladat, a szervezet jellegétől függően különböző módszerekkel lehet elérni. A vezető és végrehajtó szervezetekben egyaránt fontos, hogy a személyi állomány egységesen értelmezze mind az adott időszakban, mind az egyedileg megoldandó feladatokat.

Az egész időszakra vonatkozó egységes felfogás, szemlélet kialakítása érdekében célszerű eljárásnak tekinthetjük azt, ha a vezető gondoskodik arról, hogy általában a teljes állomány értse az időszak, az év lényegét, egész konkrétan pedig azok, akik a végrehajtás mozgatóerői. A teljes állomány szemléletének formálását állomány- és tiszti gyűléseken célszerű elvégezni, míg a végrehajtásban és a végrehajtás mozgatásában részt vevők szemléletét parancsnoki értekezleteken kell formálni, itt már gondot fordítva annak az ellenőrzésére is, hogy az egységes értelmezés a célok és a feladatok megoldása, módjának megértése biztosított-e.

Ez az aktus nélkülözhetetlen a vezetési gyakorlatban, mert a feladatok egységes értelmezése, az egységes szemlélet kialakítása nélkül a feladat végrehajtása minőség és forma tekintetében sok nemkívánatos körülményt idézhet elő.

Az időszak, az év lényegének egységes értelmezésén túlmenően gondoskodni kell arról is, hogy az időszakban jelentkező egyes fontosabb feladatok egységes értelmezését külön biztosítsuk. Hogy követhetőbb legyen, néhány példa: Tervezzük például azt, hogy az adott időszakban lefolytatunk értekezletet az ellátók és ellátandók részére, módszertani bemutatókat a hadtáp felkészítésének fokozására stb. Az időbeni előkészítés és az egyes végrehajtás érdekében célszerű, ha az időszak elején minden egyes ilyen feladatra kidolgozzuk és kiadjuk a követelményeket.

E követelményekben meg kell határozni a célt, a feladat összetevő elemeit, a feladat végrehajtásának körülményeit, a végrehajtó és résztvevő állományt, az ehhez szükséges elgondolás és kidolgozandó anyagok legfőbb tartalmát, előkészítésük haráridejét.

Szeretnénk aláhúzni annak a fontosságát, hogy a követelmények az egyértelműség mellett ne zárják ki a végrehajtók kezdeményezését, hanem éppen ellenkezőleg, igényeljük azt. A követelmények kidolgozásával kapcsolatban ugyan csak fel kell hívni a figyelmet arra, hogy azok kiadása csak akkor töltik be a szerepüket, ha azok körültekintően kerülnek kimunkálásra, s ezáltal nem igénylik a változtatást. Nem tekinthető jó módszernek az, ha úgy járnak el, hogy

az időszak elején általános követelményeket az egyes kialakult feladatokra kiadjuk, majd ahogy közeleg a végrehajtás határideje, pontosítjuk az elgondolást és a korábban kiadott követelményeket újra értelmezzük, s esetleg az elgondolás jóváhagyásakor további változtatásokat eszközölünk.

Az ilyen módszer komolytalan helyzetet idéz elő, bizonytalanná teszi a végrehajtót, sok felesleges lépést, munkát eredményez és a végtermék sem eredményezi azt, amit vártunk.

Tapasztalatok gyűjtése, elemzése, általánosítása és közreadása

A vezetői tevékenység folyamán a tapasztalatok gyűjtése, elemzése, és általánosítása fontos szerepet tölt be mind az előljáró vezető szervek, mind pedig a végrehajtók számára. Az előljáró felső vezető szervek a tapasztalatok rendszeres gyűjtése és elemzése alapján lehetőséget kapnak arra, hogy felfedjék a feladatok végrehajtása során jelentkező pozitív és negatív tendenciákat és arra, hogy intézményesen rendszabályokat fogantossítsanak a pozitív tendenciák erősítése és a negatív tendenciák felszámolására.

Az általánosított és elemzett tapasztalatok közreadása segíti a végrehajtó- és középirányító szervek munkáját, jelentős mértékben hozzájárul nézeteik, szemléletük formálásához, egységesítéséhez.

A tapasztalatok általánosításának, közreadásának számos módszerét ismerjük. Ennek ellenére mégis felhívnánk a figyelmet néhányra, melyet úgy ítélünk meg, jobban kellene alkalmazni a gyakorlati munkában.

E tekintetben egyik legfontosabb teendőnknek azt tartjuk, hogy a vezető hadtáp törzsek rendszeresen bizonyos témák vonatkozásában tűzzék napirendre a szerzett tapasztalatok általánosítását, megfelelő konzekvenciák levonásával. Ennek az a jelentősége, hogy a vezető hadtáp törzsek biztosítják tagjaik nézeteinek formálását, ezáltal egységes a követelménytámasztás.

Ennek többféle módja lehet. El lehet végezni írásban, szóban, osztály-, alosztály-értekezleten, törzstiszti gyűléseken, illetve a témához legjobban értő csoportok munkája útján. Különösen fontosnak tartjuk ezt azon témák vonatkozásában, amelyek a hadtáp területén „új témaként” jelentkeznek, vagy abban az esetben, ha az ellenőrzési tapasztalatok arra utalnak, hogy bizonyos területeken a problémák nem egyedi, hanem általánosoként jelentkeznek. Gondolunk itt például ilyenekre: megváltoztatjuk a csapathadtáp kiképzés programját, újat adunk ki. Ezután mindenképpen akkor járunk el helyesen, ha valamennyi vezetési szint az új kiképzési program rendszerbe illesztésével kapcsolatos tapasztalatokat érvényesíti, elemzi, a szükséges konzekvenciákat levonja. Ha a tapasztalatok arra utalnak, hogy bizonyos területeken változtatni kell, úgy azt folyamatba kell tenni, ha azt tapasztaljuk, hogy valamilyen értelmezési probléma miatt nem úgy valósul meg a követelmény a gyakorlatban, ahogy az elvárható, akkor gondoskodni kell arról, hogy a követelményeket újra értelmezzük és így biztosítsuk azok maradéktalan egységesítését.

A tapasztalatok általánosításának következő módja az írásos anyagok, filmek kiadása. Például: *HKSZ hadtápbiztosításának szervezésével és végrehajtásával kapcsolatos tapasztalatok leírása, kiadása.*

Ezek az írásos kiadványok lehetnek főnökségi kiadványok, folyóiratokban megjelenő cikkek. E vonatkozásban arra hívnánk fel a figyelmet, hogy a főnökségi kiadványok végén nemkívánatos, ha a végrehajtandó feladatok sokaságát

soroljuk fel. Alapvetően abból kell kiindulni, hogy a követelmények, feladatok adottak. A kiadvánnyal azt kell elérni, hogy a végrehajtás módszereit általánosítsuk, érvényesítsük s ezáltal segítsük elő a korábban kiadott követelmények maradéktalan végrehajtását.

Ami az egyes feladatokkal összefüggő tapasztalatokat illeti, azt tartjuk szükségesnek kihangsúlyozni, hogy itt törekedni kell a részletkérdések értelmezésére. Sokan úgy vélekednek: ugyan mit számít, ha én ezt a „kis” dolgot közreadom, s talán még ki is nevetnek. Gondolom, egyértelmű, hogy e hibás szemlélettel nem békülhetünk meg. Alapvetően abból kell kiindulni, hogy az ügyünket „sok kis dolog” mozgatja és viszi előre és e sok kicsi dologból születnek a nagy dolgok. Ezért segíteni és támogatni kell minden „kis dolog” publikálását. A szakma legjobb hozzáértőinek arra is vállalkozni kell, hogy közreadják azokat a tapasztalatokat, amelyek a parancsnok és a vezetés különböző köreinek a hadtáp munkájával kapcsolatos szemléletét hivatottak alakítani, formálni. A tapasztalatok általánosításának, közreadásának további módszerei lehetnek: a tapasztalatcserék, továbbképzések, értekezletek módszertani értekezletek foglalkozások, bemutatók.

A módszertani bemutatókról néhány szót. A módszertani bemutatók hasznosak és jó szolgálatot tesznek a jó tapasztalatok általánosítása, a követelmények és végrehajtás módszerének egységes értelmezése, valamint a tiszti, tiszthelyettesi, polgári állomány szemléletének formálása vonatkozásában. A módszertani bemutatók ezért egyre fontosabb szerepet töltenek be a szabályzat szerinti rend meghonosításában és fenntartásában. A módszertani bemutatók azonban csak akkor lesznek hasznosak, ha az érintett vezető törzsek következetes munkát végeznek a bemutatott módszerek betartásának maradéktalan megkövetelésében. Sajnos, hogy e tekintetben még sok a nemkívánatos jelenség, a bemutatók nem tudják betölteni – a következetesség hiánya miatt – szerepüket. A bemutatók érvényesítése tekintetében gondot okoz az is, hogy a bemutatókat a körülményektől elszakítva szervezzük. A dolog természeténél fogva kiemelten kezeljük, a végrehajtók teljes energiájukat arra összpontosítják, a témához jól értő szakemberek sok-sok tanáccsal látják el azokat. Egyről azonban a szervezők elfelejtkeznek. Az egyes feladatok a mindennapi élet sokoldalúságában, bonyolultságában kerülnek végrehajtásra, nem „laboratóriumi” körülmények között. Ezért az eredményesség érdekében a bemutatók szervezése során nagyobb figyelmet kell fordítani a körülmények, az egyes feladatok végrehajtását pozitív vagy negatív irányba befolyásoló tényezők érzékeltetésére és a bemutatókat ezekbe beleágyazva kellene szervezni.

Az új iránti érzékenység a fejlődés egyik biztosítéka

A jelenlegi körülmények között a korszerű vezetői tevékenység egyik alapvető jellemzője a problémák, az új jelenségek iránti érzékenység és az azokra való gyors reagálás. Ez a katonai élet minden területére érvényes. Napjainkban a gazdasági szférában, a külső és belső körülmények hatására, minden vezetési szinten az érzékeny reagálás vezetési módszer alkalmazása válik be a legjobban. Ma már nem lehet a „rég” módon gondolkodni. Gazdagodásunk ellenére anyagi lehetőségeink szűkülnek, ezért az alapvető célkitűzések teljesítése érdekében előtérbe kerül: a hatékonyság, a takarékoság; a mobilizálható tartalékok feltárása és aktivizálása; a közös és többrendeltetésű erőforrások, anyagi és szellemi lehetőségek hasznosítása.

Az új jelenségekkel szembeni érzékenység és az azokra való gyors reagálás igénye fokozottan érvényesül a katonai élet más területein is. Gondoljunk csak arra, hogy ha egy katonai egységen belül valamilyen új harci technikai eszköz megjelenik, lehet-e azt egyszerűen csak tudomásul venni? Semmiképpen sem, mert a szolgálatba állított új harceszköz új lehetőséget teremt az ellenség megsemmisítésében is. Ez a körülmény szükségessé teszi, hogy tisztázzuk: az új harceszköz megjelenése milyen változásokat eredményez a harc megvívásának módjában, esetleg új fegyverek, szakalegységek alkalmazásában, a személyi állomány felkészítésében? Számba kell vennünk azt is, hogy az új harceszköz megjelenése milyen hatást gyakorol a vezetői tevékenység megszervezésére és a vezetési módszerekre, megújításra, vagy változtatásra hol van szükség. E megállapítás igazának bizonyítására elegendő, ha csupán arra hivatkozunk, hogy mit vont maga után a magasabbegységeknél a rakétacsapatok, vagy a gépesített lövészegységeknél az önjáró tüzérség megjelenése.

Mivel a tudományos és technikai forradalom hatására mindig új és új helyzet teremődik, a korszerű vezetői tevékenység is elképzelhetetlen az új iránti érzékenység és az azokra való gyors reagálási készség nélkül.

Fontos, hogy mindenki maradéktalanul teljesítse kötelességét

Vezetői tevékenységünk elemzése során azt a következtetést is levonhatjuk, hogy célkitűzéseink eredményes teljesítése szempontjából nélkülözhetetlen az egyes vezetési szintek helyének, szerepének erősítése. A feladatot így fogalmazhatjuk meg magunknak: el kell érniünk, hogy minden vezetési szint maradéktalanul betöltse szerepét, hogy biztosítani tudja az alaprendeltetéséből fakadó feladatok végrehajtását. Ma egyre ritkábban, de még mindig előfordul, hogy a különböző vezetési szinteken meghozzák a döntéseket, kiadják az utasításokat és a közbeeső vezetési szintek megkerülésével „*elmennek azt végrehajtani*”.

Az ilyen módszer kedvezőtlen hatást gyakorolt a közbeeső vezetési szintekre, kikapcsolja, „játékosból drukkerré változtatja azokat”, nem ösztönzi az alkotó, kezdeményező tevékenység kibontakozását. Ezért az a véleményünk, hogy minden vezetési lépcső elsődrendű kötelessége a közvetlen alárendelt vezetési szint hatékony működésének elősegítése, biztosítva azt, hogy mindenki (minden szerv) a maga helyét, szerepét eredményesen betöltse. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy távolabbra ne tekintsünk, mert például egy vezetési szint minősítése során – az összefüggések miatt – elengedhetetlen az alárendelt helyzetének vizsgálata, ismerete. A kettő tehát nem zárja ki egymást. Az eredményes munka szempontjából döntő azonban, hogy a különböző szinteken dolgozók feladataikat az alaprendeltetésüknek megfelelően teljesítsék.

A csapat- és hadtápvezetés automatizálása – hatása

A csapat- és hadtápvezetés automatizálása napjaink feladata. Napjaink feladata még akkor is, ha csak szinte a kezdeti lépéseket tettük meg e területen, – bár megjegyzendő, ha nem is nagy léptekkel, de mindennap teszünk egy lépést annak érdekében, hogy az automatizálás valóságossá váljék. Gondoljunk csak arra, hogy a hadtáp területén már sokasodnak az egység számviteli részlegek. Ezzel párhuzamosan a felső szinten kialakulnak egész komplex programok, kialakultak többségében magasabbegységtől központig a hadtápbiztosítás tervezésével összefüggő számvetések gépi programjai. Ezek a példák ténylegesen igazolják, hogy annak a korszaknak a kezdetén vagyunk, amelyben a számítógépek „*ural-*

kódóvá” válnak, megsokszorozzák az ember lehetőségeit mind a tudományos kutatás, mind a vezetés gyakorlatával összefüggő információs, döntés, szervezés, nyilvántartás, elemzés stb. feladatok vonatkozásában.

Ahhoz azonban, hogy ez a lehetőség a maga idejében valósággá váljék, még sokirányú felkészülési feladatot kell megoldani.

Mindenekelőtt tanulni és tanítani kell. Az elektronikus számítógépeket mesterien ismerő, programozó, kezelő szakembergárda kialakításával párhuzamosan a vezetőknek, vezető hadtáptörzseknek tanulni és tanítani kell a gépek lehetőségeit oly módon, hogy képesek legyenek a megoldandó feladat megfogalmazására és az automatizált vezetési rendszer lehetőségeinek maximális igénybevételére. Ezzel egy időben folyamatosan gondoskodni kell a hadtáptörzsek szervezeti korszerűsítéséről, a munkastílus megújításáról, az új követelményekhez és lehetőségekhez való igazításáról.

Mint ahogy utaltunk rá, ez a probléma napjaink feladata. Szabad legyen csupán olyan részkérdésekre utalni, mint a Csapat Számviteli részlegek munkarendbe való beillesztése. A harctevékenységek hadtápbiztosításával kapcsolatos munkarend kialakítása a gépek alkalmazásával. Már most a kezdeti lépések is új lehetőségeket tárnak fel a hadtáptörzsek részére. Több lehetőség és idő van a minőségi munkára, kedvezőbb alkalom nyílik például a gazdálkodás hatékonyságával összefüggő elemzések elvégzésére, a gazdálkodásban jelentkező kedvező vagy kedvezőtlen tendenciák gyorsabb felfedezésére, ezáltal a gazdálkodás hatékonyságának fokozására. A tanulás és tanítani feladat megoldása különösen fontos a tanintézetekben. A jelenleg tanuló káderek 15–20 év múlva bekerülnek a közép- és felsőszintű vezető szervekbe. Ha ezeket intenzíven nem készítjük fel az automatizált vezetési rendszerben való tevékenységre, akkor nagy hibát követünk el, mert a számítástechnika rohamos fejlődése következtében az ismeret és a technika, a lehetőség és a valóság között a távolság nem hogy csökkenne, hanem növekedni fog.

Ahogy képzel – úgy veszed hasznát

Mint ahogy utaltunk már rá, a hadtáp valamennyi szintjén egyidejűleg *kettős feladatot kell végrehajtani*:

1. biztosítani kell a egységek életének és kiképzésének hadtáp feltételeit, és
2. folytatni kell a hadtáp személyi állomány kiképzését, felkészítését.

Sajnos sokszor tapasztalható, hogy a kiképzés még nem tölti be maradéktalanul a szerepét.

Általánossá és tudatossá kell tenni azt a szemléletet, mely megadja a kiképzés rangját. Már a katonai tanintézetekben úgy kell nevelni fiatal tisztjeinket, tiszthelyetteseinket, hogy tudják és értsék, hogy mindenfajta vezető elsőrendű kötelessége, hogy az eredményes munka feltételeit megteremtse. A kiképzés az eredményes munka egyik döntő feltétele és lényegét a következőkben lehetne kifejezni. Ahogy képzel – úgy veszed hasznát. Ezért az a parancsnok hadtáphelyettes jár el helyesen, amelyik a kiképzést mindenfajta formalizmustól mentesítve maradéktalanul végrehajtja és beosztottjait is erre neveli. Napjainkban a kiképzésnek van egy sajátos követelménye. A harcoló állomány és a hadtápalgységek személyi állományának együttes kiképzése. Ez abból a helyzetből következik, amely a korszerű harci technikai eszközök tömeges megjelenése kapcsán alakult ki. Ugyanis a korszerű harcászkozok, harckocsik megjelenése – nagy

tömegű anyagot igényel – a feltöltésük folyamán pedig hallatlan mennyiségű anyagot „nyelnek” el. A korszerű harc dinamizmusa megköveteli az alegységek, egységek gyors feltöltését. Ennek a követelménynek csak úgy tudunk eleget tenni, ha a technikai eszközeink (anyag készleteink) gyors feltöltésére a harceszközök kezelőszemélyzetét és a hadtápegységek katonáit az együttes feladataik végrehajtására felkészítjük.

Káderek kiválasztása és nevelése – az eredményes tevékenység legalapvetőbb feltételei

Mint ahogy utaltunk rá, a káderek, különösen a vezető káderek kiválasztása az eredményes tevékenység egyik alapvető feltételét képezi. Ezért valamennyi vezető, vezető törzs, így a hadtáp is alapvető kötelességének kell hogy tekintse a káderek nevelését, a vezető beosztású hadtáptisztek kiválasztását és tervszerű felkészítését a jövőbe beosztásuk betöltésére.

A vezető káderek kiválasztásával, felkészítésével kapcsolatos követelmények jól megfogalmazódnak pártunk vonatkozó határozataiban és a felső katonai vezetés döntéseiben, utasításaiban. Természetes, hogy ezek a határozatok, döntések a legalapvetőbb és legmeghatározóbb kérdésekre térnek ki, általános, valamennyi vezető kiválasztásában egyaránt egységes követelményeket, elveket tartalmaznak, és nem adnak konkrét útmutatást az egyes vezetési kategóriákra.

A mindenkori vezetők, vezető testületek kötelessége, hogy a jelzett általános elvekre, követelményekre támaszkodva kimunkálják az egyes vezetői beosztások betöltéséhez szükséges konkrét követelményeket, és a jelölteket a követelmények tükrében vizsgálják.

A vezetők, így a hadtáp különböző vezetőinek kiválasztásával a jelölteket sokoldalúan a konkrét beosztás betöltésével kapcsolatos követelmények tükrében kell vizsgálni, alapvetően *két tényezőt kiemelve*:

1. A jelölt az eddigi tevékenysége alapján milyen eredményeket ért el.
2. Milyen tartalékokkal rendelkezik, milyen garanciát látunk a vonatkozásban, hogy a magasabb szintű követelményeknek is eleget fog tenni.

E két kérdés elemzett integrációja alapján kell, hogy a döntést meghozzuk.

A vezetői kiválasztás folyamatában végzett elemzés során irányelvnek a már említett párthatározatokat és állami döntéseket kell tekinteni. Erre támaszkodva az alkalmasság eldöntésénél *kiemelt figyelmet kell fordítani a következőkre*:

1. Politikai, katonai, szakmai felkészültsége és személyi tulajdonságai alapján mennyiben képes önállóan a jelenségek elemzése kapcsán állásfoglalásával, magatartásával kedvező hatást gyakorolni a „rábízott” személyi állomány erkölcsi-politikai magatartására, munkájára. Lényegében a politikai elkötelezettségről van szó.

2. Döntéseink meghozatalánál mennyiben képes a tudományos elvek és szemlélet érvényesítésére, nyíltan meri-e vállalni az értelmes kockázatot, mennyiben alkalmazza a demokratikus módszereket, mennyiben támaszkodik a különböző munkakollektívákra.

3. A gyakorlati tevékenység folyamán hogy tudja a feladatok megoldásában közreműködő állami és társadalmi szervezetek tevékenységét összehangolni, a különböző érdekeket összeegyeztetni; meri-e vállalni a konfliktushelyzeteket és ké-

pes-e azok megoldására úgy, hogy alapvetően a társadalmi szintű érdekek jussanak érvényre.

4. Sajátos vonásai biztosítják-e a megfelelő kapcsolat kialakítását munkatársaival, együttműködő párt- és felettes szerveikkel. Alkalmazott vezetési gyakorlat, stílusa hogy biztosítja a munkatársak aktív, kezdeményező képességének a kibontakoztatását, képes-e olyan munkalétkör kialakítására, melyben a munkatársaival való kapcsolata mindenkor elvi alapokra épül és érvényesül a kölcsönös bizalom, megbecsülés.

5. Felkészültsége és a korábban végzett munkája alapján rendelkezik-e innovációs képességekkel, biztosítani tudja-e a szervezet innovációs dinamizmusának az érvényesítését.

6. Rendelkezik-e olyan tulajdonságokkal, amelyek az eredményes munka nélkülözhetetlen feltétele: erkölcsi szilárdság; bátorság, határozottság és következetesség, kezdeményezőkézség és az új iránti érzékenység; alkotó nyugtalanság; ismeretek folyamatos felrúszítására vonatkozó igény és gyakorlat; vállalkozó szellem; áttekintő és rendszerező képesség; a hagyományokkal való szembeszegüléshez szükséges merészség.

Ezen túlmenően a vezető kiválasztása folyamán azt is vizsgálni kell, hogy a vezető rendelkezik-e olyan lelki tulajdonságokkal, mint: ellenállóképesség a stresszhatásokkal szemben; azzal a szükséges energiával, amely elengedhetetlen a vezetői munkában jelentkező akadályok leküzdéséhez. Ennek különös jelentősége van kritikus helyzetekben, amely egy katonai vezető életében elég gyakori jelenség.

A vezetők kiválasztása tehát egy rendszeres és tudatos tevékenység eredménye alapján kell, hogy történjen. A vezetők kiválasztása és felkészítése szempontjából döntő jelentősége van a vezetői kádertartalék felmérésének. E felmérések alapján gondoskodni kell a jelöltek felkészítéséről, képzésük megszervezéséről. Minél több olyan feladatot kell megoldatni velük, amelyek folyamán bizonyítani tudják alkalmasságukat és ki tudják bontakoztatni képességeiket.

A vezetői kiválasztás fent említett szempontjain túl szükséges még számításba venni olyan tulajdonságokat is, ami a jelölt alaptermészetéből fakad. Nevezetesen derűs, optimista, vidám vagy pedig állandóan „gondterhelt”. Természetesen ez nem döntő a kiválasztásnál, de kedvezőbb az, ha az alapvető követelmények mellett derűs és optimista vezető tudnak kinevezni, mert kedvező hatást gyakorol munkatársaira.

Természetesen ezeket az elveket, követelményeket a különböző szintű hadtáp vezetők kiválasztásánál is maradéktalanul érvényesíteni kell. Ezen túlmenően a szakma sajátosságából adódóan olyan kérdéseket is tisztázni kell, hogy a jelölt érzi és tudja-e azt, hogy a hadtápmunka a katonatömegekért folyik, annak eredményessége nap mint nap kihat azok hangulatára, közérzetüket kedvezően vagy kedvezőtlenül befolyásolja; érzi-e azt, hogy ez a munka nagy kitartást, szorgalmat igényel és azt, hogy e területen kevés a látványosság, az emberek többségében a jó munkát természetesnek, normálisnak tekintik.

Ez a munka olyan lelki edzettséget, elkötelezettséget igényel, amely birtokában a hadtápvezető, a hadtápvezetés képes arra, hogy tevékenységét nap mint nap megújítsa, hogy örömmel és következetesen dolgozzon.

Ezeknek az elveknek a biztosításával bizonyos vonatkozásban még mindig az általánosság szintjén mozogtunk. Ajánlatosnak tartjuk azt a gyakorlatot, amely

szerint a különböző szintű vezető szervek ezen elvekre támaszkodva kidolgozzák azokat a konkrét követelményeket, melyek alapján a kompetenciájukba tartozó vezető beosztású káderek kiválasztását és felkészítését még eredményesebben tudják megoldani.

A téma befejezéseként néhány szót a vezetői kiválasztásnál oly gyakran és izgalmas kérdésként felmerülő „*belső vagy külső*” választás problémájáról. Előjárójában le kell szögeznünk, hogy véleményünk szerint egyik válozatot sem lehet fetisizálni. A vezetői kiválasztásnál a probléma megoldásából kell kiindulni, alapvetően arra figyelemmel, hogy az adott vezetői beosztásba az arra legalkalmasabb ember kerüljön.

Amikor ezt kimondjuk, természetesen azt sem tagadjuk, hogy a „*belső vagy külső ember*” kiválasztása adott esetben fontos hangulati tényezőként jelentkezhet, sőt hozzájárulhat a huzamosabb időn keresztül jelentkező gondok megoldásához.

A belső erőkre támaszkodó káderpolitika lényege azt jelenti, hogy az újonnan beosztásba kerülőknél eleve számításba veszik azt, hogy a későbbiek folyamán ha alkalmasak, előléptetik őket vezetői beosztásba. A „*belső emberekre*” való támaszkodás káderpolitikája természetes az adott szervezet munkatársai többségének tetszésével találkozik. De társadalmilag is előnyös ez a megoldás, mert nem kell időt, energiát fordítani a „*külső ember*” beilleszkedésére és a megfelelő, maradéktalanul szükséges emberi, munkatársi és együttműködési kapcsolatok megbeszélésére. Az ilyen káderpolitikai gyakorlat láttán a munkatársak többsége elégedett, biztosítva látja a perspektíváját, előremenetelét. Ennek ellenére ennek a módszernek a kizárólagos alkalmazása több hibalehetőséget is magában hord. Elsősorban azt, hogy a választási lehetőség leszűkítése fékezheti a munkatársak aktivitását. Eluralkodhat az a szemlélet, hogy nyugodtan dolgozhatunk, nem kell különösebben törekedni, mert csupán idő kérdése, hogy vezető beosztásba kerüljünk. E mellett előfordulhat az is, hogy ennek a módszernek az alkalmazása oda vezethet, hogy a jelöltek saját főnökeik munkamódszereit fogják utánozni, ami alapvetően akkor okoz gondot, ha esetleg a főnöki munkamódszer nem is annyira követendő.

Amennyire veszélyes a „*csak belső*”, annyira veszélyes a káderutánpótlásnál a „*csak külső*” munkatársakra való támaszkodás. Ez károsan befolyásolhatja az adott szervezet dolgozóinak hangulatát, hatására kialakulhat egy olyan nézet, mely szerint a dolgozók azt vallják, hogy itt különösebben törekedni nem érdemes, mert a munka eredményei sem teszik lehetővé a „*belülről*” történő vezetők kinevelését, kiválasztását.

Mindezekre figyelemmel levonható az a következtetés, hogy a vezetői kiválasztás folyamán sem a belső sem a külső munkatársak előtt nem lehet „*becsülni az ajtót*”. Pártunk határozatának megfelelően olyan káderpolitikát kell meghonosítani, amelyben bíznak az emberek, hogy az előmenetel egyedüli biztosítéka a becsületes munka és az alkalmasság. Ez biztosítja az értelmes „*konkurenciát*”, a vezetői beosztásra alkalmas emberek kinevelését

Befejezésként szeretném kérni a tisztelt olvasóktól, hogy a vezetés elméleti és gyakorlati területén szerzett tapasztalataik közreadásával segítsék elő a bad-tápvézetés fejlesztését, megújítását, mert napjainkban ez nélkülözhetetlen az előttünk álló sokrétű és bonyolult feladatok sikeres megoldása érdekében.

A háborús ipari termelés szükségességéről és lehetőségéről

*Dr. Thürmer Gyula alezredes,
a hadtudományok kandidátusa*

A hadtáp szolgálat szakanyagainak nomenklatúráját tanulmányozva megállapíthatjuk, hogy annak jelentős része a hazai iparunk terméke.

A néphadseregünk fejlődésével egyidejűleg kialakultak azok az ipari feltelek, amelyek hadtáptechnikai eszközök és anyagok nagy tömegű és jó minőségű gyártására alkalmasak.

A magyar ipar által előállított főbb hadtáptechnikai eszközök és anyagok a következők:

- *élelmezési technikai eszközök:* mozgókonyha, törzskonyha gk., vízszállító gk., illetve utánfutó, hűtő-, kenyérszállító gk., valamint tábori sütőüzem;

- *üzemanyag-technikai eszközök:* üzemanyagszállító gk. és pótkocsi, valamint utánfutó, motoros hajtóanyag szivattyú, különféle acéltartályok;

- *egészségügyi technikai eszközök:* kötöző gk., különféle egészségügyi célokat szolgáló konténerekbe épített laboratóriumok, vízdesztilláló és autokláv utánfutó, demineralizáló és sterilizáló berendezés, tábori röntgen egységfelszerelés, tábori műtő egység;

- *közlekedési technikai eszközök:* vasúti gördülő technika, vasúti munkagépek és eszközök, egységtrakomány képző és anyagmozgató eszközök.

A felsorolt hadtáptechnikai eszközökön kívül az iparunk biztosítja az élelmezési-, ruházati-, egészségügyi-, üzemanyag ellátáshoz szükséges termékeket.

Úgy gondolom, hogy a felsorolt tények egyértelműen bizonyítják, hogy a hadtáp ellátásban jelentős szerepe van az iparunknak. Ez a megállapítás béke időszakra vonatkozóan nem képezi vita tárgyát. A probléma háborús viszonyokból ered, amikor is az igények ugrásszerűen megnövekednek, a termelés feltételei ugyanakkor bizonytalanná válnak.

A harci veszteségeket tekintve számolni lehet azzal, hogy az első háborús évben a fegyveres küzdelem kezdetekor meglévő hadtáptechnikai eszközök 15-25%-a hadihasználatlaná válik. *Tebát rendkívüli nagy gondként jelentkezik a nagytömegű vissza nem térő veszteségek pótlása.* Természetesen ezzel egyidejűleg a harctevékenységek anyagi biztosítása a sebesültek ellátása nagy mennyiségű üzem- és kenőanyagot, élelmiszert, gyógyszert, kötszert, orvosi műszert igényel. Mindez az anyagigény a háború első évében az egymillió tonnát

megközelíti. Ezenkívül a személyi veszteségek pótlása többszázszázresz mennyiségben ruházat és felszerelés biztosítását teszi szükségessé. Mindebből egyenesen következik az a kérdés, hogy ezeket az igényeket milyen forrásokból lehet kielégíteni. Napjainkban ez a téma a szakemberek érdeklődésének középpontjában álló egyik legvitatottabb probléma.

Nem is olyan régen a nyugati szakemberek többségének az volt a véleménye, hogy az atomfegyverek tömeges alkalmazása és óriási pusztító hatásuk következtében a jövő háborújában sem lesz lehetőség az ipari termelésre, mivel az első tömeges atomcsapások igen rövid idő alatt kikapcsolják a termelésből az ipari üzemeket. Álláspontjukat azzal indokolták, hogy az atomfegyverek tömeges alkalmazása során az ipar kapacitása és a lakosság veszteségei óriási méreteket öltenek, és számolni lehet azzal, hogy az ipari kapacitások döntő része egy időben megsemmisül. Az ipar ugyanis legtöbb államban a városokban, a közlekedési csomópontokon vagy közelükben van telepítve, s ezek valószínűleg csapást szenvednek még akkor is, ha a támadásnak nem közvetlen célja az ipar megsemmisítése. Ennek az elgondolásnak legszélsőségesebb hirdetői azt állították, hogy a rakéta-atomfegyverek meglévő szintje a nullára csökkenti az ipar szerepét a háború kezdetével, mivel a korszerű háborúban mindent azok az anyagi tartalékok döntenek el, amiket a háború előtti időszakban hoztak létre.

Közbevetőleg kívánom megjegyezni, hogy *a hadtáptechnikai eszközökben várható barci veszteségek mértéke és az utánpótláshoz szükséges anyagok mennyisége a béke időszak katonai termékek gyártására fordított ipari kapacitások háború esetén való bővítését igényli.*

Ezzel szemben egyes nyugati szakértők nyíltan felvetették a kérdést, vajon érdemes-e létrehozni ipari kapacitásokban háborús tartalékokat, mivel megsemmisítésük lehetősége már a háború kezdetén fennáll, továbbá tevékenységüket veszélyezteti az áramellátásban várható bekövetkező zavarok, a közlekedés akadálya, stb. Értesülésük szerint célszerűbb késztermék tartalékokat felhalmozni, mint a háborús ipari kapacitásokat létrehozni és fenntartani. „A háborúra való előzetes gazdasági felkészülés az egyedül célravezető, a gazdaság mozgósítása a háború kezdetével – teljesen reménytelen. A jövő háborújában a gazdasági tényező csak akkor nyerheti vissza szerepét, ha már a háború előtt – és nem annak folyamán – mozgósítják és hatékonyan felhasználják. A gazdaság területén a potenciális lehetőségeknek meghatározó szerepük nem lesz. Hatékonyak csak azok a tartalékok lesznek, amelyeket kellő időben mozgósítottak. A haditevékenységek közben az ipari potenciál nem fogja tudni elég gyorsan befolyásolni a háború kimenetét” – írják a nyugati szakírók.

Ezek a nézetek arra utalnak, hogy az atomeszközök megjelenésével a fegyveres küzdelem anyagi-technikai biztosításának súlypontja lényegesen eltolódott. Minthogy a tömegpusztító fegyverek alkalmazása a hadiipari termelés bővítését, illetve fenntartását teljesen megbéníthatja, vagy erősen korlátozhatja, a fegyveres küzdelem anyagi-technikai biztosításának súlypontja a béke idősakra tevődött át. Ezért vált különösen fontossá a békeidőben kiépített hadiipari kapacitások kellő szinten tartása, valamint haditechnikai eszköz- és anyagartalékok létrehozása.

Ha elfogadnánk azt az álláspontot, hogy a jövő háborújában nincs lehetőség hadiipari tevékenységre, akkor olyan méretű késztermék tartalékokat kellene

létrehozunk, ami a hadászati céljaink elérését anyagi-technikai szempontból biztosítaná. Ilyen igény kielégítésére gazdasági okokból az államok többsége nem képes. Ezért a hadászatnak egyik aktuális problémája, hogy milyen arányt kell biztosítani a béke időszakban képzett tartalékok és a háborús ipari termelés között.

Ugyanis a szocialista hadtudomány álláspontja szerint *a korszerű világháború nem folytatható le csupán a békében létrehozott készletekre támaszkodva. Az esetleges háború jellegéből kiindulva arra van szükség, hogy a lakosság és a gazdasági bázis egészét előre tervszerűen felkészítsük, mert csak így válik lehetségessé a fegyveres erők és a lakosság háború alatti igényeinek kielégítése.*

Egyet lehet érteni azzal az állásponttal, hogy a háború kezdetén a fegyveres erők anyagi-technikai biztosításának alapvető forrását a békében megalakított készletek képezik. Ezen készletek feltöltése és újra képzése szükség esetén az állami tartalékokból történik. A fegyveres erők további anyagi-technikai biztosítása – különösen elhúzódó háború esetén – már csak a népgazdaságból, illetve a baráti országokból érkező haditechnikai eszközök felhasználásával valósulhat meg. Ezért a népgazdaságot kellő időben át kell állítani a háborús programok szerinti termelésre. Az anyagi eszközök termelése a fegyveres erők és a lakosság folyó igényeinek kielégítése mellett, biztosítsa a felhasznált tartalékok, készletek feltöltését és újra képzését.

Mindebből levonható az a következtetés, hogy háború esetén a hadtáp ellátás szempontjából is elengedhetetlenül szükséges az iparunk termelése. Tisztázásra váró kérdés, hogy háborús viszonyok között van-e lehetőség ipari termelésre.

Ma már nagyon sok szakértő azon a véleményen van, hogy az első tömeges atomcsapások nem semmisítik meg teljesen az ipari kapacitásokat. Megítélésük szerint bizonyos számottevő ipari kapacitások az atomcsapások után is képesek termelni, mert nem éri őket támadás, vagy a védelmi és oltalmi rendszabályoknak köszönhetően csak kismértékben szenvednek kárt. Állítják, hogy atomeszközök alkalmazásának esetén is létezni fognak a termelés bizonyos objektív feltételei.

Jogosnak kell ítélnünk azt a feltételezést, hogy nem ér minden kapacitást támadás, sőt egyáltalán nem valószínű, hogy valamennyit megsemmisítik. Az első tömeges atomcsapások okozta pusztítás mérvétől függ majd az ipar részvétele az ország további erőfeszítéseiben. Tehát korszerű háborús viszonyok között is megvan a lehetőség az ipari termelésre. Számolni kell azonban azzal, hogy az ipar termelési színvonalának a háború előtti állapot fölé emelkedése – ami mindkét háborúban tipikus volt – a korszerű háborúban kérdésessé válhat. Korunkban a haditechnikai eszközök és anyagok háborús időszakban történő termelésének növekedése, mint törvényszerűség, általános érvényét veszítette.

Mint ismeretes, a korszerű viszonyok nem zárják ki, hogy a háború – hosszantartó, elhúzódó ne legyen. A háború egész idejére elegendő korszerű haditechnikai eszközök és anyagok felhalmozása és fenntartása viszont az országok többségénél elviselhetetlen terhet jelentene, ezért ezeket nem is képesek létrehozni. A háború esetleges elhúzódása folyamatos ellátást követel, aminek kielégítésére az atomcsapás után minden megmaradt, vagy helyreállítható kapacitást igénybe kell venni. Emiatt nem lehet a háború kitörése után az ipari termelés nyugalmi állapotára számítani.

Míndezekből levonható az a következtetés, hogy akár a hagyományos akár az atomfegyverekkel vívott háború következményeit vesszük számításba, az ipart fel kell készíteni a háborús viszonyok közötti maximálisan lehetséges termelésre. Az iparral szemben támasztott elsőrendű követelmény, hogy a háború kezdetén azonnal elérjen, vagy gyorsan felfusson arra a szintre, amely megfelel a fegyveres küzdelem továbbviteléhez.

Nyomban felmerül azonban a kérdés, vajon a korszerű viszonyok között létrejött fegyveres küzdelemben milyen lehetőség nyílik az ipar mozgósítására? Ebben a kérdésben a szakértők egybehangzó álláspontja az, hogy a szervezett és eredményes iparmozgósítás feltételei alapvetően csak akkor lesznek meg, ha egy esetleges háború kezdetét egy olyan időszak előzi meg, melyben a katonai és politikai helyzet értékeléséből kiindulva – jóval a háború kitörése előtt – megállapítható a fegyveres konfliktus létrejöttének valószínűsége. Minél hosszabb lesz a politikai feszültség és a katonai veszélyeztetettség időszaka, annál több lehetőség nyílik majd a hadiipar számára, hogy háborús termelésre átálljon. Ha viszont a rakéta-atomháború meglepetésszerűen „váratlanul tör ki”, akkor lényegesen nehezebb lesz – egyes esetekben pedig lehetetlenné válik – az ipar háborús célok érdekében való átállítása.

Az ipar mozgósítása szempontjából tehát rendkívül nagy jelentősége van a nemzetközi feszültség, valamint a katonai veszélyeztetettség időszak meglétének, tartamának. Ez a két időszak az az utolsó lehetőség, mikor még megvannak a feltételek a szervezett és eredményes iparmozgósítás megkezdéséhez, illetve befejezéséhez.

A közelmúltban lefolytatott hadijátékok tapasztalatai azt mutatják, hogy a háborút rövidebb vagy hosszabb időtartamú nemzetközi feszültségi időszak előzi meg. Hosszabb időtartam esetén a katonapolitikai helyzetben bekövetkezett feszültség, ezzel együtt a háború kirobbanásának veszélye, időszakosan erősödhet vagy csökkenhet esetleg meg is szűnhet attól függően, hogy a felek milyen hatásos kísérleteket tesznek a konfliktus békés módszerekkel történő megoldására. A nemzetközi feszültségi időszak alapvető jellemző vonása – a szemben álló katonai-politikai csoportosítások államai közötti viszony ugrásszerű kiéleződése. Erősödik a gazdasági, a diplomáciai és az ideológiai küzdelem, az ország gazdasága és a fegyveres erői részlegesen vagy teljesen áttérnek a háborús állapotra.

Az elmúlt években lezajlott NATO gyakorlatok tapasztalatai alapján a háborút megelőző nemzetközi feszültség időtartama egyre növekvő tendenciát mutat. A „WINTEX-CIMEX-79” és a „WINTEX-CIMEX-81” hadászati parancsnoki és törzsvezetési gyakorlaton ez az idő közel egyéves időszakot ölelt fel.

Saját szakembereink álláspontjai szerint a nemzetközi feszültség időszaka 4–6 hónap lehet. Kezdeté a szemben álló fél részéről tett politikai tartalmú gazdasági intézkedésekről jól felismerhető. Ilyen szankciók lehetnek: a legnagyobb kedvezmények elvének megvonása, embargó bevezetése, pénzügyi manőverek alkalmazása stb.

Számolni kell azzal, hogy a nemzetközi feszültség időszakában megtett iparmozgósítási intézkedések – amennyiben ezekről a szemben álló fél tudomást szerzett – élezheti a katonapolitikai helyzetet.

Köztudomású, hogy a nemzetközi feszültség időtartamát törvénytzerűen nem követi a háború létrejötte. Ezért az iparmozgósításból eredő negatív gazdasági

hatásoknak a nemzetközi feszültség megszűnése esetén történő elkerülése érdekében ebben az időszakban csak olyan katonai termékek gyártását célszerű fokozni, amelyeket békében a fegyveres erők fel tudnak használni, illetve ha az exportjuk lehetséges.

A fegyveres erők és a gazdaság háborúra való közvetlen felkészítése érdekében rendkívül fontos tényező a fegyveres konfliktus kirobbanása idejének előzetes felismerése.

Az USA és a NATO katonai doktrínájának igen sokat vitatott és mindig időszerűnek tartott hadászati tétele az úgynevezett előrejelzési időszak kérdése.

Előrejelzés alatt a várható ellenség támadási szándékának felfedése és az aktív tényleges tevékenysége (támadása) megkezdése közötti időintervallumot értik. Minél hosszabb az időintervallum, vagy korábbi a támadási szándék megállapítása, annál kedvezőbb előrejelzési időről beszélnek. A várható ellenség szándékáról szerzett értesülés koraisága, egyenes arányban van a foganatosított ellenintézkedések hatékonyságával. Ezért a politikai és katonai vezetésnek a felderítés és a hírszerzés valamennyi lehetőségét ki kell használni az időbeni előrejelzés érvényesítésére.

Az USA Európára vonatkozó hadászati elgondolásai viszonylag hosszú előrejelzési idővel számolnak. Az 1970-es évek elején ez az idő 30 nap, majd később a Pentagon szervei szerint 23 nap volt, ami akkor az USA európai hadszíntér megerősítő képességével és terveivel függött össze. A felderítő képességek fokozására tett NATO erőfeszítések ellenére a nyugati katonai szakértők értékelése szerint az 1980-as évekre az előrejelzési idő lényegesen lerövidült. A tényt a Szovjetunió hagyományos fegyverekben mutatkozó fölényével, állandó készenléti csapatainak megnövekedett számával és jó utánpótlási lehetőségeivel magyarázzák.

Napjainkban a NATO katonai szakértői (tervezői) egy 48 órás, és egy 10–15 napos előrejelzési idővel számolnak. Úgy ítélik meg, hogy a várható ellenség fő irányában levő magasabbegységeinek tevékenységét a háború kezdete előtt 48 órával tudják felderíteni. A kiegészítő vagy másodrendű irányban levő magasabbegységeknél mindkét változatot figyelembe veszik.

Az időbeni előrejelzés fő elemeihez a felderítő rendeltetésű mesterséges holdakat, nagy hatótávolságú lokátorokat, a hangfelderítő eszközöket, a NATO AWACS rendszerét a korszerű híradó és adattovábbító, valamint a számítógépes adatfeldolgozó rendszereket sorolják.

Saját terminológiánk szerint az előrejelzési időszak azonos a háborút közvetlen megelőző veszélyeztetettségi időszak fogalmával. Szakértőink álláspontja szerint ez az időszak kettő naptól két hétig tart. A háborús időszakban történő ipari termelés lehetőségének megítélésén elengedhetetlenül szükséges figyelembe venni az esetleges fegyveres küzdelem várható jellegét és annak időtartamát.

Közismert tény, napjainkban uralkodó nézettelé vált, hogy fennáll a lehetősége hagyományos eszközök alkalmazásával kezdődő, illetve folytatódó háborúnak.

A szocialista hadtudomány szerint a hagyományos eszközökkel folytatott haditevékenységek abban az esetben alakulhatnak ki, amikor a kezdetben helyi jellegű katonai konfliktus szélesedik atom-világháborúvá. Nem zárható ki olyan változat lehetősége sem, amikor a csak hagyományos pusztító eszközökkel folytatott haditevékenységek egyidejűleg több fontos hadszíntércsn terjednek ki, ami egyben a világháború kezdetét jelenti.

A hagyományos fegyverek alkalmazásával folytatott haditevékenységek az atomháborúhoz viszonyítva kedvezőbb feltételeket biztosítanak a fegyveres erők mozgósításához és a hadászati szétbontakozások befejezéséhez, ha ezt a háború kezdetéig nem sikerült megvalósítani. A hadszínterekre mind újabb seregestek és magasabbegységek vonulhatnak fel. Egyidejűleg nagyarányú rendszabályokat foganatosíthatnak a harcoló erők anyagi eszközökben, fegyverzetben és technikában elszenvedett veszteségeik pótlására, a korábban létrehozott készletekből, illetve az ipar tömeges termeléséből.

A nagyállamok gazdasága a hagyományos fegyverekkel folytatott haditevékenységek időszakában (a front közeli sávokban lévő termelő kapacitások kivételével) viszonylag kedvező körülmények között lesz. Ez persze nem zárja ki a lehetőségét, hogy a hadászati légerő csapásokat mérjen a mélységben elhelyezkedő objektumokra, aminek következtében működésképtelenné válhatnak egyes fegyverzetet, technikát, lőszert stb. termelő gyárak. A gazdaság és ezen belül az ipar viszonylag jelentéktelen veszteségei azonban lehetővé teszik a fegyveres erők folyamatos ellátását a fegyveres küzdelem anyagi-technikai biztosításához szükséges minden eszközzel.

A hagyományos fegyverek alkalmazásával folytatott haditevékenységek időszaka feltehetően nem lesz hosszú, de elhúzódó jelleget is felvehet.

Mindez a szakértők körében ismert, 1982 év első felében az USA-ban új katonai doktrínát fogadtak el a Szovjetunióval való „közvetlen szembenállás” stratégiáját, globális és regionális méretben. Ebben – többek között – a hagyományos fegyveres erők és eszközök jelentős mennyiségi és minőségi fejlesztését irányozták elő.

Ebből következően az USA haderejének nemcsak a nukleáris háború különböző változataira, hanem a „hagyományos eszközökkel vívott háború”-ra is az eddignél fokozottabban kell felkészülni. Számításaink szerint ilyen elhúzódó hagyományos háborúra sor kerülhet Európában is a NATO és a Varsói Szerződés tagállamai között. Ennek során azonban állandóan készen kell állnia az atomfegyverek elsőkénti alkalmazására. A hagyományos hadviselési képesség növelése érdekében meg kell teremteni az amerikai erők jelentős számú növelésének lehetőségeit az európai szárazföldön.

Ez a körülmény szükségessé tette, hogy változások történjenek a NATO katonai doktrínájában, a „*rugalmas reagálás*”-ban is. Ennek egyik megnyilvánulása a „*hagyományos elrettenés*” koncepciójának felmerülése és az ehhez szükséges katonai erő és eszköztár kifejlesztésére való törekvés.

Szükségesnek tartom kihangsúlyozni, ez a koncepció nem jelenti azt, hogy megváltozott volna a NATO álláspontja a nukleáris fegyverekkel kapcsolatban. A NATO továbbra is elsősorban a nukleáris fegyverekre alapozva az „*elrettenés*”. Az atomfegyvereket készenlétben tartanak, de felhasználásukat csak akkor vennék fontolórára, ha a NATO fegyveres erőinek védelme az összeomlás előtt állna.

Tehát minden valószínűség szerint a hagyományos eszközökkel folytatott tevékenységek során válsághelyzetek az ellenséget válaszütt elé állíthatják, vereséget szenved-e az általa kirobbantott háborúban, vagy pedig megpróbálja a helyzetet menteni és kezdetben beveti az atomfegyvert korlátozott mértékben. Az atomfegyver korlátozott alkalmazásával folytatott haditevékenységek időszaka – időtartamát tekintve – feltehetően igen rövid lesz. Ha az atomfegyver

korlátozott alkalmazásával folytatott háborút általános értelemben vesszük, úgy igen nagy a valószínűsége annak, hogy az agresszor bármely kísérlete az atomfegyver minimális mértékben történő alkalmazására azonnal maga után vonhatja a megsemmisítő atomcsapás mérését az ellenségre minden eszközzel, beleértve a hadászati csapásmérő eszközöket is.

Következtetésképpen: a szocialista hadtudomány tanításai és a nyugati teoretikusok álláspontjai egybehangzóan azt bizonyítják, hogy az ipari termelés szempontjából mind az atom-, mind pedig a hagyományos eszközökkel kirobbantott illetve folytatott háború lehetőségével számolni kell.

Az ipar háborús termelésre való felkészítésének egyik alapvető problémájában, a fegyveres küzdelem várható időtartamának a kérdésében megoszlanak a vélemények.

Neves nyugati katonai teoretikusok tanulmányaikban azt állítják, hogy a jövő háborúja rövid jellegű lesz, és kevésbé valószínűsítik annak elhúzódó jellegét. A háború rövid lefolyása mellett érvként a haderőnemek korlátozott utánpótlási lehetőségeik és a közép-európai hosszútáv – kis – néhány százkilométeres – hadászati mélységét sorolják fel.

A hivatalos amerikai hadászati nézetek az USA elsődleges politikai és katonai érdekeit szem előtt tartva azt hangoztatják, hogy az Európában állomásozó USA és a szövetséges erők, valamint a honi területi megerősítő erők képesek hosszú ideig tartó hadászati műveletek folytatására. Ezt az állítást azzal próbálják bizonyítani, hogy korszerű elektronikai felderítő rendszereik hosszabb előrejelzési időt tudnak produkálni, ami lehetővé teszi a hagyományos erők teljes mozgósítását, felvonultatását és azt európai hadszíntér megerősítésére tervezett csapatok átdobását. Ezt az álláspontot igazolja az is, hogy az USA gazdaságának háborús felkészítése a hosszantartó fegyveres küzdelem koncepciójára alapszik.

Az USA gazdasági mozgósítási terveiben több mint 10 ezer vállalat szerepel, amelyek a polgári gyártási ágazatokból haditermelésre vannak kijelölve. Ezek alapját a több mint ezer összeszerelő üzem képezi. Az összes fegyverfajták és haditechnikai eszközök gyártási kooperációjában több mint 100 ezer ipari vállalat vesz részt. A haditermelés teljes felfuttatása a terveknek megfelelően másfél évet vesz igénybe. Ezen belül az első három hónap alatt a mozgósítási tervekben rögzített haditermelési összkapacitásoknak mintegy 50–60%-át futtatják fel.

Szeretném nyomatékosan kihangsúlyozni, hogy a szocialista hadművészet is azt állítja, hogy korszerű viszonyok között kirobbanó háború hosszantartó is lehet. Ezért ezt a valószínűséget az ipar háborús termelésre való felkészítésénél elengedhetetlenül szükséges figyelembe venni.

A háborús időszakban történő ipari termelés megszervezése

A gazdaság ezen belül az ipar mozgósításának előkészítése az ország védelmi képességének erősítésére irányuló egyik legfontosabb feladat.

Ez a tevékenység békében történik abból a célból, hogy a népgazdaság valamennyi ága időben készüljön fel a fegyveres erők és a népgazdaság halaszthatatlan szükségleteinek – korszerű háborús viszonyok közötti – legteljesebb és leghatékonyabb biztosítására.

A gazdaság mozgósításának előkészítése az ország politikai és állami vezetésének utasításai alapján a várható háború jellegének figyelembevételével történik és *tartalmazza*:

- a népgazdasági ágazatok és a legfontosabb vállalatok háborús termelési feladatainak meghatározását;

- a gazdaság mozgósítása tervezésének végrehajtását a népgazdaság valamennyi szintjén;

- az ipar alapvető ágai, a nagyvállalatok, a tudományos-kutató szervek és a kísérleti-tervező intézetek felkészítésével kapcsolatos feladatok kidolgozását és gyakorlati végrehajtását;

- a mezőgazdaság, valamint a vele kapcsolatban lévő iparágak mozgósításának megtervezését és előkészítését;

- valamennyi közlekedési eszköz és híradócszköz mozgósítás időszakában történő felhasználásának rendjét;

- a munkaerő mérleg kidolgozását a fegyveres erők mozgósításának és a polgári védelem személyi állománnyal való feltöltésének, valamint a népgazdaság alapvető ágai, elsősorban a haditermelés, a közlekedés és a híradás munkaerő-igényének biztosítása figyelembevételével;

- a mozgósítási tartalékok meglétét, a hadászati nyersanyagok haditermelés biztosítása érdekében történő felhalmozását;

- a rejtett vezetési pontok és híradóközpontok létrehozását valamennyi népgazdasági ág vállalatai – mozgósítás időszakában és a háború folyamán történő szilárd vezetésének biztosítása érdekében;

- a mozgósítás tervezésének, a mozgósítási tartalékok felhalmozásának és a vállalatok új termelési programokra való átállásához szükséges előkészületek megtételének ellenőrzését;

- a mozgósítási szervek felkészülését.

A kiűzött feladatok végrehajtása céljából gondosan meg kell tervezni az ipar és a népgazdaság alapvető ágai mozgósításának előkészítését. A tervezés célja a mozgósítási feladatok összehangolása és végrehajtásuk megszervezése a népgazdaság folyó és távlati fejlesztési terveinek realizálásakor.

A népgazdaság mozgósításának terve tartalmazza:

- azokat a főbb mutatókat és népgazdasági arányokat, amelyeket el kell érni a védelmi ágak vállalatainál a haditermelés felfutásakor, valamint a polgári ipari vállalatok haditermelés érdekében történő maximális kihasználási fokát;

- a haditechnikai eszközök és anyagok haditermelésére és szállítására vonatkozó feladatok;

- a fegyveres erők szükségleteinek kielégítéséhez, a haditechnika készleteléséhez, a népgazdaság és a lakosság nélkülözhetetlen szükségleteinek biztosításához szükséges polgári ipari termékek termelésével kapcsolatos feladatokat;

- az építőipari vállalatok, valamint a közlekedés és hírközlés, a mezőgazdaság, az egészségügy és a népgazdaság más ágainak mozgósítására vonatkozó főbb intézkedéseket;

- a népgazdaság legfontosabb berendezésekben, nyersanyagokban mutatkozó szükségleteinek számvetését;

- a népgazdaság munkaerőben mutatkozó mozgósítási szükségleteinek és biztosítási forrásainak számvetését;

- a népgazdaság rövid időn belüli mozgósításának előkészítéséhez és végrehajtásához szükséges szervezési intézkedéseket;
- a népgazdaság háborús viszonyok közötti életképessége és szilárdsága fokozásával kapcsolatos intézkedéseket.

Ez a terv öt éves időszakra készül, szükség esetén helyesbítve lesz az ipar alapvető ágai háborús kapacitásának változása, a különböző fegyverfajták a haditechnikai eszközök gyártására vonatkozó új feladatok jelentkezése és az anyagi eszközök növekedésének figyelembevételével.

Különösen nagy munka folyik az iparmozgósítás megtervezésével és előkészítésével kapcsolatban a vállalatoknál. Itt oldják meg a fegyver és a haditechnika egyes fajtái gyártásának konkrét kérdéseit, határoznak meg a kooperáló vállalatok, valamint a tudományos intézetek közötti termelési kapcsolatokat.

A vállalatok mozgósítási tervei általában az alábbi főbb dokumentumokat *tartalmazzák*:

- meghatározott termékfajták előállításának anyagi és pénzügyi számvetését. Továbbá a minisztériumtól kapott feladaton kívül tartalmazza a közvetlen vállalati kapcsolatok alapján a kooperáló gyárak által igényelt kész- és félkész-termékeket, pótalkatrészeket;
- a technológiai berendezések, termelési területek, felszerelések és szerszámok, pótalkatrészek, nyersanyagok és energiaszükségletek kiszámításának indoklását;
- összesített adatokat a termelési területek, a technológiai berendezések, az energia és a munkaerő szükségletéről és biztosításáról;
- az üzemrészlegek és az egész vállalat hadiipari termelése felfuttatásának, valamint a termelés biztosítására vonatkozó intézkedések tervcit és grafikonjait a határidők és a kooperációs kapcsolatok feltüntetésével;
- azon alkatrészek, szerkezeti egységek, nyersanyagok felsorolását, amelyeket a kooperációban részt vevő vállalatok szállítanak.

E felsorolás kidolgozása és a szállítókkal való részletes összehangolása a mozgósítás tervezésének egyik legfontosabb feladata. Elegendő megemlíteni, hogy a haditechnika nem kimondottan nagyon bonyolult fajtáinak gyártásához számos vállalat szállítja az alkatrészeket és anyagokat. Ezért szükséges a kooperáló vállalatok és az ellátó szervek jóváhagyása arra vonatkozóan, hogy készek az alkatrészeket és anyagokat a megrendelt mennyiségben és a szükséges határidőre leszállítani.

Az anyagi eszközök mozgósítási tartalékként való felhalmozásának tervét. Figyelembe véve azt, hogy az alkatrészek és anyagok egyeztetett szállítási tervének megléte esetén is bizonyos idő szükséges a realizálásra, ezért a vállalatok raktáraiban legyen kellő mennyiségű anyagtartalék alkatrészekből, speciális felszerelésekből, szerszámokból a háborús termelési programok zavartalan megkezdésének és folytatásának biztosítására.

Mindebből jól látható, hogy a vállalat akkor éri el a mozgósítási készenlétet, ha megfelelő termelési tervvel, annak realizálásához szükséges dokumentációval, szakemberekkel, berendezésekkel, nyersanyaggal rendelkezik és a szükséges energia biztosítva van.

Az iparmozgósítás végrehajtásának lehetősége

Az iparmozgósítás kellő időben való végrehajtása lehetőséget nyújt a fegyveres erők hiányainak pótlására, a tartalékok növelésére, a háborús igények jelentős részének kielégítésére. Mindennemű késedelem az átállásban még az olyan országokat is katasztrófába sodorhatja, melyek hadigazdasági potenciálja jóval erősebb, mint az ellenségüké. Az iparmozgósítás túl korán való megkezdése viszont az állam gazdasági fejlődésének normális folyamatára hatna rendkívül károsan.

A háborús termelés megkezdésekor elengedhetetlenül szükséges előre látni az iparmozgósítás folyamata befejezésének való időpontját. E folyamat a haditermelésre való átállással kezdődik és a termelés tervezett szinten történő fel-futásával fejeződik be. A végrehajtáshoz szükséges idő egyenlő az ipar háborús termelésre való átállításának idejével.

A haditermelésre való átállás rendszerint a polgári szükségletekre irányuló termelés beszüntetése és az így szabaddá tett kapacitások katonai célokra való felhasználása, valamint a tartalék kapacitások aktivizálása útján valósul meg. Az átállás végrehajtásának menete, időtartama függ az adott üzem átállási készségétől, az ellenséges ráhatástól és egyéb feltételektől.

Az átállási képesség – a polgári ipari üzemek olyan jellemzője, amely haditermelésre való átválthatóságuk (mozgósításuk) lehetőségét (biztosítottságát) fejezi ki. Az átállási készség technikai-gazdasági alapja az a technológiai hasonlóság, amely az egyes iparágakban a polgári termékek (pl. traktor) és a haditechnikai termékek (pl. harckocsi) termelési folyamata közt fennáll. Az átállási készség magában foglalja az átállási időszükségletét (gyorsaságát) és az átállás lehetséges mértékét is. Az átállási készség mértéke számos tényezőtől függ, s közülük a legfontosabbak: az üzem, illetve ágazat polgári termékei és haditechnikai termékei közötti technológiai hasonlóság mértéke, a haditechnikai termékek termeléséhez szükséges tényezők:

– műszaki dokumentáció, szerszám, szakember, anyagkészletek, termelési programok stb. – biztosítottsági foka, a kooperációs kapcsolatok megléte, a haditermelésre való átállás társadalmi politikai, erkölcsi feltételei.

Az iparmozgósítás megkezdése optimális idejének kiválasztásakor nem kisebb dologról van szó, mint a „háború kitörése” meghatározásáról. A fegyveres konfliktus kirobbanása valószínű időpontjának megjelölésére a háborút megelőző nemzetközi feszültségi, esetleg a háborút közvetlen veszélyeztetettségi időszak tényleges jelenségeinek felismerése és helyes értékelése nyújt lehetőséget.

Az eddig kifejtett gondolatokból levonható az a következtetés, hogy

– atombáborút feltételezve – az iparmozgósítás kezdetének és befejezésének optimális időpontja a fegyveres küzdelem kirobbanása előtti időszakra esik.

Tehát a nemzetközi feszültségi időszakot ki kell használni az ipar mozgósítására, melynek eredményeképpen lehetőség nyílik a fegyveres erő hadiszervezetének felvételéhez hiányzó anyagok legyártására, valamint az első hadműveletek sikeres megvívására létrehozott tartalékok növelésére.

A nemzetközi feszültség időszakában végrehajtásra tervezett intézkedések kidolgozásánál *célszerű figyelembe venni a következőket:*

– a hadtáp-technikai eszközökből és anyagokból békeidőszakban csak kor-

látozott méretű tartalékok lettek létrehozva a számottevő pénzügyi, termelési kapacitás, eszköz lekötés, tárolóter stb. kihatásai miatt;

– az első hadműveletek során várható harci veszteségek pótlása, valamint a harctevékenységek anyagi igényeinek kielégítése szükségessé teszi a békében képzett tartalékaink növelését.

A tartalékainknak a hazai iparunk gyártása útján történő növelése érdekében már békeidőszakban célszerű összeállítani azon hadtáptechnikai eszközök és anyagok jegyzékét, amiket a nemzetközi feszültség időszakában kérünk a népgazdaságunktól. Szükségesnek tartom megjegyezni, hogy ennek az időszaknak a termelése nem más, mint a háborús tervek realizálásának előrehozása.

Számolni kell azzal, hogy igényeinknek a kormány által történő jóváhagyására, továbbá a termelés különböző szintű szervezésére, a kooperációs kapcsolatok rendezésére körülbelül egy hónapra van szükség. A háborús termelési tervekben szereplő hadtáptechnikai eszközökből és anyagokból rövid termelési felfutási idejük miatt már az első hónapokban jelentős mennyiségű kibocsátás várható.

A háborút közvetlen megelőző veszélyeztetettségi időszak viszonylag rövid időtartama miatt az ipar megvalósítása szempontjából kevésbé jelentős. Amennyiben nemzetközi feszültség időszaka nem előzte meg, akkor ebbe az időintervallumban csak az ipar mozgósításához szükséges intézkedések realizálásának megkezdéséről beszélhetünk.

Az ipari bázisok rombolásának céljai és lehetőségei a korszerű háborúban

A rakéta-nukleáris fegyverek megjelenésével a hadviselő országok, koalíciók gazdasága minden eddiginél jobban sebezhetővé vált. Napjainkban a földünkön nincs olyan hely, ahová interkontinentális rakétákkal nukleáris tölteteket el ne lehetne juttatni, ily módon tehát az arcvonal és a hátsószög közötti háttér vonal lényegében elmosódott.

A szakértők véleménye szerint egy esetleges világméretű fegyveres konfliktus kirobbanásakor két alapvető hadszíntér fog kialakulni. Az egyik az úgynevezett klasszikus, ahol a csapatok közvetlen harcérrintkezésben lesznek egymással, a másik a hadviselő államoknak az a területe, ahol a legfontosabb hadászati eszközök és gazdasági objektumok találhatóak. A rakéta-nukleáris fegyverek alkalmazása hátsószögben lévő hadászati célpontok ellen tehát rendkívüli módon kiszélesíti a háború területét.

Lagovszkij szovjet katonai szakíró szerint egy esetleges világméretű háborúban a gazdaságra való fegyveres ráhatásnak az *irányai a következők lehetnek:*

a) Csapások mérése az ellenség legfontosabb gazdasági objektumaira. Ez lehet a koalíció hadigazdaságilag legerősebb országa, vagy több ország, amelynek mind területileg, mind gazdaságilag összefüggnek. A fegyveres ráhatás objektumai nagyipari központok, fontos termelőüzemek és energetikai bázisok lehetnek.

b) A hadszíntéren elhelyezett gazdasági objektumok rombolása. Közéjük tartozhatnak azok a hadiipari üzemek, amelyeknek a termelése viszonylag gyorsan eljuthatnak a csapatokhoz.

c) Hadianyagraktárak, közlekedési csomópontok, kikötők, átrakó körletek, kirakodó állomások megsemmisítése. Ezen objektumokra való fegyveres ráhatás eredményei közvetlenül befolyásolhatják a csapatok ellátását.

d) A hadszíntér valamennyi közlekedési vonalára történő fegyveres ráhatás: vasutakra, gépkocsiutakra, vízi utakra, csővezetésekre, légiutakra, főleg pedig a különböző útvonalak csomópontjaira és csatlakozásaira, hogy szétbomlasztásuk a háttér munkáját, meghiúsítsák a csapatok számára szükséges rakományok szállítását, valamint a termelőüzemek nyersanyagokkal, félkész árukkal való ellátását.

A korszerű harceszközök alkalmazása esetén nem fér kétség ahhoz, hogy a gazdasági objektumokra mért csapások hatásosak lesznek. Számolni lehet azzal is, hogy a háború kezdetén az ellenség gazdasági objektumaira mért nagyerejű csapások igen lényeges változásokat idézhetnek elő annak gazdasági lehetőségeiben.

Az ipar életképességének fokozása

Az ipartermelésen kívül a fegyveres küzdelemre való gazdasági felkészülés legfőbb problémája az ipar háborús életképességének megőrzése. Ennek a célnak az elérését – nagymértékben segíti elő az ipari objektumok széttelepítése, föld alatti üzemek létrehozása, a kapacitások „dublirozása”.

A szakértők megítélése szerint az atomeszközök elleni megbízható védelem szempontjából a legnagyobb jelentősége napjainkban az ipari objektumok széttagolt elhelyezésének van.

Ismeretes, hogy a második világháborúban még lehetséges volt az ellenség behatásától mentes „biztos zónák” fenntartása. A közelmúltban azonban a korszerű haditechnikai eszközök olyannyira kibővítették a harctevékenységek hatósugarát, hogy a „biztos zóna” a szó legigazibb értelmében ma már nem is létezik. Az is ismeretes, hogy a jövő háborújában az elsődleges feladatok közé tartozik az ellenség hadigazdasági potenciáljának megbénítása. Számításokkal bizonyítható, hogy az ipari központok ellen mért atomcsapások hatását az objektumok széttagolt elhelyezése lényegesen csökkentheti. Az ipari kapacitások kisebb mérvű rombolása ugyanis nem befolyásolja lényegesen az atomcsapások utáni termelési lehetőségeket. E törvényszerűség alapján az ipari objektumok széttagolt elhelyezésére való törekvés annál is indokoltabb, mivel többségének telepítésekor védelmi követelményeket nem kell figyelembe venni.

Az ipar széttagolt elhelyezése önmagában még nem jelent teljes védettséget, de mindenképpen fokozva a termelő kapacitások légi csapásokkal, rakétákkal szembeni ellenálló képességét. A nagyvárosokon és ipari központokon kívüli telepítéssel megóvhatók az ipari objektumok azoktól a támadásoktól, melyek nem irányulnak közvetlen ellenük.

Napjainkban különös figyelem irányul az újonnan épülő ipari objektumok elhelyezésére és a meglévők részbeni, fokozatos széttelepítésére. A meglévő objektumok körül mindenképpen az ipar energetikai bázisainak széttelepítése a legfontosabb, ugyanis a termelő vállalatok nagy többsége közműhálózatról kapja az áramot, gázt és a vizet. Amikor a közműhálózat megbénul, a termelés megszűnik még akkor is, ha egyébként a vállalatot semmiféle csapás nem érte. Ez a gond az automatizáció fokozásával egyre nagyobb lesz. Éppen ezért a meglévő helyi energetikai források fenntartását, megőrzését, illetve új tartalék kapacitások létrehozását célszerű megszervezni.

A második világháborúban az ipar életképességének megőrzésében rendkívül fontos szerepet játszott az ipari objektumoknak az ellenség által veszélyez-

tetett területekről történő áttelepítése. Rakéta atomháborúban az ipari objektumok evakuálásának jelentősége lényegesen megváltozik. A veszélyeztetettség időszak rövidsége, a fegyveres küzdelem intenzitása nem tenné lehetővé az ipari objektumok tervszerű és gyors áttelepítését. Az üzemek áttelepítése gátolná a mozgósítási feladatok eredményes végrehajtását, károsan hatna a termelés folyamatosságára, növekedésére. Amellett az áttelepített vállalatok az új helyükön ugyanúgy ki lennének téve az ellenség csapásainak, mint az eredeti körletükben. Nukleáris háború reális veszélye esetén az ipari objektumoknak csak nagyon kicsi és a legfontosabb részét lehetne kiüríteni, elsősorban azokból a körzetekből, ahol a legvalószínűbbek az ellenség atomcsapásai, és ahol a nagymérvű rombolások elkerülhetetlenek.

Az ipari üzemek föld alatti elhelyezését a szakértők szintén az eredményes védekezés egyik módjának tartják. Ám de az ilyen gyárak létrehozása sok tényezőtől függ, mert meg kell felelniük a hadászati, gazdasági és ipari, valamint a földrajzi és geológiai követelményeknek. A gyakorlat azt mutatja, hogy az ipari objektumok föld alatti elhelyezésénél fokozottan figyelembe veszik a biztonsági követelményeket. A legértékesebb berendezéseket különösen szilárd betonfedezékben helyezik el, a rombolások gyors helyreállításához előre elkészítik a várhatóan szükséges anyagokat és eszközöket. A föld alatti üzemek tervezésével szemben olyan követelményt is támasztanak, hogy békében is gazdaságosan működjenek, tehát termékeik árai elfogadhatók legyenek a felszíni üzemek termékeinek áraihoz viszonyítva. Ennek a közgazdasági igénynek a kielégítése – a tapasztalatok szerint – csak igen kedvező geológiai viszonyok között lehetséges. Egyébként a föld alatti üzemekben előállított termékek költségei többszöröse a felszíni termékeknek. Megjegyzendő, hogy az ipari objektumok jelentős részének föld alá rejtése még a leggazdagabb államok gazdasági erejét is felülmúlja. Ezért ilyen „fedezékeket” csupán a legfontosabb ipari objektumok számára készítenek, a többiek részére pedig csak megbízható föld alatti vezetési pontokat létesítenek.

Az ipar háborús életképessége és tevékenysége szempontjából eredményes módszernek tekinthető a termelő kapacitások kettőzésének (dublirozásának), illetve helyettesíthetőségének biztosítása is. *Ennek szükségessége abból ered, hogy:*

- az egyik ipari település vagy vállalat megsemmisítése után is mód legyen a lehető legnagyobb méretű termelés fenntartására;
- az ellenség tevékenységével szemben az ipar ellenállóképességét növelni tudják;
- az ipari termelést bomlasztó ellenséges tevékenység hatása a minimumra csökkenjen.

Napjainkban ennek a módszernek azért van különös jelentősége, mert az üzemek specializálása és koncentrálása következtében egyedi objektumok jönnek létre, ami az ipar sebezhetősége szempontjából rendkívül veszélyes.

Ismeretes, hogy a korszerű haditechnikai eszközök és anyagok előállításához gyakran számos üzem együttműködése szükséges. Bonyolultabb haditechnikai eszközök gyártása több tucat iparvállalat kiegészítő munkáját igényli. Nem ritka az sem, hogy ez az együttműködés két vagy több baráti ország iparára is kiterjed. Ennél fogva a kooperációs láncok sebezhetősége igen nagy. A kooperáció bármilyen okból való megszakadás pedig együtt jár a termelés csökkenésével.

Az ipari termelés életképességének megőrzése indokolta teszi, hogy minden fontosabb haditermék fajta számára háború esetére két-három üzem legyen előkészítve. Ez természetesen két-háromszoros hadiipari termelési kapacitás meglétét jelentené. Ezen elv szerint minden fontosabb haditechnikai eszközt és anyagot legalább két különböző ipari körzetben elhelyezett üzemben kellene gyártani. A szükséges termelési kapacitás ily módon történő biztosítása elhárítaná azt a veszélyt, hogyha valamelyik vállalat átmenetileg megbénul, a haditermelés hirtelen csökkenjen. Ezt a módszert viszont csak nagyobb, gazdagabb államok, vagy olyan koalíciók képesek megvalósítani, amelyek országai a legfontosabb haditechnikai eszközök és anyagok kölcsönös gyártására rendezkedtek be.

A „kettős” üzemek köre természetesen igen különböző lehet. Az ilyen irányú előkészítés alapvető feltétele, hogy a kijelölt üzem rendelkezzen termelési tervvel, gyártási dokumentációval, a termékek előállításához szükséges legfontosabb szerszámokkal és gépekkel, lehetőség szerint kisebb-nagyobb anyagi készletekkel.

Sokszor megoldható a kettőzés (dublirozás) oly módon is, hogy azokat a nagyobb üzemeket, amelyek termelése lineáris összetételű, szétosztják. Néhány lineáris termelőelemnek más ipari körzetbe való áthelyezése egyben csökkentheti a törzsüzem veszélyeztetettségét is azáltal, hogy az ellenség számára a megsztás után már kevésbé fontos célponttá válik. De a termelési koncepciók életképességének biztosítása szempontjából kedvező az is, ha a végtermékeket kibocsátó üzem az összeszereléshez szükséges fődarahokból és alkatrészekből megfelelő számú készleteket halmoz fel, vagy pedig a legfontosabb alkatrészek gyártására is fel van készülve.

A megsérült vagy kiesett termelő kapacitások helyettesíthetőségét nagymértékben az segíti elő, ha a kijelölt polgári üzemek munkagépei a haditechnikai eszközök gyártására megfelelnek. Éppen ezért az a célszerű, ha a helyettesítésre számításba vett üzemek nem célgépekkel, hanem univerzális gépekkel rendelkeznek.

Az ismertetett módszerek közül egyiket sem szabad kiemelni azzal, hogy ez a legjobb, leghatásosabb. Ezeket a módszereket komplex módon kell alkalmazni.

Az ipar háborúra való felkészítése során számításba kell venni mindazokat a lehetőségeket, amelyek már békében megvalósíthatók az ipar életképességének növelése érdekében.

Befejezésképpen kívánom kibangsúlyozni, hogy iparunk háborús termelése a hadtáp-ellátás nélkülözhetetlen feltétele. Ezért fokozottabb figyelmet javaslok fordítani a háborús igényeink kialakakítására, az iparmozgósítás előkészítésére, a nemzetközi feszültségi időszak batékony kibasznlására való felkészülésre.

HARCKÉSZULTSÉG ÉS HADTÁPKIKÉPZÉS

A „KUNSÁG-83” gyakorlat főbb hadtáp tapasztalatai

Pálinkó Károly alezredes és Illich Ferenc százados

A kiképzési terveknek megfelelően seregtestparancsnokságunk egy mozgósított állományú gépesített lövészadosztály és több seregközvetlen egység részére 1983 júniusban „KUNSÁG-83” fedőnévvel harcászati gyakorlatot vezetett le. Ezzel egy időben került levezetésre a „BAZALT-83” fedőnévű parancsnoki és törzszvezetési gyakorlat, amelynek állománya szembenálló ellenség szerepkörében tevékenykedett.

A gyakorlatnak kiemelt politikai és katonai jelentőséget adott a napjainkban egyre feszültebbé váló nemzetközi helyzet, a NATO – különös tekintettel az Amerikai Egyesült Államok – fegyverkezést fokozó és erőegyensúlyt megbontó törekvése; a közel-keleti arab népek közötti ellenségeskedés, országokon belüli és országok közötti fegyveres tevékenységek újraélesztése; a földrészeinken számos háborús feszültségi góc fenntartása. Ilyen körülmények között a béke állandósításának alapvető feltételét jelenti a Varsói Szerződés kötelékébe tartozó csapataink harci készségének, a csapattörzsek felkészültségének tovább tökéletesítése; a legkorszerűbb harceljárások valóságot megközelítő körülmények közötti begyakorlása. A harcászati gyakorlatok teszik lehetővé a jelentős létszamarányokban tartalékos állományú csapathadtáp szervezetek működőképességének felmérését, alkalmazási képességüknek a csapatok harcképességével azonos ütemű fejlesztését.

A „KUNSÁG-83” harcászati gyakorlaton – amely fontos részét képezte védelmi készségünk tökéletesítésének – az előzőek figyelembevételével készítettük fel, szerveztük meg és gyakoroltattuk a résztvevő csapatok hadtápszolgálatait.

A gyakorlat tárgya, célja és kiemelt oktatási kérdései

Hadtáp vonatkozásban a gyakorlat tárgya volt: a hadsereg első lépcsőben levő gépesített lövészadosztály és hadseregközvetlen csapatok támadó harca hadtápbiztosításának megtervezése, megszervezése és végrehajtása erdős-hegyes terepen, hagyományos, majd tömegpusztító fegyverek alkalmazásának viszonyai között.

A gyakorlat hadtápcélkitűzései voltak:

Tökéletesíteni a PK HTPH-ek és hadtápegység-alegységparancsnokok készségét a harctevékenységek hadtápbiztosításának, a szakcsapatok alkalmazásának

megtervezésében, megszervezésében, a hadtápcapatok folyamatos vezetésében hagyományos és tömegpusztító fegyverek alkalmazása esetén, bonyolult rádió-elektronikai viszonyok között.

Fokozni a PK HTPH-ek, hadtáptörzsek és hadtáp-szakcsapatparancsnokok jártasságát a harcfeladatok hadtápbiztosítására hozott előjárói elhatározások feldolgozása, megértése, a törzsmunka megszervezése; az alárendeltek tevékenységének szabályozása, a hadtáp együttműködés megszervezése és vezetéséhez szükséges információk gyűjtése terén.

Gyakoroltatni a hadtáptörzsekkel az összefegyvernemi és hadtáphelyzetekre vonatkozó adatok gyűjtését, a parancsnok elhatározásához szükséges adatok biztosítását, a PK HTPH-i elhatározás kidolgozását; a feladatok alárendeltek részére történő lejuttatását; a hadtápvezetési pontok telepítését – áttelepítését és a hadtápcapatok minden oldalú biztosításának, valamint őrzés-védelmének megszervezését.

Gyakoroltatni a hadtápcapatokkal az oktatási kérdésekben meghatározott feladatok norma-, illetve elhatározás szerinti időre történő végrehajtását.

Kiemelt oktatási kérdések voltak valamennyi résztvevő hadtápcapat részére a gyakorlat hét mozzanata alapján:

- a magasabb harcckészültségbe helyezés és mozgósítás hadtápbiztosítása;
- a hadtáptörzsek és alegységek összekovácsoló kiképzésének megszervezése és vezetése;

- a kombinált menet, a megindulási körlet elfoglalása, a beérkező csapatok valószínűségi ellátása, kiszolgálása; vele párhuzamosan a hadtápagegységek feladatainak begyakoroltatása; a támadó harc hadtápbiztosításának megtervezése; megszervezése, az alárendeltek hadtápfeladatainak meghatározása;

- a területbiztosítási övezet leküzdésének, döntő fontosságú körletek áttörésének, harcászati légideszantok, megkerülő osztagok alkalmazásának hadtápbiztosítása;

- a támadás kifejlesztése, a HDS második lépcső ütközetbe vetése és széles víziakadály menetből történő erőszakos leküzdése hadtápbiztosításának megtervezése, megszervezése;

- a gyakorlat minden mozzanatában anyagi készletek, harcjárművek, harci alegységek szerinti komplettekbe készletezése, utanszállítása, egység- és irányszállítmányok alkalmazásával; egységek és alegységek komplex feltöltésének megszervezése és végrehajtása. (Komplex feltöltés magába foglalja: a csapatok harc alatt felhasznált mozgókészleteinek pótlását, továbbá a harctevékenység folytatásához szükséges mindennemű szakanyagok biztosítását);

- a hadtápagegységek, -alegységek szervezett előrevonása, szétbontakoztatása, telepítése, az őrzés-védelem és tömegpusztító fegyverek elleni védelem megszervezése, az élel- és működőképesség fenntartása;

- a tömegpusztító fegyverekkel mért csapások hadtápkövetkezményeinek felszámolása, a hadtápok működőképességének helyreállítása;

- a személyi állomány nyári körülmények közötti tényleges anyagi, egészségügyi ellátásának és pihentetésének megszervezése és végrehajtása.

A „KUNSAĞ-83” gyakorlat számos, közhasznosításra alkalmas tapasztalatot adott. Célunk az, hogy e tapasztalatok közreadásával bepillantást engedjünk az eredményeinkbe és gondjainkba, segítséget nyújtsunk a jövőben levezetés-

te kerülő hasonló méretű és rendszerű gyakorlatok hadtápbiztosításának megtervezéséhez, megszervezéséhez és végrehajtásának vezetéséhez; ezekkel a teljességre való törekvés igénye nélkül – gazdagítsuk a hadtápbiztosítás elméleti és gyakorlati kérdéseit.

A „KUNSÁG-83” gyakorlat bonyolult körülmények között került végrehajtásra. Ezt a minősítést a résztvevő csapatok jelentős létszáma, a gyakorlat körzetében nagy területen a széttagolt elhelyezés, a gyakorlatot megelőző nagymérvű csapatátcsoportosítás, a magas követelmények, (a hadtápok hadihelyzetet megközelítő gyakoroltatása, a legkorszerűbb hadtápbiztosítási módszerek alkalmazása, a hadtápbiztosításra hozott elhatározások valóságos, vagy jelzett realizálása), továbbá az aszályos, meleg nyári időjárási viszonyok együttes hatása alapján lehetett megadni.

A gyakorlat időtartama (a mozgósítási feladatokat is figyelembe véve) 18 nap, több mint a korábbi – hasonló feladatok időráfordítása.

*A gyakorlat végrehajtásának általános és hadtápsajátosságai,
körülményei*

A „KUNSÁG-83” gyakorlat tervezett feladat volt, így a nagybani időszaka, a résztvevő csapatok azok várható harcértéke előre ismertté vált; lefolyásának rendjét és követelményeit pedig kellő időben megismerte a gyakorlatvezető se-regtest-törzs érintett állománya. Következésképpen végrehajtására készültünk és tervszerűen készítettük az alárendelt hadtápszolgálatokat is. Ennek keretében került megalapozásra a csapatok szállítása, anyagi és egészségügyi biztosítása, továbbá a gyakorló hadtáptörzsek vezető – irányító tevékenysége. A szakállomány az irányú munkáját megalapozta, segítette, hogy közel másfél hónappal előbb, „szervezési intézkedésből” megismerték az ellátás és kiszolgálás részletes és pontos követelményeit. Az időben végrehajtott szabályozás biztosította az elhelyezési lehetőségek, igények és lehetőségek pontos felmérését, az ellátási szükségletek számvetéseken alapuló kimunkálását, a csapatok teljesítőképességének felmérését és a minden oldalú szükségletek kielégítése szerkezetének kialakítását.

Mindezek alapján a csapatok készleteinek kiegészítésére jelentős anyag és hadtáptechnikai eszköz átcsoportosítás vált szükségessé. A gyakorlatra felkészülő hadtápszolgálatok átvettek és továbblépcsöztek 1460 klt. sátrat, 6000 db hálótermi takarót, 8600 db PH ágybetétet, 11 680 db gumimatracot, 28 db szak- és gépjárművet. Egyesek véleményétől eltérően ezen a gyakorlaton is az igazolódott, hogy az ilyen tartalmú előkészítő munka nem csökkentette a hadtápszervek alaprendeltetés szerinti gyakoroltatásának szükségszerűségét, ellenkezőleg: annak lehetőségét alapozta meg. Ugyanis a valóságos ellátást jól előkészítőknél marad kellő időtartaléka a háborús feladatok gyakorlására.

A felkészítés követelményeit, a katonai és szakismeretek felfrissítését, új ismeretek megszerzését és jártasság, illetve készség szintű begyakoroltatását, megbízhatóan megalapozta a tartalékos állomány 16 napra történő behívása. Ez 50–60%-kal több, mint a korábbi átlag. Jelentőségét pedig az mutatja, hogy változatlanul maradtak a járulékos feladatok (bevonulás, felszerelés, állományba vétel, elhelyezés stb.) időszükséglete mellett a kiképzési idő növelésére nyílt lehetőség. Ugyanakkor a hadiállomány helyőrségeiben végrehajtott huzamosabb elhelyezése, ellátása, foglalkoztatása, a róluk való minden oldalú gondoskodás a gyakorlat előtt és után egyaránt újabb követelmények elé állította a hadtápszervek

veket. A békehelyőrségekben elhelyezés céljára létrehozott sátoztáborok gyakorlat időszakára történő lebontása, majd ismételt felépítése időelvonást jelentett volna a fő feladatoktól, tehát azok a leszerelésig működőképesekek maradtak. Ugyanakkor a gyakorlaton a tisztes és honvédállomány az esővédő-összefegyvernemi védőköpenyekből felépített kettőscmélves sátrakban került – most, hosszú idő után ismételen – elhelyezésre; ami harcszerűbb, több tekintetben takarékosabb az eddigieknél.

Elsősorban a magasabbegység csapatait, valamint a biztosító és területzáró alakulatokat érintette a gyakorlat területén a széttagolt elhelyezés, illetve területi egységek szerinti polarizált működés; ami maga után vonta az egység szintű hadtápszervezetek megosztott működtetését a vasúti szállítást (begyülekezés végrehajtását) követő időszakban is. Az ellátás biztonságának fokozott fenntartását és az ésszerű takarékoságot is figyelembe véve ez időszakra optimális megoldást jelentett néhány ellátási körzet létrehozása. E körzetekben az itt elhelyezett csapatok az önállóság megőrzése mellett nyersanyagellátásra a kijelölt egységhez kerültek utalásra. Ez a módszer a jövőben is követendő.

A „KUNSAĞ-83” a 7. gl. ho. részére HM szemlegyakorlat volt. A mozgósítást és HKSZ-be helyezést – a HDS által szabályozott elhelyezési – ellátási követelmények érvényben hagyásával a Honvédelmi Minisztérium vezette és ellenőrizte. A hadtápbiztosítás szervezésének, irányításának, a hadtápcapatok vezetésének felügyelete (beleértve a döntőnk munkát is) több nap után lett átadva a seregtest hadtápszolgáltatának. Mindez nem okozott feszültséget. Ugyanakkor bonyolultabbá tette a végrehajtás hadtápbiztosítását az, hogy mindezekkel egy időszakra esett a csapatok hadtápszolgálati békegazdálkodásának HM-szemléje, beleértve a leltározást is. Mint ahogy később beláthatóvá vált, ez a két feladatkomplexum együtt teljesértékűen nem végezhető el.

Életszerűbbé, dinamikusabbá tette a hadtápszolgáltatok munkáját, elősegítette a gyakorlat hadtápelgondolásának megvalósítását, lehetőséget teremtett az ellátási folyamatok mérésére az előljáró tagozatok (HDS elló, dd. KHEL) szerepkörében tevékenykedő, e célra létrehozott alájátszó alegység. Ennek alkalmazásával realisan elő lett idézve az anyagáramlás a felhasználókig, illetve a sebesült és anyaghátraszállítás a HDS hadtáp tagozatig. Az alájátszó alegység készletei, valamint a csapatok által – gyakorlás céljából – elszállításra kötelezett szakanyagok biztosították közel 1000 tonna lőszer, 400 tonna hajtóanyag és 500 tonna fegyvernemi és egyéb anyag harcoló katonáig, illetve harcitechikai eszközig történő lejuttatását, valamint onnan visszaszállítását. Elsősorban a hadiállománnyal elvonult csapathadtápok lettek intenzíven gyakoroltatva.

A dinamika során a 7. gl. ho. a valóságban is meg lett erősítve mozgósított állományú eu-osztaggal, közúti komendáns zászlóalj működött a manőverek zavartalan végrehajtása érdekében. A PK HTPH elhatározása szerinti légi szállításokhoz – csökkentett számban – helikopterek lettek biztosítva, a csapatok tevékenységére építve gyakorolták a légi szállítmányokkal vizsgert ellátást.

A gyakorlat időszakában (1983. június első fele) az évszaknál mclegebb, száraz – szeles időjárás uralkodott. A gyakorlótér és táborok útjait vastag por fedte. A harcitechika mozgása és az erős szél együttesen előidézte, hogy több táborat állandóan porfelhő fedett, „ami igen kedvezőtlenül hatott” a katonák felkészítésére, ellátására és pihentetésére egyaránt.

Újszerű lehetőségeket teremtett az egyébként csökkentett békeállományú gyakorlóknak az, hogy a tartalékos állomány a helyőrségekbe visszaszállítás után,

az átlagosnál hosszabb ideig maradt a csapatok kötelékében. Velük lehetőség nyílt a karbantartási, konzerválási munkák zömének elvégzésére, az eredeti állapotba visszaállításra. A munka hatékonyságát azonban a fáradtság csökkentette.

A „KUNSAĞ-83” gyakorlat az eddigieknél is meggyőzőbben bizonyította, hogy kiemelt jelentőségű feladatokra a személyi állomány felkészítését 8–10 hónappal, az anyagi-hadtáptechnikai előkészületeket, valamint az egészségügyi felkészítést pedig 4–6 hónappal a végrehajtás időszakát megelőzően meg kell kezdeni. Az ilyen mérvű *előrelátást*, ennek alapján az *optimális időgazdálkodást* azonban csak azok az egység-, magasabbegység-hadtápok teremtették meg, *abol:*

– a feladat megismerését követően – az éves (időszakos) tervezés befejezéséig – kialakult az elgondolás a végrehajtásra, meg lettek jelölve a felkészítés fő irányai és feladatai, valamint az elérendő végcredmény; mindezek értelmezése az alárendeltekkel megtörtént;

– az éves kiképzés tervezése és a kiképzési időszak kezdete előtti feladatpontosítás során a hadtáp tiszti – tiszthelyettesi – és sorállomány elméleti felkészítése, feladatközpontú gyakorlatlataa meg lett tervezve – szervezve, és végre lett hajtva;

– a havi törzsfelkészítés keretében „blokkok” a vezető állomány évente rendszeresen felrissítette ismeretait, készség szintjéig begyakorolta saját vezető tevékenységével kapcsolatos feladatait, képessé vált a hadtáptörzs érdekű munkák elvégzésére és egymás helyettesítésére, valamint az alárendeltek vezetésére. (Ennek részleges hiánya az előző szempontok teljes értékességét akadályozhatja.);

– a tárgygazdálkodási év tervezését megelőzően számbavették az anyagi erőforrásokat, az adott csapat teljesítőképességét, és prioritást biztosítottak a kiemelt feladatnak; a végrehajtáshoz szükséges készletképzést, takarékoskodást, kellő időben megkezdtek, szükség szerint az előjáró segítségét késlekedés nélkül kérték.

Az eredmények és ellenőrzéseink tapasztalatai egyaránt azt igazolják, hogy mindezt a 7. gl. ho. törzs hadtápszolgálata példásan elvégezte. Sportnyelven szólva jól időzített és csúcsmóráját a gyakorlat kezdetére elérte. Felkészüléséből *követendő eljárásként külön is kiemelhető:*

– a hadtápbiztosításban érintett magasabbegység és egység szintű szakállomány bevonásával a felkészülés finisében, olyan többfokozatú törzs hadijátékot vezettek le, amelynek során az anyagi, technikai és egészségügyi biztosítást tervező-szervező tisztek, tiszthelyettesek több beállított helyzetben begyakorolták feladataikat, munkába építve elsajátították az együttműködés megvalósítását, felrissítették a harcokmányok kidolgozását;

– olyan tervszerű, tudatosan egymásra épülő ellenőrzést folytattak, amely *egyrészt* biztosította a vezetés számára az alárendeltek helyzetének valóságghú ismeretét; *másrészt* időt biztosított a feltárt hiányosságok felszámolására, sőt annak visszaellenőrzésére is.

A tartalmas felkészülésbe azonban ennél a magasabbegységnél, de más csapatoknál is beférkőztek olyan hiányosságok, amelyek nehezítették a gyakorlat során a munkát. Ezek közül általánosításra kiemelhető a grafikon, normaidő, összefgyvernemi törzsmunkarend diktálta ütemtől lassúbb tempójú gyakorlás, amely számos későbbi (majd idézésre kerülő) hiba forrása lett.

A felkészítési időszak hiányosságait tükrözi az is, miszerint több csapatnál a hadtáp szolgálatfőnökök, alegységparancsnokok munkáját alárendelték a PK

HTPH-i vezetési okmányok kidolgozásának. Nem lett kellően begyakorolva a szakmai vezetési – tájékoztató – és beszámoló okmányok szerkesztése, a rövid – egyértelmű – teljes tartalmú szakmai intézkedések gyors kidolgozása; egy időben a harchelyzethez igazodó többirányú feladatok párhuzamos végzése; a széles körű informáltsághoz szükséges adatgyűjtés. Mindez részben előidézője lehetett a több szaktisztnél tapasztalható bizonytalankodásnak, rutintalanságoknak és szolgálatfőnökök tényleges ellátás irányában túlzottan eltolódott munkájának.

Az elvonuló állomány pontos harcértékének megállapítása vontatott volt. A többszöri pontosítás nem mindig futott végig az előzőleg működő információs csatornákon. Ezek hatására pontatlanok voltak a vasúti gördülőanyag-igénylések és -lemondások. Több helyen nem támasztották alá a valós állapotot az ellátási számvetések. Szerencsére ezek azonban helyrehozhatatlan szállítási – ellátási zavarokat nem idéztek elő. Kóros kihatásuk azonban pénzben is kifejezhetővé vált.

A gyakorlat körzete és a csapatok állomáshelyi között levő nagy távolságból a felkészülés kezdetén is megállapítható volt a vasúti szállítás ténye, és a beérkező csapatok előkészített – szervezett fogadásának igénye. Ezt a gyakorlók döntő többsége helyesen értelmezte. Parancsnokhelyettesek vezetésével olyan előkészítő részlegeket készítettek fel, amelyek – megfelelő anyagi készletek birtokában – megteremtették az érkező csapatok első étkeztetésének, pihentetésének, tisztálkodásának, a harcitechnika tárolásának feltételeit; kiépítették a törzsek munkahelyeit és a vezetési pontokat. A hiányosan felkészített néhány részleg előkészítő tevékenységének kiegészítésére fordított idő 6–12 órát vont el a kiképzéstől.

Néhány személynél az előkészítés időszakában félreérthetetlen célkitűzés volt az előljáró gyakorlatra vonatkozó elhatározásának kifürkészése, ami rendszerint sok hibátényezővel sikerült. A megszerzett hibás információt az egyetlen lehetséges változatnak kezelve, rá jól felkészültek. Később a valós feladatok kézhezvétele után ez benitotta a gondolkozást, az egyetlen, fix megoldásra készülés akadályozta a kézenfekvő jó megoldások feltárását és kimunkálását.

A harcászati gyakorlat főbb tapasztalatai

A harcászati gyakorlat hadtápbiztosítási feladatai feszítettek, tudatosan bonyolultak és a valós helyzetet tükrözőek voltak. Több feladatot kellett megoldani párhuzamosan. A harcászati gyakorlat – a Honvédelmi Minisztérium által szemlélt – magasabb harckészültségbe helyezés és mozgósítás feladatainak végrehajtásával kezdődött. A helyőrségekben el kellett helyezni a bevonuló tartalékos állományt, meg kellett kezdeni a többnapos felkészítést. Mindennek anyagi – egészségügyi biztosítása, a hevonult tartalékos hadtápállomány felkészítésének megkezdésével együtt előre megalapozott tervszerűséggel, azonban változó hatékonysággal lett végrehajtva. Az eredményes munkát azokban a helyőrségekben alapozták meg legjobban, ahol a hiányzó rendfokozati jelzéseket az irányítási csoport munkahelyén, – az ott végzett ellenőrzés végén – az első élelemellátást pedig ezt a munkahelyet követően berendezett ellátó ponton elvégezték, és a gépjármű átvételi helyen is működtettek élelmezési ellátó részleget.

A tartalékos állomány többségében szervezett fogadása, állományba vétele, felszerelésének kiegészítése, a hiányos ruházat pótlása, a polgári ruházat lecserélése, az alegységek állományának megalakítása megbízhatóan jelzi: megtanulták a csapatok a mozgósítás hadtápbiztosításának alapvető feladatait.

Sikerült olyan zártabb rendszerű „technológiát” kialakítani, amelyben előre megtervezett kényszerpályán mozog a beérkező állomány és technika. A gond onnantól kezdve mutatkozik, amikor mindez lazábbá válik, a vezetés decentralizálódik. Ennek következménye volt a haj- és szakállvágás elhanyagolása, az öltözködési, megjelenési fegyelmet sértő állapot kialakítása, több helyen az alegységekhez beérkezés után a célratörő foglalkoztatás tartós szünetelése, az alparancsnoki állomány vezetési rendszerbe állításának késése. Előfordult, hogy szakasz-, illetve rajparancsnok még a gyakorlat végén sem ismerte beosztottjait, nem jegyezte fel a gondjaira bízott technika rendszámát; a beosztottak pedig nem tudták közvetlen parancsnokuk nevét, alegységük megnevezését. Úgy tűnik, mindezek jelentős része a már említett „technológia” továbbfejlesztésével megszüntethető lenne.

A HKSZ-be helyezési és M. tervek elhelyezési tervrészei és számvetései többségében igazolódtak. A lehetőségek alapos feltárása után sem sikerült a több csapatot befogadó laktanyák teljes állományát állandó jellegű építményekben elhelyezni. Jelentős mennyiségű sátor tábori elhelyezési és pihentetési anyag átcsoportosítása, laktanyaközei táborok felépítése oldotta meg a gondokat. Az anyagok átcsoportosításához és lépcsőzéséhez azonban – vasúti szállítás esetén – 7–10 napra volt szükség.

Több jel utal a csapatok hadiállományra való áttérése hadtápbiztosításának vezetési színvonala javulására. Kiemelhető ebből a döntési – beavatkozási idő csökkenése. Egyre kevesebb helyen fordul elő a PK HTPH, a hadtáp szolgálatfőnökök hosszas keresése a döntésekhez. Sok helyen ki van jelölve a hadtápvezetés központi helye, ahol állandó szolgálat van és oda a tartózkodási helyüket az érintettek rendszeresen jelentik; szükség szerint pedig ott tartózkodnak. Így kialakult a személyes irányítás, az ellenőrzés és teljes szakterületre kiterjedő vezetésképeség rendszere.

A harcckészültségi és mozgósítási, valamint egymástól eltérő idejű kiképzés után az egységek kombinált menettel foglalták el a várakozási (megindulási) körleteiket, ahol megtervezték – megszervezték az államhatár biztosítását és felkészültek a támadó harc megvívására.

A MÁV-nak és a HDS közlekedési szaktisztjeinek igen nagy feladatot jelentett a nyári menetrendbe néhány nap alatt közel 50 katonavonat mozgatása. E munka eredményességét mutatja a rendkívüli eseménymentes szállítás mellett a szerelvények döntő többségének meneterv szerinti mozgása. Mindezt azonban árnyékolta a tervezés és szervezés azon hiányossága, amelynek következménye lett – néhány vasútállomásra koncentrálódva – 111 db vasúti kocsi (közel 3 katonavonat) lemondása.

A vasúti szállítás alatt naponta kétszer lett kiszolgálva meleg étel. A személyi állomány pihentetése hosszúpados vasúti kocsikban történt, ahol fülkénként 6 fő részére lett a kulturált fekvési feltétel megteremtve. A tisztálkodás azonban a tábori felszerelés használatával volt megoldható. A szükséges víz készletheséhez minden víztároló edényt igénybe kellett venni.

A tisztálkodási víz és a mozgás gyors ütemben szennyezte a személyszállító vasúti kocsikat. Ennek megszüntetésére helyenként feclősöket jelöltek ki, aminek az eredménye látható volt. Nem sikerült azonban jelentősen előrelépni a vasúti (és közúti) szállítás alatt az öltözködési fegyelem, a küllem javítása területén. Nem volt egyedi eset a szállítási fegyelem megsértése, ami a szállítási many szolgálati személyeinek hiányos követelménytámasztását mutatja.

A békehelyőrségekben végrehajtott felkészítés szakszerűségét, igényességét jól mutatta a HVPK-k és hadtápegységek településének általános képe. A kellő tartalmú tanítás és gyakoroltatás hiányára utal a több helyen kialakult rendszertelen, praktikátlan település. Előfordult az újratelepítés elrendelése és végrehajtása is. A követelmények megismerése után azonban ezek a hiányosságok súlyosabb fokon már nem ismétlődtek. Ebből is kitűnik, az állandó és tartalékos állomány egyaránt *gyorsan képes igazodni a követelményekhez; az igényességet is rövid idő alatt elfogadja* és annak szabályai szerint él és dolgozik.

A táborok felépítése időszakában az állomány egy része bizonyos fenntartásokkal fogadta a kétszemélyes sátrakba kialakított pihenést. Azok berendezése, használatbavétele után azonban nem volt kedvezőtlen róla a közvélemény. A telepítés, berendezés, és bontás rövid időszükséglete (7–10 perc) pedig – amelyet elősegített a sátorkarók és cövekek központi biztosítása – jól érintette a rövidebb pihenést lehetővé tevő időszakban a már fáradt katonákat.

A táborhelyek elfoglalása után, a hadtápegységek és alegységek a kiadott követelmények és a részletes begyakorlási terveik alapján a felkészítést csak 18–24 óra elteltével tudták megkezdeni. A felkészítés tartalmában a gyakorlat tényleges hadtápfeladataira irányult. A tényleges ellátás kezdetben az ellátó alegységek állományának 70–75%-át lekötötte. Az ellátási rend beállítása után azonban a feladatot az állomány 40–50%-a képes volt elvégezni, a nagyobb hányad részt tudott venni a foglalkozásokon. Esetenként ugyan, döntnöki ráhatásra, a ténylegesen beállított hadtápkiképzési feladatok végrehajtása szervezetté vált. Minden várható feladat gyakorolható volt (légi szállítás, komplex feltöltés stb.), ennek a későbbiek során megmutakozott az eredménye.

A VAK elfoglalásától a dinamika megkezdéséig a HVP-k igen súlyos összeköttetési gondokkal küzdöttek. Több esetben, hosszabb időszakra szünetelt a híradás. Rádiótíralom volt érvényben, vezetékes és rádiórelle kapcsolatot pedig esetenként 4–5 központon keresztül lehetett megteremteni, ami igen kevés sikert hozott; ha sikerült is, igen rossz volt a hallhatóság. Következésképpen késett az intézkedések lejtutása, nem volt kellő információ a hadtápokról, elmaradtak a valóban szükséges pontosítások, a változások esetén reagálóképtenség állt be számos esetben. Mindezt a személyes berendezésekkel és „*kiszállásokkal*” lehetett némiképpen ellensúlyozni, ami sok-sok indokolatlan időt vont el a vezető állománytól. A keletkezett feszültségek, idegesség pedig mértékegységekben az adott időszakban nem mutatható ki. Többször felvetett reális igény lenne tehát a HVP híradóközpontok rendszerének létrehozása.

Nem lett azonban kellően begyakorolva a 7. gl. ho. ellő. zászlóalj kivételével a nagy tömegű anyagfogadás, átvétel és továbblépcsőzés. Több hadtápegység a gyakorlat során ezt a feladatot igen sok hiányossággal végezte.

Ennek az időszaknak egyik *fő kérdése volt a felkészítéssel párhuzamosan az állambatár biztosítás hadtápbiztosításának megszervezése*. Sajátosságként jelentkezett, hogy a határbiztosításra harcokcsiezred került kijelölésre. Az érintett hadtáptörzseket a feladat újszerű követelmények elé állította. A nagy mozgékony-ságú harcokcsiegységhez igazodva kellett a hadtápotat felépíteni, a készleteket csoportosítani és megerősítést biztosítani. Készen kellett állni a hk. c. hosszabb ideig tartó harcrendben maradásának minden oldalú biztosítására, az ellenség erős páncéltörő tüze alatt a sebesültek mentésére és kiűritésére. A feladat eredményes megoldása kollektív munkát igényelt, és ezt a gyakorlók prezentálták.

Különösen megbízható volt a hadtáp és fegyverzeti szakállomány együttműködése. A szállítási feladatok az átlagosnál kisebbek voltak, így az úthálózat lehetőségei nem lettek teljesértékűen kihasználva.

A határbiztosítás hadtápbiztosításának megtervezésével párhuzamosan – a hadtáptörzsek fokozódó ráhatásával – folytatott egység, alegység szintű felkészítés színvonala a második napon elérte a kívánt minőséget, kellően szervezetté és rugalmassá vált az ellátás a csapatok túlnyomó többségénél. Néhány egységnél azonban helytelen súlyképzés következtében a valóságos ellátás vezetése háttérbe szorult a tervezés miatt. Az egyik gl., valamint hk. egységnél pedig a teljes hadtápállomány ez időszakban is csak az ellátást és felkészítést irányította, a tervezőmunkát a ZMKA gyakorlati munkára vezényelt hallgatói végezték kellő helyzetismeret, iránymutatás és segítség nélkül. Itt a munkaszervezési és súlyképzési torzulásokon előljárói beavatkozásra is csak hosszabb idő elteltével és hiányosan tudtak változtatni. Ugyanakkor – tudatosan – fokozatosan feszítettebbé vált a törzsmunka, ami mind nagyobb odafigyelést igényelt.

A már beálltnak mondható tábori ellátás és felkészítés irányítása mellett megkezdődött az első támadó harcnap (HDS közvetlenek esetében első hadműveleti nap) hadtápbiztosításának megtervezése, megszervezése. Az előző hiányosságokból is okulva ez időre céltudatosabb és szakszerűbb lett a munkaelosztás, úgy tűnt, többen megtalálták helyüket a hadtáptörzsek munkájában. Ott volt a legeredményesebb munka, ahol szolgálatfőnökök és ellátó alegység-parancsnokok a tervezést végezték, a folyamatban levő feladatok vezetését átadták 4–6 órára az arra felkészített helyetteseknek, a felügyeletet viszont gyakorolták.

A harc hadtápbiztosítására hozott elhatározások általában helyesek voltak, azok kisebb pontosításokkal el lettek fogadva. Eddig a munka üteme is megfelelő volt. Ettől kezdve azonban – elsősorban lassúság, másodsorban a megbízható összeköttetés hiánya miatt – a grafikonok szerinti időnormákban fokozatosan, behozhatatlanná váló csúszás következett, ami ellátási tagozatonként az előljárók késéseit is magába foglalta. Így ezredhadtáp és ellátózászlóalj szinten a tervezés átlagosan 5–7 órával később kezdődött és 10–12 óra késéssel fejeződött be. E kedvezőtlen folyamat ott nem következett be, ahol:

- a PK HTPH-ek a lehető legkevesebb időt fordítottak utazásra;
- bátran – kezdeményezően döntöttek a feladatlejtetés késéséből következő információk hiányában;
- mozgás esetén feladatokat hagytak hátra személyhez kötve;
- megbízható összekötő-, illetve motoros hírvívó rendszert tartottak fenn;
- a kijelölt helyetteseket döntési jogokkal felruházták, és annak alkalmazását megkövetelték.

Kimutatható volt, hogy a szabályzatokat és elveket jól ismerő, a csapatok feladatát megértő, abból helyes következtetéseket levonó hadtáptörzsek, az előzetes hadtápbiztosításból képesek voltak a hadtápbiztosítás elfogadható megtervezésére és megszervezésére. Nem volt tehát indokolt a végleges feladatszabásig várni a munkák megkezdésével.

Az elhatározások jelentése és a vezetségi okmányok ellenőrzése egyaránt igazolta, hogy az egyébként elvártnál körülményesebben megtervezett hadtápbiztosítás – 1–2 esettől eltérően – reális és végrehajtható volt. Kimutathatóan növelte az átgondoltságot az az előre ismert követelmény, miszerint a PK HTPH-i

elhatározás szerinti feladatok nagy részét hadtáplépcsőzés, telepítés és áttelepítés, szállítmányok fogadása, anyagátvétel – továbblépcsőzés a felhasználóig, sebesültek kiürítése, az élet- és működőképesség fenntartásáért végzett munka, alárendeltek ellenőrzése stb.) valóságos méretekben, vagy jelzetten végre kell hajtani. Mindezek ellenére volt olyan egység, ahol a valóságos feladatokat – helytelen felfogás szerint – nem a harcnapai hadtápbiztosítás részeként kezelték, hanem az alaprendeltetés szerinti feladataik feletti többletmunkaként. Ezekben a helyeken a végrehajtás is számos csorbát szenvedett.

Néhány esetben tapasztalható volt az elhatározás szerinti lépcsőzés elmulasztásának, a szállítmányok átrakás nélküli átvételének, az alegységekig és harcjárműig tartó anyaglejuttatás eltussolásának kísérlete, amelyeket a döntőnköi szolgálat többségében megakadályozott. Figyelmet érdemel, hogy ezek kezdeményezői minden esetben a végrehajtásért kijelölt személyes felelősök voltak. Mindegyik feltárt esetben kimutatható volt az érintettek hiányos felkészítése, az egyértelmű feladatszabás és követelménytámasztás elmaradása is.

A „KUNSAĞ-83” gyakorlat megmutatta a hadtápok manővereinek és a valóságos ellátás, tényleges gyakorlás összhangjának megteremtésére tett erőfeszítések eredményeit és gondjait egyaránt. Felszámolódtott a hadtápok hajnaltól estig tartó folyamatos „vonulása” a gyakorlótereken, majd pedig a napvégi ellátás megkezdése szétszórt – felkészületlen ellátó szervezetekkel. Alkalmazták azt a logikus folyamatot, amelyben a bontás, málházás és besorolás előre megtervezett és végrehajtott szemrevételezés, számvetésen alapuló menet, bevezetés, ismételt település és a működőképesség elérése konkrét feladatként érvényesül. Nehezítette viszont mindezek *csapatokkal összehangolt* végrehajtását a gyakorlóter szűk befogadóképessége. Nem minden harc helyzetben alkalmazható megoldást jelenett ez időben a zászlóalj (osztály) hadtápok egy részének napvégi ellátásáig tartó bevonása az ezredhadtápokhoz. A bevont hadtápok napközben végrehajtott gyakoroltatása és felkészítése, a PK HTPH-k által a ZPK-kal egyeztetett találkozási pontokon bevezetőknek történt visszaadása és az ellátásra kijelölt helyekig tartó vezetése, biztonságossá tette a napvégi ellátást és kiszolgálást.

A hátrány viszont kimutatkozott, a tényleges feladatok rövidített távokon végrehajtott gyakoroltatásban, Némegyszer elmaradt az anyagátvevő terület előkészítése; az érkező szállítmányok fogadása, bevezetése; az anyagátadás-átvétel biztosításának megszervezése és a visszaszállítás hasonló folyamatainak gyakoroltatása.

Kezdeti előrelépést mutatott a harcnapokon a hadtáp települési helyeken végzett – hadtápbiztosításra irányuló – munka megszervezése. A magasabbegység és egységaktárakban dinamikai napokon elsők között gyakorolták a század és zászlóalj szintű kötelékek ellátásához alkalmazható, elhatározás szerinti anyagfajtákat és mennyiségeket tartalmazó egységcsomagok, egység- és irányszállítmányok összeállítását és kiszállítását. A munkafolyamat végrehajtása továbbá a valóságos tevékenységek arányának növekedése rámutatott a csapattagokban meglévő rakodógépek alkalmazásának korlátaira is. Ebből említést érdemel, hogy a löszerek rakodógépes anyagmozgatásához való előkészítése közel akkora munka, mint a kézi úton elvégzett átrakás.

Meghonosodott, hadosztály-, ezred- és zászlóaljtagozatban egyaránt a harcból kivont és éjszakai harcot folytató csapatok hiányzó készleteinek pótlása a „komplex feltöltés” rendszerében. Ennek közös (aeg. és htp.) begyakorlására a

hatályos utasítások és kiképzési programok egyaránt követelményeket állítanak. A végrehajtás hiányosságait jelzi több olyan eset, amikor az első egy-két alkalommal a harcoló és harcjárművezető állomány nehezen találja meg helyét ebben a munkafolyamatban. Nem egyedi eset az sem, amikor hiányos begyakoroltságát az alegységparancsnok az irányítástól elhúzódással álcázza. Ezek azonban rövid gyakorlásokkal pótolható jelenségek. Nincs viszont kellően kimunkálva és begyakorolva a már feltöltött alegységek – egységek feltöltését követő gyors – szervezett elvonulása; amely gyülekezést, oszloprendezést és továbbindítást foglal magába. Erdemi eredményeket ezen a téren a „KUNSÁG-83” sem hozott.

A gyakorlatok során a magasabbegység – egységahadtápok és HVP-k 2–3, az alegységahadtápok 4–6 alkalommal települtek át. Az első áttelepülések során úgy az előkészítésben, mint a végrehajtásban általánosítható volt a rutinalanság, kiütközött a tervszerűség hiánya. Csak néhány egységnél lett kellően felkészített hadtápp felderítő és előkészítő részleg kiküldve, nem lett megszervezve az érkezők fogadása, bevezetése, ami különösen a feladatot éjjel végrehajtóknál idézett elő kedvezőtlen állapotot. Előfordult, hogy HVP-k a munkagrafikon szerinti munkák idején több órás menettávolságú áttelepülést hajtottak végre, aminek következményei beláthatók. *Itt helyes megoldást azok választottak, akik a szűk tervezőcsoportot a megfelelő eszközökkel és felszerelésekkel az alárendelteknek szóló intézkedéskivonatok, valamint az alapvető vezetési okmányok kidolgozásáig – engedéllyel – az eredeti helyen bagyták. A hasznosítható megoldások iránt tanúsított fogékonyságot mutatja a második áttelepülések szakszerű végrehajtása, a hiányosságok döntő hányadának kiküszöbölése. Kiemelten pozitív példaként lehet megjelölni a mozgósított állományú egészségügyi osztag azirányú munkáját.*

Ugyanakkor az új települési helyeken (körletekben) éppen harcszerűsége hivatkozva, több csapatnál szakszerűtlenebb lett a település. Nem lettek kellően tagolva a funkcionális csoportok, hiányos volt az őrzés-védelem és közelbiztosítás. Nem ragadt át a szakszerűtlenség a 7. gl. ho. tábori sütődéjére, amelynek állománya teljesen tartalékos volt. Települését, munkaszervezését, feladatait viszont mindvégig példásan végezte. Naponta – a sütési tervnek megfelelően – lesütöttek 6–7 tonna jó minőségű kenyeret. Itt igazolódott a legjobban a zárt technológia előnye a hadtápbiztosításban. Az is látszott, hogy a „*posztra állítás*” a konkrét feladat a kevésbé fegyelmezett embereket is munkára szoktatja. Meghonosítása pedig kellő igazítással a hadtápbiztosítás számtalan folyamatában lehetséges.

A gyakorlat időszakában többször ismétlődött a hagyományos fegyverekkel vívott különböző harctevékenységfajták anyagi-egészségügyi biztosítása, ami hozzásegítette a hadáptörzsek többségét az ismeretek megalapozásához és a gyakorlati jártasság megszerzéséhez. Ez így igaz a tömegpusztító fegyverek alkalmazására való felkészülésre is. Az áttérés és a hadtápkövetkezmények felszámolásának szervezése, irányítása időszakában azonban a hadtápp-szolgálatfőnök egy része elbizonytalanodik. A szakutasítások ismeretének kimutatható hiányosságaira vezethető vissza a megoldási lehetőségek kevés változata, a számvetéssel alátámasztott indoklások mellőzése, a szakmai alárendeltek munkája irányításának több fogyatékosága. Ezek mellett is eredményes és megfelelően szervezett volt a mentesítési munkák végrehajtása.

A gyakorló hadtáptörzsek munkájában fokozatosan növekvő követelmény és növekvő ütemdiktálás érvényesül. Kimutatható volt, hogy az elhatározások kidolgozásában, a vezetési okmányok szakszerűsége és kulturáltsága területén, a szám-

vetésekkel alátámasztott tervezésben gyorsabb ütemű volt az előrelépés, mint a normaidők tartásában és az alárendeltek helyzetének ismerete vonatkozásában. Fokozatosan kiütközött az is, hogy a hadtáp-szolgálatfőnökök vezetési okmányainak kidolgozása, a szakmai vezetés gyakorlása nem éri el a PK HTPH-i szintet, többször attól jelentősen elmarad. Ez adja a jövő munkájának néhány alapvető irányát és feladatát. Ugyanakkor a fokozódó és kiütköző fáradtságot is figyelembe kell venni a megítéléseknél.

[Szemléltető vázlatok (mellékletek) a folyóirat végén található.]

Az egészségügyi hadijáték tapasztalatai

*Pálinkó Károly alezredes, Dr. Svéd László orvos őrnagy,
Illich Ferenc százados*

A seregtestünk 5. éves összekovácsolási és felkészítési terve alapján a HDS. Eü. SZF-ség és a kijelölt HDS. egészségügyi csapatok törzsei részére HDS. egészségügyi hadijáték került levezetésre.

I.

A hadijáték tárgya volt a koalíciós állományú összefegyvernemi hadsereg védelmi hadművelete egészségügyi biztosításának megtervezése, megszervezése és vezetése hagyományos és tömegpusztító fegyverek alkalmazásának viszonyai között erdős-hegyes terepen, a védelemben betört ellenség visszaverése, ellencsapás végrehajtása és a támadás felújítása időszakában.

A hadijáték során alapvető célként tűztük a részt vevő állomány elé a korábbi ismeretek elmélyítését, új ismeretek megszerzését, a gyógyító-kiürítő feladatok tervezésének, szervezésének és vezetésének gyakoroltatását, az együttműködés módszertani megalapozását, a törzsek összekovácsoltságának fokozását, korszerűsített szervezeti keretek között, egészségügyi ezred kötelékben.

A levezetés során kiemelt oktatási kérdésnek tekintettük és kiemelten fontos célul tűztük ki, az összetételében új HDS. Eü. SZF-ség, és a HDS. eü. ezred szervezetében gyakorló egészségügyi csapatok tartalékos állományú törzsei és az alegységparancsnokok felkészítését; az egészségügyi csapatok optimális alkalmazásának, működési rendjének, reális vezetési, kiszolgáló erő-eszköz szükségletének, valamint a HDS. érdekű feladatokat megoldó ezred közvetlen alegységek tevékenységének feltárását; és nem utolsósorban módszertanilag megalapozni és bemutatni a funkcionális, esetenként ideiglenesen létrehozott csoportok működését, a korszerű technikai eszközök kezelését, elsajátítani azok használatát.

Az egyoldalú, többfokozatú parancsnoki és törzs hadijáték hadsereg hadtáp gyakorló pályán, híradóeszközök alkalmazásával, módszertani bemutató foglalkozás elemeivel került levezetésre.

A hadijátékon részt vettek a HDS. SZF-ség és 2 önálló egészségügyi osztag M. állománnyal, 10 csökkentett M. állományú HDS. eü. szakcsapat és egy hadosztály egészségügyi zászlóalj, béke állományú operatív csoporttal, továbbá a HDS. MBF-ség operatív csoportja, valamint a szükséges biztosító, kiszolgáló és komandáns erők-eszközök.

A védelmi hadművelet megszervezése és végrehajtása során az anyagi biztosítás a KHEL (KHEL R) és a HDS. mozgó- és kiegészítő készletciből az 1-es és 2-es számú vegyes anyagkirakó, tároló körzetekből, helyszíni beszerzésből valósult meg az előljáró, a HDS., valamint a csapatok szállító eszközei egy részének bevonásával.

A HDS. htp. (ellő. dd.) erői és eszközei a HDS. fő és másik irányában 70-30%-os arányban megosztva, az eu.-i csapatok nagyobb része (eu. e. főerői) a főirányban került alkalmazásra. Az első lépcsőben harcoló hadosztályok egy-egy eu.-al, egy-egy sebesültszállító rajjal és egy-egy sebész szakorvos brigáddal meg lettek erősítve.

A HDS. közúti komendánszázlőaljai három HFGU-ot, kettő HKGU-ot működtettek és egy-egy HHU-ot rendeztek be a HOR-ok vonalába.

A védelmi hadművelet készletéig hagyományos fegyverektől 10%-os, Töpfe-től 4,50%-os, a védelmi hadművelet alatt hagyományos fegyverektől 40%-os, Töpfe-től 120%-os, egészségügyi veszteséggel számoltunk. A keletkezett sérültek, betegek a hdm. készletéig a 13/1, 14/1 KBR-be, a védelmi hdm. alatt a 14/2, 13/2 EKB-ba kerültek hátraszállításra a HDS és a FRONT erőivel és eszközeivel. A keletkezett sérültek és betegek hátraszállításának végrehajtását 450%-ban seb. száll. gk.-on 150%-ban légi, 250%-ban általános rendeltetésű tgg.-on és 150%-ban a K/Á-ra beérkező seb. száll. vonatokra terveztük.

A HDS. htp. élet- és működőképességének fenntartása érdekében erős kuitartalekot, mozgásbiztosító és szállítmánykísérő osztagokat képezve a HDS. hadtápcsapatok felkészültek a közvetlen biztosításra, a vadászharcot folytató ellenséges csapatok támadásának visszaverésére, műszaki munkák végzésére, a htp. objektumok körkörös védelmére. A tömegpusztító fegyverek csapásai következményeinek felszámolására a HDS. MOG-okkal való együttműködésre egy-egy eu. lett kijelölve és felkészítve.

A HDS. htp. vezetése a HDS. HVP-ről valósult meg híradóeszközök, összekötő tiszti rendszer és szakfeladatokat irányító operatív csoportok alkalmazásával, amelyet a hadijáték során a PK. HTPH. és az anyagnem felelős szolgálatok állományából kirendelt tisztekkel kiegészített törzs valósított meg. A hadijáték során ho. eu.-ból létrehozott - előre felkészített - alájátszó csoport működött és mindvégig a valóságos helyzetet megközelítő tartalmú és dinamikus információkat szolgáltatott.

Az egészségügyi helyzet lényegét a következők képezték:

A hadművelet 4. napján a HDS. első lépcsőjében támadó hadosztályok egy-egy önálló egészségügyi osztaggal megerősítésre kerültek. A ho. típusú segélyhelyeken 1300 fő a hds. közvetlen és a ESH-en 650 fő várt kiürítésre. A ho. típusú segélyhelyekről a sebesültek hátraszállítása a főcsapás irányában HDS. erőivel és eszközeivel, a másik csapás irányában a KHEL. erőivel és eszközeivel a 14/1 és 13/1 (6000 ágy) KBR-be került végrehajtásra. A KHEL állományából egy fordulóval 1000 fő sérült kiürítő kapacitás volt biztosítva. Az ellátás mérvére a sérültáramlás dinamikájának függvényében, teljesmértvű első orvosi, illetve első szakorvosi segély volt meghatározva. Tartalékban 8 cuo., 1 SZMO., 1 EJO., 1 áeu., 1 seb. száll. szd., 1 fürdető fertőtlenítő szd., 1 vér-ellátó állomás volt. A személyi - technikai és anyagi feltöltöttség 950%-os volt. A HDS. sávjában a közegészségügyi és járványügyi helyzetet megfelelőnek lehetett megítélni, a polgári lakosság körében halmozottan felsőlégúti hurutos megbetegedések fordultak elő.

II.

Az egészségügyi hadijáték néhány elvi és gyakorlati tapasztalata a végrehajtás tükrében

A jóváhagyott terveknek megfelelően célul tűztük magunk elé a HDS. eü. biztosítása szempontjából lényeges elméleti, egyes esetekben gyakorlati kérdések további kutatását és kimunkálását. Az egészségügyi biztosítás tervezése és végrehajtása, az egészségügyi egység (és alárendeltjei) vezetése és alkalmazása szempontjából meghatározó elméleti kérdésnek tekintettük *az alábbiakat*:

1. Az egészségügyi ezred szervezeti felépítése, feladata, helye, szerepe az eü. biztosítás rendszerében.

2. A HDS. eü. szolgálat által kidolgozásra kerülő szakmai intézkedések, direktívák tartalmi és formai kimunkálása.

3. Az eü. polgári lakott területre történő vegyes települések rendje, a sérültek, betegek ellátásának, hátraszállításának különböző lehetőségei tárgyú témakörök feldolgozását.

1. *Az egészségügyi ezred szervezeti felépítése, feladatai, helye és szerepe az egészségügyi biztosítás rendszerében.*

Az Egészségügyi Ezredet a HDS. állományába tartozó új szervezeti egységként működtetve, aleggységeit az eü. osztagokkal, valamint a szakegészségügyi zászlóalj meglévő szervezeti elemeiből alakítottuk ki.

Így alapvetően megváltoztak a vezetés elemei az eddigiekben megszokott alá és fölérendeltségi viszonyok. A HDS. közvetlen irányítása helyett a kialakított eü. e. parancsnoksága a HDS. PK. HTPH-i intézkedés és a HDS. Eü. SZF. szakmai intézkedése alapján irányította és vezette az intézkedésekben meghatározott feladatok végrehajtását.

A kapott intézkedéseket az eü. e. parancsnoka és törzse dolgozta fel, készítette el saját intézkedését és adta ki szakalegységei részére. Az így megszabottak alapján készítették el az aleggységek alkalmazási terveiket, melyeket az eü. e. PK.-a hagyott jóvá.

Ezek alapján a vezetés új rendszere alakult ki. Egységessé vált az információáramlás rendszere és ez hatékonyabbá tette az egészségügyi szolgálat munkáját. Mindez megnyilvánult a sérültek kiürítése, szakorvosi segélyben részesítése, illetve a szükséges mentesítések, megerősítések gyorsabb és szervezettebb formában történő végrehajtása terén.

Az eü. e. legfontosabb és a gyógyító-kiürítő biztosítást alapjaiban végrehajtó, a profilt megszabó aleggységei az *eü. osztagok*, melyek csoportosítása a feladatvégrehajtás alapvető, meghatározó tényezője. Az Eü.-ok feladatukat az átalárendelés végrehajtásáig - a HDS. PK. HTPH. intézkedése és terve alapján kidolgozott - eü. EPK.-i intézkedés szerint végezték. Alapvető feladatuk volt a szakorvosi segély szintű ellátás biztosítása. Mint kiürítő szakasz végezték a sebesültek és betegek hátraszállítását, osztályozását, mentesítését és az ellátás után a sérültek és betegek további hátraszállításra történő előkészítését.

Érvényesült az az alapelv, hogy az osztag munkájának megszervezéséért, az alkalmazási terv elkészítéséért az osztag parancsnoka felelős.

A *sebesültszállító gépkocsi század* a HDS. alapvető kiürítési kapacitását képezi. Állományából erősíthetők meg a hadosztály típusú segélyhelyek. Ezek

feladata a sérültek és betegek hadosztály típusú segélyhelyekről kórházbázisokra, illetőleg magasabb ellátási tagozatra történő hátraszállítása.

A *járványegészségügyi osztag* feladata a HDS. sávjának járványügyi felderítése, meghatározott esetekben járványügyi felügyelet gyakorlása, az alapvető közegészségügyi-járványügyi feladatok elvégzése. Részt vesz biológiai fegyverek csetleges alkalmazása esetén a következmények felszámolásában.

A *szakorvosi megerősítő osztag* feladata a hadosztály típusú segélyhelyek és az *ezred alegységeinek* szükséglet szerinti megerősítése speciális feladatok végrehajtása érdekében. Beoszthatók hadsereg szintű mentőosztagokba Töppe. csapatok eü. következményeinek szakszerűbb felszámolása érdekében.

A *vérellátó állomás* feladata a rendelkezésre álló eszközökkel naponta 40 l vér levétele, szakszerű tárolása és a meghatározott ho. típusú segélyhelyre történő kiszállítása.

A hadsereg legnagyobb fürdető és mentesítő kapacitását jelenti a *fürdető és fertőtlenítő század*. Feladata a szükségleteknek megfelelően a (sugár)szennyezett sérültek mentesítése, de bevonható a személyi állomány fürdetésének végrehajtásába is.

Az *állategészségügyi osztag* feladata a hadsereg sávjában állategészségügyi feladatok ellátása, élelmiszerek bevizsgálása, fertőző betegségek terjedésének megakadályozása, hordozó ágensek kimutatásának segítése és bizonyos vonatkozásban higiéniai feladatok végrehajtása.

Az *egészségügyi ezred működése és tevékenysége* minőségében különbözik, az eü. osztagok vagy hadosztály egészségügyi zászlóaljok tevékenységétől. Feladatköre tevékenységét a hadsereg teljes sávjára kiterjeszti. A gyógyító-kiürítő ellátás mellett közegészségügyi-járványügyi munkát, mentesítést, állategészségügyi feladatok ellátását, minimális mennyiségben *vért biztosít* és speciális beavatkozásokhoz szükséges megerősítésekre is képes.

Az *eü. ezred manőverei, települése és áttelepülése* szoros összhangban valósult meg a hdm. eü. biztosítási tervével, amely hadművelleti-harcászati és eü. helyzetre építve lett kidolgozva. Az áttelepüléshez az ezred rendszeresített szállító eszközei elegendőnek bizonyultak. Az egyes részlegek, illetve alegységek (pl. átalárendelt egészségügyi osztag) önállóan is képesek a málházás és menetek végrehajtására

Az *egészségügyi ezred parancsnoka és törzse alkalmazással kapcsolatos feladatai és kötelmei a következőkben összegeztetők:*

- ismerni a hadsereg feladatát, a sávjában települt eü. z.-ak települési helyét, továbbá táborig kórházbázis részlegek, (eü. dd.) intézetek, települési helyét, ahová a sérültek kiürítése történik;
- az előljáró eü. szolg. főnök utasításainak és intézkedéseinek megfelelően tervezni és irányítani alegységeit;
- megszervezni az ezred őrzés-védelmét, töppe. elleni védelmét;
- előkészíteni a csapatok megerősítéséhez átadásra kerülő, illetve az onnan visszavehető szakalegységek átadás-átvételt;
- biztosítani a személyi állomány, valamint a sérültek és betegek mindencélú ellátását;
- irányítani a személyi állomány katonai, politikai, szakmai kiképzését;
- az előírt okmányok vezetését irányítani és naprakészen tartani;

- folyamatos összeköttetést tartani alegységeivel a HDS. HVP-val és az előljáró ellátási tagozattal;

- együttműködni a HDS. elló. dd. és a közúti csapatok parancsnokságával és törzisével;

- meghatározott időben jelenteni a hadsereg egészségügyi szolgálat főnöknek a sérült kiürítés helyzetét, az alegységek sérült, illetve betegforgalmát, ellátásuk helyzetét, és felhasznált anyagi készletek mennyiségét és a megszabott feladatok végrehajtásának helyzetét.

2. A HDS. eü. szolgálat által kidolgozásra kerülő szakmai intézkedések, direktívák tartalmi és formai követelményei az eü. hadijáték tapasztalatai alapján a következőkben összegeztetők:

Az egészségügyi ezred, illetve egészségügyi szakcsapatok irányításához, azok munkájának megtervezéséhez, a szakmai követelmények megszabásához szükséges információk időbeni lejuttatása a hadsereg egészségügyi szolgálatának különösen fontos feladata.

A HDS. PK. HTPH. csapatokhoz kiadásra kerülő intézkedéseink, azok ki- vonataink, a HDS. PK. htp. parancsán túl a szakmai tevékenység szabályozását a következő okmányokkal és tartalommal végeztük:

a) *A Hadsereg egészségügyi szolgálat főnök Szakmai Intézkedése*

A szakmai feladatok irányait szabja meg. A hadművelet egészségügyi biztosítási tervének végrehajtási utasítása az intézkedés tartalmában az alábbiakra tér ki:

- a hadsereg egészségügyi szolgálata fő erő kifejtésének iránya;

- a várható egészségügyi veszteség mindösszesen értéke;

- az egészségügyi ezred települési körlete a végrehajtás készenlétére;

- a hadosztályok megerősítése érdekében, átalárendelésre kerülő alegységek átadásának megszervezése a beérkezés, illetve átvétel idejének megjelölésével;

- a segélynyújtás mérve;

- a sérült kiürítés és hátraszállítás megszervezése érdekében végrehajtandó feladatok a megszervezés és a végrehajtás időszakában. *A kiürítés és hátraszállítás irányai, terepszakaszok, illetve intézetek megjelölésével;*

- a végrehajtás módjai, változatai;

- a járvány egészségügyi felderítés feladatai és a közegészségügyi-járványügyi rendszabályok foganatosításának módja és helye, végrehajtója, a tevékenység fő irányai;

- az egészségügyi ezred átalárendelésre kerülő alegységeinek az átalárendelésig végrehajtandó feladatai;

- az egészségügyi anyagellátás rendje, a vételezés módjai és helye, beleértve a vérellátó állomás tevékenységének szabályozását is;

- az egyéb rendszabályok az ezred által elvégzendő speciális feladatok elvégzésének rendje, módja és végrehajtója;

- a vezetés rendje.

b) *A HDS. Fősebsz direktívája*

A harctevékenység sajátosságainak megfelelően prognosztizálja az egészségügyi veszteségen belüli sebészeti típusú sérültek nagyságrendjét, az ellátás

várható minőségi struktúráját. A direktívában a kompromisszumok betartásával szabályozásra kerül a sebészeti típusú sérültek osztályozásának megszervezése a TÖPFE, hagyományos és a könnyű-sérültekre vonatkozóan.

A sebészeti szaksegély megszervezése érdekében behatárolja a direktíva:

- a halaszthatatlan életmentő szakorvosi beavatkozásokat;
- a halasztható beavatkozásokat;
- az életmentő ellátás érdekében elhalasztandó beavatkozásokat, illetve állapotokat.

c) *A HDS. Főbelgyógyász direktívája*

A beltípusú sérültek minőség szerinti megoszlása mellett elsősorban a vegyi- és a sugársérültek ellátásának a lehetőségeit és tennivalóit határozza meg. Kiemelt kérdésként foglalkozik az életmentő ellátási formák alkalmazási körülményeivel, valamint a kombinált sérültek belgyógyászati ellátásával.

d) *A közegészségügyi-járványügyi főorvos direktívája*

A hadsereg működési sávja epidemiológiai helyzetének elemzése mellett szabályozza a járványügyi erők és eszközök alkalmazási helyét és rendjét. Meghatározza a közegészségügyi járványmegelőző rendszabályokat és tennivalókat.

3. Az eüo. polgári lakott területre történő vegyes településének rendje, a sérültek, betegek hátraszállításának különböző lehetőségei.

Az eüo. polgári objektumra történő vegyes telepítése a hadműveletek folyamán lehetőségként kínálkozik, mivel a háborús cselekmények gyakran érinthetnek lakott területeket és településeket. A lehetőség mellett a település szükségességét indokolja: a munkakészség gyorsabb elérése, az időjárás viszontagságaitól való védettség, a várható nagyszámú sérült kontingens optimálisabb elhelyezése, ellátási feltételeik kedvező alakítása.

Az eüo. vegyes települése: a település azon formája, melyben a funkcionális részlegek bizonyos részei – felhasználva a polgári objektumokat – épületekben helyezkednek el és funkcionálnak, míg másik része az eredeti települési rendszerben működik.

A vegyes település feltételei:

- mindenoldalú felderítés (közegészségügyi- és járványügyi helyzet, rombolásra előkészítés, műszaki állapot, települési feltételek, stb.) azon adatai, amelyek az osztag zavartalan működését lehetővé teszik;
- a 1,5–2 napi áttelepülés nélküli működés feltételeinek biztosítottága;
- megfelelő alapterület a funkcionális egységek részére;
- egymást nem keresztező útvonalak a sebesültáramláshoz, a be- és kimenő betegforgalomhoz;
- megfelelő terület az épületek, a sátrak és speciális egészségügyi technikai eszközök telepítéséhez, működési mechanizmus szerinti csatlakoztatáshoz;
- lehetőség szerinti működő közművek (víz, villany, szennyvíz elvezetés, stb.).

Egy változatban a vegyes telepítés az alábbiak szerint alakítható: A műtőkötöző blokkot mint a legfontosabb funkcionális részleget, a lehetőség függvényében emeletes épület esetén az emeleten célszerű elhelyezni, ez biztosítja a zavartalan munkát és a relatív csíraszegénységet. A fektető-kiürítőt és a gyógyszertárat együtt a földszinten célszerű elhelyezni.

Jó megoldás az, hogy az átvevő-osztályozó, a fürdető-fertőtlenítő, az elkülönítő az épületen kívül, hagyományos telepítési formában, sátorban kerül elhelyezésre. Az eü. o. kiszolgáló állományát távolabbi épületben, annak pincéjében vagy sátorban célszerű elhelyezni (1. számú melléklet).

Ideális megoldásnak tekinthető az a telepítés, amikor kórházi épületben, szanatóriumban, üdülőben van lehetőség az eü.o. vegyes telepítésére. Minden esetben célszerű a fürdető-fertőtlenítő és az elkülönítő épületen kívüli elhelyezése.

III.

Az egészségügyi hadijáték végrehajtása

Visszatekintve az egészségügyi hadijáték során végzett munkára és eredményekre, elmondhatjuk, hogy az elvárásoknak megfelelően, közös erőfeszítéssel teljesítettük célkitűzéseinket. A hadijáték végrehajtásának keretén belül, a végrehajtás előtt a HDS. Eü. SZF-ség állománya elméleti és gyakorlati felkészítését jól szolgálta a helyőrségben levezetett a hadijáték kérdéseivel foglalkozó ötnapos törzskiképzés.

A végrehajtás során számos tapasztalatot szereztünk, több kérdésben sikerült újszerű megoldásokat és alkalmazási eljárásokat feltárni.

A továbbiakban a mozzanatok végrehajtásának sorrendjében kívánjuk a tapasztalatokat összegezni.

1. *A tartalékos állomány fogadása, népgazdasági technikai eszközök átvétele, menet megszervezése és végrehajtása a hadijáték körletébe.*

A hadijáték elgondolásának megfelelően arra törekedtünk, hogy a törzsek felkészítésében kellő fokozatosság érvényesüljön. Így a HDS. Eü. SZF-ség hadi állományát a *hadijáték előtt* ötnapos parancsnoki foglalkozás keretén belül felkészítettük az alárendeltek vezetésére, a szolgálaton belüli személyes feladataik végrehajtására.

Az egészségügyi csapatok törzseit, kiszolgáló állományát, technikai eszközeit, előkészítő szervezetét előre kézbesített behívóparanccsal hívtuk be. Beigazolódott, hogy nem felesleges időpazarlás, ha a behívást megelőzően a parancsnokok felkeresik a megyei hadkiegészítő és területvédelmi parancsnokságokat, kellően tájékoztatják azokat a behívás körülményeiről és időben egyeztetik a lebiztosítást. Néhány egységnél kevés figyelmet fordítottak erre a lényeges feladatra, aminek következtében egyrészt a gyakorlatvezetőségek kellett egy-két felmentés okát tisztázni, másrészt fontos beosztások feltöltésére a biztonsági hányadból kellett lebiztosítani tartalékos tisztet.

A hadijátékon résztvevő állomány begyülekeztetése a behívás napján előre felépített és berendezett sátortáborba történt. Ezzel közel egy nap időt takarítottunk meg a felkészítés javára. A begyülekezés után a PK-i állomány átfogó tájékoztatót kapott a terv szerinti programról, részletesen megismerte a következő nap kiképzési feladatait. A továbbiakban is naponta – a végzett munka értékelésén túl – pontosítva lett a következő napi feladat, ami hozzájárult a tartalékos állomány kellő mértékű aktivitásához, a kiképzésen túli idő személyi felkészülésre történő felhasználásához.

2. *Az elméleti felkészítés, a parancsnoki és gyakorló foglalkozások levezetése és a munkakészség elérése.*

A hadijátékon résztvevő vezetőállomány részére levezetett *elméleti felkészítés* lehetővé tette, hogy a vezetőállomány megismerje a hadművelati művészet legújabb elveit, a hadtáp- és egészségügyi biztosítás napirenden levő aktuális kérdéseit, ami jól szolgálta a végrehajtandó feladatok megoldását. Az *elméleti felkészítés*, a gyakorlati bemutatás és a végrehajtás komplex egységben került levezetésre.

A vezetőállomány nagy figyelmet tanúsított az összefgyvernemi HDS. támadó és védelmi hadművelete, annak htp. és eü. biztosításával kapcsolatos előadások iránt. Az előadások a tartalékos állomány részére számos, az eddigiek során nem érintett kérdésekben új ismereteket adtak és lehetővé tették, hogy a szakmai feladatok szervezését tágabb összefüggések ismeretében végezhesék. A kedvező tapasztalatok mellett a jövőben jobban differenciálni kell a tisztek (ezen belül is orvos és nem orvostisztek) a tts.-ek és legénység elméleti felkészítését, ebbe sokkal jobban be kell vonni a ht. orvosi állományt.

A jóváhagyott felkészítési és kiképzési tervnek megfelelően a parancsnoki csoportba nem beosztott tiszti, tts.-i és legénységi állomány részére a gyakorlatvezetőség által központilag szervezett és irányított foglalkozások kerültek levezetésre. Ennek megfelelően eü. szakelőadások, szabályzatismeret, alaki foglalkozás, lőkiképzés, tüpfe.-ek elleni védelem, híradó szakkiképzés, tábor kiszolgálási és ellátási feladatok kerültek végrehajtásra. Ezekben a kiképzési foglalkozásokon, összevonásokon megmutatkozott, hogy ha a foglalkozási jegyek, a szakutastások, a kiképzést segítő eszközök és anyagok rendelkezésre állnak, valamint a foglalkozásvezetők felkészültek, rövid idő alatt is szervezett, aktív és hatékony kiképzést lehet végezni. Mindezt igen hasznosan tudják segíteni a fegyvernemi szaktisztek.

A törzsek, a funkcionális csoportok felkészítésére biztosított időt a parancsnokok vezetésével a törzsek zöme jól kihasználta; szervezetten, gyakorlatias módszerekkel készültek fel az alkalmazási tervek, részszámvetések kidolgozására. Az alkalmazás valóságban történő bemutatása, az elmélet és gyakorlat összekapcsolása megfelelő alapot biztosított a további feladatok végrehajtásához.

3. *A védelmi hadművelet egészségügyi biztosításának megtervezése, megszervezése, a hadművelet első napjára az alkalmazási tervek kidolgozása.*

A HDS. Eü. SZF-ség a hadművelati harcászati feladat és a HDS. PK. HTPH. elhatározása alapján a parancsnoki foglalkozáson begyakorolt munkarendben kellő jártassággal és hozzáértéssel dolgozta ki a HDS. egészségügyi biztosításának tervét. Időben kidolgozták és lejtuttatták az eü. ezred és ellő. dandár részére a szakmai intézkedéseket.

Az eü. ezred és az eü. osztagok törzsei a szakmai intézkedések alapján a tervező munkát vontatottan kezdték. Az alkalmazási és biztosítási tervek jelentős időtúllépéssel és hiányossággal kerültek kidolgozásra. A mellékleteket a törzsek egy része nem volt képes elkészíteni.

Az *egészségügyi ezred* törzse nem alakította ki teljes részletességgel a tartalékban levő és alkalmazott eü. erők, valamint a veszteségek pontos nyilvántartását. A megerősítésül kiadott erők és eszközök újra átvételének helyesebb visszavételének feladatait nem dolgozták fel.

Az alájátszó csoporttól kapott információkat nem tudták teljesértékűen hasznosítani a szakkifejezetek vezetése során.

Az egészségügyi osztagok törzseinél az őrzés-védelmi tervek, szakmai helyzetjelentések nem kerültek kidolgozásra, nem értelmezték kellő mélységben a valóságos helyzetbeállítás és a tervezett feladat végrehajtásának kérdéseit. Az anyagi-technikai biztosítás és vezetés kérdései nem kerültek aprólékos, átgondolt kimunkálásra. Az alájátszóktól kapott információk nem minden esetben segítettek a feladatok jobb megértését és végrehajtását.

Az előzőekben felsorolt hiányosságok nagy része a tapasztalatlanság és gyakorlatlanság következménye volt. A gyakorlatvezetőség aktív segítő munkájával a nehézségeken átgépette a végrehajtókat és összességében a mozzanat a kitűzött célját elérte, az állomány nagy igyekezettel hajtotta végre a megszbott feladatokat.

4. A támadó badművelet egészségügyi biztosítási feladatainak megtervezése, megszervezése, a badművelet első napjára az alkalmazási és biztosítási tervek kidolgozása.

Ebben a mozzanatban jórészt egyidejűleg, párhuzamosan kellett végrehajtani az új feladat kidolgozását, az alájátszók közléseinek folyamatos regisztrálását, elemzését és az intézkedések kiadását.

A kezdeti bizonytalanság után az *eü. ezred* kísérleti törzse nagybani munkarendje és az ezzel szorosan összefüggő munkagrafikonja a gyakorlatvezetői segítségnyújtás és a ráharás után kialakult.

A bélső munka során a szakalegységek a vártnál nehezebben illeszkedtek be az ezredbe.

Az általános rendeltetésű tehergépkocsikon a sebesültek hátraszállítása nem volt kellően tisztázott, elsősorban a szervező munka oldaláról.

Következett ez abból is, hogy a HDS. SZF-ség nem rendelkezett kellő információval a szállító csapatok helyzetéről. Itt nagyon szoros és konkrét együttműködést kell szervezni a HDS. Eü. SZF-ségnek a HDS. KSZSZF-séggel, az *eü. ezred* parancsnokságnak az ellátó *dd.* parancsnoksággal.

A dinamika vezetésének további kedvezőtlen tapasztalata, hogy a törzsek idegenkedtek a rendelkezésre álló rádiók használatától. A hadosztályokhoz az egészségügyi osztagokon túl megerősítésre adott kiürítő erők, eszközök alkalmazásának és felhasználásának rendszere nehezen alakult ki. A rendkívül összetett mozzanat elérte célját, a több területen tapasztalt hiányosságok mellett a törzsek javuló színvonalon, növekvő önbizalommal oldották meg feladatukat.

5. Az ellenség által tömegpusztító fegyverekkel mért csapások egészségügyi következményei felszámolásának megtervezése, megszervezése, az alkalmazási tervek kidolgozása.

A törzsek az előzőeknél nagyobb hozzáértéssel reagáltak a közlésekre, dinamikusabb volt a helyzetjelentések megtétele. Az *Eü. SZF-ség* és az egészségügyi csapatok törzsei növekvő készséggel dolgozták ki az alkalmazási terveket.

Az *eü. ezred* PK. és *eü.o.* parancsnokok elhatározásai megalapozottak voltak, de nem vették figyelembe az elméleti előadások során elhangzott prognosztizált egészségügyi veszteség betegség, illetve sérülés típusai szerinti megoszlása lehetőségeit.

Az *eü. osztagokat* a gyakoroltatás érdekében három jól elhatárolt feladatkörben „alkalmaztuk”.

Egy részük a klasszikus értelemben vett hadosztály alárendelt szerepkörben, másik részük a hadosztály sávjában működő HDS. MOG szerepkörében, har-

mad részük pedig töpfe. góc felszámolása érdekében telepített eü. osztagként tevékenykedett. A helyzetbeállítás az ellátás szervezési készségének felmérését tűztük ki célul.

A feladat kidolgozása során bebizonyosodott, hogy okmányrendszereink pontosításra szorulnak és ki kell dolgozni az egészségügyi csapatok mintaokmány-kollekcióját szakfeladataik és várható alkalmazásuknak megfelelően.

Ezen kívül az értékeléshez szükséges utasításokkal, szabályzatokkal és praktikus segédeszközökkel is el kell látni az egészségügyi csapatokat.

A törzsek nagy figyelmet fordítottak a pártpolitikai munka, a minden oldalú biztosítás, az emberekről való gondoskodás megszervezésére.

A mozzanat feladatait a törzsek eredményesen, a követelmények szintjén végrehajtották.

6. A békehelyőrségekre való visszatérés és a leszerelés tapasztalatai.

A hadijáték utolsó mozzanatában megfelelő ünnepélyes külsőségek mellett végrehajtottuk a törzsek, elsősorban a tartalékos állomány tevékenységének értékelését.

A hadijáték befejeztével a törzsek szervezeten, esemény nélkül hajtották végre a békehelyőrségekbe történő menetet, az eredeti helyzet visszaállítása felgyelmezten történt.

Végkövetkeztetésként megállapítható, hogy az ilyen formában előkészített és levezetett hadijáték jól szolgálja elsősorban az M. törzsek rendeltetés szerinti feladataikra történő felkészítést, mindemelett jól hasznosítható tapasztalatokat szereztünk az egészségügyi biztosítás feladatainak egységes értelmezése, az eü. ezred és ellő. dd. összehangolt alkalmazása, az egészségügyi csapatok, hadtápis és technikai biztosításának megtervezése, a politikai munka szervezése, a szakfeladatok vezetése tekintetében.

[Szemléltető vázlatok (mellékletek) a folyóirat végén található.]

A tábori lőszerraktár és a szállító zászlóaljok együttműködésének területei és formái

Takács Lajos alezredes és Horovitz Ferenc őrnagy

A korszerűsített hadsereg ellátó szervezet, az ellátó dandár kialakítása új módon veti fel a tábori lőszerraktár és a szállító zászlóaljok együttműködésének kérdéseit. Megnövekedett feladatokat csak szorosabb, feszebb együttműködés megszervezésével és folyamatos fenntartásával tudják végrehajtani. Az együttműködés fontosságát indokolja, hogy a tábori lőszerraktárak és a szállító zászlóaljok önállóak, de nagymértékben egymásra utaltak is.

Feladataikat eredményesen csak összefegyvernemi szemlélettel, szorosan együttműködve tudják jól végezni. Együttműködésük feltételezi a törzsek és a végrehajtók szintjén is megnyilvánuló elvtársiasságot, segítőkészséget, egymás tevékenységének ismeretét, s nem tűri el a különböző presztízsek megnyilvánulásait.

Új elemként jelennek meg, az együttműködést a korábbiaknál – az MBF-nél – feszebben szervező ellátó dandárparancsnokság tervező, szervező, irányító, ellenőrző tevékenysége és az új szervezetből adódó lehetőségek.

Az együttműködés fontosságát megalapozza a közös cél: a hds. hadműveletének anyagi biztosítása.

A cikkünkben szereplő kérdések feldolgozásánál figyelembe vettük, hogy a törzsek szintjén a HADIJÁTÉK-83 keretében már kipróbálásra kerültek az együttműködés megszervezésének és fenntartásának újszerű feladatai, az állandó harcckészültség időszakában pedig már hosszabb időn keresztül a régi szervezetben is közösen tevékenykedtünk.

Az együttműködés néhány alapelvéről

Az alapelvek rögzítése előtt meg kívánjuk jegyezni, hogy nem törekszünk a teljességre, nem beszélünk most az összes együttműködési alapelvről, amelyek a harctevékenységek és a harccal kapcsolatos tevékenységek minden fajtájában általánosan érvényesek, csupán a sajátosan jelentkező elveket rögzítjük. Ezek az elvek a hadsereg hadművelet lőszertbiztosítási feladatait végrehajtó, az ellátó dandár állományába tartozó tábori lőszerraktár és a lőszerszállítási feladatokat végrehajtó önálló gépkocsi szállító zászlóaljok együttműködésére vonatkoznak, de más raktárak és szállító zászlóaljok együttműködésére is adaptálhatók.

1. A tábori lőszerraktár és a szállító zászlóaljok tevékenysége egymástól *elválaszthatatlan*, komplex tevékenység. Itt kiemeljük az elválaszthatatlant,

mint a többi elvet is alapvetően meghatározót. A tábori lőszerraktár egyszerűen működésképtelen a szállító zászlóaljakra erői és eszközei nélkül.

2. A feladatok megszabása során az együttműködés kérdéseinek kimunkálásakor figyelembe kell venni az ellátó dandárparancsnok elhatározását és a HDS FVSzF szakmai intézkedését is. Ez bonyolultabbá teszi az együttműködést.

3. A feladatok közös végrehajtása szükségessé teszi a raktárparancsnoknak, a szállító zászlóaljakra parancsnokainak, a törzseiknek együttes tervezését, a közös ellenőrző tevékenységét, a végrehajtó alcsoportok szintjén pedig az együttes végrehajtást.

4. A tábori lőszerraktár parancsnoka az általános parancsnoki feladatain túl, a tábori lőszerraktár körletén belül, mint helyőrségparancsnok is funkcionál. Így a körletekben felelős a körletek felderítéséért, az általános katonai rend, a htp. biztosítás, a komendáns szolgálat, forgalomszabályozás, az őrzés és védelem, a tömegpusztító és gyújtófegyverek elleni védelem, az álcázás megszervezéséért és végrehajtásáért. Ilyen irányú parancsai és utasításai a szállító zászlóaljakra részére kötelező érvényűek.

5. A menetek (begyülekezés, körletváltás) megszervezéséért, végrehajtásának vezetéséért az a szállító zászlóaljparancsnok a felelős, aki teljes álománnyal a raktárt emeli.

6. Az adott tevékenység megtervezését minden esetben a felelős parancsnok és törzse végzi. A másik két törzs együttműködő és köteles a szükséges adatokat, személyi állományt, fegyverzetet és technikát biztosítani, valamint a tervek végrehajtását az egységek elgondolás alapján elősegíteni.

Az együttműködés fő területei és feladatai

Az együttműködést feladatok, hely és idő szerint szervezzük meg a lőszerbiztosítás végrehajtása érdekében.

Így az együttműködést négy fő területre és időszakra szervezzük:

1. Az állandó harcckészültség időszakában végrehajtandó feladatokra.
2. A szállító zászlóaljakra raktárhoz való beérkezése, a málházás végrehajtása, az ellátó dandár körletébe történő begyülekezés és település időszakában végrehajtandó feladatokra.
3. A lőszerbiztosítási feladatok tervezése, szervezése és végrehajtása időszakájának feladataira.
4. A tábori lőszerraktár megosztott működése biztosításának időszakára és feladataira.

A felsorolt négy fő terület mindegyike rendelkezik sajátos, a másik területen nem jelentkező együttműködési feladatokkal, vannak azonban általános, mind-egyik területen jelenkező feladatok is.

A továbbiakban részletesen ismertetjük az együttműködés feladatait, a végrehajtásért felelősöket.

1. Együttműködési feladatok az állandó harcckészültség időszakában

Ebben az időszakban a tábori lőszerraktár és a szállító zászlóaljakra együttműködésének célja, a magasabb harcckészültségi fokozatok bevezetéséhez szükséges tervezési és szervezési feladatok végrehajtásának biztosítása.

Ennek érdekében együtt meghatározzák:

- a kapcsolatfelvétel módját, idejét;
- a gépkocsik raktárhoz történő útbaindításának, beérkezésének idejét, menetvonalát, találkozási pontját, a rakodás rendjét, a VAK és GYÜK helyét;
- a raktár területén a forgalomszabályozás, a rakodás végrehajtásának feladatait és rendjét;
- a raktárból a HKSz körletbe való menet végrehajtásának feladatait és rendjét;
- a HKSz körletben a település rendjét, a készenlét idejét, a vezetés, a munkavégzés, az ellátás, az őrzés-védelem, a híradás megszervezésének és végrehajtásának feladatait és rendjét;
- az adatok pontosításának és a kölcsönös tájékoztatásnak a rendjét.

Az ismertetett feladatok végrehajtása során a lőszerraktár-parancsnok feladata:

- a lőszeres és fenntartási anyagok málházashoz való előkészítése, a málház megszervezése, a rakodóeszközök és rakodóerők biztosítása;
- részletes adatok közlése a szállítandó anyagokról a szállító zászlóaljparancsnokok részére;
- találkozási pontok kijelölése;
- a málházashoz történő hesorolás helyének kijelölése;
- a forgalomszabályozás, híradás, őrzés-védelem megszervezése a raktár területén, a VAK-ban és a GYÜK-ben;
- a menetrend meghatározása a GYÜK-ből a HKSz körletbe való menet végrehajtásához;
- a HKSz körletben a település rendjének, az ott végrehajtható feladatoknak, a működőkészség elérésének, az ellátás, az őrzés-védelem, a híradás rendjének megszervezése.

A szállító zászlóaljparancsnok feladata:

- részletes adatok biztosítása a szállítótér összetételéről (típus, teherbírás, rakfelület méretei, mennyiség);
- a málházási jegyek elkészítése a raktártól kapott adatok alapján;
- tájékoztatás a gépkocsik tervezett útbaindításáról, menetvonaláról, a találkozási pontra érkezésről;
- erők és eszközök biztosítása a forgalomszabályozás, az őrzés-védelem megszervezéséhez;
- adatok biztosítása a minden oldalú biztosítás megszervezéséhez a HKSz körletben.

Az előbb vázolt együttműködési feladatokat idő, hely és felelősök szerint „EGYÜTTMŰKÖDÉSI TERV”-ben kell rögzíteni, folyamatosan pontosítani kell, és a HKSz okmányok között kell elhelyezni.

2. Az együttműködés megszervezése és végrehajtása a szállító zászlóalj beérkezése, a málházás, a HKSz körlet elfoglalása a begyülekezés és település időszakában.

a) A szállító zászlóalj beérkezése, a málházás végrehajtása, a HKSz körlet elfoglalása az előző pontban vázoltak megvalósulásával, a HKSz tervekben foglaltak szerint történik.

Ilyenkor a legfontosabb feladat, az ismert tervek végrehajtásának mindkét részről való maradéktalan végrehajtását biztosítani. Ezt a raktárparancsnok és a szállító zászlóaljparancsnokok személyesen, illetve a rakodást irányító operatív csoporton keresztül biztosítják.

A raktárparancsnok sajátos feladatai ekkor az együttműködés megvalósításában a *következők*:

- az érkező szállító járművek fogadása és a rakodáshoz való bevezetésének biztosítása;
- a málházás szervezett végrehajtásának biztosítása;
- a rakott járművek tároló századonkénti csoportosítása, a menetrend kialakítása a GYÜK-ben;
- a GYÜK-ben a híradás, az őrzés-védelem biztosítása;
- a forgalomszabályozás biztosítása a raktár területén, a GYÜK-ben, a HKSz. körletig és a körletben.

Ezekon kívül az általános, mindig érvényes együttműködési feladatait is végeznie kell a minden oldalú biztosítás területeinek végrehajtása érdekében.

A szállító zászlóaljparancsnokok ebben az időszakban szintén végeznek sajátos feladatokat, *így*

- biztosítják a gépjárműveket a meghatározott sorrend szerint a málházához;
- segítik a GYÜK-ben az oszlopok rendezését;
- biztosítják a szükséges erőket és eszközöket a forgalomszabályozás, az őrzés-védelem megvalósulásához.

b) Az ellátó dandár körletébe való begyülekezés, áttelepülések és települések időszakában a felelősség és a feladat átrendeződik.

A begyülekezést és az áttelepüléseket (menetek) az a szállító zászlóaljparancsnok tervezi, szervezi és vezeti, aki a raktárt teljes állományával emeli. A tábori lőszerraktár szakállománya ilyenkor a szállító zászlóaljparancsnok intézkedései alapján tevékenykedik. Végzi a készletekkel kapcsolatos feladatokat, az ellenőrzést, a nyilvántartást, irányítja a lemaradt, meghibásodott kocsik átrakását.

A raktárparancsnok biztosítja eszközeit és a meghatározott állományt a menet minden oldalú biztosításához.

Közösen biztosítják:

- a körletek felderítését, közös felderítő-előkészítő csoport létrehozásával;
- a körletben az alegységek elhelyezkedésének megtervezését;
- a közös vezetési pont működését;
- az ellátás, a minden oldalú biztosítás feltételeit és végrehajtását.

Itt szeretnénk szólni egy kiemelt területként a közös hadtápbiztosítás megvalósításának kérdésével. Az összevont htp. vezető szervek és alegységek a tapasztalataink szerint gazdaságosabban és rövidebb idő alatt képesek feladataikat elvégezni, ha az ellátási kötelezettséget és nem a szervezeti hovatartozást tekintik elsődlegesnek. Itt fokozottan kell ügyelni az együttműködő parancsnokoknak arra, hogy a tartalékos htp. tisztek és tiszthelyettesek nagyobb együttműködési készsége és az állandó állományúak nagyobb tapasztalata megfelelően ötvöződjön. A közös ellátás csökkentheti a htp. állományának terhelését, kevesebb tartá-

lék képzése szükséges és az is jobban lépcsőzhető, csökken az üzemanyag-utántöltés ideje, kevesebb gépjárműmozgással oldható meg a vételezés és az aleggység ellátása, kevesebb őrsemélyzetre van szükség stb. Ezekkel az előnyökkel szemben jelentkezik, hogy nagyobb létszámra, több ember bevonásával, másik szervezethez tartozó erők és eszközök bevonásával, nagyobb volumenű tervező-szervező munkát kell végezni.

Az előnyök és hátrányok elemzése után arra a következtetésre jutottunk, hogy az előnyök nagyságrenddel többet jelentenek a hátrányoknál, így mi a közös htp. biztosítást valósítjuk meg tevékenységünk minden időszakában.

3. *Együtműködés a lőszerbiztosítási feladatok tervezése, szervezése és végrehajtása időszakában.*

Ebben a részben kívánjuk az alapfeladat során megvalósuló együtműködést részletesen ismertetni. Ennek mindkét oldalán – a raktárnál és a szállító zászlóaljknál – sajátos, szakmai feladatai vannak. Ezeket a sajátos feladatokat azonban csak a másik szervezet szintén sajátos feladatai indokolják. Ezek a sajátos feladatok a tervezés, a szervezés, a végrehajtás minden mozzanatában megjelennek, de csak EGYÜTT hajthatók végre, ad abszurdum megtervezik, hogy lőszer szállítanak egy magasabbegységhez egy kirakodóállomásról, de nincs megtervezve a raktárnál a kirakóállomás kiürítése és a szükséges szakállomány biztosítása.

Az előbbieket alapján most nézzük meg mi a raktárparancsnok feladata, miért felelős, majd a szállító zászlóaljparancsnok feladatát és felelősségét tisztázzuk az együtműködés során.

A raktárparancsnok felelős:

- a lőszerbiztosítási feladatok szakmai oldalának, ezen belül:
 - az ellátmányképzésnek és átadásnak;
 - a kiadásnak,
- a lőszerkészletek átvételének, kiadásának, átadásának;
- a tranzitálásnak;
- a raktári készletek feltöltésének;
- a végrehajtó aleggység alkalmazásának;
- a lőszerforrások (objektumok) működési körletek felderítésének, berendezésének;
- a rakodóerők és eszközök biztosításának;
- a minden oldalú biztosításnak;
- az anyagmozgás okmányolásának megtervezéséért, megszervezéséért és végrehajtásáért.

A szállító zászlóaljparancsnok felelős:

- a gépjárművek megfelelő időre és helyre, üzemképes állapotban való biztosításáért;
- a gépjárműmozgások végrehajtására szükséges intézkedések kiadásáért;
- a szállítmány (ellátmány) átadás-átvételi helyének (BP), idejének meghatározásáért;
- a szállítmányparancsnok felkészítéséért, a szállítmányok őrzés-védelmének megszervezéséért, a szállítmányok rendeltetési helyre időben való eljuttatásáért, az átadásért.

Ezeknek a feladatoknak a *végrehajtása érdekében:*

- a kapott intézkedésekről kölcsönösen tájékoztatják egymást;
- az elgondolásaikat az előjárói feladat alapján egyeztetik;
- összehangolják a végrehajtás idő- és sorrendjét;
- egyeztetik a terveiket;
- megszervezik és biztosítják a minden oldalú biztosítás végrehajtását;
- egyeztetik a végrehajtás ellenőrzését;
- megszervezik az együttműködést az alárendeltek között és biztosítják annak folyamatos fenntartását;
- összehangolják az alárendeltek részére kiadandó intézkedéseket;
- az egyes feladatok végrehajtásának helyzetéről kölcsönösen tájékoztatják egymást.

Az előbb vázolt együttműködési feladatok a tapasztalataink szerint végrehajthatók, ha a törzsek kidolgozó és a htp. biztosítást tervező csoportjait úgy szervezzük, hogy a raktár kidolgozó csoportban egy szállító hadműveleti tiszt van, a htp. biztosítást tervező csoportban pedig részt vesznek a szállító zászlóalj HTP H-i és szolgálati ág vezetői. Egy változatként a helyzetnyilvántartó csoportok is összevonhatók.

4. Együttműködés a tábori lőszerraktár megosztott alkalmazásának időszakában.

Ennek a területnek a részletesebb ismertetése előtt tisztázni kívánjuk mit jelent a raktár megosztása.

A megosztás előjárói döntés alapján kerül végrehajtásra és magában foglalja a HDS FVSzF intézkedése szerint a lőszerkészlet, a raktárparancsnok elhatározása alapján pedig a lőszertároló és biztosító alegységek megosztását. Megosztásra kerülhet még a parancsnokság és a törzs a lehetőségeken belül. A szállító zászlóalj alegységei nem kerülhetnek alegységként megosztásra. A kikülönített tároló gépkocsikat új alegységekbe kell szervezni és alárendelni valamelyik zászlóaljparancsnoknak. A zászlóaljtörzsek közül egy-egy lesz a raktárnál, ill. a raktár-részlegnél.

A megosztás több olyan együttműködési kérdést is felvesz, amelyek megoldása nélkül két korlátozottan működőképes raktár alakul ki. *Ilyen kérdések többek között:*

- a raktártörzs oszthatósága, tekintve a kis létszámot, valamint azt, hogy a beosztások zöme egy-egy emberre van szervezve és hasonló képzettségű nem áll rendelkezésre;
- a kiszolgáló és biztosító erők oszthatatlansága (1 vsf. raj, 1 tűzoltó raj, 1 gjmű. jav. raj stb.);
- a fegyverzeti anyag biztosító szd. szervezeti kialakítása olyan, hogy nem osztható;
- nehezen és bonyolultan oszthatók a szállító zászlóalj alegységei is. Emiatt inkább új összetételű alegységekbe kell szervezni őket a megosztás elrendelése után.

Az előbbiekből alapján úgy látszik két változatban lehetséges a megosztás.

a) A raktár törzs, a kiszolgáló és biztosító erők, valamint a fegyverzeti ag. biztosító szd. olyan szervezeti kialakítása, mely osztható és így képes az önálló tevékenységre.

Ennél a változatnál a megosztott raktár törzsek és végrehajtók, egy-egy szállító zászlóaljjal működnek együtt.

b) A raktár részlegbe szük, 3-4 szaktörzset kell létrehozni a raktár törzsből, a parancsnokhelyettes vezetésével és alárendelni egy-két lőszerbiztosító századdal együtt az egyik szállító zászlóalj parancsnokának. Ez a zászlóalj lőszerellátó zászlóaljként működne. A raktár pedig a másik szállító zászlóaljjal működne együtt az alább vázolt rendszerben. A megosztás mindkét változatánál a tevékenység megtervezéséhez szükséges idő mintegy a kétszeresére növekszik.

A továbbiakban a tábori lőszerraktár-parancsnok feladatait vázoljuk az első változat szerinti megoldásnál.

Feladata és felelős:

– a megosztott készletek kialakításával kapcsolatos okmányok elkészítéséért, a két raktár megalakításának megtervezéséért, megszervezéséért és végrehajtásáért;

– kijelölni a raktárrészleg vezető állományát, a végrehajtó alegységeket, meghatározni az anyagi és technikai ellátás rendjét, a készletét helyét és idejét;

– tájékoztatni a szállító zászlóaljak parancsnokait a megosztás rendjéről, helyéről és idejéről;

– megszervezni a raktár további működését, minden oldalú biztosítását;

– ellenőrizni a végrehajtást.

A szállító zászlóaljparancsnokok feladata és felelőssége ugyancsak az első változat szerint az alábbi:

– megszabják az elvonuló raktárrészlegbe beosztott alegységeik feladatát;

– rendezik, átveszik és átadják a személyi állományt és technikát, intézkednek a szükséges átalárendelésekre szállító alegységek között és a zászlóaljak között;

– az elvonuló szállító zászlóalj parancsnoka megszervezi a menetet és annak minden oldalú biztosítását;

– ellenőrzik a végrehajtást.

Összegezve: a tábori lőszerraktár és a szállító zászlóaljak képesek szoros együttműködésben lőszerrel ellátni a HDS csapatait. Ehhez a szükséges személyi és tárgyi feltételek osztatlan alkalmazásához adottak, a megosztott alkalmazáshoz azonban nem kielégítőek, így az átbocsátó képesség nem növekszik.

A CSAPATGAZDÁLKODÁS ELMÉLETE, ELLÁTÁS, GAZDÁLKODÁS, KATONAI KÖZLEKEDÉS

A hatékony és tartalékos gazdálkodás néhány módszere

Békés Mibály alezredes

A társadalmi tevékenység minden területén, így a gazdálkodásban is lezárult egy korábbi időszak, amelyre a mennyiségi vonások voltak a jellemzőek. A megváltozott külső és belső körülmények hatására a minőségi tényezők előtérbe kerülésével, a költségek, ráfordítások emelkedésével, a nyersanyagkészletek csökkenésével, az energiagondok hatására belső kényszerré vált a gazdálkodás minden területén a hatékonyságra, az ésszerű takarékosagra való törekvés.

A XII. kongresszus harározata kimondja: „*A társadalmi tevékenység minden területén az eddiginél is fontosabb feladat a belső tartalékok feltárása, a hatékonyság erősítése*”.

A hadseregnek, a társadalom specifikus részének – mint jelentős költségfelhasználónak – a védelmi funkciójának maradéktalan ellátása mellett egyik kiemelt feladatát képezi a hadsereg-gazdálkodás hatékonyságának emelése.

A felsőszintű tanácskozásokon és a csapatok rendezvényein, parancsnoki értekezleteken, pártnapokon, KISZ-gyűléseken a kérdés valamilyen formában foglalkoztatja a résztvevőket. Ennek oka, hogy a hadsereg ezernyi szállal kötődik társadalmunkhoz, és annak lehetőségei, eredményei és gondjai, a végrehajtandó célok egybekötik a hadsereg céljaival.

Czinege Lajos hadseregtábornok, honvédelmi miniszter elvtárs a gazdaságpolitikai pártnapon mondta: „*A gazdálkodással foglalkozóknak – mindenkélettől a parancsnokoknak – a fő figyelmet a komplex gazdasági szemlélet kialakítására és átalakítására kell fordítani. – El kell érniünk, hogy a gazdálkodással foglalkozó szakembereink és parancsnokaink a néphadsereg összérdekeinek jgyelembevételével, annak alárendelve határozzák meg gazdasági döntéseiket, adják ki parancsaikat. A szemlélet alakításában – közép- és alsószinten – döntő fordulatot kell elérni.*”

Mivel beosztásom a középszinthez köt, vezetési-irányítási tevékenységünk eredményessége vagy eredménytelensége a csapatok hadtápgazdálkodásában valósul meg és ott mérhetőek, ezért ellenőrzési tapasztalataim alapján a csapatgazdálkodásban lévő, a hatékonyságot biztosító lehetőségeket kívánom felvázolni.

Indokolja ezt az a tény, hogy megítélésem szerint még nem találtuk meg teljes terjedelemben azokat a módszereket, amelyek a csapatgazdálkodás tovább-

bi lehetőségeire mutatnak rá, és valóban eleget tesznek az elvárásoknak, hogy minél kevesebb ráfordítással érjük el a lehető legnagyobb eredményességet.

Az okokat keresve azt tapasztaltam – a teljes okok felsorolásának igénye nélkül –, hogy a végrehajtók nagyobb része a képesség és felkészültség hiánya, de meglelte mellett sem érzik kötelességnek, ugyanolyan belső kényszernek, hogy a meglévő anyagi forrásokat és lehetőségeket a legnagyobb eredményességgel kihasználják. Eltérjenek a rutinszerű megoldásoktól, új módszereket, eljárásokat alkalmazzanak, lehetőségeket adjanak az önálló kezdeményezésnek, az aktív cselekvésnek, és megteremtsék a gazdálkodás hatékonyságát biztosító feltételeket.

A felkészültség sokoldalú összetevőiből kiemelve az irányítókat és végrehajtókat – egyaránt jellemző a tárgyi tudás nem kellő mélységű birtoklása mellett – azt tapasztaltam, hogy a csapatgazdálkodásban dolgozók nagy részénél a hatékonyság fogalmát tudományos elméleti misztikum veszi körül. E kérdéseknél nem azokra az apró gyakorlati módszerekre gondolnak, amelyek alkalmazásával csökkennek a ráfordítások, egy anyag vagy eszköz tovább maradhat a rendszerben, kevesebb anyagfelhasználással jár, vagy gazdálkodási szállítás mellett kiképzési feladat is végrehajtásra kerül. E tényt csak aláhúzza, hogy sokszor elfelejtkezünk olyan korábban bevált módszerekről, amelyek minden anyagi ráfordítás nélkül eredményesebbek, mint az új, vagy az amit egyáltalán meg sem teszünk. Ezeket a későbbiekben, az egyes szakterületek konkrét tárgyalásánál igyekszem példákon keresztül bemutatni.

E képesség és felkészültség együttes hiánya következtében még nem alakult ki az a készség, hogy a már meglévő jó módszereket közre adjuk és ne fordítsunk felesleges energiát a párhuzamos tevékenységre. A hiányérzetet némileg pótolja a kiadásra került Csapatgazdálkodási Utasítás, amelyet reméljük követ majd a jelenleg még érvényben lévő, de egymástól eltérő szakutasítások és intézkedések egységesítése.

Természetesen ennek meglétére várni nem jó út, hisz a gazdálkodás napi feladat, és addig is míg az egységesítés meg nem történik, tenni kell valamit. A teljesség igénye nélkül szeretnék néhány módszer bemutatásával a csapatgazdálkodás folyamatait követve, a csapathadtáp tevékenységi területén segítséget adni ahhoz, hogy anyagi eszközök felhasználása során belső tartalékaink hol is vannak.

I.

TERVEZÉS TERÜLETÉN

Célja: hogy a hadtápgazdálkodás feladatai teljes mélységben megfogalmazódjanak, az elérésükhöz, teljesítéshez szükséges módszereket kiválasszák, az anyagi forrásokat felszámolják és a feladatok függvényében elosztják.

Ez a csapathadtápnál *az egység hadtáp éves feladattervében, anyagi, pénzügyi tervében, az egység parancs a hadtápgazdálkodás feladatára alaptervekben fogalmazódnak meg.* Természetesen bedolgozásra kell hogy kerüljenek további tervekben is. Részletesebben és konkrétan a szakfeladatok a szakszolgálat terveiben és fontosabb más fegyvernemeket is érintően az egység Gazdálkodási-, Építési- és Környezetvédelmi Bizottság féléves munkatervében, amelyet a Csapatgazdálkodási Utasítás elő is ír.

Tapasztalataim alapján ezek a tervekben megfogalmazott célkitűzések túl általánosak és terjengősek. A fő célkitűzések megfogalmazása olyan, hogy ér-

vényes lehet egészen hadosztályon belül, seregtesten belül is, az egész Magyar Néphadseregben, de talán még a baráti hadseregekben is. Pl.: „1983. évben tovább kell fokozni a gazdálkodás hatékony módszereit, kutatni és fel kell tárni a belső tartalékokat és biztosítani kell hogy az elátás színvonala ne csökkenjen”.

Ebből világosan kitűnik, hogy a tervezés során az egyik legfontosabb rész maradt el. Mégpedig az előző időszak konkrét értékelése, elemzése és a csapatra történő adaptálása. Vajjon hol nem kell a hatékonyságot fokozni és feltárni a belső tartalékokat. De mennyivel megfoghatóbbak ezek, ha a saját értékelés, konkrét statisztikai számai és közgazdasági mutatók alapján, egyes konkrét területekre feladatonként megfogalmazódnak.

„A HKSZ-M. feladatok végrehajtása érdekében: tovább javítva az anyagok tárolásának, az anyagok lépcsőzésének, gyorsabb kiadásának feltételeit. Ennek érdekében a „D” és „E” alegység felszerelés kiegészítő helyét összevonom. A „D” alegységnél ennek érdekében kialakítom a fűthetővé teszem a raktárhelyiséget és az ott tárolt anyagokat úgy komplettkirozom, hogy eleget tegyek az anyagok frissítési követelményeinek. A ruházati cserekeszleteket hajlékony falú konténerekben tárolom és készítem elő szállításra. Ehhez beszerzek 38 db HAFU-t. Az MK 64 mentő készletek üzemeltetéséhez szükséges mosóbenzint 10 literes kannákba 1983. május 30-ig készletezem és ehhez az első negyedévi tárintezeti vételhez felvételezek 200 kg mosóbenzint és 195 db literes kannát.”

A hadtápkiképzés terén:

Az 5/3. sz. vezetési gyakorlatot összekötöm a szakharcászati komplex foglalkozás megtartásával, a vezetési gyakorlat során gyakoroltatom a hadtápegységek híradó eszközökkel történő vezetését a menet alatt. A foglalkozás után az arra alkalmas eszközökkel a telephely bővítéséhez szükséges 30 köbméter kőzúzalékot szállítok be a laktanyába. A kiképzési feladat komplexebb alkalmazásával – az időráfordítás csökkenése mellett – az intenzív foglalkozás következményeként az eredmény nő, és ezen kívül ellátási, üzemanyagtakarékosági kihatásai is vannak.

Ellátás, szolgáltatás területén:

Az ételmezési ellátás színvonalának emelése, az igényeknek megfelelőbb ételsorok alkalmazása céljából február hónapban felmérést végzek az igények pontos megállapítására. A felmérések alapján megállapítom a kielégíthető igények költségvetéseit. A normákat meghaladó költségek fedezetét egyrészt a kiegészítő gazdaság terhére (a plusz költségek 60%-át), a fennmaradó költségek 40%-át a téli tárolással tárolható élelmiszerek kedvező árhatását kihasználva biztosítom. Ennek érdekében 20 db sertéssel többet állítok be 1983. május 01-ig, a legénységi körlet alagsorában 400 négyzetméteren laskagombát termeszték. Növelem a saját feldolgozást. Ehhez 1983. január 30-ig kb. 20 000,- Ft költséggel korszerűsítom a vágás feltételeit. Téli tárolásra beszerzek 30 mázsa almát, 120 mázsa burgonyát, 15 mázsa vegyes zöldséget. Elrakunk 3500 5/1 üveg vegyes savanyúságot és a nagy tömegben jelentkező laskagombából 80–100 5/1 üvegben gombát tartósítok.”

Nem kívánok a tervezési folyamatban minden lehetőséget felsorolni, csak érzékeltetni néhány területet. További lehetőségeket a gazdálkodás folyamatában még említek, annál is inkább, mert ezek nem hermetikusan jelentkeznek egy területen, ezek egymással szorosan összefüggenek.

A tervezésnek ilyen voltában több célt érhetünk el. Egyrészt reálisak maradnak a célkitűzések, másrészt a terv ténylegesen vezetési tervvé válik, a határidők és a konkrét feladatok együttesen szabályzó pályaként működnek és az sem közömbös, hogy ellenőrizhetőek és számonkérhetőek.

II.

BESZERZÉSEKNÉL

E gazdálkodási részfolyamatnak az a célja, hogy az anyagi-pénzügyi tervet a szakági tervek alapján realizálja, a szükséges anyagokat a legszükségesebb mennyiségben, az optimális határidőre rendeltetési helyén biztosítja. E téren a legnagyobb határfokot úgy érhetjük el, hogy csapatszinten koncentráljuk, azaz lehető legkisebbre szorítjuk a szolgálati ágak ilyenirányú tevékenységét. Erre lehetőséget ad a GEKÖB. funkcionális kötelme és tevékenysége, amelyet az MNHF 109/1981. Intézkedésben megfogalmazódtak. A bizottságnak a csapatgazdálkodás feladataira féléves tervekkel kell rendelkeznie. Így a szolgálatok beszerzési szükségleteit félévenként összegezni lehet és beszerzése egy tételben a nagykereskedelemtől szerződések útján biztosíthatóak. Kizárva ezzel a több gépjármű – több beszerző egyazon anyagért való utazgatását, csökkentve ezzel az elfekvő anyagképzés lehetőségét.

További hatékonytágot érhetünk el, ha a fegyvernemi szolgálatok anyagai, készletei a beszerzések döntéseinél naprakészen rendelkezésre állnak. Sajnos erre a jelenlegi nyilvántartási rendszer alapján nincs lehetőség, bár a laktanya hadtápok kialakításával, a számviteli részlegek rendszerbeállításával a feltételek biztosítottak. Itt szeretnék még egyszer utalni arra, hogy egy-egy folyamatban alkalmazott módszer hatásai kisugárzanak, mert például a karbantartás terén elért javulás az anyagok, technikai eszközök javítási idejét, rendszerben maradását meghosszabbítja, és ezzel csökkenti a fogyó-, javító-, karbantartó anyagok felhasználását, a beszerzés mennyiségét, amelyeknek hatása érezhető a szállítási költségek, a felhasznált üzemanyagok és egyéb energiák megtakarításában, és további lehetőségeket nyit meg az ellátás, szolgáltatás bővítésére. Konkrét példán keresztül: Az egyik gazdálkodást folytató alakulatnak, az ellátásra utalt két kisebb egységnek és „M” törzsnek ismertek az éves feladatai és azok anyagi kihatásai. A fegyvernemi- és szolgálatiágak tervei alapján ismeretessé vált többek között, hogy ez évben a karbantartáshoz összesen:

- 3,5 mázsa tábori zöld festék,
- 10 mázsa különböző olajfesték,
- 50 db korongecset,
- 6 mázsa karbantartó rongy,
- 2,5 mázsa mosó- és tisztogatószer,
- 20 mázsa oltott mész szükséges.

Ezek az ellátó alakulatnál négy fegyvernemi szolgálatnál, a két ellátandó alakulatnál, valamint az „M” törzsnél a karbantartásra behívott állomány felhasználási helyein jelentkezett. A döntés egyértelmű, egy tételben kell beszerezni a nagykereskedelmi forgalmazó vállalatoktól, a különböző szolgálati ágaknál elfekvő, vagy rendelkezésre álló készletek figyelembevételével. De ha pél-

dául az M. törzs „M” készletében lévő tábori zöld festék frissítése szükséges, a készletek fedezik a szükségletet, egyáltalán nem szükséges beszerezni csak a frissítési ütem további készletezésére.

További hatékony módszer lehet a fogyó-, nem romlandó élelmezési anyagok vételezésénél háromhavonként konténerbe történő kiszállítás, különösen a keretesített egységeknél.

Vagy bizonyos működési feltételeket biztosító anyagokból berendezési-, felszerelési, valamint javító anyagokból tartalékképzés víz, áram és fűtést szolgáló helyeken.

III.

ELLÁTÁS, GAZDÁLKODÁS TERÜLETÉN

Már utaltam rá, hogy e területen elérhető hatékonyságnak és takarékoságnak eredményeire kedvezően vagy kedvezőtlenül hatnak a már korábban a tervezésnél, vagy a beszerzésnél alkalmazott helyes módszerek. Ugyanis azok kedvező eredményei további anyagi eszközöket szabadítanak fel és újabb lehetőséget biztosítanak a további célkitűzések megvalósításához, teremtenek meg pénzt és anyagi forrásokat.

Ugy gondolom, hogy az e területen végbement fejlődés ellenére a legnagyobb belső tartalék az volna, ha az egységparancsnoktól kezdve a sorállomány minden tagjáig kialakulna a gazdálkodási szemlélet, és annak a nap minden órájában, az élet minden területén alkalmazni tudó és alkalmazott tenniakarás. Igény a jobbra és a létrehozott értékek védelmére. E képesség kialakításához természetesen szemléletváltoztatás szükséges. Szándékosan írtam, hogy változtatás, mert ahol nem megy másképp, ott meg kell találni a kényszerítés eszközeit is. Nem gondolok itt rögtön fegyelmzésre. Lehet ennek az eszköze a közgazdasági ismeretek megszerzése, a szocialista kollektívák nevelőhatásai. A személyes példamutatással összekötött általános és megkövetelt rend, vagy a más-hol kialakított és bevált módszerek népszerűsítése, a kiválóak elismerése. És csak ezután a fegyelmi eszközök, hogy ezt a lehetőséget se zárjuk ki.

Ugy ítélem meg, hogy további belső tartalék a pontos és átgondolt elemzésen alapuló tervezésen kívül a kitűzött cél érdekében elvégzendő munkák *ferszes megszervezése*. Azt tapasztaltam, hogy erre a tevékenységre kevesebbet fordítunk a szükségesnél. E folyamat során a legtöbbször elhanyagolják például a felkészítést. Pedig tudjuk és tapasztaltuk nem egyszer a munkáink során, hogy a kellően felkészített beosztott bizonytalansága lecsökken. Hisz tudja mit kell tennie, a kezdettől fogva látja a célt és tudja, hogy ha azokat megteszi, az eredmény bekövetkezik. Egyszóval tevékenysége értelmessé válik. A következő lényeges momentum a feladatokhoz a kellő végrehajtó állomány kiválasztása, ezen keresztül a szakértelem biztosítása. A harmadik ilyen, ami a megszervezésnél meghatározó szerepet jut, a feladat végrehajtásához szükséges anyagi-pénzügyi és egyéb feltételek megteremtése. Gondoljuk át, eddigi tevékenységünk során hányszor hajtottunk vagy hajtattunk végre olyan feladatokat, amelyek eredményesebbek lettek volna a fentiek körültekintőbb figyelembevételével.

E gondolatokat azért írtam, mert a gazdálkodás területeiről hozott példák bizonyítani fogják fontosságát. Érzékeltetni szeretném, hogy a megvalósításához,

a jobbitáshoz e területen nem kellenek pénz- és anyagi eszközök, sem bonyolult gépek, csak akarat és képesség ezek alkalmazására.

Rátérek a hadtápszolgálat területein alkalmazható módszerekre, amelyek a hatékonyságot növelik.

Közlekedési és szállító szolgálat:

E területen a HM vezető szervei részéről a hatékonyságot, a takarékoságot növelő intézkedések születtek. Nagy jelentőségűnek ítélem meg a diszpécser szolgálaton alapuló szállítási rendszer kialakítását, amely a diszpécser helyek állománytáblában rendszeresítés utáni feltöltésekkel lesz csak teljes. Eredményei már ma is jelentősek. Ez intézkedések sorába tartozik a különböző kis teherbírási, vagy alacsony fogyasztású gépjárművek rendszeresítése is.

A szolgálat területén azonban további tartalékok vannak. A tervezésnél már egy példával kitértem annak kiképzési, üzemanyag megtakarítással egybekapcsolt szállítás lehetőségére.

További lehetőséget látok például a központi raktárakból történő anyagok kiszállításánál, csetleges kapcsolt szállítások végrehajtásával. Pl.: a gépjármű alkatrészek motorkocsin való kiszállítása mellett a vegyvédelmi központi raktárból mentesítő anyagok, vagy megjavított vegyvédelmi eszközök pótkocsin történő kiszállítására. Vagy a kiképzési javítóanyag, vagy lánctalpak közvetlen kiszállítása a hk. egységhez és nem a hadosztály pc. és gjmű. raktárába. De jól szolgálná ezt a központi fegyvernemi anyagraktárak központi diszpécser által történő koordinálást, vagy a rakományok járatútvonal szerinti kialakítása.

Csapat szinten természetesen más lehetőségei is vannak. Például: vezetési gyakorlatok összekötése további szállítási feladatokkal. Még azt is el tudnám képzelni, hogy népgazdasági érdekű szállításokkal kiemelt építkezésekhez anyagi eszközök szállítását, vagy megtermelt mezőgazdasági termékek vasútállomásra történő beszállítását vezetési gyakorlat folyamán végeznék el. Természetesen a szabályzatokban előírt szerződések alapján térítés ellenében.

De lehetséges például őszi népgazdasági munkán lévő gépjárművek egy részét az egység vagy magasabbegység téli tárolású anyagainak szállítására igénybevenni, amikor visszatérnek békehelyőrségeikbe.

Mit tehet a szállító gépjármű vezetője?

Szakszerűen vezeti a gépjárművét. Az előírt karbantartásokat elvégzi. Utánhúzza és ellenőrzi a tömitéseket, amely megakadályozza a hűtőfolyadékok, hajtóanyagok, olajok elfolyását. Tudjuk, hogy MN szinten éves viszonylatban a hűtőfolyadékok veszteségei súlyos százalékokat tesznek ki. Rakományát szakszerűen helyezi el a gépjármű platóján, és ezzel megelőzi a szállítás közbeni töréseket, veszteségeket. És hol van még az az üzemanyag megtakarítás, ami a „ládában” van, és úgy hívjuk: vezetési stílus.

De úgy gondolom, hogy nem használtuk még ki a vasúti szállítás minden lehetőségét. A MÁV háztól házig szállítási formáját vagy a konténeres szállítás valamennyi lehetőségét sem.

Egészségügyi szolgálat

Ez az a szolgálat, amire könnyen ráfognak, itt nincs mit takarékoskodni. Természetes, hogy amikor a személyi állomány egészségéről van szó, semmiféle gyógyszerrel, egészségügyi anyaggal, orvosi szakértelemmel nem szabad és nem is kell takarékoskodni.

A megelőző tevékenység során szabad-e takarékoskodni, a helyes életmódot népszerűsítő, a káros jelenséget feltáró egészségügyi felvilágosító előadás-sal, amelynek hatására az emberi alkotás ideje nő meg, és esetenként a nem olcsó eü. szakellátás költségei térülnek meg. Vagy a jól megszervezett gondozói munka hatására jó munkakedvvel rendelkező, már-már elcseszettnek hitt értékes munkaerőt kapunk vissza.

Hadd mondjak el egy példát, ami nem jellemző ugyan, de hatása igen kedvezőtlenül hatott az egész egységre. A példa: egyik egységünknel megromlott az egészségügyi szolgálat és a parancsnok viszonya, ami abban jutott kifejezésre, hogy bizalmatlanná vált az egészségügyi szolgálattal a katonák szolgálatmentességének elbírálásában. Erre az egészségügyi szolgálat úgy reagált, hogy a katonákat a városi egészségügyi szakrendelésre utalta. Természetesen a városi egészségügyi szakrendelés érdekeltlenség és egyéb „*humánus*” okok miatt könnyebben adta az egészségügyi szabadság napjait, aminek az lett a vége, hogy ugrásszerűen megemelkedett a szolgálatból eü. okokból kiesett kiképzési napok száma. Ezt még súlyosbította, hogy ez olyan egységnél történt, ahol báziskiképzés folyik.

Hány kilométer és üzemanyag takarítható meg azzal, ha az egység orvosa a gyengélkedőn végzi el azokat a laboratóriumi vizsgálatokat, amelyek a rendelkezésre álló kislabor eszközeivel elvégezhető, és nem kellene sokszor a távollévő polgári egészségügyi intézményekbe szállítani az arra rászorulókat és még gyorsítja is a beavatkozásokat. De javíthatja a hatékonyságot az is, ha a csapatgyengélkedőket fizioterapiás eszközökkel szereljük fel, főleg ott, ahol nagyobb helyőrség van és a helyőrségi összevont gyengélkedő erre lehetőséget is ad.

Üzemanyag szolgálat

Egy takarékosági kiadványban olvastam: „*Az üzemanyagtakarékosság legérzékenyebb pontja a kiképzés és az üzemanyag viszonya*”.

Úgy érzem, e szolgálatban a legjobban érzékelhetőek a hatékonyság és takarékoság számai. Ugyanis mindent eldönt, hogy mi marad az évvégén a kütakban. És az sem lényegtelen, hogy az egyre többbe kerülő hajtóanyag literekkel milyen szintű feladatot oldottunk meg.

Nem csökkennek-e a HKSZ mutatók, a kiképzés hatékonysága, megoldottunk-e minden gazdálkodási feladatot? Őszintén meg kell mondanom, e területen több olyan dolgot félre kell tenni, ami korábban szinte beidegződött.

Kevés olyan törekvéssel találkoztam, hogy akár a kiképzési tárgykörök összevonásával azt számolták volna, hogy ha ezt meg ezt összevonjuk, és egyszerre csináljuk meg, mennyi üzemanyagot takarítottunk meg. Vagy különböző törzsgyakorlást, hadijátékot a drága pénzen megépített törzsgyakorló pályán vezetjük le, amelyen lehet gyakorolni az azon való forgalmazást, híreszközök bevonásával a törzsek gyakoroltatását. Természetesen akkor, ha ezt egyéb követelmények is megengedik.

De úgy érzem, szakítani kellene a „zöld hordó” gyakorlatával, hisz mindenki tudja, hogy a zöldre festett hordóknál nagyobb a tárolás során keletkező párolgási veszteség. Természetesen ismerem azokat a követelményeket, amelyek az álcázási fényvisszaverés rendszabályaira vonatkoznak. De én itt elsősorban a tárolásra használtakra gondolok, és a mai fejlett technika világában a korszerű felderítési eszközök mellett biztosan megvannak a korszerű rejtés eszközei is (pl.: infravörös fényt is elnyelő ponyvák alkalmazása).

Az üzemanyag premizálási rendszer jól segíti az üzemanyag takarékoságot. Mivel a gépjárművek és harcjárművek üzemanyagnormái már az alsó határ közelében vannak, üzemanyag megtakarítás csak az egyéb szervezett tevékenységgel érhető el a csapathadítáp tagozatban.

Ilyenek:

- az üzemanyagkeretek további bontásával, pl.: alegységkénti kiképzési feladatokat is figyelembe véve megadni a ciklus hajtóanyag keretét. Ennek megtartását szocialista versenymozgalom keretében értékelni a technikai állapot mutatóival együtt;
- üzemanyag- és a technikai szolgálat együttműködésének javításával,
- különböző technikai beszabályozások elvégzésével,
- összekovácsolási kiképzés előtt a technikai eszközök üzem- és hűtőanyag-rendszerének átvizsgálásával, esetleges gumitömlők cseréjével,
- váratlan üzemanyagfogyasztás mérésekkel,
- az üzemanyag szolgálat beosztottainak szakmai képzettségének növelésével,
- üzemanyag technikai eszközök karbantartásával, tartálygépkocsik csöpögésének, folyásának megszüntetése,
- hordók zárásának, használt tömitéseknek meghúzásával vagy pótlásával;
- személyes magatartással:
 - vezetési szabályok betartása,
 - indításnál,
 - fékezésnél,
 - gyorsításnál,
 - kifutásnál,
 - sebességi határok betartása.

Élelmezési szolgálat

Itt a hatékonyságnak nem feltétlenül a megtakarított forintokban kell jelentkeznie, hanem inkább abban, hogy a normákban lévő lehetőségeket hogyan használjuk ki és azok a legjobban feleljenek meg a személyi állomány felmerült igényeinek. A lehető legjobb összetételben biztosítsuk a táplálkozás élettani követelményeket. Megfelelő tartalékokkal zárjuk ki a hitelfelhasználás ingadozását a tavaszi időszakban, a téli tárolások idején, valamint a gyakorlatok folyamán.

Ezek mivel érhetők el?

Úgy ítélem meg, hogy e tevékenység az igények pontos felmérésével kezdődik. Ismernem kell, hogy a személyi állomány milyen ételeket szeret és fogyaszt szívesen. Ha az állomány nem szereti a spenótot, nem kell azt főzni, hisz az ebben lévő vitaminokat és tápanyagokat be lehet vinni nemcsak spenóttal, nem célszerű mindenáron ragaszkodni hozzá. Sajnos nem egy helyen tapasztaltam, hogy nyáron a nagy melegben olvadó abáltszalonna mintegy 80%-a került a hulladékba, mert nem találkozott a fogyasztói igénnyel. Lehet, hogy ez a százalék egy téli harcükszültségi gyakorlaton, a nagyobb igénybevétel esetén kedvezőbb lett volna. De például ha az állomány nem szereti a szárasztészta, akkor alacsonyabb gramm-kiszabattal kell az étlapba állítani. Igaz hogy ezek csak fillérek jelentenek, de az is igaz, hogy jobb a sűrű fillér, mint a ritka forint, és ezeket fel lehet használni gyümölcsre, vagy süteményre, vagy egyéb, nem éppen a jelenlegi köztételtetésbe vont élelmezési anyagokra.

Mindenképpen elősegíti a hatékonyságot a nyersanyagok előkészítése, majd az ételek elkészítési módja is, az ételkészítés technológiájának betartása.

Nem kell sokáig bizonyítani, hogy a burgonya vagy különböző zöldségek, zöldsézelékek élvezeti értékét mennyire befolyásolja azok előkészítése. Rosszul megtisztított burgonya, földtől, homoktól ropogó saláta, karfiolból, borsóból kibújt rágsaló, az elkészített ételélvezeti értékét le tudja úgy rontani, hogy azok elfogyasztása kétségesse válik és csak a kiegészítő gazdaság sertés állománya részére alkalmas.

De ugyanilyen káros a lélektelenül elkészített ragadós burgonyástészta, csomóba összeállt rizsköret, lekozmaált pörkölt, ehetetlen étel.

Ezek a szubjektív elemek, de vannak olyan módszerek, amelyek a gazdálkodással szorosabban összefüggenek, és az úgynevezett belső tartalékaink közé sorolhatók. *Ilyenek:*

- az olcsóbb, a legolcsóbb beszerzési módok felkutatása, árkedvezmények kihasználása. Például a baromfiipar kedvezményei, vagy közvetlenül tsz-ektől, állami gazdaságoktól történő beszerzés. Idényjellegű dömping árkedvezmények kihasználása,

- olcsó ételféleségek beállítása, különösen kiképzésmentes napokon, vacsorákra. Ilyenek lehetnek belsőségek, köröm, csirkeaprólék, baromfi felvágottak stb., valamint a marhahús kedvező felhasználási arányának megválasztása,

- saját elkészítésű savanyúságok, befőttek, ételízesítők eltevése,

- a kiegészítő gazdaságok belterjességének fokozása, primőrök termelése, vágások, saját készítésű hentesárúk elkészítése. Gombatermesztés, juhok tartása, melyek a helyi lehetőségekhez igazodnak. De igen kedvezően befolyásolja az ételmezési hitelek felhasználását az állatállomány kialakítása, a vágási ütem hozzáigazítása a többletköltség felhasználás igényébe.

Jelentős költségcsökkentő hatása van a téli tárolású anyagok beszerzésének és szakszerű tárolásának is, amelyekhez jól előkészített helyiségek és megfelelő szakértelem szükséges.

A fentiekén kívül még hozzájárul a hatékonyság emeléséhez például a szakácsállomány kiválasztása, az állományon belüli összetétel szakácsok, hentesek, cukrászok, hidegkonyhások) helyes arányainak megválasztása. Különböző szakácsversenyek szervezése és népszerűsítése, vagy más mozgalmak, például kiegészítő gazdasági nap meghirdetése, amelyen tudatják, hogy a napi étlapsorból mit biztosít a kiegészítő gazdaság.

Megjegyzem, hogy a forint megtakarítások mellett a fentieknek kisugárzó hatása van. Hangulati elemként jelentkezik a katonai feladatok végrehajtásában is.

Ruházati szolgálat

E gazdálkodási területen is jellemző, hogy a gazdálkodási részfolyamatokban (tervezés, beszerzés, tárolás, karbantartás, selejtités) elért eredmények vagy eredménytelenségek szorosan összefüggenek, és a mérhető eredmények egymásra kölcsönhatással vannak. A számtalan lehetőségből egy példát ragadok ki és próbálom bizonyítani, hogy egyes szinteken végrehajtott vagy elmulasztott feladatnak milyen gazdálkodási kihatásai vannak.

A példa: A ruházati szolgálat tervei alapján a bevonuláskor nagyobb mennyiségű 65 M bakancs kerül kiadásra. Ennek ismeretében a *ruházati raktár ve-*

zetőjének célszerű a kiadást úgy előkészíteni, hogy a kiadás előtt a bakancsokat az előírt karbantartó anyagokkal legalább kétszer lekezeljük. Ezzel biztosítva van, hogy a tárolás folyamán elvesztett – a bőr rugalmasságát, vízállóképességét biztosító – zsír és olaj tartalmát visszaadjuk. Egyben befolyásoljuk és behatároljuk a lábbelik karbantartásának szakszerűségét is.

Az *alegység szolgálatvezetőnek* viszont biztosítani kell, hogy az előírt gyakorisággal, a rendszeresített karbantartó eszközök felhasználásával, a rajparancsnok irányításával a lábbelik folyamatos karbantartásra kerüljenek. Meg kell akadályozza egyéb, más lábbelik karbantartására alkalmas, de a 65 M bakancs karbantartására káros anyagokkal való karbantartást. (Bagarol, gázolaj stb.). Továbbá azt is meg kell akadályozni, hogy meleg vízzel, mosókefével mossák és ezzel kilúgozzák a bőr zsírtartalmát, s a lábbeli ezáltal idő előtt kirepedezzen.

A *rajparancsnoki állomány* pedig téli időszakban, amikor – a kiképzési tervekben ismert – terepen lévő foglalkozások vannak, este vagy reggel hajtassa végre a lábbelik hydrostoppos védőolajjal való bekenését.

Hol kapcsolódik a karbantartási sor a gazdálkodáshoz, ezen belül a hatékonysághoz?

E karbantartásokkal azt érhetjük el, hogy egy lábbeli kihordási idejét kb. mintegy fél évvel meghosszabbítjuk. És innen már csak szorozni kell. Hány lábbeli ez egy évben az egységnél, magasabbegységnél, seregtestnél. Tovább szorozva, 1 300,- forinttal – egy bakancs árával – könnyen kiszámítható hogy hány forintot jelenthet az MN szinten. De népgazdasági kihatásai is vannak, így a gyártási kapacitás lekötés, az import bőr beszerzése stb.

Azt hiszem, a karbantartások szakszerű elvégzése, gyakorításának betartása a ruházati szolgálat, de a hadtáp szolgálat egyéb anyagainál is végig vezethető, és az anyagok rendszerbenmaradási idejének meghosszabbításával pozitív irányú anyagi kihatásait könnyen kimutathatjuk.

És ami a lényeg, hogy egyetlen egy forintba, semmilyen beruházásra nem volt szükség. Csak a rendszeresített karbantartást kellett elvégezni a rendelkezésre álló anyagokkal.

A csapatgazdálkodás további folyamataiban, így a készletgazdálkodásban, a szállítás, tárolás, üzemeltetés, technikai kiszolgálás és javítás, valamint a selejtítés területén további lehetőségek vannak. Természetesen egy tanulmányban terjedelménél fogva nincs lehetőség mindent felölelő módszerek kifejtésére. Ennek feltárására más szolgálatok területein már történtek lépések, és születtek figyelemre méltó megoldások, amelyek alkalmazása a csapathadtáp munkájában is eredményesen alkalmazható.

E tanulmány megírásánál az a cél vezetett, hogy azokat a lehetőségeket tárjam fel – néhány gyakorlati példán keresztül –, amelyek a csapathadtáp gazdálkodásában megvannak és megvalósításukhoz anyagi fedezet nem szükséges. Egyben bizonyítom, hogy ezek gyakorlati megvalósításához vissza kell térnünk néhány korábban már alkalmazott, de elfelejtett módszerhez, és nem szükséges hozzá tudományos ismeret, csak alkalmazási készség és képesség, a korábbiaknál nagyobb szervezési tevékenység.

A katonai szállítások irányításának, ellenőrzésének új útja

Palkó Antal mk. őrnagy

Hogy a katonai közlekedés komplex jellegéből adódó megnövekedett feladatoknak az *MN közlekedési szolgálata* maradéktalanul megfeleljen, a feladatok követelményeihez igazodva szervezeti változtatások sorát kellett és kell végrehajtani.

A békeszállítások hatékonyabb szervezése és végrehajtása szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bír a diszpécser hálózat létrehozása és folyamatos fejlesztése komplex feladatának ellátására.

Háborús időszakban, hadművelleti hadtáp tagozatban a nagyvolumenű anyagszállításokat végrehajtó gépkocsiszállító alegységek, egységek irányítását közúti komendáns csapatok telepített diszpécser hálózata, valamint mozgó forgalomszabályozó szervei végzik a számukra rendszeresített technikai eszközökkel. Az anyagok utanszállítási folyamata irányításának és ellenőrzésének ilyen változatát gyakorlatok során alkalmazták, működőképessége igazolást nyert.

A végrehajtott gyakorlatok azonban számos olyan problémát is felvetettek, amelyet a hagyományos diszpécser irányítás és forgalomszabályozás megoldani nem képes. Ha teljesíteni akarjuk alapvető feladatunkat – a csapatok folyamatos anyagi-technikai ellátásának biztosítását – a szállítások irányításának és ellenőrzésének új útját kell kövteni ez pedig a szállítások levegőből történő ellenőrzése és irányítása.

Az ellenőrzésnek és irányításnak ezt a módszerét nem kizárólagosan kell értelmezni, mert önmagában ez a módszer sem lenne képes a bonyolult irányítási feladat ellátására. A hagyományos földi irányítást és ellenőrzést egészítené ki, fokozná annak operativitását.

A földi irányítás és forgalomszabályozás nehézségei

A katonai gépkocsiutakon a szállító alegységek, egységek több száz tehergépkocsiján kívül egyéb rendeltetésű gépjárművek is közlekednek, irányításuk és ellenőrzésük a telepített ellenőrző-áteresztő pontokon, diszpécser pontokon, forgalomszabályozó őrsőkön biztosított. Azonban nincs okunk feltételezni a szállítási folyamat zavarralanságát a szabályozó pontok között.

Ha tehát a szabályozó pontok között a szállítási folyamatban súlyos zavar keletkezik (ellenséges behatás, természeti csapás, stb.) a nagy forgalomsűrűség

miatt a folyamatos közlekedési rend helyreállítására járőrökcsikkal, forgalom-szabályozó motorkerékpárokkal döntő befolyást gyakorolni igen nehéz. A zavar kiváltásának okáról, az okozati összefüggésekről, az útszakaszokon uralkodó viszonyokról tiszta és egyértelmű áttekintést kapni úgyszólván reménytelen.

A járőr, vagy forgalom-szabályozó megadhatja ugyan, hogy milyen a helyzet az egyik, vagy a másik ponton, ha azonban zavar esetén gyorsan kell az egész forgalmi helyzetről, a lehetséges kerülő utakról tájékoztatást kapni, akkor a járőrökcsinak a zavar centrumából való kikerüléséig (ha ez az adott helyzetben egyáltalán lehetséges), a kerülő útvonal bejárásáig és arról a megfelelő értékelés leadásáig döntő mértékű időtartam telik el. A helyzet tisztázására irányuló tevékenység kezdetétől az értékelő jelentés leadásáig annyi idővesztéssel lehet számolni, hogy ezalatt a zavar jellege, a kialakult helyzet ismét alapvetően megváltozhat.

Ebből a helyzetből, amely annál kilátástalanabbnak tűnik, minél tovább tart, csak olyan eszköz jelenthet megoldást, amelynek igen rövid idő alatt áttekintése van nagy területek és úthálózati részek felett. Ez pedig természetesen a légi közlekedési eszköz.

Repülőgép, vagy helikopter?

Legelőször is az a kérdés vár eldöntésre, hogy egyáltalán milyen fajta légi közlekedési eszközt kellene alkalmazni a szállítási folyamatok irányítására és ellenőrzésére. Elvileg két lehetőség van: repülőgép, vagy helikopter.

A repülőgép repülőterekhez kötött, nem repülhet biztonságosan alacsonyan, egy adott minimális előrehaladási sebességet be kell tartania.

A helikopter tetszőleges sebességgel repülhet, egy pont felett állni, várakozni képes, igen kis felületre leszállhat. Adott esetben meghatározott ponton személyeket, vagy anyagokat bocsáthat le, vehet fel. Tehát a helikopter előnyei vitathatatlanok, a katonai szállítások ellenőrzésére, operatív irányítására a helikopter messze a leghatékonyabb eszköz.

A helikopter alkalmazásának lehetőségei

A helikopter – az előzőekben vázolt előnyeit figyelembe véve – a katonai szállítások ellenőrzésével, irányításával kapcsolatos feladatai *a következők lehetnek*:

1. Felderítés, megelőzés;
2. Irányítás;
3. Helyszíni intézkedések foganatosítása;
4. Egyéb feladatok.

1. Felderítés, megelőzés

A helikopterrel történő felderítés két szempontból értelmezhető:

- technikai és
- forgalmi.

Technikai felderítést végezve a helikopter személyzete nélkülözhetetlen friss információkat biztosít az utak, azok műtárgyainak állapotáról.

A helikopter személyzetének a repülési sávról, az utakról, az utakon folyó közlekedésről kitérő áttekintése van. Igen nagy távolságról képes a közlekedés zavartalanságát, folyamatosságát veszélyeztető jelenségeket észlelni és megelőző rendszabályok foganatosításához szükséges információkat kellő időben szolgáltatni.

Pontos adatokat tud adni a szállító oszlopok helyzetéről, a lemaradt járművek számáról, helyéről.

A nagy forgalomsűrűség növeli a közlekedési balesetek bekövetkezésének valószínűségét. A menetfegyelem megsértésének ilyen esetben beláthatatlan következményei lehetnek. Nem hagyhatjuk számitáson kívül ezt a körülményt sem. Ebben az esetben pedig nem lebecsülendő az a pszichológiai hatás, amelyet a szállító oszlopok felett elrepülő helikopter jelent. Az oszlopok parancsnokai, sőt az egyes szállító járművek vezetői is tudják, hogy már igen nagy távolságokról is megfigyelés alatt vannak.

A helikopter gyorsaságánál fogva naponta többször is végre tudja hajtani a repülési sávjában levő kijelölt úthálózat felderítését, ellenőrzését.

2. A forgalom irányítása

A gépkocsiszállító oszlopok irányítására a helikopter nélkülözhetetlen és kiváló eszköz.

Az ellenőrző, irányító tiszt a helikopterről az egész kijelölt úthálózatot kitérően áttekintheti, a szükséges megkerülő utakat gyorsan végigrepülheti, így gyorsan intézkedéseket foganatosíthat.

Az oszlopoknak szánt utasításait vagy mélyrepülésben közvetlenül hangszórók segítségével, vagy rádión adja meg.

A forgalom áterelésének tényét, szükségességének okát, annak jellegét, az újonnan kijelölt megkerülő utakat rádióval továbbítja a szállításokat tervező szervekhez.

3. Helyszíni intézkedések, segítségnyújtás

Az akadály, zavar, ellenséges behatás észlelése esetén az errefelé közlekedő oszlopokat a személyzet egyik tagjának lebocsátása, rádióval vagy hangszóróval adott közlés révén értesíti. Így megakadályozza a járműoszlopok torlódását a kritikus ponton.

Segítségnyújtást nyújthat akadályok, sérült gépjárművek eltávolításában, személyi sérültek ellátásában.

Az utóbbi a következőképpen lehetséges:

- egészségügyi személyzet és gyógyszerek helyszínre juttatása;
- ha a rongálódások, torlódások mentőkocsi helyszínre jutását nem teszik lehetővé, a súlyos sérültek elszállítását a mentőgépkocsival való találkozási pontig;
- sérültek közvetlenül kórházba történő szállítása.

4. A helikopter egyéb feladatokra történő alkalmazása

a) Légi felvételek készítése

Az eddig tárgyalt alkalmazási területeken kívül a helikopter felhasználható még légi felvételek készítésére is. A légi felvételek készítésének a szállításokkal kapcsolatban az a célja, hogy a kijelölésre számításba vett közutakról a tervezett időszakban reális képet kapjunk.

Légi felvételek alapján tervezhető vasutak és fő gépkocsiutak rombolt szakaszainak, objektumainak, műtárgyainak helyreállítása, a szükséges erők és eszközök biztosítása.

Sikerrel alkalmazható természetes akadályok megfelelő átkelőhelyeinek felderítéséhez.

A légi felvételek hasznos és nélkülözhetelen adatokkal szolgálnak ideiglenes átrakó körlet kijelöléséhez, berendezéséhez, munkájának megszervezéséhez.

Légi felvételek alapján értékelhető a szállítási folyamat is: a szállító oszlopok helye, rendezettsége, a szállítási fegyelem betartása, stb.

b) *Keresőakciók*

A helikopter felhasználható továbbá eltévedt, vagy éppen szökésben levő járművek felderítésére is. Ennek végrehajtására a számításba vett terepet szektorokra kell felosztani és 100–200 m magasságban átrepülik, majd a részletes kutatás 40–50 m magasságról történik. Így földi kutatással csak a sűrű erdővel borított területeket kell átvizsgálni, amely lényegesen kisebb létszámmal hajtható végre. A szökésben levőt a rádióon odarendelt földi járőr elfoghatja, az eltűnt, eltévedt járműveknek pedig eligazítást adhat.

A helikopter felszerelése

A katonai szállítások ellenőrzésére, irányítására használandó helikoptert a saját szállítókötélek által jól felismerhetővé kell tenni, mert figyelmeztető-megelőző hatása csak így jut teljes mértékben érvényre. Ez megkülönböztető festéssel, jelzéssel oldható meg.

Figyelembe véve a helikopter tervezett funkciót, *a következő eszközökkel célszerű felszerelni:*

- két, legalább 150 W teljesítményű hangszóró;
- rádió adó-vevő;
- légi felvételek készítéséhez fényképezőgép;
- kereső fényszórók;
- csörlő berendezés tartozékokkal;
- egészségügyi felszerelés;
- hordágy;
- távcső;
- vsf. műszer.

A már említett megkülönböztető festésen kívül célszerű a helikopter felszerelése figyelmeztető villogóberendezéssel, amely lehetővé teszi, hogy ellenrepülésben figyelmeztesse a szállító oszlopokat, vasúti katonai szerelvényeket az útvonalakon levő veszélyekre. Ennek formájára, tartalmára egyezményes jelek kidolgozása szükséges.

A helikopter személyzete

A személyzetet a tervezett alkalmazás alapján célszerű meghatározni. Egy változatként például elfogadható:

- helikopter vezető;
- közlekedést irányító tiszt;
- légi és vegyisugár figyelő.

Feltétlenül szükséges, hogy a helikopter személyzetét különleges feladataira kiképezzék. A szállítások levegőből történő ellenőrzésénél, irányításánál, a helikopter vezetőjének közlekedési kérdésekben is járatosnak kell lennie, mert különben a szállítást irányító tisztnek minden egyes utasítást körülményesen kell adnia, ami nagymértékben elvonja figyelmét alapvető feladatairól. Ez a körülmény indokoltá teszi, hogy a helikopter vezetőjét közlekedési tisztekből képezzék ki, vagy pedig, hogy a pilóta közlekedési ismereteket sajátítson el.

Ebben a cikkben nem vállalkozhattam a helikopter típusának, darabszámának pontos megadásával, a biztosítás módjával, az igénybevétel jellegével, a technikai kiszolgálás és az őrzés-védelem biztosításával, a személyzet kiképzésének lehetőségeivel, módjával. A konkrét helyzetnek megfelelően például a helikopter alkalmazási területe is bővíthet. A cél csupán az ötlet felvetése lehetett és a figyelem egy olyan megoldásra irányítása, amely kiutat jelenthet a már gyakorlatokon is érzékelhető bonyolult szituációkból.

Ajánlás az egység rakományok kialakítására; az elemek rögzítésének gyakorlata

Magyar János mk. százados

Kapcsolódva a „Rakodásgépesítés konténerizáció és a korszerű csomagolás kiterjesztésének néhány elvi és gyakorlati kérdése” című (Htp. biztosítás) cikkben a tárgyban megfogalmazott feladatokhoz, hasznosnak tartom az ajánlásban leírtak közreadását. Számítva arra, hogy azok, akik beosztásuknál fogva érdekeltek az egység rakomány-képzéssel kapcsolatos problémák megoldásában, közvetlen alkalmazható gyakorlati információkat nyerhetnek.

1. Általános megállapítások:

A korszerű raktározási és anyagmozgatási technológiák bevezetésének egyik előfeltétele az egység rakomány-képzés.

Attól függően, hogy a rakomány mozgatásakor, tárolásakor fellépő erőket mi veszi fel, megkülönböztetünk rakodólapos, rakodólapok nélküli és szállító-tartályos egység rakományokat.

A rakodólapos egység rakományok képzésénél a következő rakodólap típusok váltak be:

- sík rakodólap - amelyek készülhetnek fából, fémből, műanyagból, papírból és ezek kombinációból;
- keretes rakodólap - rögzíthető, feltűzhető kerettel,
- sarokoszlopos rakodólap - rögzített, feltűzhető sarokoszloppal,
- oldalfal-as rakodólap - fix, feltűzhető, lehajtható oldalfalakkal.

Szállítótartályok esetén megkülönböztethetők kis, közepes és nagy szállító-tartályok, szállító-ládák.

A rakományok elemeinek egymáshoz való rögzítésének elsősorban a különböző típusú rakodólapos, valamint a raklap nélküli egység rakományoknál van jelentősége, ezért a jelen ajánláshoz ezek megoldási lehetőségeivel foglalkozom.

2. Egység rakományok képzése

Az egység rakomány-képzés és -rögzítés komplex feladat. Az egység rakomány kialakítási és -rögzítési módszerek megválasztásakor azok kölcsönhatásait is figyelembe kell venni.

A különböző módszerekkel kialakított egységtrakomány biztonságos gépi mozgatásának fontos követelménye az egységtrakomány szilárd egységének biztosítása.

A szállítási folyamat során káros hatások, különösen a szállítóeszközök rakfelületéről átszármasztott vibrációs terhelések, tolatási, illetve fékezési ütközések stb. lépnek fel. Ezért az egységtrakományt úgy kell kialakítani, hogy aállítás során a mechanikai igénybevételeknek kellőképpen ellenálljon.

Ez az árudarabok egymáshoz, illetve a rakodólaphoz való rögzítésével érhető el.

Az egységtrakományok képzését – és bontását – régebben és kis teljesítményigény esetén napjainkban is kézi erővel végzik.

Ez nagyobb tömegű (10–20 kg) gyűjtőcsomagok, illetve azok nagy mennyisége esetén rendkívül megerőltető fizikai munkát jelent.

Ennek következtében az egységtrakományok képzését – és bontását – ma már általában erre a célra kialakított berendezések segítségével oldják meg. A berendezések lehetnek félautomaták, illetve teljesen automatizáltak.

A félautomata berendezéseknél a rétegkialakítást kézzel végzik, de a trakományképzéshez szükséges függőleges irányú mozgatás, valamint a kész rakomány kiadása már gépi úton megy végbe.

Általában 500 gyűjtőcsomagolás/óra teljesítmény felett, illetve nagy tömegű gyűjtőcsomagolások, vagy gyakran változó bonyolult rakodási minta esetén azonban már teljesen automata berendezés alkalmazása indokolt.

A gyűjtőcsomagok alakja és fizikai jellemzőik szerint különböző konstrukciójú egységtrakomány-képző berendezéseket alakítottak ki.

Az egyik rendszert a teljesen merev vagy rugalmasan alaktartó téglatest alakú csomagolások esetén alkalmazzák.

Hajlékony falú csomagolósorhoz, mint különböző anyagból (papír, műanyag, juta stb.) készült zsákok egységtrakomány-képzéséhez más, az előzőtől némileg eltérő rendszert alkalmaznak.

Különleges csomagolások (hordó, kanna stb.) esetén speciális kialakítású gépekkel végzik az egységtrakományok képzését.

Magyarországon jelenleg téglatest alakú, zsákos, valamint kis méretű hengeres üveg alakú (konzervüveg, -doboz) termékek egységtrakomány-képzésére alkalmas berendezés van forgalomban (a Nagykőrösi Gépjavító és Faipari Szövetkezet, illetve Sopiana Gépgyár foglalkozik a gyártással). Az 1. ábra egységtrakomány-képző gépet szemléltet.

3. A rögzítés módszerei

Az egységtrakományok elemeinek egymáshoz való rögzítésének megoldása nagymértékben függ

- a termék tulajdonságaitól és a csomagolástól;
- az anyagmozgató gépek és szállító járművek fajtájától;
- a szállítási távolságtól, az igénybevételek várható nagyságától és időtartamától, valamint
- az egységtrakomány kialakítási lehetőségeitől, illetve az egységtrakomány-képző eszköztől.

A továbbiakban az egységtrakomány-kialakítás két fő területével, a rakodólapos és raklap nélküli egységtrakományokkal foglalkozom részletesebben.

3.1 Rakodólapos egység-*rakományok rögzítési módszerei*

A legismertebb és a gyakorlatban is általánosan alkalmazott rögzítési eljárások a következők:

- csomagok elhelyezése kötésben;
- csomagolóeszközök közötti tapadóerő növelése;
- rögzítés pántolással;
- rögzítés műanyag fóliával;
- rakodólap kiegészítése segédeszközökkel, valamint
- a fentiek különböző kombinációja.

3.11 *Csomagok elhelyezése kötésben*

A segédeszközt nem igénylő eljárás a legegyszerűbb, legolcsóbb az egység-*rakomány rögzítési módok közül.*

Lényege, hogy az egymás fölé helyezett csomagrétegek a téglafal elemeihez hasonlóan átfedik, „kötik” egymást. A kötésben való elhelyezés előfeltétele, hogy a csomagok két alpmérete különböző legyen.

A 800x1200 mm-es, szabványos méretű rakodólap figyelembevételével az alkalmazható csomagméret variációkat az 1. táblázat mutatja.

1. táblázat

méretek: mm-ben						
A raklap élhossza			A csomagok élhossza			
800		200	266	400		800
1200	150	200	240	300	400	600

Ez a rögzítési mód csak viszonylag szilárd, de kisebb igénybevételeknek ellenáll. Önmagában többnyire a belső üzemi csomagoláshoz, illetve tároláshoz tekinthető megfelelőnek.

3.12 *A csomagolóeszközök közötti tapadóerő növelése*

Általában papír- és műanyagalapú csomagolások rögzítésére alkalmazott eljárás. A csomagolóeszközök külső felületének anyagához kevert, vagy anyagára felhordott súrlódást növelő szerekkel csökkentik az egység-*rakományok ledőlésének, megcsúszásának veszélyét.*

Egyik gyakran alkalmazott módszer, hogy a tapadóerő növelő anyagot a csomagolóeszköz nyomtatásához használt festékhez keverik. Az eljárás egyszerű és további előnye, hogy külön munkai igény nem jelentkezik, hátránya viszont, hogy

- sok nyomtatást igényel,
- a nyomdafesték viszonylag könnyen lekopik,
- a súrlódást növelő hatás korlátozott.

Ezek a hátrányos tényezők a széles körű elterjedését valamelyest gátolják.

Gyakrabban alkalmazott módszer a csúszástgátló közteslapok alkalmazása. Erre a célra két oldalán bevont nátronpapírt használnak, amelyet gyártása során vagy közvetlen felhasználás előtt darabolnak a szükséges méretre.

A legelterjedtebb módszer, melynél a csomagrétegek közé ragasztóanyagot juttatnak. A ragasztóanyag felhasználása a rétegekre történhet kézi erővel, ecseteléssel, hengerrel vagy gépi úton különböző adagoló pisztolyokkal. A csúszás-gátló anyag gyártók figyelembe veszik a klimatikus körülményeket és a csomagolóeszközök felületi minőségéből adódó különbségeket is. Ennek megfelelően többféle anyag van forgalomban.

3.13 Rögzítés pántolással

A gyakorlatban jól bevált, széles körben alkalmazott egységgrakomány rögzítési módszer. Megfelelő számú és célszerűen megválasztott anyagú pánt az egységgrakományt biztonságosan rögzíti.

A pántolás acélszalaggal, műanyag pántoló-, vagy tapadószalaggal történhet. A pántoláshoz használt acélszalagot hideghengerléssel állítják elő 10–32 mm szélességben. A szalagok vastagsága 0,3 mm-től 0,6–1,0 mm-ig terjed. Hazánkban 10x0,3 mm-es és 16x0,6 mm-es acélszalagot gyártanak. Az acélszalagok végtelenítése fémhüvellyel, ponthegeztéssel, vagy az átlapolt felületek préselésével kialakított profilok segítségével történhet. Elsősorban faladák, bálák, különböző fémből készült rúd, idom és tekerceselt anyagok összefogására alkalmazzák.

A műanyag pántolószalagot nagyobb rugalmassága, kisebb balesetveszélyessége, előnyösebb külső megjelenése révén az utóbbi években előnyben részesítik az acélszalaggal szemben. Előnyei a felsoroltakon kívül, hogy nem korrodál, a sarkokon jól felfekszik. Megfelelő típusai gyakorlatilag mindenfajta egységgrakomány rögzítésére alkalmasak.

Poliamidból, poliészterből és polipropilénből gyártanak pántolószalagot.

Hazánkban kétféle polipropilén pántolószalag van forgalomban (Kapolex és Dombostrip). A Kefe- és Műanyagipari Vállalat által gyártott pántszalag főbb műszaki jellemzőit a 2. táblázatban foglaltuk össze.

2. táblázat

Kapolex pántszalagok főbb jellemzői:

Szélesség (mm)	Vastagság (mm)	Szakítóerő N	1 m tömege (g/m)
5,5	0,35	400	1,6
5,5	0,5	500	1,8
8	0,35	700	2,8
10	0,5	1100	3,5
12	0,6	1800	4,8
15	0,8	3400	9,9
16	0,65	2800	9,0
16	0,8	3800	10,3

A műanyag pántolószalagok végtelenítését fémhüvellyel, korszerűbb berendezések hegesztéssel végzik.

A hegesztéses végtelenítést a hegesztéshez szükséges hő előállításától függetlenül impulzusos, vibrációs, vagy nagyfrekvenciás hegesztéssel, az átlapolt felületek felmelegítésével, összenyomásával közvetlenül végzik el a berendezések.

Léteznek olyan pántológépek is, amelyek közvetett úton hegesztenek, nem a műanyag pántolászalagok melegítik, hanem az átlapolás hosszúságának megfelelő nagyságú fémszövetet izzítanak fel, amelyet az átlapolt felületek közé juttatva a műanyag szalagokhoz szorítanak.

A pántok száma és elhelyezése jelentős mértékben függ a rétegeirendezéstől, valamint a rakomány tömegétől.

A különböző pántolási megoldásokat a 2. ábrán foglaljuk össze.

A pántolás művelete kis- és közepes teljesítményigény esetén kézi működetésű kisgépekkel végezhető. Nagy mennyiségek esetén félautomata vagy teljesen automatizált berendezés alkalmazása szükséges.

Újabbban nyomásra tapadó műanyag szalagot is alkalmaznak egység-
rakományok rögzítésére. A szalag ragasztószalaggal bevont felülete teljes hosszában szorosan kapcsolódik a csomagokkal és a rakodólappal. Elsősorban polipropilén alapú műanyag szalagokat alkalmaznak erre a célra, amelyek szakítószilárdsága eléri 450–1000 N/25 mm értéket is. Ez a rögzítési mód deszkák, csövek, rúd-anyagok és rakodólapos egység-
rakományok összefogására, rögzítésére egyaránt alkalmas.

3.14 Egység- rakományok rögzítése műanyag fóliával

A fóliás egység-
rakomány rögzítést mintegy 20 éve használják. 1972-ben mutatták be a tömlőfóliából, illetve redőzött tömlőből automatikusan zsugor-
fóliasapkát készítő és felhúzó berendezéseket. 1976-tól terjed a nyújtható fóliás egység-
rakomány rögzítő módszer.

A fóliás egység-
rakomány rögzítés elterjedését elősegítette, hogy mindegyik megoldásnál biztosítható bizonyos környezeti hatások elleni védelem. A mozgásmentesítésen túlmenően védi a fólia az árukat a nedvesség, por- és egyéb szennyeződés behatolásától a dézsmálástól, ugyanakkor átlátszó, szállítás, rak-
tározás során egyszerű az áru azonosítása és ellenőrzése. Jelentős előny még, hogy az egység-
rakományok bizonyos rögzítési formák esetén szabadban is tárolhatók.

A fóliás egység-
rakomány rögzítési módszerek két nagy csoportra oszthatók:

- zsugorfóliás, valamint
- nyújtható, illetve feszített fóliás

eljárások ismertek.

Zsugorfóliás eljárás

A zsugorfóliás csomagolás alapja a hirtelen hőhatásra összehúzódó, sajátos technológiával gyártott fólia. Bár a normál fóliák nagy része is hőhatásra bizonyos mértékben zsugorodik, a zsugorfóliák sajátos tulajdonságukat az által nyelik, hogy előállításuk során bennük, nyújtás és hirtelen lehűtés következtében, belső feszültségeket fagyasztanak be. Magasabb hőmérsékleten a „befagyasztott” feszültségek felszabadulnak és a fólia méreteit jelentősen változtatja. A zsugorodóképesség és a zsugorodási feszültség mértékét az előállítás során a nyújtás mértékével lehet szabályozni.

Sokféle zsugorfólia ismeretes. Egység-
rakomány rögzítésre közülük leggyakrabban a nagynyomású polietilén zsugorfóliát használják.

E célra használt fólia főbb jellemzőit a 3. táblázat tartalmazza.

Minimális szakadási nyúlás, %	
hosszirányban	200
keresztirányban	200
Minimális szakítószilárdság, MPa	
hosszirányban	15
keresztirányban	14
Zsugorodóképesség, %	
hosszirányban	45
keresztirányban	45
Fóliavastagság, mm	0,1-0,2

A megfelelő zsugorfólia kiválasztása a biztonságos rögzítés egyik legfontosabb előfeltétele. A fóliavastagság elsősorban az egységtrakomány átlagos térfogattömegétől, valamint magasságától függ.

Az átlagos térfogattömeget (D) a következő összefüggés adja:

$$D = \frac{G}{A \cdot B \cdot H} \quad (t/m^3)$$

ahol

- G = az egységtrakomány tömege (t),
- A = az egységtrakomány hossza (m),
- B = az egységtrakomány szélessége (m),
- H = az egységtrakomány magassága (m).

A D érték a 800x1200 mm-es rakodólapon képzett egységtrakomány tömege és magassága függvényében a 3. ábrán bemutatott diagrammal is meghatározható.

Az átlagos térfogattömeg ismeretében a 4. ábra szerinti diagram segítségével lehetséges közelítő pontossággal meghatározni a szükséges fóliavastagságot

Amennyiben a szükséges fóliavastagság a diagram szerint a méretlépcső két értéke közé esne a következő nagyobb vastagságot kell választani.

Ügyszintén egy fokozattal vastagabb fólia választandó, ha az egységtrakományon belül elhelyezett darabok fokozottan hajlamosak egymáson elmozdulni, nem jól illeszkednek, éles sarkaik vannak.

Amennyiben a diágramból adódó vastagságú fólia nem szerezhető be két fóliát kell alkalmazni. A két fólia azonban külön-külön zsugorítandó.

A zsugorfóliás rögzítésnek két megoldása ismeretes, úgy mint

- az övezés és a
- teljes burkolás.

Amennyiben nincs szükség az egységtrakomány klimatikus hatások (pl. nedvesség, légköri szennyezések stb.) elleni védelmére, s a cél csupán a biztonságos rögzítés, az olcsóbb övezéses változatot célszerű alkalmazni.

Az övezéshez szükséges fóliamennyiség meghatározását az 5. ábra mutatja.

A nyújtható fóliás eljárás

A nyújtható fóliás csomagolás alapja a hossz- és keresztirányban mechanikai hatásra, hőközlés nélkül, méreteit változtató, és az így keletkezett feszültséget hosszú ideig megtartó fólia.

A nyújtható fóliának is a két legfontosabb alapanyaga a polietilén (legfeljebb 10⁰/₀ vinilacetát-rattalommal) és a PVC. Bizonyos esetekben ugyanazt az anyagot zsugor- és nyújtható fóliaként is fel lehet használni.

Amíg a zsugorfólia az 50-es évek végén indult hódító útjára a nyújtható fólia csak mintegy 10 évvel később jelent meg.

A szokásos nyújtható fóliás burkolattípusokat a 6. ábra mutatja.

Egyszeres párhuzamos tekercselés (vízszintes irányú övezés) esetén zárt burkolat a 6/e ábrán látható megoldáson kívül képezhető oly módon is, hogy az egységtrakományon felfelé túlnyúló fóliaövet alakítanak ki, majd azt ún. borítékkzárással (kézzel) hajtogatják a felső síkra és hegesztéssel vagy tapadósza-laggal rögzítik.

Teljesen vízzáró burkolat készíthető hajtogatás és hegesztés nélkül is. A fedőfólia (fóliasapka) lelógó részeit két, vékonyabb fóliából kialakított vízszintes öv fogja közre. A csapadék a két vízszintes övréteg között távozhat.

Ha az egységtrakományban levő darabok természetükből adódóan (alak, méret, tömeg) egymáson könnyen elmozdulhatnak, az övezés folyamán azok a tekercselő berendezés elemét képező leszorító lappal rögzíthetők. A szorítócró a terméknek megfelelően állítható be.

A fólia szükséges szélessége az egységtrakomány magassága alapján számítható, a következő összefüggés szerint:

$$f_{sz} = H + 0,1 \text{ (mm)}$$

ahol

H = az egységtrakomány összmagassága (mm)

(A tekercseléskor a fóliavéget az egységtrakományt alkotó darabok közé dugják be, vagy gyúrik alá.)

A burkolófólia szükséges hossza:

$$f_h = 2 \cdot N \cdot (A + B) (1-k) \text{ (m)}$$

ahol

A = az egységtrakomány hossza (m)

B = az egységtrakomány szélessége (m)

N = a tekercselések száma

k = a fólia jellemzőitől függő tényező (pl. ha a fólia nyúlása 35⁰/₀, a k = 0,35)

A fóliafelület (F_f):

$$F_f = f_h \cdot f_{sz} = 2N(A+B) (H+H) (1-k) \text{ (m}^2\text{)}$$

amelynek alapján a költség (A_k):

$$A_k = F_f \cdot f_v \cdot \rho \cdot E_a \text{ (Ft)}$$

ahol

f_v = a fólia vastagsága (m),

ρ = a fólia sűrűsége (kg/m³)

E_a = a fólia egységára (Ft/kg).

A rögzítéshez általában 3–4 körbetekercslés elegendő. A különböző méretű fóliákkal végzett egyidejű tekercslés különböző magasságú egységtrakományokhoz is alkalmas.

Egyidejűleg három különböző szélességű tekercs is feldolgozható. Az egységtrakomány mechanikailag jobban igénybevett alsó és felső részén általában 300 mm széles és vastagabb, a középső – kevésbé veszélyeztetett – részén vékonyabb és szélesebb fóliát alkalmaznak. A fóliatekercsek ennél a változatnál sem mozognak függőleges irányban. A különböző méretű fóliákkal üzemelő nyújtható fóliás egységtrakomány rögzítő gép elvi felépítését a 7. sz. ábra szemlélteti.

A gyakorlatban a PVC fólia szokásos vastagsága 0,02–0,04 mm, a polietiléné 0,03–0,06 mm. Ha az egységtrakomány teljes magasságában csak egy rétegű a burkolat, a polietilén nyújtható fólia vastagsága 0,05–0,25 mm-re választandó.

3.15 Rakodólap kiegészítése segédeszközökkel

Két fő csoportot különböztetünk meg a rakodólaphoz kapcsolódás jellege szerint, mégpedig a tartósan rögzített (csavartal, szeggel) és az oldható módon kapcsolt (ráhelyezett, beakasztott) segédeszköz. Idetartoznak pl. a hordórögzítők, a különféle ékek, feltűzhető keretek, leemelhető kávak stb.

Az oldható rögzítő elemek közül a karmos fémrögzítő kb. 0,4 mm vastag acéllemezből mindkét irányban kihajlított tüskékkel készített elem. Az egymás fölé kerülő csomagolóeszközökbe benyomódva fejt ki hatását.

Szerkezetéből adódóan szinte kizárólag a hullámpapírlemez dobozos csomagolások rögzítésére alkalmas, de ott is csak akkor, ha nem kell fokozott igénybevételekkel számolni. Az egy-egy egységtrakományhoz szükséges rögzítő elemek száma a 8. sz. ábrán levő diagramból vehető.

Főként üzemben belüli anyagmozgatáshoz, kifejezsették a visszatérően alkalmazható poliamid, vagy polipropilén alapú, esetleg gumirozott vászonból készült, méretre szabott védősapkákat. Amennyiben a visszaállítás megoldható, úgy a védősapka az egységtrakományt a kereskedelmi láncban is végigkísérheti.

Nem szabályos alakú, vagy bálaként összefogott termékek rakodólaphoz való rögzítését hálóval lehet megoldani.

Ismerünk még ezenkívül rakodó-hevederrel összefogott rakodószőnyeges egységtrakományt, valamint különböző oldalfalak, keretek felhasználásával történő rakodólap kiegészítő megoldást.

3.2 Rakodólap nélküli egységtrakományok rögzítése

Az egységtrakományok szállítás széles körű elterjedésével szinte egy időben kezdődött el a rakodólap nélküli egységtrakományok kialakítása és rögzítésük technológiájának fejlesztése.

A rakodólap nélküli szállítás legfontosabb előnye, hogy elmaradnak a rakodólapok alkalmazásával járó hátrányok:

- a rakodólap javításának, tárolásának, nyilvántartásának szükségessége;
- a szállítójárműnek és a raktárak rosszabb kihasználása a rakodólapok miatt;
- a rakodólapok terhelhetőségéhez és méretéhez való kötöttség.

3.21 Egységtrakomány rögzítés pántolással

A korábban már tárgyalt pántolási technológia alkalmazható raklap nélküli

egységtrakományok rögzítésére is. Ebben az esetben a rakomány önhordó. A rakományt a pántolás tartja össze és veszi fel a rakományból származó erőket. A technológia különösen elterjedt csövek, rudak, idomdarabok egységtrakományképzésénél. Jellegzetes megoldást mutat a 9. sz. ábra.

Téglatest alakú termékekből is alakítható raklap nélküli egységtrakomány pántolásos rögzítéssel.

Ebben az esetben a termékekből – melyeknek mechanikai szilárdságának elegendően nagynek kell lennie ahhoz, hogy a szállításnál fellépő erőket felvegye – úgy képeznek rakományt, hogy az egyes elemek kötésben legyenek. Az egységtrakomány mozgatására szolgáló targonca emelővillájának a helye a rétegek megfelelő kialakításával hagyható ki. Egy lehetséges megoldás elvi kialakítását mutatja a 10. sz. ábra.

3.22 Egységtrakomány rögzítés fólia alkalmazásával

A fóliával összefogottan önhordóvá tett rakománynál a fóliának kell a rakományt összetartania és a rakományból származó erőket felvennie.

Példaként töltött zsákokból kialakított – a 11/a sz. ábrán látható – egységtrakomány esetében a legnagyobb igénybevételt, a szokásos szállítási körülmények között, a függőleges irányú erők jelentik.

A rakomány tömegéből és a függőleges irányú gyorsulásból adódó (P_5) erő az egységtrakományt alátámasztó villaágakon ébredő erőkkel tart egyensúlyt.

Mivel a rakomány nem merev, hanem képes bizonyos alakváltozásra, a rakomány alsó rétegére a P_5 erő hat, amelynek értéke

$$P_5 = k(m - m')(g + a_v)(N),$$

ahol

k – a zsákok alakváltozásából adódó hatást figyelembe vevő tényező (értéke 0,15 . . . 0,25 között változhat).

Ez az alakváltozás nagymértékben függ a zsákokat megtöltő anyagtól.

A rakomány alsó rétegének (m') tömegéből adódó erő:

$$P_h = m'(g + a_v)(N)$$

A fenti összefüggések alapján a fóliát terhelő erő:

$$P'_5 + P_n = (g + a)k(m - m') + m'(N)$$

A raklap nélküli egységtrakományok fóliás rögzítésére többféle elven működő rendszert alakítottak ki. Az egyes rendszerek egymástól a következőkben különböznek:

- az egységtrakományok képzése és a fóliaburkolás kapcsolata;
- a fóliaburkolás módja;
- az alkalmazott fólia tulajdonságai.

Az egyik jellegzetes – ún. Möllers rendszer – megoldást a 11/b sz. ábra szemlélteti.

Az ábra jelölései a következők:

- S_1 – külső zsugorsapka,
- S_2 – belső zsugorsapka,
- S_3 – fedőfólia vagy rövid zsugorsapka,
- S_4 – közbenső fólia (csak különlegesen nehéz egységtrakományok esetében alkalmazzák).

4. Az egyes rögzítési módok berendezései

A leggyakrabban alkalmazott egységtrakományok képzését elősegítő eszközöket – és ezzel együtt magukat az egységtrakományok méreteit is – tipizálták, szabványosították. A szabványosítással ugyan elsősorban a mozgatusuk megkönnyítését kívánták elősegíteni, de cz egyben egyes rögzítési módok gépesítését – esetleg még automatizálását is – ugyanúgy kedvezően befolyásolja.

4.1 Rakodólapos egységtrakományok rögzítésének eszközei

A leggyakrabban alkalmazott és legismertebb rögzítési eljárás a pántolás: kisebb mennyiségek esetén kézi pántológépet alkalmaznak a rögzítés megoldására. Ennek a kézi pántológépnek a pántszalag anyagától, valamint a szalag végeinek összerősítési módjától függően többféle megoldása ismeretes.

Nagyobb teljesítményigény esetén a pántolás automata berendezéssel is megoldható.

A zsugorfóliás rakományrögzítés úgyszintén megoldható kézi működtetésű készülékkel vagy automatizált berendezéssel.

A kézi zsugorító készülék tulajdonképpen egy hajszárítóhoz basonló csak magasabb hőfokon üzemelő hőközlő készülék. Kézi zsugorításnál a rögzítést végző előre clkészített műanyag sapkát húz a rakományra, amely kellő felmelegítés után a rakományra fcszül.

Nagyobb teljesítményszükséglet esetén a hőközlést kemencében vagy alagútban végzik. A kemence azáltal, hogy a hőközlés folyamán teljesen zárt jobb hatásfokú és energiatakarékosabb, de viszonylag kisebb teljesítményű. Nagyobb mennyiségek esetén zsugorító alagútak alkalmaznak. Energia megtakarítás céljából ma már az alagútak két végét is lezárják ajtókkal. Ilyen kialakítású berendezést mutat a 12. sz. ábra.

Teljesen automatizált berendezéseknél a fóliával való burkolás is gépesített. Ez azonban csak nagyobb mennyiségeknél – legalább 20–25 raklap/óra – gazdaságos. Viszonylag kisebb raklapszám esetén kézzel ráhúzható sapkát alkalmaznak.

A nyújtható fóliás eljárásnál is ismeretes kézi működtetésű készülék, valamint gépi tekercselő berendezés. Több fóliatekercselő működő berendezést mutattunk be a 7. sz. ábrán.

(Az 1–12. sz. ábrák a folyóirat végén találhatók.)

A MAGYAR NÉPHADSEREG CSAPATAI KISELEKTRONIKUS SZÁMÍTÓGÉPES FELDOLGOZÁSON ALAPULÓ SZÁMVITELI ÉS ADATFELDOLGOZÁSI RENDSZERE ÉPÍTÉSEINEK KÉRDÉSEI

Az MN csapatainál 1978-ban megkezdődött a kis elektronikus számítógépes számviteli és adatfeldolgozási rendszer bevezetése. A rendszer bevezetésével, majd a következő években fokozatos kiterjesztésével kapcsolatos kérdések az MN valamennyi vezetési szintjén jelentős mértékben foglalkoztatták, illetve foglalkoztatják az anyagi-technikai biztosítás területén dolgozó hivatásos és polgári alkalmazotti állományt.

A folyóirat ezen összevont rovatában a rendszer építésével, a kis elektronikus számítógép alkalmazásával kapcsolatos elvi és gyakorlati kérdéseket adjuk közre. Célunk, hogy a különböző szakterületeket és kérdéseket átfogó cikkek útján áttekintést és ismereteket nyújtsunk az elért eredményekről, az eddigi tapasztalatokról, a továbblépést akadályozó problémákról és a további feladatokról. Ezzel kívánjuk megvalósítani a rendszer építésében és alkalmazásában, a tanintézeti oktatásban résztvevők egységes szemléletének és gyakorlati tevékenységének összhangját.

a Szerkesztőség

A Számviteli Részlegek építésének néhány REVA szakmai tapasztalata

*Dr. Berkics László ezredes,
a hadtudományok kandidátusa*

Ez évben éppen tíz esztendeje annak, hogy a korábbi – könyvelő automatákon folyó számviteli adatfeldolgozási – kísérletekre támaszkodva megkezd-
tük a kis elektronikus számítógépekre alapozott csapatszintű számviteli részle-
gek (SZR) építésére irányuló munkát. Csak üdvözölni tudjuk az MNHF-ség
azon kezdeményezését, hogy lehetőségünk volt áttekinteni és megszerezni a vég-
zett munka fontosabb tapasztalatait és azokat a további gyakorlati fejlesztő
munka szolgálatába állítani.

A munka kezdetén az volt a célunk, hogy az MN épülő információrend-
szereinek (harckészültségi, kiképzési, politikai, személyügyi, anyagi-technikai,
hadtáp, pénzügyi stb.) részeként létrehozzuk azok csapatszintű végpontjait. Tí-
pus-szervezetek kialakításával, állományuk felkészítésével, lehetőleg hazai gyárt-
mányú és kiszolgálású technikai eszközbázison megtremsük az MN méretű és
az információk zömének – keletkezési helyén történő – gépi adatfeldolgozása
feltételeit. *Elvárásunk ettől a rendszertől az volt, hogy:*

- biztosítsa a helyi adatfeldolgozási igények kielégítését, a felsőbb vezetési szintek információellátását, és a manuális munka lényeges csökkentését;
- biztosítsa a csapatoknál lévő könyvelőautomaták mielőbbi kiváltását korszerűbb kiselektronikus számítógépekkel.

Elgondolásunkat – 1974-ben az MNHF-séggel közösen Tatán szervezett helyszíni tanulmányozás keretében – jelentettük az MNVKF civtársnak, aki előzetesen jóváhagyta azt. Ezzel kezdődött el az az úttörő jellegű rendszerépítő munka, amely végső kiépítésében, kiharásaiban érinteni fogja az MN mintegy tíz épülő számítógépes információrendszerét, több mint száz hadrendi elemét. A rendszerben létrehozandó szervezeti elemek és számítógépek száma eléri, sőt meghaladja a hetvenet, állományuk – amely zömében átcsoportosítással került kialakításra – pedig a 450–500 főt. A rendszerépítésre eredetileg előirányzott összeg megközelítette az 500 millió forintot.

A rendszerépítés nagyméretű programjának megvalósítása érdekében folyó munka *átfogja:*

- a rendszerszervezés előírt feladatainak információs rendszerenként történő végrehajtását;

- a számítástechnikai eszközök kiválasztását, telepítését és a növekvő feladatokhoz igazodó fejlesztésük folyamatos megvalósítását;
- a SZR-ek szervezeteinek fokozatos fejlesztését, az állomány feltöltését és kiképzését;
- a SZR-ek folyamatos anyagi-technikai biztosítását.

Az elgondolás megvalósítása a hadtáp, majd a HKSZ számítógépes információs rendszer csapatszintű feladatai kidolgozásával és telepítésével kezdődött el. Ez azért történt így, mivel a hadtáp szolgálati ágak már a hatvanas évek közepétől rendelkeztek csapatszintű könyvelőgépes adatfeldolgozási tapasztalatokkal. A könyvelőgépek jelentős része ugyanakkor már mind technikailag, mind erkölcsileg elavult, kiváltásuk sürgette a rajtuk levő számviteli feladatok korszerűbb eszközökre történő átszervezését. Végül a legfontosabb mozgató tényező az volt, hogy az MNHF-ség kezdeményezője volt az alkalmazói feladatok megfogalmazásának, megragadta a kínálókozó lehetőséget az új, korszerűbb eszközök alkalmazásba vételére és a fegyverzettechnikai ágazatokkal együttesen – az írnoállomány átcsoportosításával – jelentősen hozzájárult az SZR-ek szervezeteinek létrehozásához.

A HKSZ számítógépes feladatok – másokat megelőző – kidolgozása pedig az MNVK Hdm. Csf.-ség és az együttműködő HM-szervek konstruktív hozzáállásának, továbbá annak köszönhető, hogy a számítógépes szolgáltatások iránti igény sürgette a rendszer kiépítésének mielőbbi beindítását.

A feladatok jellege, a rendszerépítés sajátos módja, a szűk kidolgozói kapacitások, a sürgető körülmények az SZR-ek építésében sajátos munkaelosztást és felelősségi rendet alakított ki, *mely szerint a HKSZ feladatnál:*

- a HDM Csf.-ség a HM-szervekkel együttműködésben végezte a feladat megfogalmazását az MN REVA Intézet szakembereinek bevonásával, a rendszerjavaslat kidolgozását az alkalmazáshoz szükséges adatok összeállítását és szolgáltatását, az alkalmazó hadműveleti tisztek és törzsek felkészítését, a bevezetés leszabályozását és alkalmazás ellenőrzését;
- az MN REVA Intézet végezte a kidolgozó munkát, az SZR-ek felkészítését, a rendszer telepítését, karbantartását, folyamatos felügyeletét.

A hadtáp feladatok vonatkozásában *az építő munka három irányban tagozódott:*

- az MNHF-ség Közgazdasági Osztály végezte a feladat megfogalmazását, és részt vett az alkalmazók és SZR-ek állományának kiképzésében;
- az MN 6639 REVA alo. végezte a kidolgozó munkát, tervezte és végezte a kiképzéscset, kezdeményezte és végezte az alap software fejlesztésével kapcsolatos munkát, és részt vett saját alárendeltségi körzetében a telepítések és a szakfelügyelet gyakorlásában;
- a HRAK az Intézet szakembereivel megerősítve végezte a törzsadatok előállítását, a programok és törzsadatok sokszorosítását, a feladatok telepítését, az SZR-ek helyszíni segítségét, a felügyeletet és segítette a kezdeti problémák megoldását.

Az MN REVA Szolgálat Főnökség közvetlenül végezte: a feladatok koordinálását (a SZF h. által vezetett havi koordinációs értekezletek, közös szabályozó intézkedések, szakirányítás gyakorlása a seregtest REVA o-ok, alo. és HRAK útján stb.), a gépellátást, a REVA anyagi-technikai biztosítás szervez-

sét, a működés szabályozását. Részt vett a szervezetek kialakításában, megszervezte és szakirányítja az MN szervizhálózatát. A seregtestek gépi adatfeldolgozó központjai és az MN REVA Intézet szervezetében létrehozott területi szervizhálózat átvette és folyamatosan végzi az SZR-ek technikai és részben anyagi biztosítását, és egyben gyakorolja a software felügyeletet is.

Az SZR-ek száma ma meghaladja a félszázat. A program megvalósítása a tervezettnél megfelelően folyik, a teljesítés ma már 80%-os. A rendszerépítés az SZR-ek telepítése, rendszerbe állítása tekintetében 1984-ben befejeződik, a feladatok oldaláról azonban tovább folytatódik az MN szintű rendszerépítésekkel párhuzamosan a következő tervidőszakban is. Folytatjuk a technikai eszközhálózat továbbfejlesztését mind a kis ESZG-ek korszerűbb változatainak rendszerbe állításával, mind a távadatfeldolgozás, a hálózattá fejlesztés, valamint a hadrendi elemek mind nagyobb számának bekapcsolásának irányába.

Az SZR-ek építése MN méretű, kiemelt feladattá terebélyesedett. Az építésben résztvevők, mindenekelőtt az MN 6639 REVA alo., az MNHF-ség Közgazdasági Osztály és HRAK, az MN REVA Szolgálat Főnökség és REVA Intézet áldozatos munkája mellett az eredmények annak köszönhetőek, hogy az érintett katonai szervezetek, a magasabbegységek és seregtestek parancsnokai, hadtáphelyettesei, törzsei, a seregtest REVA osztályok és GAK-ok sajátjuknak tekintették és tekintik az SZR-ek építésének ügyét, és azt szolgálati feladataik szerves részévé tették.

Az SZR-ek rendszere építésének főbb REVA tapasztalatai az alábbiakban foglalhatók össze:

a) *A kidolgozó munka* a HKSZ feladatnál a jóváhagyott ütemterv szerint folyt. A rendszerszervezés 1978-ban a HM-szervek igényeinek felméréseivel kezdődött el és 1981 végéig – mintegy 200-200 ember/hónap kidolgozói kapacitással – a szárazföldi seregtestekre kiterjedően lényegében befejeződött a HKSZ számítógépes információrendszer bevezetése.

Lényegesen más, mostohább körülmények között kezdődött és zajlik az anyagi-technikai biztosítás csapatszintű számvitele számítógépes feladatainak kidolgozása.

A munka kezdetén az ideális célkitűzésünk az volt, hogy közös tevékenységgel olyan csapatszintű, kis számítógépre alapozott típusrendszert hozunk létre – első ütemben a hadtápgazdálkodás területén – amely:

– integráns része a hadtáp, valamint később a szervezés alatt álló anyagi-technikai biztosítás információ-rendszerének;

– biztosítsa az MN valamennyi gazdálkodó ágazatának csatlakozását;

– képes legyen kielégíteni a parancsnokok, valamint az előljáró vezetési szintek gazdálkodást irányító tevékenységéhez szükséges információigényeket;

– típusjellegénél fogva központilag kialakítható, az egységes számviteli, nyilvántartási rend kidolgozása alapján továbbfejleszhető, ennél fogva alkalmas az egy objektumban, helyőrségben levő, végső fokon az MN valamennyi csapatgazdálkodást folytató katonai szervezetének kiszolgálására.

Mіндеzen követelmények mellett számoltunk azzal, hogy az SZR-ek tevékenységét úgy szervezzük meg, hogy a számviteli feladatok mellett – főként a magasabbegységeknél – képesek legyenek a csapatvezetési tevékenységekhez, így a:

– harcckészültségi, hadrafoghatósági;

- szervezési, mozgósítási és hadkiegészítési;
- kiképzési, felkészítési;
- személyügyi, állománynyilvántartási;
- erkölcsi, politikai, fegyelmi

és más, az alakulatok rendeltetésétől függő szakmai információk szolgáltatására.

A hadtápfeladatok kidolgozása lényegében 1977 őszén indult be azzal, hogy az MNHF-ség Közgazdasági Osztálya az elsődleges – az érintettekkel szélesebb körben még nem egyeztetett – követelményeket átadta a kidolgozásban kezdeményező szerepet vállaló és a munka dandárját végző MN 6639 REVA alosztálynak.

A feladategyeztetés elhúzódása, a kidolgozók részéről történő értelmezés utólagos szükségessége azzal járt, hogy a feladat csak 1978 végére készülhetett el, többszöri átdolgozással, javítással. *A többszöri átdolgozásban szerepet játszott az, hogy:*

- a kidolgozás technológiájának szabályzói a munka kezdetén még nem álltak rendelkezésre;

- a követelmények egyeztetése, elbíráló értekezleteken történő zsűrizése és pontosítása csak részlegesen, több lépcsőben és nem minden érdekelt szerv bevonásával történt;

- vertikálisan, a hadtápgazdálkodás egészét átfogóan csak olyan általános rendszerkoncepció állt rendelkezésre, amely csak a csapattagozat KESZG-es rendszerének kimunkálását biztosította, de nem vehette figyelembe a felsőszintű típusrendszer (pénz-pénzkeret gazdálkodás) akkor még meg nem fogalmazott igényeit, elvárásait.

Mindezeket a problémákat a központi biztosítású anyagok típusgazdálkodási rendszer KESZG-es folyamatának kidolgozásánál már igyekeztünk elkerülni.

Az MN 6639 REVA alosztálynál folyó munka természetesen túlnőtt a hadtápfeladatok keretén. A belső és külső matematikai biztosítás megeremtése során példa nélkül álló fejlesztő munkát is elvégeztek a kidolgozó munkával párhuzamosan, ezzel nemcsak a hadtápfeladatok programkörnyezetét teremtették meg, hanem a feldolgozási teljesítményeket (futási idő csökkentés, műveleti lebetőség növelés stb.) a többszörösére növelték és más feladatokhoz is felhasználható programokat, eljárési megoldásokat dolgoztak ki: *Csak néhányat sorolok fel ezek közül:*

- a rendező programokat háromszor;
- a kezelő programokat kétszer;
- a könyvtár és adatkezelő programokat kétszer javították.

Az analitika három, a kapcsolódó programok öt, a pénzügyi jellegű feladatok két fokozatban kerültek javításra. Az eredetileg műszakon túli futási időket a műszak-idő mintegy 60%-ára szorították.

Mindezek jelentős szervezési eredmények. Kidolgozásra került a feladatok feldolgozásának technológiai rendje, melyet a REVA Intézet szakembereivel megerősített HRAK-nál létrehozott telepítési brigádok már figyelembe vehettek.

Ma már egyértelműen megállapítható, hogy a kidolgozó munkának ez a módszere, valamint annak „csapatközelen” történő végrehajtása a számos akadályozó tényező ellenére előnyökkel is járt. *Ezek közül ki kell emelni:*

- a követelményekhez történő rugalmas alkalmazkodás lehetőségét;
- a kidolgozások azonnali kísérleti ellenőrizhetőségét;
- a kidolgozások optimálishoz közelítő fokozatos javításának biztosítását;
- a kiképző, telepítő és felügyeletet gyakorló állománynak már a kidolgozás szakaszában történő menetközbeni felkészítését;
- végül azt a lehetőséget, hogy a kidolgozásban érintett állomány munkáját zavarmentesen végezhesse.

Tanulsg számunkra, hogy a jövőben is vizsgáljuk a lehetőségét annak, hogy a csapatszintű feladatok kidolgozását, bevezetését miként lehetne a helyszínen, a sergectseknél megoldani.

A kidolgozó munka más területeken is jelentősen előrehaladt. Mintegy 40 ember/hó ráfordítással lényegében elkészült a központi biztosítású anyagellátás mennyiségi nyilvántartásának, valamint 25-26 ember/hó ráfordítással a gépjármű igénybevétel, menetlevél elszámolás csapatszintű számítógépes programja. Kísérleti alkalmazás után bevezetésük folyamatban van.

b) *A SZR-ek szervezése*, rendszerbe állítása alapvetően a *kisszámítógépek beszerzési terveivel összhangban történt*, melynek összeállításánál a REVA SZF-ség alaposan mérlegelte a telepítések időszükségletét. Abból indultunk ki, hogy a rendelkezésre álló 2 telepítő brigáddal kéthetenként 1-1 SZR-et lehet telepíteni, melyekhez 1-2 napra még a helyszíni felkészítés, problémamegoldás céljából vissza kell menni.

A szervezetek kialakítása során csak olyan típusvezeték létrehozása lehetett a cél, amelyek igazodnak a kiszolgált katonai szervezet (laktanya, helyőrség) nagyságához, a feladatok jellegéhez, méreteihez, amelyeken belül biztosítható az állományon belüli helyettesíthetőség, másrészt az esetenként nélkülözhetetlen csúsztatott műszakok szervezése. Közismert, hogy három alapvető típusvezeték - a 8 fős hadosztály, a 8 fős egység és a 6 fős egység - kialakítására került sor. Ezekben a részlegvezetőkön kívül ellenőrző statisztikus(ok), technikus (operátor), operátor és adatrögzítők találhatók. A 8 fős egység szintű SZR-ek a helyőrségi és laktanya relációban, valamint a repülő egységekhez kerültek szervezésre. Az operátori és adatrögzítői helyek kivételével a beosztottak kpa-k.

Ami a géptípust illeti sok választásunk nem volt, miután a követelmények szigorúan behatárolták beszerzésünk lehetőségét. *Nevezetesen:*

- a hazai gyártás, alkatrész és szervizhálózat;
- a meglévő nagy ESZG-ekre mágneses adathordozón történő adatátviteli lehetőség;
- a feldolgozás beindítását biztosító gépi software és annak továbbfejlesztési lehetősége;
- egyszerű kezelési és többletráfordítás nélküli, megbízható feldolgozási lehetőség;
- viszonylag elfogadható árfekvés.

Az 1975-76-ban lefolytatott vizsgálatok alapján a választás az akkori hazai lehetőségek figyelembevételével a VILATI Vállalat által gyártott és komplettált PC-4000 típusú kis elektronikus számítógépére (KESZG) esett. A gép iránt a központi raktárak számítógépes rendszerének kiépítéséhez több felső szintű gazdálkodó szerv is érdeklődött, az MNHF-ség pedig már vett egy készletet.

Az eszközt a HM RB 1978. december 14-én az MNVKF Elvtárs hatáskörében rendszeresítette. Ez alkalommal Debrecenben már be is tudtuk mutatni az első változatban kidolgozott hadtápfeladatok egy részét is.

Ezt követően kezdődött el az eszközök tömeges beszerzése és üzembehelyezése, összhangban az SZR-ek állománytáblákban történő beállításával.

5 év távlatából megállapíthatjuk, hogy az SZR-ek mind szervezeti, mind gépi oldalról a próbát kiállták, az elvárásoknak megfelelnek. A kezdeti problémák, amelyek a gyári szerviz hiányos működéséből, főként gyártási technológia fogyatékoságaiból és az állomány kezdeti tapasztalatlanságából adódtak, fokozatosan csökkentek. Ennek következtében az SZR-ek tevékenysége megszilárdult és ma már felkészültek arra is, hogy további feladatok feldolgozását is eredményesen megoldják. Ilyen értelemben az egyes feladatok szakaszos belépése az SZR-ek feldolgozási rendjébe nemcsak a körülményekből fakadó szükségszerűség, hanem *célszerű megoldásnak* is tekinthető.

A 80-as évek elején, a kis számítógép gyártásban bekövetkezett fejlődés következtében felvetődött bennünk, hogy az SZR-ek további építését a jelenleg rendszerben levő eszközök mellett, időközben kibocsátott, a jelenleginél nagyobb teljesítményű és bővebb szolgáltatású (fejlett operációs rendszer, távadatfeldolgozás és interaktív üzemmód lehetősége) és mintegy 30–40%-kal olcsóbb árfekvésű eszközökre alapozzuk. Itt tehát nem arról van szó, hogy a korábbi gépeket lecseréljük, hanem arról, hogy a további építést – a fejlődéssel lépést tartva – már korszerűbb és olcsóbb eszközök bázisán folytatjuk. Az új eszköz a VIDEOTON V. VT-20/A KESZG-jc.

A típusváltással járó beszerzési árcsökkenés 50 millió Ft megtakarítást eredményezett. Ugyanakkor számolni kellett azzal is, hogy az új eszközök alkalmazásba vétele *megköveteli*:

- az alkalmazott feladatok átszervezését, programjainak átírását;
- az állomány új eszközök alkalmazására, üzemeltetésére és kiszolgálására történő felkészítését;
- az új eszközök anyagi-technikai biztosításának megszervezését.

Míndezek mellett végre kell hajtani az eszközök típus szerinti célszerű csoportosítását, a korábbiak átcsoportosítását, amely legjobban megfelel alaprendeltetésüknek, feladataiknak, másrészt figyelembe veszi az egységcsítési követelményeket is. Így célszerűnek látjuk, ha a repülő csapatokhoz, ahol az EREF alkalmazásában már VT-20 eszköz működik, az SZR-nél is VT-20/A KESZG-et rendszeresítsünk. Ugyancsak VT-20/A KESZG-et kívánunk alkalmazni magasabbegységeknél is, mindenekelőtt a HKSZ feladat érdekében.

Az SZR-ek rendszerbe vitele, csakúgy mint az általuk feldolgozott feladatoké nagyvolumenű *kiképző, felkészítő munkával* jár. Az eddigiek során csak a hadtápfeladatok érdekében 45 tanfolyamon 700 fő alkalmazó és SZR-ek állományába tartozó szakembert, 70 technikust képeztünk ki. A mintegy 8 különféle tananyag – a gépkészletői leírástól az anyagismereten keresztül a programleírásig – eléri az 1000 oldalt.

Ezt a munkát példamutató kezdeményezéssel, aktivitással és szervezettel kezdetben az MN 6639 REVA alosztály végezte, majd a végleges dokumentumokat a HRAK és az MN REVA Intézet, valamint az MNHF Közgazdasági Osztály készítette el.

A kiképzéssel természetesen a felkészítés nem fejeződik be. Legalább olyan jelentőséggel bír az SZR-ek helyszíni segítése, a felmerült problémák menetközbeni megoldása és az állomány betanítása a konkrét helyi feladatok végrehajtására. Ez a munka volumenében nem kisebb annál, amit a kiképzésre fordítottunk. Mint az MN 6639 REVA osztály beszámolójából kitűnt, az SZR-ek helyszíni segítésére közel 400 ember/hét időt fordítottak. Ennek többszörösét teszi ki az az idő, amelyet a HRAK REVA Intézeti állománnyal megerősített telepítő brigádjai töltek el a csapatoknál az SZR-ek helyszíni segítése céljából. Külön említésre méltó az a munka – ez is hozzátartozik az SZR-ek segítéséhez –, amelyet az MN REVA Intézet a HRAK szakembereivel a központilag elkészített programok, törzsadatok sokszorosítására, ellenőrzésére és kiadására fordított.

Ma már látjuk, hogy az SZR-ek építésének programját csak ily széles körű összefogással, több szervezet együttes odafigyelésével lehetett sikeresen teljesíteni. Majd egy más alkalommal talán sort kerítünk arra is, hogy név szerint is felsoroljuk azokat, akiknek ebben a felelősségteljes, feszített munkában szerepük volt, akik családjuktól tartósan távol teljesítették szolgálati, vagy esetenként azon felüli kötelességüket. Köszönet érte.

c) Csak nagyon röviden, de szólni kell az SZR-ek anyagi-technikai biztosításának megszervezéséről is.

Tanultunk a kezdetben gyári szervizelés nem éppen kedvező tapasztalataiból. A most már nagyszámú, az ország egész területét behálózó KESZG-ek karbantartására és javítására a területi elv alapján, az MN szervezetében szervizeket hoztunk létre.

Az MN 5232 REVA osztály alárendeltségében a Duna vonalától Ny-ra levő SZR-ek, az MN 6639 REVA osztály alárendeltségében a K-re telepített SZR-ek, végül az MN REVA Intézet szervezetében a Budapest és környékén működő SZR-ek szervizelésére állítottunk fel szervezeteket. Ma már elmondhatjuk, hogy az SZR-ek szervizellátása jó. A szervizek alaprendeltesükből fakadó feladataik végrehajtása mellett gyakorolják a software felügyeletet, és újitási tevékenységükkel érezhetően javították a rendszerben levő eszközök teljesítményét és működési biztonságát. A seregtesteknél levő szervizek ezidáig 8 jelentősebb újítást adtak be, melyek bevezetésére sor került.

A szervizek ezidáig 3200 kiszállást hajtottak végre és munkájuk eredményeként – főként a székesfehérvári és a ceglédi szervizek körzetében – biztosítottak az SZR-ek technikai eszközeinek biztonságos működést.

A szervizek végzik az SZR-ek TMK tevékenységéhez szükséges karbantartó anyagellátását is. A szervizek anyagellátását két csatornán keresztül szerveztük. A kommersz anyagok beszerzését a részükre biztosított csapathitelek terhére maguk végzik, míg a speciális szakanyagellátásuk az MN REVA Intézet Gazdálkodási Osztálya útján történik.

Hasonlóan az MN REVA Intézet végzi az SZR-ek segédanyag-ellátását is, ezáltal a csapatok mentesülnek a sokszor bizonytalan beszerzés gondjaitól, másrészt így biztosítható a beszerzéshez szükséges szakismeret. És miután az ellátás a fogyás jelentések alapján évente történik, elkerülhető a gazdaságtalan, inkurrens készletek kialakulása.

Összességében a technikai biztosítás és anyagellátás jelenlegi rendszere bevált, ezt az eddigi gyakorlat igazolta.

Az SZR-ek építésének egy jelentős szakasza zárult le, de ezzel a fejlesztő munka nem tekinthető befejezettnek. A további – most már új technikai eszközre épülő telepítésekkel párhuzamosan – folytatni kell a már működő SZR-ek megszilárdítását, 1984-ben be kell fejezni valamennyi – a tervezett 71 db – SZR felállítását.

Meg kell kezdenünk a központi biztosítású anyagok csapatszintű, mennyiségi nyilvántartása KESZG-es folyamatának rendszerbe állítását. Az igénybevétel és menetlelél elszámolási feladattal együtt folytatni kell mindkét feladat rendszerbe állítását olyan követelményekkel, hogy a feldolgozás illeszthető legyen az SZR-ek jelenlegi munkatechnológiájának rendjébe és ne akadályozza a már bevezetett feldolgozások határidős végrehajtását.

Végre kell hajtanunk a technikai eszközváltást és a vele járó eszközátcsoportosításokat. Az új eszközöknél – elsősorban programtechnikai megoldások útján – keresnünk kell az adatelőkészítés és feldolgozás párhuzamos megoldásának lehetőségét, hogy biztosítani lehessen a már tekintélyes számú feladat feldolgozását lehetőleg egy műszakban.

Hosszabb távon folytatnunk kell az MN szervezetek bekapcsolásának bővítését a csapatok számítógépes információs rendszerébe, melynek érdekében keresnünk kell a kihelyezett adatelőkészítés és kimeneti perifériák, a későbbiekben pedig a távadatfeldolgozás létesítésének szervezeti, technikai, alkalmazási és technológiai megoldásait.

Központi elgondolás alapján meg kell kezdenünk az MN számítástechnikai eszközei rendszerbe hangolását, és fokozatosan meg kell valósítanunk az információs rendszerekben az információcserék gép-gép kapcsolat útján történő végrehajtását. Ennek érdekében számolnunk kell azzal, hogy az egyes információs rendszerek építésével párhuzamosan folytatódik azok csapatszintű végpontjainak építése, a számítógépes feladatok bővítése. Technikai vonatkozásban a fejlődés várhatóan a mikroeszközök irányába tolódik el, amellyel fokozatosan megvalósítható lesz a parancsnokok és törzsek beosztottjainak közvetlen kiszolgálása személyi számítógépekkel.

A visszatekintés során óhatatlanul felmerül a kérdés, hogy a konkrét, a célkitűzésnek megfelelő eredmények mellett mit ad számunkra e jelentős szellemi, anyagi, pénzügyi ráfordítást követelő, időigényes munka?

Egyértelműen érzékelhetők azok a tapasztalatok, amelyeket a feladatok kidolgozásában, a szervezetek fejlesztésében és állományok biztosításában, összekovácsolásában, a technikai rendszer és kiszolgálásának megszervezésében, az alkalmazók és üzemeltetők felkészítésében szereztünk. A csapattagzatban mintegy félezer olyan számítástechnikai szakembergárda nevelődött ki, amelyre építeni lehet mind a számítógépes információs rendszerek fejlesztése során, mind az automatizált csapatvezetési rendszerek építésénél.

Ma még felbecsülhetetlen jelentősége van az SZR-eknek a számítástechnikai kultúra széles körű elterjesztésében az MN-ben, továbbá a rendszerszemlélet és annak megfelelő tevékenységi rend meghonosításában a csapatvezetés néhány területén.

A számítástechnikai eszközök „alkalmazó közelsége” alapjaiban változtatja meg a vezetők gondolkodásmódját, bátorságot ébreszt újabb feladatok keresése iránt és segíti elosztani a számítógépek körül kialakult „mitoszt”, a megközelíthetlenség érzését.

A baráti hadseregek képviselői – akik tanulmányozták az SZR-ek munkáját – különösen a hazai gyártásra épülő technikai bázist, az MN szervezetében levő kiszolgálást, a jelentős számú szakembergárdát, valamint a kiképzési rendszerünket méltatták és tekintették náluk is követendő példának.

Az SZR-ek építésével olyan munkát kezdünk el, amely – a kezdeti eredményeken túlmenően – eredményesen szolgálhatja az MN egészének, ezen belül vezetési rendszerének hosszú távú segítését, erősítését, a hatékonyabb módszerek, eljárások alkalmazását a csapatvezetésben.

A kis elektronikus számítógépes feldolgozáson alapuló számviteli és adatfeldolgozási rendszer bevezetésének és működésének tapasztalatai, további feladatai

Dr. Kajdi József alezredes és Domine János őrnagy

A kis elektronikus számítógépes (a továbbiakban: KESZG-es) feldolgozáson alapuló számviteli és adatfeldolgozási rendszer bevezetése a Magyar Néphadsereg csapatainál 1978-ban kezdődött meg. A bevezetés óta eltelt idő alatt – az időközben megoldódott, illetve a még jelenleg is fennálló gondok és problémák mellett is – elismerésre méltó eredmények születtek. A rendszer bevezetésében érintett szerveknél olyan tapasztalatok halmozódtak fel, amelyek a későbbiek során más területeken is jól hasznosíthatók. Ezen cikk keretében a bevezetés terén szerzett – általánosítható – tapasztalatainkról és ezekből adódó feladatainkról szeretnénk néhány gondolatot közreadni.

A rendszer alapkövetelményeinek kidolgozását 1977–1978-ban végeztük el. Az alapkövetelmények elsősorban a csapatszintű számviteli és adatfeldolgozás legmunkaigényesebb területeit fogták át, kiemelten kezelve az anyagnyilvántartások számítógépes feldolgozásának szükségességét. Az alapkövetelmények jellegeből adódóan a rendszer kereteinek és folyamatainak megfogalmazása csak vázlatosan – lényegében elgondolásszerűen – történt meg, amely általában egy rendszerszervező munka alapjául elegendő is. Az előkészítési idő rövidítése érdekében az alapkövetelmények alapján közvetlenül az egyes folyamatok számítógépes programjainak kidolgozása kezdődött meg és elmaradt a rendszer teljes terjedelmére kiterjedő – ezen belül az egyes folyamatok összehangolását biztosító – rendszerterv kidolgozása; nem történt meg a kidolgozott programok teljes körű dokumentálása sem. Egyrészt ez a későbbiek folyamán jelentős gondot a számítógépes programokban jelentkező problémák megszüntetésében jelentett. Másrészt a szakmai követelmények nem egyértelmű voltára, vagy módosítására hivatkozva lehetősége volt a programozást végzőknek az ezektől esetenként eltérő megoldásokra, melyeket a szakterületek felelősei természetesen nem fogadtak el. Ezen a téren lényeges tapasztalatunk az, hogy a számítógépes rendszer kidolgozásánál semmilyen körülmények között nem szabad eltekinteni a részletes rendszerterv kidolgozásától és a szakmai vezetéssel történő jóváhagyásától.

A rendszer bevezetésének megkezdése előtt az elkészült programok kísérleti alkalmazására – a programok kidolgozását végző MN 6639 REVA alosztállyal közös elhelyezésben levő – MN 2598 számviteli részlegnél került sor. Ezen megoldásnak lényeges előnyeként értékelhető egyrészt az is, hogy az elkészült

programok gyakorlatilag azonnal alkalmazásra kerülhettek, másrészt a programok kezelésének betanítása, a jelentkező hibák javítása rendkívül operatívan történt. A későbbiekben viszont komoly gondot okozott az, hogy az operatívan végrehajtott javítások dokumentálása csak részben történt meg. Gondot jelentett a későbbiekben az is, hogy a programozók – elsősorban gyakorlati tapasztalatok hiányában – a kísérleti alkalmazás során gyakorlatilag az MN 2598 sajátosságainak megfelelően alakították a programokat és így ezek alkalmazása a lényegesen nagyobb feldolgozási igénnyel jelentkező egységeknél nehézségekbe ütközött. Levonható következtetés tehát az, hogy az MN-ben széleskörűen bevezetésre kerülő programoknál a kísérleti alkalmazást nem célszerű csak egy egység-nél elvégezni, hanem ennek az érintett egységek alaptípusait átfogóan kell megtörténnie. Követelmény továbbá, hogy a jelentkező hibák javítása csak alapos elemzés után és nagyon pontos dokumentálással végezhető el.

A KESZG-es számviteli és adatfeldolgozási rendszer alapelemét az érintett egységek állományába szervezett számviteli részleg képezi. A számviteli részleg típuszervezeteinek kialakítása egyrészt az alkalmazásra kerülő eszköz sajátosságai, valamint a feldolgozási igények nagyságrendjének figyelembevételével, majd a későbbiek során lefolytatott kísérletek és a szerzett gyakorlati tapasztalatok alapján történt.

A kialakított típuszervezetek az alábbiak:

Becsztások megnevezése	Állomány-kategória	A	B	C	D
			típus		
Számviteli részlegvezető	kpa.	1	1	1	1
Ellenőrző-statisztikus	kpa.	1	1	1	1
Ellenőrző-statisztikus	kpa.	1	1	-	-
Technikus	pa. (kpa.)	1	1	1	-
Gépkészítő (operátor)	pa.	1	1	1	-
Adatelőkészítő	pa.	1	3	2	2
Adatelőkészítő	sor	2	-	-	-
Összesen:		8	8	6	4

A számviteli részlegek típuszervezetei az alábbiak szerint kerültek rendszerítésre:

A típus: magasabbegység, hadművelleti-harcászati magasabbegység-törzsek-nél.

B típus: nagyobb laktanyagazdálkodást folytató egységeknél (ahol az ellátandó létszám a 2000 főt, a kiszolgálandó technikai eszközök száma az 1000 db-ot meghaladja), repülőegységeknél, valamint helyőrségi (körzeti) adatfeldolgozási feladatokat végző egységeknél.

C típus: kisebb laktanyagazdálkodást folytató egységeknél, önálló fegyvernemi és kisebb helyőrségi (körzeti) adatfeldolgozási feladatokat végző egységeknél.

A számviteli részlegek a fenti létszámmal – átlagos ismereteket és gyakorlatot feltételezve – alapvetően képesek a csapatgazdálkodás KESZG-es számviteli és adatfeldolgozási feladatainak végrehajtására. Ezen a téren felvetett problémákat és létszámgényeket alaposan mérlegelve úgy látjuk, hogy gondok csak ott jelentkeznek, ahol a fluktuáció és létszámkiesések (sorozatos betegségek, szülési

szabadságok, GYES stb.) miatt nem sikerült a számviteli részleg állományát stabilizálni. Ugyanakkor jelentkeznek olyan jogos igények, amelyek a szervezet összetételének módosítását igénylik. *Ezek a következők:*

- A KESZG-el ellátott számviteli részlegnél fontos feladat hárul az operátorra. Egy gyakorlott operátor pótlása rendkívül nehéz. Ezért személye fokozott meghecsülést igényel. Ugyanakkor az állománytábla nem teszi lehetővé a kinevezett polgári alkalmazotti állománycsoportba történő vételét, valamint bér-fokozata is viszonylag alacsony. Véleményünk az, hogy a népgazdaságban ezen a téren meglévő nagy munkaerőkeresletet és a viszonylag magas fizetéseket csak úgy lehet ellensúlyozni, ha a szükséges korrekcióra mielőbb sor kerül.

- A számviteli részlegen belüli létszámárányok kialakítása során szükségesnek látszott a 8 fős részlegeknél 3, a 6, illetve 4 fős részlegeknél 2 adatrögzítő rendszeresítése. Az adatfeldolgozási rendszer mind szélesebb körű bevezetése során szerzett gyakorlati tapasztalatok alapján úgy tűnik, hogy ezt célszerű felülvizsgálni. Az adatrögzítő berendezésen végrehajtott korszerűsítések hatására csökkent az adatrögzítéscsk időszükséglete, ugyanakkor a feldolgozott – egyre növekvő – okmánytömeg ellenőrzését a rendszeresített ellenőrző statisztikusok mind nehezebben képesek elvégezni. Az itt jelentkező ellentmondás feloldása érdekében célszerűnek látszik az adatrögzítők számát 1 fővel csökkenteni, és az ellenőrző statisztikusokét 1 fővel növelni.

A KESZG-es számvitel és adatfeldolgozási rendszer bevezetése és megbízható működése érdekében nagy figyelmet fordítottunk az ezzel kapcsolatos szabályozók kidolgozására, a szükséges korszerűsítések végrehajtására. A bevezetés alaprendelkezését a 97/1979. (HK 30.) MNHF–MN REVA SZF számú együttes intézkedése képezte. A rendelkezés alapelvei (így pl. a 6 hónapon belüli áttérés a fokozatosság és az „egyszerűtől a bonyolultig” elv alkalmazása, az előkészítés feladatai, a hagyományos nyilvántartások vezetése és a számítógépes feldolgozás átmeneti párhuzamos végzése stb.) a hadtáp szolgálati ágaknál még jelenleg is jól alkalmazhatók, azonban egyes előírásainak módosítása is szükségessé vált. A módosítások közül külön kiemelésre kívánkozik a hagyományos nyilvántartások vezetésének megszüntetésével kapcsolatos kérdés. A rendelkezés kidolgozásakor az előljáró hadtápszervek felelőségének fokozott érvényesítése és a fokozott biztonságra való törekvés érdekében célszerűnek láttuk előírni azt, hogy a hagyományos nyilvántartás vezetése megszüntetésének engedélyezése az előljáró PK HTPH jogkörébe tartozik. Kimondta a rendelkezés azt is, hogy az engedély kiadására csak helyszíni ellenőrzés alapján kerülhet sor.

A gyakorlati élet bebizonyította, hogy a rendelkezés ezen előírása a későbbiekben a továbbképzést akadályozta. Ugyanis az előljáró hadtápszervek – rendkívül összetett feladataik miatt – nem voltak képesek folyamatosan ennek eleget tenni. Ezért az áttérés többletfeladataival egyébként is rendkívül leterhelt számviteli részlegre, illetve az érintett szolgálati ágra a hagyományos nyilvántartások párhuzamos vezetésével jelentős többletfeladat hárult. A rendelkezés ezen előírásának módosítása során a hagyományos nyilvántartások vezetése megszüntetésének engedélyezése az egység hatáskörébe került. A gyakorlat során jól bebizonyosodott ennek helyessége, mivel a feldolgozás eredményei függvényében az engedélyezés operatíván lebonyolítható. Véleményünk szerint a bevezetésre vonatkozó alaprendelkezésben foglaltak alapelvei jól felhasználhatók más – hasonló nagyságrendű és az egységek nagy körére kiterjedő – számítógépes rendszerek bevezetésében.

A KESZG-es számviteli és adatfeldolgozási rendszer alapkövetelményeinek kidolgozása – mint az előzőekben már említettük – 1977-78-ban történt meg. Az alapkövetelmények kidolgozásánál számviteli rendszerünk tervezett továbbfejlesztésére vonatkozó elgondolásunkat és az akkori érvényes rendelkezéseket vettük figyelembe. Úgy terveztük, hogy az akkor kiadás alatt levő Csapathadtáp Szabályzat (CSHSZ) II. Részében teljeskörűen szabályozzuk a hadtáp szolgálati ágak számviteli előírásait és – összhangban a kidolgozás alatt levő pénz- és pénzeretgazdálkodás típusrendszere előírásaival – legkésőbb 1983-84-re megteremtjük a KESZG-es feldolgozásra alapozott beszámoltatási rendszert. Ezt több okból nem tudtuk realizálni, melyek közül alapvetően az tekinthető, hogy 1979-ben megjelent az állami pénzügyekről szóló II. törvény és a végrehajtásra vonatkozó kormányrendelet. Ezen jogszabályok alapján az MN-ben is megkezdődött a számvitel újraszabályozására irányuló munka. Ebben a helyzetben nem kerülhetett sor a CSHSZ II. Rész kiadására és elmaradt a KESZG-es feldolgozásra alapozott beszámoltatási rendszer kialakítása is. A KESZG-es rendszer bevezetése érdekében viszont számviteli és adatfeldolgozási utasítás kiadása mindenképpen szükségessé vált. Ezért olyan döntés született, hogy ideiglenes jellegű – csak a legszükségesebb előírásokat tartalmazó – szakutasítást adjunk. Ennek tervezetként történő kiadására 1979-ben sor is került. A tervezetben foglaltak összességében alkalmasak voltak a kezdeti időszak KESZG-es számviteli és adatfeldolgozási feladatainak szabályozására, azonban a későbbiekben egyre jobban kiütköztek a szabályozási hiányosságok is. Mivel az MN számviteli rendjének újraszabályozására irányuló munka rendkívül vontatottan haladt – 1982 végéig csak az alapszabályozást jelentő 61/1982. (HK 26.) HM számú utasítás jelent meg – szükségessé vált az 1979-ben kiadott tervezet hatálytalanságának és 1982-ben egy újabb kiadása.

Az 1982-ben kiadott tervezetben ugyan – az időközben megjelent állami szabályozásokkal összhangban – a bizonylati rendszer részletes szabályai, a statisztikai adatgyűjtés rendje és néhány újabb adatfeldolgozási feladat előírásai már szerepelnek, de elmaradt a KESZG-es beszámoltatási rendszer részletes kidolgozása. Ebből adódik az, hogy a KESZG-es feldolgozást végző egységeknél a számítógépes feldolgozás és a hagyományos rendszerre épülő beszámoltatási rendszer közötti ellentmondás továbbra is fennáll. Úgy látjuk hogy ezen ellentmondás feloldására legkorábban a VII. ötéves terv időszakában kerülhet sor. Tisztában vagyunk azzal, hogy a feldolgozást végző egységeknél komoly gondot jelent a számviteli előírások ideiglenes jellege és 3-4 évenkénti módosítása, valamint egyes területeken áthidaló megoldások alkalmazása. Ugyanakkor azt is látni kell, hogy a hadtáp szolgálati ágak csapatszintű számvitele és adatfeldolgozása területén a legmunkaigényesebb feladatok (pl. anyagok nyilvántartása, leltározások előkészítése és feldolgozása, étlaptervezés) számítógépen történő megoldása a korábbiakhoz képest nagy könnyebbséget és sokkal pontosabb számviteli eredményez. Véleményünk szerint tehát mindenképpen helyes döntés volt a hadtáp szolgálati ágak KESZG-es számviteli és adatfeldolgozási rendszere ideiglenes szakntasítás alapján történő bevezetése. (Emellett természetesen ezt a megoldást nem tartjuk optimálisnak és követendő példának, hanem csak a körülmények által kikényszerített megoldásnak.)

A hadtáp szolgálati ágak csapatszintű KESZG-es számviteli és adatfeldolgozási rendszerre kiépítése területén a továbbiakban az elért eredmények megszilárdítása mellett alapvető feladatunkat az MN – hivatkozott HM-utasítással sza-

bályozott – számviteli rendszerébe történő illesztése, a hadtáp szolgálati ágak – a Csapatgazdálkodási Utasítás előírásainak megfelelően módosított – tervezési, gazdálkodási és beszámolási szabályaival történő összehangolása és a jelenleg fennálló ellentmondások feloldása képezi. Ennek elvégzése több évet átfogó, alapos elemző munkát igényel. Végrehajtásában nagy könnyebbséget jelent az, hogy támaszkodhatunk a rendszer építésében eddig elért jelentős eredményekre, és szilárd alapként építhetünk a csapatok számviteli részlegei és hadtáp szakállománya, a magasabbegység és seregtest hadtáptörzsek, a középírányító szervek és a HM érintett szervei áldozatkész munkájára is.

A központi biztosítású anyagok kísérleti csapattagozatú kis elektronikus számítógépes feldolgozásának tapasztalatai

Csaba József mk. őrnagy

A központi biztosítású anyagok csapattagozatú számítógépes gazdálkodási rendszerének kidolgozását az MN FVSZF-ség az érintett szolgálati ágakkal (PC, HI, MÜ, VV, RE) együttműködésben 1981 májusában megkezdte.

Az új gazdálkodás kialakítását a következő körülmények sürgették:

- a csapatok egy része már rendelkezett PC-4000 típusú számítógéppel, melyen a hadtápfeladatok megbízhatóan üzemeltek;

- a PC 4000 kis elektronikus számítógéppel ellátott egységeknél a számviteli részlegek részben a fegyverzettechnikai szolgálati ágak nyilvántartó állományának átcsoportosításával lettek létrehozva azzal, hogy a feladat perspektívájában gépesítve lesz;

- a számviteli részleg bár átvállalta a nyilvántartási feladatok egy részét a már említett szolgálatoktól, ezek manuális rendben esetleg „Ascota” típusú könyvelő automatán voltak vezetve;

- a hadtápfeladatok PC-4000 típusú kis számítógépre lettek szervezve, így egyes részlegeknél előfordult a manuális, „Askota”-s, illetve számítógépes nyilvántartás is;

- az „Askota” könyvelő automaták üzemeltetése kritikussá vált. Sok volt a meghibásodás, a javításuk, karbantartásuk egyre több gondot jelentett. A tartós igénybevétel következtében selejttítésük, cseréjük esedékessé vált. Pótlásukra nem volt remény;

- a központi biztosítású anyagok eszköznyilvántartási folyamata már számítógépre lett víve. Ezzel a mozgásbizonylatok lecserélése is megtörtént. Az új bizonylatok a számítógépes feldolgozást már támogatták. Célszerűnek látszott a központi nyilvántartással kódrendszerben, bizonylatrendszerben illesztett csapattagozatú feldolgozást minél hamarabb létrehozni, mivel az információk egy meghatározott köre itt keletkezik és a központi rendszer is ezt használja.

A kidolgozói munkák során figyelembe vettük a szolgálati ágak sajátosságait és a csapatok lehetőségeit. Ezek röviden *az alábbiakban foglalhatók össze:*

- az egyes szolgálati ágak eltérő gazdálkodást folytatnak, tehát a programoknak egy időben több gazdálkodási modellt is ki kell szolgálni;

- a csapatok zöme a bevezetési munkálatok átmeneti „csúcs” leterhelésre nem tud tartós erőforrásokat biztosítani, így ezeket gépi úton kell segíteni;

- a számviteli részlegeknél már folyik a feldolgozás amihez illeszkedni kell gépidőben, kiképzésre berendelésben stb.;

- az egys. szolgálati ágak felkészültsége a gépesítésre (kód biztosítás, bizonylatolás) eltérő;

- biztosítani kell a csapatokonak az érték szerinti gazdálkodást, figyelembe véve az anyagok értékcsoportját;

- a pénzügyi szolgálat főnökség megkezdte a számviteli rend kialakítását, ezért lehetőséget kell biztosítani az anyagok bizonyos számviteli elvárások szerinti csoportosítására;

- az anyagfogyásra, forgalomra, inkurrencia felszámolásra, gazdálkodás hatékonyságra vonatkozó adatokra a gazdálkodást folytató személyeknek szükségük van;

- az alkatrészfeleségek száma egyes helyeken elérheti a 10–20 ezres nagyságrendet is, ami a számítógép „MOM diszk” tárcapitás fizikai lehetőségeit meghaladja, ezért más, a hadtáp rendszertől eltérő megoldást kellett találni a készlet-adatok tárolására;

- a rendelkezésre álló szabad gépkapacitás korlátozott, tehát a nagy anyagfeleség ellenére viszonylag „gyors” rendszer kialakítása követelmény;

- biztosítani kell a manuális rendszerre visszatérés lehetőségét, a könyvelési hibák felrárthatóságát, a leltározás számítógépes segítségét;

- a gépesítés óhatatlanul egy sor egységen belüli munkaszervezéssel is jár, hiszen az információáramlás, szolgáltatás is módosul;

- mint minden új, feltehetően ez is jelentős szemléleti változást igényel és tartós rezisztenciával számolhatunk a bevezetés időszakában;

- előbb-utóbb a központi raktárak gazdálkodása is gépesítve lesz így a már számítógépes feldolgozással rendelkező egységek részére biztosítani kell az információátadás lehetőségét mágneses adathordozón.

Az ismertetett helyzetnek és körülményeknek megfelelően alakítottuk ki a programok követelményrendszerét, tudva azt, hogy alapvetően kétféle gazdálkodási rendszert is ki kell szolgálni, mégpedig a „natúrális” és a páncélos és gépjármű szolgálat „pénzkeret” gazdálkodást.

Az idő hiányában olyan döntés született, hogy a programozást az alkalmazó szolgálat közelében kell elvégezni. Ezzel gyors konzultáció biztosítási lehetőséget adtunk a kidolgozóknak.

Meghatároztuk az anyagra jellemző adatfeleségeket az úgynevezett törzsadatokat.

Az egységesség érdekében ezeket a törzsadatokat központilag készítettük el, egyrészt megpróbáltuk tehermentesíteni a számviteli részleget, másrészt a több-helyen előforduló alkatrészek adatait mágneses adathordozón átmásolással biztosítottuk. Ilyen anyagok voltak például a lövészfegyverek, optikai eszközök, a páncélos, híradó valamint vegyvédelmi alkatrészek nagyrésze.

A módszer bevált, rendkívül meggyorsította a törzsadat felvitelt. Nagyobb gondot okozott az olyan anyagok gépre vitele melyek törzsadatait központilag nem tudtuk valamilyen oknál fogva biztosítani. Itt maradt a hagyományos módszer a törzsadat felviteli lap kitöltése és a „házi kód” alkalmazása. Megkülönböztetésül ezek 99 számokkal kezdődnek és lecserélésükről folyamatosan gondoskodunk.

Készlet felvételezésnél a felesleges tárkapacitás csökkentéséhez a csapatok maguk határozták meg, hogy az adott anyaghoz maximálisan hány mennyiség-
mennyőt nyissanak meg. Általában elégedőnek bizonyult az alkatrészeknél 4 mennyi-
ségmennyő megnyitása, mivel az alkatrészek csak a raktárban vannak, onnan
kerülnek ki felhasználásra. Ezzel szemben az eszközök például a lövész fegyverek
minden alegységénél előfordulnak, sőt nemcsak egy készletfajtában. Itt már jelentős
számú készletfajta értékcsoport mennyiségmennyőt kell kitölteni.

Minden anyaghoz külön meghatározta az adott szolgálat, hogy nála mennyi
lehet minimum és mennyi lehet maximum az alap mértékegység szerinti anyag-
mennyiség. A meghatározás a központi naturális normák szerint, az üzemeltetett
fő cikkek darabszáma alapján vagy a pénzkeret gazdálkodás szabályzó szerint a
várható fogyás függvényében történt.

A készleteket a tulajdonos alegység kódja, az anyag rendeltetését tükröző
készletfajta; az értékcsoportja és mennyisége szerint tartjuk nyilván.

Tekintettel arra, hogy a készletfelvételezés előkészítésénél, az adatok rögzí-
tésénél nagy a tévcszési lehetőség gépi bizonylatokkal és előkészített mágneses
adathordozókkal támogatjuk a készletfelvételt.

Az alkalmazott módszer bevált. Nagy segítséget adott mind a szolgálatnak,
mind a részleg dolgozóinak. Egy sor hibalehetőséget csökkentett, illetve kizárt.

Az elmondott követelményeknek és bevezetési metodikáknak megfelelő
programok 1982 júliusára zömmel elkészültek. A rendszer kipróbálását üzem-
szerű működtetését négy katonai szervezetnél terveztük. A csapatpróba célja a
meglevő programhibák feltárása a bevezetéshez szükséges anyagi, kiképzési, fel-
készítési feltételek felmérése az alkalmazási tapasztalatok összegyűjtése és a
számvitel, valamint a szolgálati ágak közötti munkamegosztás helyességének
vizsgálata volt.

A kísérletben az MN 5432 Háros, az MN 2992 Kaposvár, az MN 8294
Marcali és az MN 3715 Szombathely egységek vettek részt.

A bevezetés sikeressége az egyes katonai szervezeteknél eltérő volt. *A tapasztalatok röviden a következőkben foglalhatók össze:*

- a számviteli részlegnél erős hadtápprogram futtatási tradíciók élnek mely-
től az állomány nehezen tud elszakadni;

- néhány helyen a PC 4000 kis elektronikus számítógép leterheltsége jelentős,
a bevezetés átmeneti többlet gépidő biztosítását csak nyújtott műszakokkal, vagy
a feladat lépcsőzésével lehet megoldani;

- a bevezetés időszakában az adatok archiválására fokozott figyelmet kell
fordítani, mivel jelentős már előkészített adatállományok mehetnek tönkre objek-
tív okok miatt (áramkimaradás) amit csak plusz munkával lehet reprodukálni;

- a felhasználói (szolgálati ágak) és a számvitel állományát csak alapos
felkészítés után lehet hatékonyan alkalmazni a bevezetési munkálatoknál;

- az új ismeretek elsajátítására metodikailag is megfelelő dokumentációkat
kell kidolgozni a különböző szakember kategóriák részére (adatrögzítők, operá-
torok, ellenőrző statisztikusok és felhasználók);

- a hadosztály és seregcst tagozatú szolgálati ágakat érdekeltté kell tenni
a rendszer bevezetésében, alkalmazásában, mert a lépcsőzött felügyelet csak így
realizálható;

- a programok alapvetően kielégítik a szolgálati ágak igényeit;

- a számvitel és a felhasználók közti munkamegosztás elfogadható.

Összességében a csapat tapasztalatok alapján megkezdjük a felmerült problémák megoldását. A javított dokumentációk, programok birtokában a rendszer kiterjesztésén dolgozunk.

*A Magyar Néphadsereg Fegyverzeti Szolgálat főnökének
megjegyzései „a központi biztosítási anyagok kísérleti csapattagozati
kis elektronikus számítógépes feldolgozásának
tapasztalatai”-hoz*

„A Magyar Néphadseregben a számviteli részlegek (SZR) kialakításánál a szolgálati ágak egy részénél megszüntették a csapatok *nyilvántartó helyeit* azzal, hogy a nyilvántartási feladatok perspektívájában átkerülnek az SZR-hez.

A leszervezés gyakorlati végrehajtásával a szolgálati ágak szükségmegoldást kerestek, a nyilvántartások vezetésére. Ennek oka az volt, hogy a létrehozott SZR-ek objektív tényezők miatt nem tudták átvenni a feladatot. Nem voltak meg a számítógéphez szükséges programok. Néhány helyen eredményes törczkvések voltak az SZR-nél az Ascota típusú könyvelő automatán azonban ez nem tudta biztosítani a szolgálati ágak sokrétű információs igényét. Végleges megoldást a számítógépes csapattagozati gazdálkodást kiszolgáló programrendszer kidolgozása jelenti. Ez készült el a közelmúltban. A rendszer bevezetésével az érintett csapatoknál az eddiginél bővebb átfogóbb információs hálózat alakítható ki. Ennek feltétele az, hogy az alkalmazók jól ismerjék a programok nyújtotta lehetőségeket, helyesen igazítsák hozzá saját munkájuk szervezését, szakítani tudjanak az eddig megszokott manuális rend szemléletével, valamint jó együttműködést alakítsanak ki az SZR állományával.

Az említettek igazolására a rendszer változatos szolgáltatásának néhány gyakorlati alkalmazási területére kívánom felhívni a figyelmet:

Az egyes szolgálati ágak vezetői munkaköri kötelezettségüknel fogva rendszeresen ellenőrzik az aleggységek, raktárak, műhelyek készletét anyagait. Ezen munka megkönnyítésére az SZR naprakész készletkimutatásokat bocsát rendelkezésre igényüknek megfelelően.

Az egység készletében különféle változások következhetnek be. Ezek az elemi ügynvcvzett gazdasági csemécsnyek az anyag bevételezések, kiadások, selejtítések stb. Ahhoz, hogy a szolgálati ágak készleteik alakulását, az anyagok forgalmát, figyelemmel kísérhessék naprakész információval kell rendelkezniük. Ezeket az adatokat különböző számítógépes táblázatok biztosítják.

Az anyagi készletek feltöltése (igénylése) a kívánt szintre a hagyományos rendszerben komoly manuális munkát igényelt. A kidolgozott programok lehetővé teszik az igénylések elkészítését gépi úton a kialakult igénylési ciklusok és vételezési rendnek megfelelően központi raktárankénti bontásban.

Az igénylés elvileg hibamentes, mivel külső beavatkozás nélkül gépi úton kerül összeállításra.

Az anyaggazdálkodási rendszer fejlesztése folyamán várhatóan a központi raktárak is gépesítve lesznek. Ezzel lehetővé válik az igénylések továbbítása mágneses adathordozón a SZR-ektől a központi raktárak felé és viszont. Ennek csapatszintű része már elkészült.

Egyre jobban előtérbe kerül az anyagtakarékos gazdálkodás követelménye. Néhány esetben már napjainkban szükségessé válik a költség szerinti kimutathatóság a csapattagozati gazdálkodásban is. Kicsit előre tekintve biztosítottuk a gazdasági események érték szerinti követhetőségét.

Köztudott dolog, hogy csapatoknál számottevő anyagmennyiség van tárolva. Ezek egy része idővel feleslegessé válhat, akár a haditechnikai eszközök átcsoportosításából, akár egyéb okokból adódóan. Az így inkurensse vált anyagok felszámolását, leadását az SZR különböző kimutatások készítésével elő tudja segíteni.

Összességében úgy ítélem meg, hogy a kidolgozott rendszer jól segítheti a szolgálatok munkáját és lehetővé teszi a magasabb szintű csapattagozatú gazdálkodási tevékenységet. Ennek hatékonysága nagymértékben függ attól, hogy a szolgálati ágak mennyire élnek a rendszer nyújtotta lehetőségekkel.

Rózsa Lajos vezérőrnagy

A gépjármű-technikai eszközök menetlevél elszámolásának, illetve igénybevétele, technikai kiszolgálása és javítása nyilvántartásának KESZG-es kísérletével kapcsolatos tapasztalatok

Ambrusztér Géza mk. őrnagy

A gépjármű-technikai eszközök üzemeltetésének fontos területe a teljesített igénybevételek, technikai kiszolgálások és javítások nyilvántartása.

A páncélos és gépjármű-technikai szolgálat területén kezdetben – hasonlóan a többi szolgálati ághoz – a manuális nyilvántartás volt a jellemző. A bizonylatolás rendjét, az alkalmazott nyomtatványokat a mindenkorai Gépjármű Szolgálati Utasítás tartalmazta.

Az okmányok biztosították az igénybevételi, technikai kiszolgálási és javítási adatok tervezését, nyilvántartását, elszámolását és jelentését technikai eszközöknél és szervezeteknél összesítve.

Könnyen belátható, hogy a nagyszámú adat pontos és naprakész vezetése jelentős feladatot rótt a technikai szolgálatokra, a tévedés lehetősége – még gyakorlott szakállomány mellett is – nagy volt. A sorállományú írnokok foglalkoztatása csak fokozta a pontatlanság valószínűségét.

Fenti okok miatt a tárgyi lehetőségek megteremtésével egy időben jelentkezett az igény a technikai szolgálatok igénybevételi és javítási nyilvántartásainak gépi úton történő vezetésére.

1975. április 1-től kísérleti jelleggel az MN 25 szervezeténél megkezdődött az igénybevitel könyvelőgépes feldolgozása. A rendszer lényegében megfelelt a hagyományos adatfeldolgozásnak, de a bizonylatok elszámolását a számviteli részlegek végezték. A könyvelőgép a számolási hibákat kizárta, csak a bevitt adatok helyességét kellett biztosítani.

A tapasztalatok igazolták a rendszer életképességét, ennek eredményeként az folyamatosan ki lett terjesztve valamennyi könyvelőgéppel rendelkező szervezetre, s ma is működik.

Kezdeti időszakban – mint általában minden változással szemben – tapasztalható volt némi bizonytalanság és kételkedés. Indokul mindig a feldolgozás késedelmessége jelentkezett. Mivel az elszámolás a technikai szolgálatok és hadtápi szolgálatok folyamatos együttműködését igényelte, ez néhány esetben nem ment zökkenő nélkül. Minden konkrét esetben bebizonyosodott azonban, hogy a naprakészség helyes munkaszervezéssel tartható.

A gépesítés korszerűsítésével a számviteli részlegeknél megjelentek a PC-4000-es elektronikus kisszámítógépek, s rövid időn belül elkészült az igénybevétel feldolgozásának programja is. Kísérletképpen 1980. 04. hónaptól Győr helyőrségben csapatpróba kezdődött. A kísérlet bevezetése jelentős többletterhet jelentett az érintett szolgálatoknak, hiszen párhuzamosan – az összehasonlítható, naprakész adatok szükségessége miatt – a korábbi nyilvántartást is vezetni kellett.

A nagyszámú induló adat előkészítése, kódolása és géprevitelére körültekintő munkát igényelt. A programba épített ellenőrzési feladatok nagyfokú garanciát nyújtottak az eredmények megbízhatóságára. Sajnos pont ez jelentette a legfőbb gondot is. A gép ugyanis hibalistára tette mindazon menetlevelet, amelynél az igénybevételt megelőző érkező- és az induló kilométeróra-állás folyamatossága eltért. Az ellenőrző program ez mellett a feldolgozás idejét is növelte, csetenként a többi elszámolás terhére.

Az MN 5232 parancsnokság technikai-, hadtáp és REVA szolgálatai 1978 óta eredményes rendszert alakítottak ki a seregtest szintű R-10 számítógépen a gépjármű-technikai eszközök nyilvántartására. Ezek adatai havonta kerültek aktualizálásra a csapatok részéről felterjesztett változásjelentések alapján.

Részben e változásjelentések munkaiigényes volta, részben a győri kísérlet előbb említett kedvezőtlen jelenségei arra indították az R-10-es rendszer kidolgozóit, hogy a PC-4000-es számítógépre is alkalmasabb megoldást találjanak.

Elgondolásukat újításként részletes rendszertervben kidolgozták, s az érintett fegyvernemi, szolgálati főnökök engedélyével az MN 7341 Székesfehérvár egységénél közel egyéves kísérletet végeztek. E kísérlet később ki lett terjesztve az MN 2284 magasabbegység alárendeltjeire és egy vadászpilóta-czredre.

A kísérleteket figyelemmel kísérték a HM szintű szakelőjárók is. Követelményeiket, észrevételeiket a programrendszer kialakításában érvényesítették.

A történeti áttekintés után nézzük, *mit „tud”* a PC-4000-es menetlevél-feldolgozás rendszere!

Az adatfeldolgozás blokk-sémáját az 1. sz. ábra tartalmazza.

Az alkalmazott elektronikus kisszámítógép a kapacitásából adódóan elvileg 1200 db, különböző célszerű gyakorlati megfontolásokból 1000 db technikai eszköz adatainak egyidejű nyilvántartására és feldolgozására képes. Amennyiben az eszközök száma ennél nagyobb, két külön csoportot kell képezni.

Az induló adatokat a technikai szolgálatok törzsadatlap megfelelő kitöltésével szolgáltatják. Ennek kitöltéséhez segédletek állnak rendelkezésre a megfelelő gépi kódok (gyártmány, típus, rendeltetés stb.) megválasztásához, a változó adatokat (teljesített km, utolsó olajcsere, technikai kiszolgálás stb.) a korábbi nyilvántartás zárásával lehet biztosítani.

Az igénybevétel során a technikai eszközök üzemadataiban bekövetkezett változás (teljesített kilométer, szemlék és javítások munkaóra- és Ft- értéke stb.) géprevitelének alapvető eszköze a menetlevél lett. Ehhez a menetlevél megfelelő módon át lett alakítva. Változások átvezethetők ugyanakkor „*módosító adatlap*” segítségével is.

Az új rendszerű adatfeldolgozás alapja és egyben fontos követelménye a napi rendszeres munka.

A kiadott intézkedés szerint *az alábbi ütemezéssel lehet a folyamatosságot biztosítani:*

Naponta:

- 07.00-ig telephely-ügyeletes összegyűjti, rendezi és ellenőrzi az előző napi felhasznált menetleveleket;
- 07.00-07.30 között telephelyügyelet átadja a menetleveleket az üzemanyag szolgálat megbízottjának;
- 07.30-09.00 között üzemanyag szolgálat ellenőrzi a bejegyzett adatok helyességét és átadja a technikai szolgálatnak;
- 09.00-10.00 technikai szolgálat ellenőrzi az adatokat és átadja a számviteli részlegnek;
- 10.00-14.30 között a számviteli részleg feldolgozza a menetleveleket és az előállított eredménytablóval (a menetlevelekkel együtt) átadják a technikai szolgálatnak.

A napi eredménytablók jelzik a szemle- és olajcsereköteles, valamint az üzemanyag-túlfogyasztó járműveket. Ennek alapján lehet a további tevékenységet (mühelymunkát) megszervezni.

A napi feldolgozások összesített hatása a havonta készülő eredménytablókön jelenik meg technikai eszközönként, illetve típusonként összesítve. A havi feldolgozással analóg módon készülnek az éves összesítések is. Természetesen mód van arra is, hogy tetszőleges időszakról készüljön jelentés.

Az üzemeltetés értékelését különböző fajlagos mutatók számítása és kijelzése segíti.

A jelenlegi programrendszer 17 féle eredménylap kiírását biztosítja, az adatbázis azonban lehetővé teszi - megfelelő program elkészítése után - ezektől eltérőek készítését is.

Lényeges eleme a feldolgozásnak, hogy a havi összesítések eredményeit a ki nyomtatáson túl mágneslemezen is lehet rögzíteni. E mágneslemez alkalmas a seregestest szintű R-10 típ. számítógéphez közvetlen adatbevitelre (jelentésre).

Az eddigi tapasztalatok összességében kedvezőek. Az áttérés és a párhuzamos nyilvántartás vezetés ugyan szintén okozott feszültséget, azonban a pontosított adatokkal, kellő gyakorlati tapasztalat megszerzését követően a feldolgozás gépedeje lényegesen lecsökkent, rendszeressége az előírt határidőkön belül biztosítható volt. Gondot egyedül a nagy technikai eszköz létszámú helyőrségekben a havi és éves zárások időszaka jelent, amikor is a napi feldolgozásban 4-5 napos késedelem is előfordult. Ennek csökkentésére még a helyes módszert ki kell alakítani.

A széles körű kísérleti feldolgozás tapasztalatai és eredményei alapján döntés történt a rendszer néphadsereg szintű bevezetésére. A 17/1983. (HK 5.) számú MN hadtápfőnök, MN páncélos és gépjármű-technikai szolgálat főnök és MN REVA szolgálat főnöki együttes intézkedés alapján első ütemben az MN 5232, majd 1983. december 31-ig az MN többi PC-4000-es számítógéppel rendelkező egységénél (helyőrségben) végre kell hajtani az áttérést.

Ezzel párhuzamosan az érintett HM-szervek vizsgálják a programrendszer további finomításának lehetőségét és megkezdték a PC-4000 típusú gépet felváltó VT-20/A elektronikus számítógépre az adaptálás kidolgozását. E nagyobb kapacitású gép lehetőséget biztosít a feldolgozás körének kiszélesítésére, mint pl. az üzemanyag-megtakarítás premizálásának és a javítóműhelyek munkájának elszámolására.

Az eddigiekből látható, hogy a menetlevél-feldolgozás rendszere nyitott, szükség szerint bővíthető a rendelkezésre álló gépidőn belül. A bővítés lehetősége vonatkozik mind a feldolgozásba bevont eszközök fajtájára és mennyiségére, mind gyűjtött és elszámolt adatok körére.

A takarékos gazdálkodási szemlélet eljterjedésével az MN-ben is megnövekedett a különböző üzemeltetési és költségadarok ismeretének, a változások követhetőségének és naprakészségének szerepe. A korszerű vezetésnek előljárói szinteken is egyre több alapinformációra van szüksége. E követelmények rendszeres kielégítése csak az elektronikus számítógépek alkalmazásával, a különböző szinteken működő gépek és rendszerek összehangolásával képzelhető el.

A páncélos és gépjármű-technikai szolgálat – együttműködve az érintett HTP és REVA szolgálatokkal – megtette az első lépéseket. Rendkívül lényeges – mondhatni alapvetően meghatározó –, hogy a szolgálat beosztottjai magukénak érezzék és tevékenységükkel segítsék elő az elektronikus kasszámítógépes feldolgozási rendszer jobb érvényesülését.

A helyőrségi KESZG-es adatfeldolgozási kísérlet tapasztalatairól az adatfeldolgozásra utalt egységnél

Gelencsér László őrnagy

A Magyar Néphadsereg fejlesztési tervének megfelelően került sor egységünknek a helyőrségi kis elektronikus számítógépes adatfeldolgozási rendszer kísérletbe való bevonására. A kis elektronikus számítógépes adatfeldolgozási rendszer kísérleti bevezetésének igen fontos sajátossága volt, hogy a kísérletet két önálló laktanya gazdálkodást folytató egység, az egyik mint feldolgozó, a másik mint feldolgozásra utalt egység hajtotta végre. Az adatfeldolgozási rendszer kísérleti bevezetése kiterjedt a feldolgozásra utalt egység egészségügyi, élelmezési, üzemanyag, ruházati szolgálati ágak és a politikai nevelési anyaggazdálkodás számvitelére.

Egységünk 1975 óta rendelkezik hagyományos számviteli nyilvántartást vezető számviteli részleggel. A Számviteli Részleg állománya az érvényben levő állománytábla szerint 4 fő.

Összetétele: 1 fő számviteli részlegvezető – kinevezett polgári alkalmazott –
2 fő gépkönyvelő – polgári alkalmazott –
1 fő könyvelő – polgári alkalmazott –

Felkészítés:

A számviteli részleg állományának a KESZG-es adatfeldolgozási rendszerre történő felkészítését központi szervezésű tanfolyamokon és saját egységénél tervezett foglalkozásokon hajtottuk végre. A központilag szervezett tanfolyamon a turnusoknak megfelelően 1–1, illetve 2 fő vett részt. A hagyományos számvitel naprakész vezetése nagy figyelmet, sok esetben túlmunkát eredményezett. Ebben az időszakban a fő figyelmet az egymás helyettesítésének megszervezésére, a naprakészség biztosítására fordítottuk. A felkészítés másik területe az egységénél végrehajtott foglalkozások, amelyeknek lényege az volt, hogy a kísérletbe bevont állomány megértse a helyőrség szintű adatfeldolgozás lényegét, tisztázzuk a számviteli részleg helyét, szerepét, képet kapjunk az adatfeldolgozás módjáról.

Felkészítés során nagy figyelmet fordítottunk a szolgálati ágak, alegység szolgálatvezetők felkészítésére is. A hagyományos számviteli nyilvántartásokat jól ismerték, eligazodtak, bíztak a naprakészségben, annak pontosságában. Az új KESZG-es adatfeldolgozási rendszertől idegenkedtek, kezdetben nem mérték fel kellően a KESZG-es rendszer hatékonyságát és korszerűsítését. A szolgálati ágak beosztottai – akik nem kerültek bevonásra –, valamint az alegység parancsnoki állomány is kétkedve fogadta az új adatfeldolgozási rendszert.

A végrehajtott felkészítés összességében úgy tartalmi vonatkozásban, mint formailag biztosította a feltételeket a KESZG-es adatfeldolgozási rendszer kísérleti bevezetésére.

Előkészítés:

A KESZG-es adatfeldolgozási rendszer előkészítése a kellő felkészítés ellenére, de a tapasztalatok hiányát figyelembe véve igen nagy munkát jelentett elsősorban a számviteli részleg állományának. Nemcsak a számviteli részleg, de a bevont szolgálati ágak állományát is az átlagosnál jóval nagyobb mértékben terhelte. A felkészültségek feloldásának első lépéseként a kiadott ütemtervnek megfelelően saját egységünkre vonatkozóan kidolgoztuk a „FELADATTERV”-et. Az elgondolásban részben rögzítettük a sajátosságokat, a fokozatos áttérés lényegét, a feladatokat, amelyekre a fő figyelmet kell fordítani: a naptári részben a végrehajtás konkrét rendjét, határidőket. Feladattervvel párhuzamosan helyőrség szinten kidolgoztuk az áttérés tervét konkrét határidőkhöz kötve. A központilag előírt ütem alapján meghatározott feladatok végrehajtásának határideje igen feszesnek tűnt. Gondot okozott még az előkészítés időszakában az a tény, hogy a 4 fős számviteli részlegünk – a többletmunkát figyelembe véve – hogyan tudja teljesíteni az áttéresi feladatot, amikor a hagyományos nyilvántartásokat is párhuzamosan vezetni kell? Ezt úgy próbáltuk megoldani, hogy a sorállományból olyan képzett, hagyományos nyilvántartások vezetésében ismeretekkel rendelkező katonát választottunk ki, aki rövid idő után képes részt vállalni a munkából. Az így végrehajtott kiegészítéssel csökkent a többletmunka, ugyanakkor több idő jutott az új adatfeldolgozási rendszer feladatai végrehajtására.

A szervezett előkészítés a feladatok megtervezésén kívül magába foglalta a feladatkörök, munkakörök tisztázását is. A kislétszámú számviteli részleg állománya részére korábban kidolgozott munkaköri leírást alapul véve egészítettük ki a KESZG-es adatfeldolgozási rendszer bevezetésével összefüggő feladatokat úgy, hogy viszonylag arányos munkavégzést biztosítsunk. Így a hagyományos nyilvántartást vezető személyt bíztuk meg a KESZG-es feladatok vitelével is. Ezzel biztosítottuk, hogy a hagyományos nyilvántartás vezetésénél bevált, begyakorolt módszerek, ismeretek, s nem utolsósorban szolgálati ág vezető (raktárvezető) és számviteli dolgozók jó munkakapcsolatai érvényesülését. A jó munkakapcsolatok érvényesülését, a szolgálati ágak, a számviteli részleg együttműködését mint egyik feltételét láttuk a kísérlet sikerének.

Az előkészítés fontos területe volt, a feldolgozást végző egység számvitelével történő együttműködés megszervezése a feladatok összehangolása. A feldolgozó számviteli részleg már kellő tapasztalatokat szerzett a KESZG-es adatfeldolgozási rendszerben, ennek alapján hasznos szakmai segítséget tudott nyújtani az előkészítés időszakában. Az együttműködés kezdetben telefonon, a két számviteli részlegvezető között, később szélesebb körben, tapasztalatcsere útján valósult meg.

A kísérlet bevezetése, áttérés

A felkészítés és előkészítés végrehajtásával megvoltak az áttérés feltételei, kezdetét vette a konkrét adatfeldolgozó munka. Az áttérést a kidolgozott feladatterv alapján szolgálati áganként és feldolgozási feladatonként a hagyományos nyilvántartás párhuzamos vezetése mellett kezdtük meg.

A helyőrség KESZG-es adatfeldolgozási rendszerben az utalt számviteli részleg alapvető feladata a bizonylatok adatainak másodlagos adathordozásra történő rögzítése. A szolgálati ágak a gazdasági műveletekkel kapcsolatos belső

bizonylataikat kitöltés és záradékolás után átadják a számviteli részlegnek. A számviteli részleg a beérkező bizonylatokat nyilvántartásba veszi és a bizonylatok érdemi és számszaki ellenőrzése, esetleges rendellenességek megszüntetése után feldolgozásra előkészíti. A gépi feldolgozásra közvetlenül nem alkalmas bizonylatokról adatlapot készít. Az adathordozóra történő rögzítés előtt ellenőrzi az adathordozó állapotát, majd a bizonylat alapján végrehajtja a rögzítést. A rögzített lemezt szállításra előkészíti. Az előkészített adathordozó lemezek szállítására 3 db kézi táskát rendszeresítettünk, „T” ügyviteli irodán keresztül történik a feldolgozáshoz történő eljuttatás. A feldolgozó számviteli részleg a lemezek feldolgozása után azt észrevételével, esetleges hibák felsorolásával visszaküldi a rögzítést végrehajtónak. A hibák kijavítása után lehet ismételtlen a mozgásokat feldolgozni. A lekért tablók ellenőrzésére úgy a számviteli részlegnek, mint a szolgálati ágaknak kiemelt figyelmet kell fordítani. Ez a folyamat ismétlődik a feldolgozási ciklusoknak megfelelően.

Bár az üremterv szerint előkészítési időszak feladatát képezte a törzsadattárak, készletadattárak, valamint a kódszámrendszerek összeállítása, mégis az áttérésnél kell néhány gondolatot felvetni. Elsősorban a törzs és készletadattárak összeállításánál nem jártunk el kellő körültekintéssel, nem kértük ki a feldolgozó számviteli részleg szakmai segítségét. Ez abban nyilvánult meg, hogy a készlet adattárba a ruházati szolgálatnál a lehetséges 3200 rekord helyett 3500 rekordot vettük fel. Több anyagféleséget „0” készlettel. Abból indultunk ki, hogy így bővítést egyáltalán nem kell majd eszközölnünk. Segítséggel, de rá kellett jönni, hogy az elgondolás téves volt. Célszerű tehát az indulás adattárba, az induló készletet és még néhány láthatóan belépő anyagféleséget „0”-val felvenni, majd a változásokat, módosítást és kiegészítést a szolgálati ág által kiállított mozgás bizonylat alapján végrehajtani. Bővítés esetén a megfelelő 1-es és 2-es adatlapot ki kell tölteni és a feldolgozónak átadni. Ez a probléma természetesen felvetette a törlés szükségességét, éppen a feldolgozás eredményessége érdekében. Bár a törlés esetén 200 rekord törlése lehetséges egyszerre, mégis célszerű az adatlapot 50 rekordig felvenni, mert így hiba esetén időt takaríthatunk meg.

A kísérleti feldolgozás tapasztalatai azt bizonyítják, hogy a feldolgozás átlagos átfutási ideje 3-4 nap. Naprakészséget illetően ez elsősorban az élelmezési szolgálat fogyó anyagai nyilvántartásában jelentős. A többi szolgálati ág anyagai vonatkozásában egyértelműen naprakésztség biztosítható.

A feldolgozás során előfordult hibák úgy a rögzítő, mint a feldolgozó számvitel részéről egyaránt előfordultak. Legtöbb gond és probléma az „R” hibás lemezek körül van. A rögzítés előtt leellenőrzött lemezek a feldolgozás során „R” hibával kerültek vissza, ami annyit jelentett, hogy újra kellett rögzíteni. A másik legtöbb gondot okozó probléma az anyagelosztó, mint bizonylat alkalmazása volt. Több alegység mozgása esetén nem célszerű az anyagelosztó alkalmazása, mert ha egy anyagelosztón több alegység részére adunk ki anyagot, akkor a gépi tablón az alegység kódszámát nem írja ki, így az ellenőrzés nehézkes, ezért inkább az utalványt, mint bizonylatot célszerű alkalmazni.

Néhány ritkábban előforduló hiba:

- negatív készletet dolgoz fel a gép annak ellenére, hogy megfelelő mennyiségű készlet van;
- az üzemenyagkeret nullázásakor a mennyiséget duplázza;
- a raktárból az alegység részére történő anyagkiadás esetén a raktárbéli kiadásba helyezi, de az alegységet nem terheli meg.

A néhány felsorolt hiba vagy hiányosság véleményem szerint nem az adatfeldolgozási rendszerben, hanem inkább emberi magatartásban keresendő.

Az 1982. évben egységünknel kísérletképpen bevezetett KESZG-es adatfeldolgozási rendszer a kezdeti bizonytalanságok, a még ma is fellelhető gondok ellenére egyértelműen bizonyította, hogy a rendszer korszerű, beváltotta a hozzá fűzött reményeket. A helyőrségszintű feldolgozás gazdaságos. A feldolgozás során a naprakészség alapvetően biztosítható. A naprakészség biztosítása mellett nagy gondot és feszültséget jelent az a körülmény, hogy az előjáró által elrendelt operatív adatlapok felterjesztésének határideje nincs differenciálva, (főleg a csúcsidekben negyedév, félév stb.) a feldolgozást végző és feldolgozásra utalt gazdálkodást folytató egységeknél. Nyilvánvaló, hogy az adatszolgáltatást a feldolgozó saját részére elsődlegesen, míg az utaltak részére másodlagosan biztosítja. Ez a fajta adatszolgáltatás szükségessé tenné, hogy az utaltak jelentési kötelezettsége mintegy 8–10 nappal később történne meg. A határidő differenciált meghatározásával az adatszolgáltatás pontossága, a határidős jelentések tartalmi követelményei az összeállítás feltételei jobban biztosíthatók.

A helyőrségszintű KESZG-es adatfeldolgozási rendszer kiterjesztése során javasoljuk, hogy a feldolgozást végző számviteli részlegnek biztosítani kell a vezető szerepet. A vezető szerep az utaltak irányában intézkedések kiadására, utasítás adására terjedne ki. Ezáltal biztosítható volna a feldolgozás gyorsabb, pontosabb és korszerűbb végrehajtása.

Néhány gondolat az egység számviteli részlegének munkájáról

Pártos János badnagy

Egységünk számviteli részlege mintegy három éve rendelkezik PC-4000 kiselektronikus számítógéppel. Az új adatfeldolgozó gép hatására megnövekedett a részleg munkájának hatékonysága, és így az általa szolgáltatott adatmennyiség jelentős segítséget nyújt közvetlenül az egység gazdálkodó szolgálati ágai, közvetve pedig az egység tervező, irányító és ellenőrző tevékenységéhez.

Előnyök, hátrányok:

A korszerű kiselektronikus géppel felszerelt részleg számos előnnyel rendelkezik a hagyományos adatfeldolgozáshoz képest. Azok a hátrányok, amelyek a feldolgozások során objektíve adódnak; a túrési határon belüliek, s nagy részük gondos előkészítéssel, precizitással csökkenthető, kiszűrhető.

Az előnyök közé sorolhatjuk mindenekelőtt azt a sajátosságot, hogy a számviteli részleg nyilvántartási rendje alapján megegyezik a hagyományos nyilvántartási rendszerrel, azzal a különbséggel, hogy a gépi nyilvántartás áttekinthetőbb, könnyebben visszavezethető, laktanya (egység) szinten fogja össze az anyaggazdálkodást, valamennyi számla, bizonylat (gépen levő szolgálati ág esetén) a számviteli részlegnél van. Itt történik az irattározás, a számlák gyűjtése, záradékolása, a különböző költségvetési hitelek nyilvántartásának vezetése, a pénzügyi szolgálattal történő egyeztetése.

Az adattárolás a gépi rendszer beállítása után lényegesen egyszerűbb, mivel az adatok tárolása mágneslemezen történik, ami viszonylag kis helyet igényel, amellett az adatok visszakeresése a lemezeken egyszerű és megbízható, valamint mágneses kísérőlapról a rögzítés ideje és a rögzítést végző személye nyomon követhető.

A feldolgozás során kapott eredmények (tablók) egységcsck, áttekinthetők, a feldolgozás után az érintett szolgálati ágak kiadásra kerülnek, amelyekből azok az aktuális készletekről megbízható adatokat nyernek. A rendszer alkalmas arra is, hogy az egyes szolgálati ágak gazdasági jelentéséhez a szükséges adatokat a részleg programrendszerbe foglaltak szerint biztosítsa.

A gépi feldolgozáshoz szükséges kódszám-rendszerek kialakítása és alkalmazása mind a szolgálati ágaktól, mind a számviteli részleg dolgozóitól azt követeli, hogy ezek pontosak, megbízhatóak legyenek. A számviteli részleg ennek alapján tudja csak elérni a pontos feldolgozást, ezáltal a szolgáltatott adatok

hitelességét, mivel a hibák korrigálása csak újabb bizonylatok készítése után (hivatkozva a helytelen bizonylatra, NTK elírás, téves rögzítés) érhető el, új feldolgozás eredményeképpen.

Némi hátrányt jelent, hogy a hiba kijavítása a hagyományos eljárással hamarabb, egyszerűbben érhető el, míg a gépi feldolgozás során ez a tevékenység lényeges többletmunkát igényel. Hátrány az is, hogy az egységhez új anyag belépésekor, vagy új alegységhez való kiadáshoz felmerülő hővitésck gépi ideje meglehetősen magas, míg a hagyományos könyvelésnél ez kevesebb időt vett igénybe (új kartont megírni).

Az sem előnyös, hogy a gépi feldolgozásnál a naprakészséget a két feldolgozási ciklus között csak a számlák, utalványok, bizonylatok mágneslemezre való rögzítése adja, míg korábban – hagyományos könyvelés esetén – a számla, bizonylat, utalvány bevezetése után azonnal látható, érzékelhető volt a készletek alakulása.

Összevetve tehát az általunk felvetett pozitív és negatív vonásokat, kétséget kizárólag úgy találjuk, hogy a kiselektronikus gépi feldolgozás jó géppel és szakavatott gazdálkodó, adatszolgáltató és feldolgozó szakemberekkel minden esetben biztosítja a csapatgazdálkodási döntésekhez szükséges alapadatokat, megbízhatóbbá, könnyebbé teszi a munkát. A jövő feladataként célul tűzhető ki a gép bizonyos fokú nehézkességéből adódó gondok csökkentése, kiküszöbölése.

A szolgálati ágak és a tervező-szervező tiszttel tevékenységéről

A számvitel munkájának eredményessége nagymértékben függ a szolgálati ágak hozzáállásától. Annál a szolgálati ágnál, ahol a számviteli bizonylatok kiállítása, a számviteli részleghez való eljuttatása azonnal követi az anyagmozgásokat; a számviteli részleg eredményesen tudja biztosítani a naprakészséget és a pontos adatszolgáltatást. A bizonylatok nem megfelelő előkészítése, helyenként az anyagnem felelősök hanyag hozzáállása, a bizonylati fejelem megsértése nehezíti a számviteli részleg munkáját. Ilyenekből adódik, hogy a gépi feldolgozás során fiktív vagy negatív készlet áll elő.

A helytelen adatszolgáltatás azt is jelenti, hogy a szolgálati ág főnökök nem ismerik kellő mértékben saját készleteik alakulását, nem bővítik ki alegységekre a készlet adatokkal. Ez a számviteli részlegnek többletmunkát és ismétlést jelent, ami sokszor túlrát eredményez, pedig ha figyelmesebben végeznék munkájukat a szolgálati ág főnökök, ez elkerülhető lenne.

A szolgálati ágak számviteli tevékenységét, ha azok a számviteli részleggel kapcsolatosak; egység- (laktanya) szinten a parancsnok hadtráphelyettes koordinálja, aki a számviteli részleg szolgálati előljárója. A részleg konkrét munkájának irányítója a hadtápi tervező-szervező tiszttel. Az ő feladata az egység feladatainak részletes ismeretében a szolgálati ágak és a számviteli részleg tevékenységének összehangolása. Együttműködik a részleg vezetőjével a havi feldolgozások tervének elkészítésében. Így a szolgálati ágak előzetes igényei alapján elérhető, hogy a gazdálkodási tevékenység feladatai nem kerülnek rátervezésre az egyéb feladatokra.

A PC-4000 KESZG laktanya szinten – elképzelésünk alapján – akkor lehetne eredményesebb, ha a megnövekedett anyagnyilvántartásokkal párhuzamosan csökkenne az egyes programok feldolgozási ideje.

Vannak olyan programok, amelyeket a szolgálati ágak igényelnek (megrendelő, étlaptervezés, leltárívek), azonban sok időt vesznek igénybe gépidő szem-

pontjából. Ezeknek a programoknak nagy feldolgozási ideje hátráltatja a beütemezett analitika feldolgozás menetét.

Ha a gépi számvitel valamennyi anyagi szolgálat feldolgozását átveszi, napi nyolc órában nem lesz képes a PC-4000-es KESZG-gel az elvárható feladatoknak eleget tenni, az anyagokat feldolgozni a programok lassúsága miatt, tehát célszerű lenne azokat új megoldásokkal gyorsítani. Ehhez a számviteli részleg létszámát a megnövekedett feladatokkal kellene arányba állítani, elsősorban a növekvő statisztikai tevékenység miatt, amely nemcsak az előkészítés, hanem a feldolgozás utáni értékelést, ellenőrzést is magába foglalja. Ez indokoltnak látszik azért is, mert a meglévő állomány egyre nehezebben tud a feladatokkal lépést tartani, viszont a felvett szolgálati ágak szervezetében felszabadulnak a nyilvántartásból adminisztratív státusok.

A számviteli részleg munkája azzal is hatékonyabbá válna, ha a különböző jelentéseket az előjáró szervezetek gépi formában is elfogadnák, és nem ragaszkodnának a hagyományos jelentésekhez, amelyeket a szolgálati ág főnököktől jelentős többletmunkát igényelnek. Ezért fordulhatnak elő olyan esetek is, hogy a számviteli részleg által megadott pontos adatokból számolási (elírási) hiba miatt egyes esetekben téves hagyományos statisztikai jelentések készülnek el.

Nehezíti a számvitel munkáját a sűrű NTK kódszámváltozás, amely a napi munka mellett növeli a feladatokat. Ezzel kapcsolatosan probléma még az is, hogy a változásokat az előjáró szervezetek esetenként késve adják tovább. Az is gond, hogy a számviteli részleg munkáját újonnan igénylő szolgálatok nem ismerik kellő mértékben a számviteli utasításokat, szabályzókat, és így a számviteli részleg munkáját esetlegesen bizalmatlanság is nehezíti.

Gond, hogy egy-egy új szolgálati ágnak a rendszerbe való belépése nincs kellőképpen előkészítve, ha nem áll az adott szolgálat részére megfelelő NTK kódjegyzék rendelkezésre, így a számviteli részleg többször arra kényszerül, hogy egyes anyagoknak saját számot adjon, amely a későbbiekben (NTK szám megérkezése után) okoz bonyodalmat, többletfeladatot. Esetenként a számviteli részleg gépeinek műszaki állapota, teherbírása is hagy maga után kívánnivalót.

Az alegységek számviteli feladatai

Nem ér véget a számviteli részleg feladata a szolgálati ágak szintjén. Igen sokrétű az a feladatkör is, amit az alegységek gazdálkodásának irányában kell kifejtetni.

Az alegységek számviteli feladatai közé tartozik többek között az alegység használatában levő anyagokról készített gépi tablók adatainak figyelemmel kísérése, melyek az anyagok azonosító adatait (anyagszám, megnevezés, mértékegység), az alegység készletadatait tartalmazzák.

E tablók lejtuttatása külön igény alapján bármikor végrehajtható, és ezeket az érintett alegység szolgálatvezető felhasználhatja. Új adatfeldolgozás esetén azonban a régi tablát vissza kell szolgáltatni a számviteli részlegnek.

Fontos feladat az alegységek leltározása, ahol a programrendszer gépi tablók segítségével biztosítja az anyagkészletek leltározásának okmányi előkészítését és a leltározás számszaki értékelését. A számviteli részleg által készített leltárív a leltározás okmányai előkészítése során alegységenként egy példányban készül. Az elkészített tablókat a leltározó bizottság veszi át, amely rögzíti a leltározásnál előtalált mennyiségeket, majd a számviteli részleg feldolgozza azokat. Az értékelés során a számviteli részleg előállítja a leltári kimutatás tablát, mely tabló

mutatja a számviteli részlegnél nyilvántartott készletet, az alegységnél előtalált mennyiséget és a leltárhányt, illetve többletet. Ezt a tablót ismét alá kell írnia a leltári bizottságnak és a számviteli részlegvezetőnek.

Ugyancsak alegység szintű feladat az alegység anyagi készletváltozásaiával kapcsolatos bizonylatok számviteli részleghez történő eljuttatása. Az anyagok mozgatása (alegységtől alegységnek; alegységtől raktárba; alegységtől más alakulathoz) utalványon, anyagelosztón történik. Minden anyagmozgásról okmányt (bizonylatot) kell készíteni. A bizonylaton szerepelni kell az átadó, átvevő aláírásának. Ennek hiányában a számviteli részleg nem fogadhat el bizonylatot. Meg kell jegyezni, hogy helyenként nem mindig tartják be a vonatkozó szabályokat. Például a bizonylatra helytelenül bejegyzett adatok javítását nem az eredeti bejegyzés vízszintes vonallal történő áthúzásával módosítják, így az nem marad olvasható. A helyesbítést nem az áthúzott szám, illetve szöveg fölé írják, a hibás bejegyzést nem javítják valamennyi példányon, a helyesbítő személy nem írja alá stb.

Esetenként elmulasztják azt is, hogy a bizonylatot – a gazdasági műveltet (esemény) jellegétől függően – a gazdasági intézkedés megrételének vagy végrehajtásának időpontjában előre, vagy a gazdasági műveltet (esemény) végrehajtása során állítják ki, illetve esetenként helytelenül azt utólagosan készítik el.

Az alegységek „*bagyományos*” számviteli feladatait, *mint*

– a személyi állomány részére, valamint a körletek berendezésére kiadott anyagok nyilvántartása;

– az alegységek használatában levő anyagokban keletkezett károk, hiányok kivizsgálása;

– az alegységek szolgálatvezetői általában helyesen hajtják végre, azonban nem kis feladatot ró az egységparancsnok hadtáphelyettesre, a tervező-szervező tisztt és a szolgálati ág főnökökre ezek felkészítése a helyes gazdasági tevékenység szigorú megkövetelésére.

Következtetések, javaslatok:

Végezetül úgy gondoljuk, hogy néhány feladat jobb, ésszerűbb végrehajtása jelentősen segítené a számviteli részleg munkáját:

– könnyitén és eredményesebbé tenné a munkát, ha a REVA és a hadtápp ellenőrző és előkészítő szervek gyakrabban látogatnák a számviteli részlegket, – figyelembe véve, hogy a munkakörben olyan bizonytalanságok, problémák merülhetnek fel, amelyekben helyileg nehéz segíteni.

Szükséges volna ezért a számviteli részleg rendszeres, éves ellenőrzése.

Mivel a néphadseregen belül szinte minden nagyobb egységnél működik számviteli részleg, a katonai főiskolán azoknak a hallgatóknak, akik anyagi munkát fognak végezni, célirányosabban kellene felkészülnünk az ilyen jellegű munkákra, főleg annak gyakorlati vetületeit kellene részletesebben, jobban elsajátítaniuk.

Hasznosnak bizonyult az a gyakorlat, mely szerint a tervező-szervező tisztt az egység számviteli részleg vezetőjével közösen tervezi meg az egyes programok, szolgálati ágak havi feldolgozásait, a gépi igénybevételt (gépüzemóra elosztást), mert részletesen ismeri a központi elfoglaltságokat, a szolgálati ág főnökök munkatervét és így el lehet kerülni az esetleges rátervezéseket.

A tervező-szervező tisztt negyedévente értékeli a számviteli részleg tevékenységét. Ez a feladat egybeesik a szolgálati ágak gazdálkodásának negyedéves értékelésével. Tekintettel arra, hogy a negyedéves értékelés számszaki adatait zömmel az egység számviteli részleg szolgáltatja, célszerű a számvitel értékelését a szolgálati ágak után, átfogóan végrehajtani.

A cikkben a szerző egység hadtáp tervező-szervező tisztt, illetve egység számviteli részleg vezető közös tevékenysége tükrében kívánt „alulnézetben” néhány gondolatot felvillantani azszal a céllal, hogy kedvező tapasztalatokat ajánljon, illetve a kedvezőtlenekre ráirányítsa a hasonló munkakörben dolgozók, illetve szakvezetők figyelmét.

A számviteli részleg indulásának, működésének tapasztalatai a Kossuth Lajos Katonai Főiskolán

Puppán Jenőné kinevezett polgári alkalmazott

1. Előzmények

A Főiskolán a hadtáp és egyéb anyagnyilvántartások hagyományos módon történtek.

A számviteli részleg 1981. február 2-án alakult meg. Ez a megalakulás nem jelentette a munka azonnali megindulását. A nyilvántartás továbbra is hagyományos módon folyt a számviteli részleghez szervezett állomány korábbi munkahelyén végezte munkáját. Majd 1981. május elején 5 fő ment a Főiskola állományából Ceglédre, az MN 6639 REVA Alosztályához tanfolyamra.

A tanfolyam után kezdődött meg a részleg megalakítása, mely 1982. április 15-ig tartott.

Fluktuáció a megalakulás időpontjára csett csak, amikor 3 fő ment el a részlegtől, majd 1983-ban egy fő ment más munkahelyre. *A részleg jelenlegi felállása a következő:*

- 1 részlegvezető,
- 2 ellenőrző statisztikus,
- 1 technikus,
- 1 operátor és
- 3 adatelőkészítő.

A tanfolyam elvégzése alatt kerültek kialakításra a számviteli részleg helyiségei, a 14/1981. számú MNHF és MN REVA SZF együttes intézkedés 1. sz. melléklete alapján. Sajnos nem a legoptimálisabb körülmények adódtak, mivel ezt a Főiskolán folyó rekonstrukciós folyamat nem tette lehetővé. A meglévő alapterület csak szűkösen elegendő.

A VILATI 1981. június 10. és augusztus 7. között szállította a PC-4000-es kiselektronikus számítógépet. Augusztus 7-én az installáció befejeződött, a konfigurációt átadták a részlegnek. Megkezdődhetett az áttérés a KESZG-es adatfeldolgozási és információs rendszerre.

2. Az áttérés története és jelenlegi helyzete

Ahhoz, hogy egy számítógépes feldolgozás beinduljon, többek között alapvető követelmény, hogy – az elméleti ismeretek birtokában – legyen mivel feldolgozni, legyen mit feldolgozni és meglegyen, hogy hogyan kell feldolgozni.

A PC-4000 már megvolt; tehát volt mivel feldolgozni. Mielőtt megkaptuk volna a feldolgozáshoz szükséges programrendszereket, tehát azt, hogy hogyan kell feldolgozni, el kellett kezdeni kialakítani, amit fel kell dolgozni.

A tanfolyamon kapott ismeretek, javaslatok és a helyi viszonyok felmérése alapján elkészítettük az áttérési tervet a hadtáp szolgálati ágakra. Az általános elv az volt, hogy az egyszerűbbtől a bonyolultabb felé haladjunk. Így:

- I. ütem Ruházati fogyóanyag,
üzemanyag fogyóeszköz és
élelmezési fogyóeszköz,
tehát a viszonylag kis rekordszámú, kevés mozgású anyagok.
- II. ütem Ruházati fogyóeszköz,
élelmezési fogyóanyag és
élelmezési utalványozás, megrendelés, illetmény felszámítás.
- III. ütem Üzemanyag fogyóanyag,
egészségügyi fogyóanyag, fogyóeszköz.

Az áttérési ütemben első lépésként a törzsadattárak kialakítását kezdtük meg.

Itt máris nehézségbe ütköztünk. Ugyanis nem voltak egységes NTK számok. Hosszas utánjárás után végül is az MN HRAK-tól kaptuk meg pl. a ruházati fogyóanyagok NTK számait. Néhány anyagra még így is nekünk kellett a kódot kialakítani.

Majd lerögzítettük a törzsadattárakat és készletadattárakat. Az utóbbikat természetesen mennyiségi adatok nélkül. A zöld vonal meghúzásakor már csak ezen adatokat kellett rögzítenünk.

Időközben elkészültek a munkaköri leírások, a részleg működési rendje és természetesen a részletes kódjegyzék.

Az MN HRAK szakemberei 1981. december 3-án adták át a programrendszereket. A beindulásnál nagyon sokat segítettek, hiszen nehéz volt az átállítás a szolgálati ágaknak is, a részlegnek is.

A szolgálati ágak – mint általában mindenki – félték az újtól, a számukra ismeretlen számítógépes feldolgozástól.

A részlegnél dolgozók többségének szintén újdonság volt minden, talán addig még nem is láttak számítógépet. Át kellett állni egy új szemléletre, egy ismeretlen munkafolyamatra. Nehezen ment, megszenvedtünk azért, hogy ma már a részleg dolgozóinak ez tűnik természetesnek, magától értetődőnek.

A szolgálati ágak véleménye az, hogy az áttérésnél még nem lehetett látni, de ma már világosan kitűnik nekik, (amit nehezményeznek is), hogy az áttérést követően a tőlük elkerülő okmányokat – utalvány, számla – a számviteli részlegeknek kódolva kell átadni (NTK szám, mozgás stb.). Mivel a nyilvántartói helyeket megszüntették, ezt a szolgálati ág vezetőinek kell elvégezni, ami többfelmunkát jelent számukra.

Az első ütem szerint 1981. december 3-án kezdtük párhuzamosan feldolgozni a ruházati fogyóanyagokat, üzemanyag fogyóeszközöket és élelmezési fogyóeszközöket. A két fajta nyilvántartás többszöri egyeztetése után 1982. február 28-án ezen anyagok párhuzamos feldolgozását megszüntettük. Az egyeztetések tapasztalatai már az első alkalommal kedvezőek voltak, az eltérés minimális volt.

Közben február 5-én az igen nagy készletrekordszámmal rendelkező ruházati fogyóeszközök párhuzamos nyilvántartásával kezdtük meg a második ütemet. Három hónap után, tehát 1982 május 1-től csak KESZG-el történik a feldolgozás.

Az ételmezési fogyóanyagok nyilvántartását és a napi utalványozást későbbi időpontra halasztottuk. A receptura törzs kialakításához az ételmezési szolgálatnak napra készre kellett hoznia a recepteket és ezeket még le kellett rögzíteni floppy lemezre.

Csak a rögzítés, ellenőrzés, disc-re vitel több mint egy hónapot vett igénybe (726 rekord).

Reméljük, hogy ha az MN Ételmezési Szolgálat Főnökség új recepteket ad ki, azokat már floppy disc lemezeken is eljuttatják az érdekelt számviteli részlegnek.

Az ütemtervtől eltérően megkezdtük az üzemanyag szolgálat fogyóanyagainak nyilvántartását, feldolgozását 1982 június 1-én. Itt a párhuzamosság tovább tartott, mint három hónap, mivel a hadtápfőnök az éves zárás után látta célszerűnek az éles feldolgozásra való áttérést, tehát 1983 január 1-vel.

Az egészségügyi fogyóanyagokat és eszközöket párhuzamosan dolgoztuk fel 1982 július 1-től, és november 1-től élesben futtatjuk KESZG-el.

Az ételmezési fogyóanyagok és a receptura törzsadattár kialakítása után, 1982 szeptember 1-től a napi utalványozást KESZG-el, október 1-től az anyagnyilvántartást a mai napig párhuzamosan végezzük.

Bár kialakítottuk a romlandó anyagok, a szállítók és az illetmény törzsadattárakat, a szolgálati ág nem igényli a KESZG-es étlaptervezést, megrendelést és az illetményfelszámítást, mivel a büfé rendszerű vacsoráztatásnál és a több menüs étkeztetésnél a kalória, tápanyag és az illetmény felhasználás átlagolása nem mindig a valós helyzetet tükrözi.

A hadtáp feldolgozások beindításának befejezésével tervbe vettük az elhelyezési, politikai nevelési és kiképzési anyagok gépre vitelét.

Az elhelyezési szakanyagok NTK számai rendelkezésünkre álltak, így a tervezett október 1-i határidővel megkezdtük, 1983 február 1-én pedig már élesben végeztük a fogyóanyag gépi feldolgozást. A fogyóeszközök törzsadattárának kialakítása folyamatban van. A fogyóanyagok gépi feldolgozásánál az elhelyezési szolgálat joggal nehezményezi, hogy lényegében ez számára nem jelent könnyebbiséget, mivel az MN BFF 20/1981. (HK 13.) számú intézkedésének 6. pontja alapján „*az elhelyezési anyagraktárban tárolt anyagokról a nyilvántartást továbbra is hagyományos módon kell vezetni.*”

Sajnos el kellett tekintenünk eredeti tervünkötől, a politikai nevelési szakanyagok és a kiképzési anyagok géprevitelétől. Még jelenleg sincsenek meg egyik anyagnak sem az NTK számai.

Mint ismeretes, a 17/1983. (HK 5.) számú intézkedés alapján a menetlevél számfejtést 1984 január elsejével élesben kell végezni. Ennek megfelelően ez évben október 1-vel a párhuzamos, ill. próbafeldolgozás megkezdjük.

Az eddig leírtak alapján látszik, hogy számviteli részlegünknek még nincs története, így messzemenő következtetéseket sem lehet még levonni. De azt ezen rövid idő alatt is meg lehetett állapítani, hogy a számviteli rendszer ilyen irányú fejlesztéséhez, az áttérés végrehajtásához a tárgyi feltételek biztosításán kívül a személyi feltételek biztosítása alapvetően szükséges. Szükséges, hogy a részleg állománya megfelelő ismeretekkel rendelkezzen.

Az áttérés tapasztalatai egyértelműen bizonyították, hogy helyes volt az egyszerűtől a bonyolultabb felé való indulás, helyes volt az egyszerűbb folyamatokat viszonylag hosszabb ideig végezni, ezen idő alatt alkalom nyílt az egyes munkafolyamatok begyakorlására. Ott tartunk, hogy a részleg állománya egymást helyettesíteni tudja, ami nem elhanyagolható kérdés.

Összegezve a KESZG-es adatfeldolgozási és információs rendszer előnyeit – a teljesség igénye nélkül – az alábbiak szerint foglalható össze;

– A szolgálati ágak megszabadultak a több kilós főanyagnyilvántartó könyvektől és kartonoktól. Jelenleg pár lapnyi aktuális tabló a nyilvántartásuk.

– Megszűntek az aleggységnyilvántartó könyvek is, itt az utolsó két aktuális tabló helyettesíti ezeket. (Azért az utolsó kettő, hogy az aleggység anyagfelelőse meggyőződhessek arról, hogy azt a mennyiséget vezették-e át a nyilvántartáson, amelyet ő felvett, illetve leadott.)

– A KESZG-es feldolgozás nem csak darabszámban tartja nyilván az anyagokat, hanem forintértékben is.

– A gazdálkodáshoz szükséges vagyoneérték kimutatást a naprakész adattárak segítségével bármikor szolgáltatni tudja a részleg.

– A leltározás előkészítéséhez leltáríveket, a leltár befejezése után számszaki kimutatást készít a programrendszer aleggségként és anyagcsoportra összesen, táblázatosan kimutatva a hiányokat, többleteket. Megjegyzésként ide kívánczok, hogy a leltárívek kiadásával a leltározások pontosságát is elősegíti a rendszer.

– A napi élelmezési utalványozás programrendszer a számvetésben menü fajtánként és ezen belül ércféleségenkénti bontásban, míg az utalványon napi összesen mennyiségben hozza a felhasználandó, illetve kiadandó anyagokat lényegesen gyorsabban és pontosabban, mint manuálisan.

– A rendszeres halmozási eljárás eredményeképpen 18 féle táblázatos rendszerrel tudunk segíteni a szolgálati ágak statisztikai adatszolgáltatásaihoz. (L.: 45-69/1981. számú MN Hadtápfőnökségi kiadású utasítás 42-46. oldalain.)

3. A PC 4000 KESZG működésével, üzemelésével kapcsolatos tapasztalatok

A számítógépes feldolgozás egyik alapvető követelménye, mint ezt már korábban említettem, hogy legyen mivel dolgozni, és ez a „mivel” jó, működőképesség legyen.

Aki már élesben dolgozik az a megmondhatója, mi mindent von maga után egy-egy műszaki hiba. Nemcsak a hiba elhárítása utáni munkatorlódást, hanem komoly presztizsvesztést is jelent a számítógépes feldolgozásnak. Joggal mondhatják a felhasználók, hogy ilyen szempontból nem megbízható a nyilvántartás, adatszolgáltatás.

Mint számítógép üzemeltető javasolnám, hogy komolyabban kellene foglalkozni a területi szervezeti szakember és anyagellátásával. Nem megengedhető, hogy műszaki hiba miatt 24 óránál tovább álljon a feldolgozás. A napi élelmezési utalványozásnál még a 24 órás állásidő is problémát jelent, többlet manuális munkát kell végeznie a szolgálati ágnak.

Nem szeretnék senkit sem statisztikai adatokkal untatni, amelyek kimutatják, hogy az összes üzemelési időt véve alapul, mennyi volt a részlegnél a javításra való várakozási és a javítási időhányad. Az adatok nem megnyugtatóak, bár az elmúlt fél évben javuló tendenciát mutatnak.

Meg kell jegyezni, hogyha egy számviteli részleg messzemenően igyekszik és képes is a tőle elvártaknak eleget tenni, de a műszaki feltételek nincsenek biztosítva, még a minimumot sem képes teljesíteni.

4. Kapcsolataink

Részlegünknek igen jó a kapcsolata a szakmai előljárókkal, mind az MN HRÁK, mind az MN REVA Intézet szakembereivel.

Néhány számviteli részleggel is sikerült jó és gyümölcsöző munkakapcsolatot kialakítani, kölcsönös segítségnyújtás és tapasztalatcsere útján.

Az az érzésem, hogy ezek a munkakapcsolatok nem eléggé elfogadottak, nem szorgalmazzuk eléggé. Pedig óriási előny lenne, ha egymás tapasztalataiból, megfigyeléseiből, újításaiból tanulhatnánk, munkánkat hatékonyabbá, eredményesebbé tehetnénk.

Talán a fórum hiányzik. Az évente egyszer összehívott részlegvezetői továbbképzések talán alkalmasak lennének arra, hogy egy köterlen, tapasztalatcsereére megfelelő program keretében ez megtörténjen. Így azt a munkát, amit a részleg dolgozói végeztek és végeznek az egész KESZG-es rendszer gyümölcsöztethetné.

Új számítógép az ezred és a hadosztály hadtápvezetési pontján

Bakodi Zoltán alezredes

Minden eszközzel segíteni a vezetést, annak valamennyi területén, úgy az állandó harckészültség, mint a háború időszakaiban felmerülő feladatok minden területén! *Felmerül a kérdés* reális követelmény ez napjainkban, a Magyar Néphadsereg hadtápjai vezetésének vonatkozásaiban? Azt hiszem, hogy a válasz egyértelműen az „igen”. Az egyre dinamikusabbá és bonyolultabbá váló hadtápbiztosítási feladatok és folyamatok, a csapatok mindennapi hadtápbiztosításában felmerülő problémák, az ellátás gondjai, nehézségei jól tükröződnek a fenti megállapításban. Képes-e a gondokon segíteni a számítógép? A segítőképesség ténye ma már nem kérdőjelezhető meg. Az ESZG-k ott, ahol kellő szervezettség van, tervszerű munka folyik, az irányítás következetes és folyamatos, szilárd alapot biztosít a nyugodt, kiegyensúlyozott gazdálkodáshoz.

Más jellegű rendszabályokat és tevékenységeket követel meg a harcoló csapatok hadtápbiztosítása. E folyamatrendszerben sokkal feszesebb, de egyben élesen változó feladatok követik egymást, mégpedig úgy, hogy egyfelől az anyagi szükségletek szerkezeti aránya (struktúrája) és terjedelme olyan anyagi eszközök irányába tolódik el, amelyek kifejezetten a fegyveres küzdelemhez keltenek. Ezek pedig a különböző lőszer- és közelharcrakéta-féleségek, a lánctalpas járművek hajtó- és kenőanyagai, a legkülönbözőbb technikai igénybevételi anyagok stb. Másfelől viszont a biztosítás módja és körülményei is megváltoztak. Ma már lassan egységes technológiai folyamattá forr össze a csapatok szállítási rendszere, az egységakományképzés, a kontenerizáció és a tagozatkihagyásos utanszállítás módszere kezd meghonosodni. Az egészségügyi biztosítás soha nem sejtett problémákkal találkozik. A várható egészségügyi veszteségről szőlem tudományos hipotézisekben megjelennek – a ma már „hagyományosnak” tekinthető tömegpusztító fegyverek mellett – olyan károsító tényezők is, mint pl. a nagy sugárthatású fegyverek, a saját nagyfrekvenciájú technikai eszközöktől elcsenvedhető sérülések stb. Kialakult az az ellentmondás, hogy a hatalmas méreteket öltő hadtápbiztosítási feladatokat egyre korlátozottabb idő alatt kell megszervezni és végrehajtani. A vezetéssel szemben tehát olyan követelmények merültek fel, hogy a szinte egyazon folyamattá váló – de a tervezésben több önálló feladatként szereplő – összefegyvernemi harc viszonyai között pontosan tervezzen, rugalmasan alkalmazkodjék a kialakult helyzethez, időben döntsön és intézkedjen, folyamatosan ellenőrizzen. Az operativitásnak ez az objektív követelménye gép nélkül megold-

hatalan. A hadügy forradalmának harmadik szakaszát képező „vezetési forradalom” a hadtápvezetésben is zajlik.

A harcadataikat teljesítő csapatok hadtápbiztosítási feladatait szervezni, irányítani és végrehajtani ugyanazokkal a módszerekkel, ahogyan azt a laktanyai körülmények között, illetve gyakorlatokon megszokták, képtelenség lenne. E téren, sajnálatos módon berögződött szokásaink vannak. Látványos, sok esetben az előljáró tájékoztatására, beszámolóra orientált, az ő elismerésének kiváltását célzó okmányok kimunkálására összpontosul a figyelem és az alkotó energia, ez köti le a vezető szervek, törzsek munkakapacitásának jó részét, amelyek jóval több idő alatt kerülnek megvalósításra, mint amennyit a harci körülmények egyébként megengedhetnének a korszerű fegyveres küzdelem törvényszerűségeit figyelembe véve.

A vázolt szemlélet, valamint a korlátozott pénzügyi és technikai lehetőségek mind ez ideig háttérbe szorították az ezred alegységei hadtápbiztosításának relatív korszerűsítését, a hadtáp vezetése módszereinek és eszközeinek a harci körülmények által felvetett követelményekhez való igazítását, s mindezt azért, hogy az erők és eszközök hadtápbiztosítását minden körülmények között megoldhassuk. Jól példázza mai helyzetünk jellemzőit a „Kunság-83” fedőnévű gyakorlaton az MN 7042 egység vezető szerveinck munkája. A kettős feladat szinte megoldhatatlan probléma elé állította a hadtápvezető szerveket. Túl azon, hogy a parancsnok hadtáphelyettese nem állt a helyzet magaslatán (amely pedig a részére szabályzatokban rögzítve van), a személyi és dologi feltételek messze alul maradtak még a minimálisan elvárható szinttől is. Az a körülmény persze külön vizsgálat tárgyát képezhetné, hogy az optimális feltételek megteremtésében ki, illetve kik követtek el mulasztásokat? A marxista-leninista hadtudomány alapelveiből nyilvánvaló hogy az emberi (erkölcsi, politikai, pszichikai és képzettségbeli stb.) tényezők mindig döntőek lesznek, bizonyos személyi tevékenységeket („a szürke agysejteket”) soha, semmilyen technikai eszközzel nem lehet pótolni (ha ezt nem vallanánk, akkor a technokratizmus, illetve a kibernetikai idealizmus hibájába esnénk). Ennek az elvnek a helytállósága a mondott gyakorlaton is bebizonyosodott. Ezzel szemben azt eldönteni, hogy ha az ezredhadtáp vezető szervei részére vezetéstechnikai eszközök, pontos adattár és – nem utolsósorban – egyértelmű követelménytámasztás rendelkezésre állt volna, mi és hogyan történik, így utólag nem lehet.

Tudok az ugyanebben az időben lefolytatott „Bazalt-83” gyakorlaton résztvett MN 9237 egység hadtápjáról olyan példát is hozni, ahol a hadtáp törzsmunka viszonylag magas színvonalon folyt. Igaz, hogy az erőket, eszközöket és a figyelmet – a gyakorlat jellegénél fogva – főleg a parancsnoki- és törzsmunkára irányíthatták, nem kellett több ezer tartalékos a békenormák (és módszerek) alkalmazásával ellátni, a szó átvitt értelmében nem dolgoztak „élesen”.

E példákat ütköztetve: felmerül a kérdés, hogy akkor hol az igazság? Bonyolult-e az ezred hadtápvezetése, az alegységek hadtápbiztosításának megszervezése, a végrehajtás irányítása? Szükséges-e az ezredhadtáp vezetésének számítógépes támogatása, segítése, megértek-e már a feltételek erre? Egyáltalán miért volt szükség e hosszú bevezetésre és a kérdések ilyen felvetésére? E kérdések kapcsán legalábbis kétféle vélemény állhat egymással szemben: van aki a számítógépek alkalmazását szükségesnek itéli, van aki – az ezredhadtáp profilját csakis a végrehajtásra ledegradálva – a számítógépek alkalmazását szükségtelennnek, „felesleges nyűg”-nek tartja. Nem lehet feladatunk egy ilyen rövid,

tájékoztatásra szolgáló cikkben állításainkat számvetésekkel, mutatókkal bizonyítani. Aki azonban ismeri az ezred harc- és harccal kapcsolatos feladatainak, tevékenységeinek dinamizmusát, fegyverzetének sokféleségét, kerekes és lánctalpas gépjárműtechnikai eszközeinek jelentős mennyiségét, az ezek alkalmazásához, üzemeltetéséhez szükséges számos igénybevételi anyagfajtát, az tudja, hogy mennyi gondos számítást, tervezőt, szervező munkát kell elvégezni, mennyi átfogó és részintézkedést kiadni, „mindenütt ott lenni” ahhoz, hogy a szükséges anyagi eszközök kellő időben a megfelelő helyen rendelkezésre álljanak. Hosszú az anyag útja még ezreden belül is az ellátó századtól a katonáig, egyedi harc-eszközig.

Ha a hadtápvezetési folyamatot objektíve szükséges részekre bontom: a) tervezési, b) szervezési és c) irányítási folyamatszakaszok tárulkoznak fel (itt nem a hadtáp törzsmunka teljes vertikumáról van szó, amely a feladat több forrásból való vételével kezdődik és a következő (napi) feladat megszervezésével végződik). A vezetésnek (amelynek általános feladata az erők és eszközök ráhangolása a hadtápbiztosítás célszerű végrehajtására) ezek az alapvető folyamatszakaszai kölcsönhatásban állnak egymással. Így pl. ha a hadtápbiztosítás tervezésére a kelleténél több időt fordítunk, sőt azt még a pontatlanságok vagy a feladatmódosulás miatt korrigálni is szükséges, akkor kevesebb idő marad a tevékenység megszervezésére, amely pedig nem tűr lazaságot, a szükségesnél több nagyvonalúságot, ha pedig a feladatok megszervezése húzódik el vagy nem eléggé feszes, akkor késik és bizonytalan lesz a végrehajtás – amiért pedig tulajdonképpen terveztünk és szerveztünk. Ez pedig minden tekintetben életbevágó kérdés. A lőszerék és az üzemanyagotöltő eszközök harcjárművekhez való eljuttatása és betöltése, a személyi állomány étkeztetése, a harcban levő alegységek szükségleteinek pótlása, a harcból kivontak felkészítése az újbóli harcbevetésre, a következő feladatra való felkészülés, mind olyan feladat, amelyet időre kell végrehajtani, mert az alegységek harcképessége forog kockán. Ezt pedig az ellátó alegységeknél folytatandó, bonyolult elosztással, rakományképzéssel, utalásokkal stb. kell megvalósítani. Már említettük, hogy a korszerű harc egyik sajátossága a folytonosság, az egyik harcfeladatnak a másikba való átnyúlása, ezért egyre inkább szűkül az anyagi-egészségügyi biztosításra és ezek megszervezésére fordítható idő, miközben a méretek hallatlanul megnövekedtek. Ennélfogva, a tervezési idő szükségképpen lerövidül. Ennek ellenére a terv pontosságával, a különböző változatok megalkotásával is segíteni kell a vezetőt úgy a döntések meghozatalában, mint a cselekvés hatékonyságának növelésében. Erre a célra kell és lehet felhasználni a számítógépet. Ilyen számítógépet tervezünk beállítani az ezredhadtáp vezetési pontjára.

Az ezredek hadtápvezetési pontjain rendszerbe állításra tervezett személyi számítógépek – a kidolgozásra kerülő típusprogramok alkalmazásával – jelentős előrelépést jelentenek az adatfeldolgozás és tervezés gyors és pontos végrehajtásában. E számítógépek korszerű megjelenítő berendezései, háttértárai, lehetővé teszik az információk tárolását, számvetések gyors elkészítését, az eredmény (termék) nyomtatásban és képernyőn történő megjelenítését. E berendezések könnyen elsajátítható programozási nyelve, flexibilitása lehetővé teszi, hogy a felhasználó a saját feladatai megoldásához szükséges programokat gyorsan és önállóan megírja (kitöltse) és alkalmazza. A csapatoknak ezekkel az eszközökkel való ellátása – a hadosztályok kijelölésének sorrendjében – 1984-ben kezdődik meg és a következő (VII.) ötéves tervben fejeződik be.

Az eddigiekben az ezred háborús feladatai vezetésével és a végrehajtás irányításával kapcsolatos új dolgokról szoltunk, miközben a relatív korszerűsítés szükségességét is megállapítottuk. Ezt a problémát a hadosztály hadtápvezetési pont vonatkozásában más oldalról kell megközelíteni. Ismeretes, hogy a hadosztály hadtápokon belül a technikai biztosítás és a fegyverzeti ellátás számítógépes megoldása több mint tíz éve elkezdődött, az ASCOTA könyvelő-automaták rendszerbe állításával. Ezek az automaták jól beépültek a hadtáptörzsek munkarendjébe. Összesen mintegy 18 program tette lehetővé a feladatoknak a korábbinál valamivel gyorsabb számvetését, tervezését, az anyagmozgás nyilvántartását. A programok a hadtápbiztosítás alapvető feladatait foglalták magukba. Ilyenek: a nagybani és részletes anyagi biztosítási terv, a szolgálati ágak ellátási tervei és elosztói, az egészségügyi biztosításhoz szükséges egészségügyi veszteség- és más számvetések, a hadtápalcységek teljesítőképességéről, lehetőségeiről szóló adatok. Természetesen a gépjárműtechnikai szolgálat legfontosabb számvetéseit is magukban foglalták. Ilyenek a feltöltöttség, az igénybevételi lehetőség $0/0$ -os mutatói, a veszteségek, kis-, közép- és nagyjavításra váró meghibásodások, sérülések és a javítóanyag-szükséglet adatai, a fegyverzet- és lőszer-szükségletet tükröző számvetések, a feltöltöttség stb.

Mint látható, a programok átfogták a klasszikusan (az érvényes utasításokban rögzített módon) értelmezett hadtápbiztosítás teljes egészét. A könyvelő-számító automata már a 70-es évek követelményeinek is csak részben volt képes eleget tenni. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy abban az időben ez a lehetőség állt rendelkezésre a vezetés akkori időknak megfelelő korszerűsítésére. Jelenleg viszont az élet által felvetett sok olyan jelenség feldolgozása, amelyeket programba foglaltunk, illetve programba kell foglalni, túl nagy „falat” lenne a számára.

Mégis miért mondhatjuk, hogy az ASCOTA sikeres kísérletezést jelentett és – a maga lehetőségeivel – bizonyos fokig korszerűsítette a hadtápbiztosítás folyamatát és a hadtápvezetést. A kísérlet sikerét az új hadtápvezetői nemzedék szemléletének formálásában, az új iránti fogékonyságuk megnövekedésében lehet leginkább lemérni. A 60-as években szükségképpen kialakult munkamódszerek, amelyek részben a II. világháború tapasztalatait, részben az új, a tömegpusztító fegyverek alkalmazásának viszonyát foglalták magukba, beépültek, megörögződtek a hadtápvezető szervekbe és törzsekbe. Kialakultak azok a szokások, módszerek, formák, amelyek a jó hadtáptörzseknek „fazont” adtak, bár éjt nap-pallá téve, megfeszített erővel kellett dolgozni azért, hogy manuálisan szerkesztett precíz, pontos „tablicskák” töltsék meg tartalommal a tetszetős formát. Ha cserélődtek is a személyek, a kialakult munkamegosztás rendjét senki nem tudta megbontani. Ilyen körülmények között jelent meg a 70-es évek elején a mobilizált ASCOTA, a már vázolt feladattal és – ha nagy ellenállásba is ütközött az alkalmazása – a sok munkát végülis csökkentette. Az ellenállás részben jogos volt, mivel az adatlapok kitöltését a manuális törzsmunka mellett kellett elszámítani. Emlékszem, 1972-ben koalíciós gyakorlatra készült a magasabbegységünk. Ezen a gyakorlaton a számítógépes feldolgozást is megtekintették a baráti hadseregek vezérkari főnökei és illetékes helyetteseik működés közben. A bemutatott eredményekért megkaptuk a MAFT-ot, azzal a feladattal, hogy a hadtáptörzs gyakorolja be a hadtápbiztosítás tervezését az ASCOTA felhasználásával.

Őszintén megvallom, hogy akkor nem aratott osztatlan sikert ez az előjárói intézkedés. Sok többletfeladattal járt úgy a felkészülés, mint az eszköz ál-

lagával való törődés. A hosszú (egy hónapos) külföldi manőver módot és lehetőséget nyújtott a begyakorlásra és ami fontos volt, minden gépről lejött papírt elfogadtunk úgy a térképen való alkalmazásra, mint a hadtápbiztosítási terv mellékletként. A gyakorlat végén, talán a sikeres bemutató hatására is, megbarátkoztunk vele; gondolom így volt ez más csapatoknál is, s ennek volt köszönhető, hogy e géptípus lassan-lassan meghonosodott hadtáptörzseinkben. Közrejátszott a meghonosodás folyamatában az a körülmény is, miszerint az érdekelt személyek látrák, hogy az egyes programlapok gyorsabban elkészültek, mintha fáradt ember készítette volna a program által nyújtott terméket, miközben szám-szerűen is lehetett rájuk alapozni. Bizonyos munkamódszer változást jelentett az, hogy az adatlapok kitöltése után a végrehajtás irányításával, ellenőrzésekkel lehetett foglalkozni, hiszen a további munkát már a gépkezelő személyzet végezte. Ezzel a korszerűbb vezetés csirái kezdtek kibontakozni, hiszen a döntés alapja megejelent az adatlapokon. A korszerűtlenség viszont abban rejlett, hogy az adatlapon majdnem ugyanannyi (kezdetben talán még több) munka volt, mint a manuális módszer esetén és a további munkafolyamat elvált a döntést hozó szolgálati ágtól, (az adatfeldolgozás összevontan folyt), amely viszont mégiscsak felszabadult a további mechanikus munka alól.

A kérdés most úgy vetődik fel: az eddigi eredmények megfelelnek-e a jelen követelményeink, a továbbiakban lehet-e azokra alapozni? A most még meglévő technikai eszköz (ASCOTA) és az ennek alapján kialakult munkarend biztosítja-e az ezred, illetve hadosztály csapatai hadtápbiztosításának időben történő, gyors és pontos tervezését, szervezését és segíti-e az irányítást? Ez utóbbi kérdésekre a válasz egyértelműen az, hogy *nem!* Már utaltunk rá, hogy az ASCOTA könyvelő automata a rendszerbe állításakor sem volt korszerű, bár szükségessége vitathatatlan. Az akkori lehetőségek ezt az eszközt biztosították. Kiváltására, korszerűbb eszköz rendszerbe állítására – a hadtápvezetés korszerűsítésének keretén belül – most értek meg a feltételek. Az új eszköz, az MVT-20, korszerű, olyan mikroprocesszoros kis elektronikus számítógép, mely lehetővé teszi kisebb volumenű adatfeldolgozási feladatok végrehajtását. A rendszer hardware és software architektúrája alapvetően mágneslemez- és terminál- (display-) orientált, így biztosítja a hadosztály hadtápvezetési ponton települő hadtáp, technikai és fegyverzeti szolgálatok biztosítási, ellátási terveinek elkészítését, a számvetési feladatok gyors, pontos végrehajtását. Az eszközök gyártása megkezdődött és – mint a fentiekben már jeleztük – a hadosztályok ellátása sorrendben a VI. ötéves terv végére fejeződik be. Az új eszköz programjainak kidolgozása – két kijelölt hadosztályhadtápbévonásával – szintén megkezdődött az MN REVA Intézet bázisán és a gépek rendszeresítése idejére ez a munka várhatóan be is fejeződik.

Természetes, e technikai, illetve vezetésgépesítési munkákkal párhuzamosan megvalósul a hadtáptörzsek, tiszték, tiszthelyettesek és a számviteli állomány speciális felkészítése az MN REVA Intézet, illetve az MN HRAK által. Ezzel párhuzamosan meg kell kezdeni a tanintézeti képzésben is az MN hadtápmagasabb beosztásokra tervezett tisztjei, tiszt- és tiszthelyettes jelöltjei (növendékei) számítástechnikai képzését, felkészítését, sőt a követelményekkel is lépést kell tartani a jövőben szervezett továbbképzések keretén belül. E feladatokról és megvalósításukra kialakított elgondolásról egy másik cikk keretében kívánok szólni.

HASZNOS TAPASZTALATOK

Egy magasabbegység gazdálkodásának tapasztalatai a XII. pártkongresszus határozatainak tükrében

Eöri Tibor alezredes

Kiteljesedő csapatgazdálkodásunk crejét, fejlődő képességét az utóbbi években különböző külső gazdasági hatások, egyes belső területek rendeződése erősen próbára tették. Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy a tőkés világ gazdasági válságának negatív kisugárzása néhány területen még a csapatok gazdálkodását is érintette. Úgy gondolom nem kell részletesen belebonyolodni annak bizonygatásába, hogy az üzemanyag felhasználásának, az import alapanyagú alkatrészek, más berendezési tárgyak beszerzésének szigorú keretszabályozása kedvezőtlenül érintette a csapatok tevékenységét.

A megváltozott bevonulási rendszer, a csapatkiképzés átrendeződése, – bennünket – gazdálkodó szerveket egy kicsit felkészületlenül ért és rosszul érintett. Ismert tény, hogy ma két év alatt 25⁰⁰-kal több katonát kell felszerelni, ellátni, és az új harci technikai eszközök fajlagos üzemanyag-felhasználása abszolút értékű növekedése mellett a megkészsereződött táborig kiképzéshez szükséges üzemanyagot, a csapatok vasúti szállítását, – amely felülmúlta elképzeléseinket – az 1980. évi felhasználás azonos mutatószámai alapján kell biztosítani. S ez nem könnyű feladat!

A megváltozott körülmények, szűkebb keretek közé szorított lehetőségek mellett az a természetes, hogy a magasabbegység vezetése, pártbizottsága az elmúlt két és fél évben a korábbinál jóval többet foglalkozott a csapatok gazdálkodásának helyzetével, a személyi állomány élet- és munkakörülményeinek alakulásával. Alig volt olyan parancsnoki értekezlet, párt- és KISZ-szervezeti rendezvény, ahol valamilyen megközelítésben ne érintettük volna gazdálkodásunk helyzetét, az ellátás, az üzemeltetés, a kiszolgálás kérdéseit, a csapatépítés egyes területeit, az anyagi fegyelem alakulását.

A gazdasági bizottságok elemző, döntéslökészítő munkája kedvező hatást gyakorolt a takarékos gazdálkodás eredményeinek növelésére. Egyes helyőrségekbe kihelyezett VB-i üléseken a LHTP-ok működésének helyszíni vizsgálata és a LPK-ok PB-i beszámoltatása útmutatást és lendületet adott a parancsnokok és szakvezetők számára.

A megváltozott kiképzési körülmények, a visszafogottabb lehetőségek az elmúlt két és fél év során arra köteleztek bennünket, hogy a rendelkezésre álló pénzügyi, anyagi, technikai eszközökkel a feladatokat biztosítva a korábbinál

tervszerűbben és takarékosabban gazdálkodjunk. A helyzet azt kívánta, hogy a gazdálkodás súlyképzését, az alaprendeltetésből adódó feladatok tükrében az átszervezett csapatkiképzés, a megváltozott bevonulási rendszer feltételeinek biztosítására, az ellátás területén elért eredmények megtartására, helyenkénti igazítására, a társadalmi tulajdon fokozottabb védelmére, a rendelkezésre álló erők és eszközök gazdaságosabb felhasználására összpontosítsuk.

Visszatekintve az elmúlt évek munkájára, *az összefogottabb erőkifejtés eredményeként a magasabbegység gazdálkodása a XII. Kongresszus szellemében az előjárói követelményeknek megfelelően alakult. Az alapvető gazdálkodási kérdések teljesültek. A MÁTRA szervezési feladatok kapcsán az alárendelt csapatok a szervezeti-, technikai fejlesztési változásoknak megfelelően zökkenőmentesen biztosították az új hadrendi elemek, harci technikai eszközök alkalmazásának, fenntartásának minden oldalú anyagi-technikai feltételét.*

Az eltelt időszakban a magasabbegység gazdálkodása számos területen kiteljesedett, ereje, teljesítőképessége számottevően gyarapodott, a parancsnokok és szakvezetők hatásköre tovább szélesedett. Javult a szabályozottság, szervezettség és ezzel párhuzamosan fejlődtek gazdálkodási módszereink, erősödtek gazdálkodó szervezeteink.

Tapasztalható, hogy az elért gazdálkodási eredmények ösztönzőleg hatottak a parancsnoki és szakvezető állományra. *A gazdálkodás felelős irányítói ezirányú munkája, gazdálkodási szemlélete pozitív irányba bontakozott ki. A kezdeményezés, az új gazdálkodási módszerek bevezetése mindenütt a párt- és KISZ-szervezetek cselekvő támogatását élvezte. Az elmúlt évek távlatából úgy ítéltető meg, hogy a gazdálkodási szemléletben átfogó változások következtek be, s a gazdálkodás irányítása a parancsnoki munka, a béke vezetés szerves részévé vált.* A gazdálkodó parancsnokok egyre jobban értik a gazdálkodás jelentőségét, a gazdasági súlyképzés fontosságát, a követelmények és lehetőségek összhangjának meghatározása szerepét.

A jó irányú előrehaladás mellett, *meg-megújuló gondjaink, a szakasz, a századparancsnoki állomány és az ellátás végpontjain felelős posztokon álló tisztbelyettesek egy részének nem kellően formált gazdálkodási szemléletében* jelölhető meg.

Az alegységparancsnokok intézményesen fel vannak készítve a gazdálkodás vezetésére, sokan mégsem ismerik a csapatgazdálkodás alapjait, az alegység-gazdálkodás vezetésének rendjét, a katonák járandóságait. Mások elmulasztják ellenőrzési kötelességüket, nem követelik meg az ellátási fegyelem betartását, mert egész egyszerűen *nem tudják, hogyan fogjanak hozzá, s milyen irányban induljanak el.* Van ebben egyfajta szubjektív közömbösség is, meg időszakonként objektív túlterheltség is.

Ha arra gondolunk, hogy pl. a századparancsnoknak mi mindenre kell gondolni, a HKSZ feladatok növekedtek, a táborigképzés megkétszereződött, bonyolultabbá vált a harcitechnikai eszközök kezelése, üzemben tartása, be kell látni, nem könnyű a helyzet. Állandó káderhiánnyal küzd, képzetlen a századtechnikus, – már ahol van – nincs század szolgálatvezető, a zászlóalj ellátó szakaszparancsnoki beosztás is feltöltetlen, rá sem számíthat. Természetesen őt alapvetően a HKSZ fenntartása, a kiképzés érdekli, ezért fogják elsősorban felelősségre vonni. Ehhez hozzájárul a kellő tapasztalat hiánya is, *hisz a fiatal tisztek zömének első tisztbeosztása századparancsnok.*

Sokszor a legjobb elgondolások is csorbát szenvednek, mert az ellátás végpontjain kulcsfontosságú beosztásokat betöltő, elsősorban az egészen fiatal tiszthelyettesek nem rendelkeznek kellő tapasztalattal, az idősebb korosztályhoz tartozó tiszthelyettesek, zászlósok egy része pedig „biztonságban” érezve magát helyenként közömbösséget tanúsít, az új ellátási módszerek alkalmazásának befogadására képtelen.

Ennek kapcsán említek meg egy példát: az egyik nagylétszámú laktanyánkban a legénységi konyhablokkban több idősebb korosztályhoz tartozó tiszthelyettes és egy oktató főszakács dolgozik. Azt hinné az ember, hogy itt példás rend, megbízható ellátási fegyelem uralkodik. Sajnos nem így van, mert az „*övédelemre*” beállt tiszthelyettesek „*nyugalmai*” sugárzó álláspontja áthághatatlan sziklatömbként mered a fiatal, alig huszonöt éves élmezési szolgálat főnök előtt. Következésképpen törekvő kezdeményezése szétporlik a sziklakemény „*néma*” közömbösségen!

Azt hiszem egy kicsit későn ismertük fel az alegységek életében kiéleződött feszültséget és nem találjuk meg egészen pontosan az alegység-gazdálkodás további előrelépésének útját és módját. Az ellátás új módszerei az ellátó, javító szolgálat végpontjain dolgozó tisztektől, tiszthelyettesektől többet követel. A számban növekvő, bonyolult harcitechnika növeli a felkészítési, kiszolgálási, szervizelési, javítási igényeket, az állomány ellátási követelményeinek növelése pl. a többmenüs étkeztetés, a fürdetés és fehérnemű váltás szükségletek szerinti biztosítása jobb munkaszervezést, nagyobb hozzáértést, esetenként többletmunkát, áldozatvállalást követel. *Úgy gondolom az előrehaladás kulcskérdése az ellátás és a technikai kiszolgálás végpontjain dolgozó tisztek, tiszthelyettesek, polgári alkalmazottak munkájának javítása, az alegység-gazdálkodás vezetésében a felkészítés növelése, egy átfogó szemléletváltás elérése.*

A másik ilyen fontos terület ahol a pozitív irányú változások mellett tenni-való is maradt, – a gazdálkodás hatékonysága érdekében – *ez a laktanyahadtáp.* A laktanyahadtáp szervezetek eredményesen működnek, jól szolgálják az erők és eszközök összefogott alkalmazásának lehetőségét, az összevont gazdálkodási elképzeléseket. A parancsnokok, szakvezetők, politikai munkások értik a laktanyahadtápban rejlő lehetőségeket és minden korszerűen gazdálkodó tisztt megérti, hogy a jövő útja az erők és eszközök koncentrációja, az ellátó szervezetek további integrálása, amelynek szilárd kereteit a laktanyahadtápok, az összevont javító szolgálatok képesek biztosítani. Egyre kevesebben vannak azok, akik bizalmatlanul, sőt esetenként közömbösen figyelik, csípős megjegyzésekkel illetik a laktanyahadtáp botlásait.

Tapasztalataink azt bizonyítják, hogy a laktanyahadtáp szervezetek alapvetően súrlódásmentesen, helyenként alig hallható koccanásokkal eredményesen működnek, másutt ritkuló kulisszák mögötti „összezapások” mellett egyre többször mutatják erejüket. *Jó irányba halad ez a munka és ez örömdetes jelenség, mert valamennyi laktanyában megteremtődtek a szervezetek „véglegesítésének” feltételei.*

Megjegyzésként idekiváncozik: A végleges állománytábla kialakítását a korábbinál nagyobb körültekintéssel kell végeznünk. Le kell vonnunk a magasabb-csoporthoz tartozó területeken kedvezőtlenül érintő kérdésekből is a tapasztalatokat. A laktanyahadtáp szervezetek véglegesítése során jó irányú törekvések tapasztalhatók. A laktanyahadtáp szervezet kialakítása eldöntött kérdés, rajtunk

van a sor, hogy erőfeszítéseket tegyünk a szervezetek megerősítésére. *Kialakításának alapját, s egyben kiinduló pontját az képezi, hogy az érintett egységek és alegységek az alaprendeltetésből adódó HKSZ-i és tábori kiképzési feladataik hadtápbiztosítását a helyőrségtől távol, egy időben, különböző helyen legyenek képesek a követelményeknek megfelelően végrehajtani átmenetileg „önállóan gazdálkodni”.*

A magasabbegység gazdálkodásának közel hároméves tapasztalatai azt igazolják, hogy a gazdálkodó egységek napi életéhez közelebb került az anyagi-, technikai, és pénzügyi eszközök, ellátó és kiképzési objektumok üzemeltetésének, a javító- szolgáltató kapacitás felhasználásának tervezése. Úgy tűnik a gazdálkodás minden területén javult a HKSZ-i, kiképzési feladatok és a differenciáltabb biztosítás és ellátás közötti összhang. Néhány kivételtől eltekintve hozzáértőbbé vált a katonák ellátását, a technikai eszközök kiszolgálását, üzemben tartását, az építési feladatokat biztosító munkaerő, anyagi és gépi eszközök, költségvetési tételek felhasználásának tervezése.

A *tervező munkában* jól kitapintható a közel tízezer fő ellátásáért felelős, több mint 550 mFt-al és ennek többszörösét kitevő anyaggal, kilométerrel, javító és szolgáltató kapacitással gazdálkodó ágazatok összehangolt munkája, a gazdálkodási bizottságok döntéselőkészítő tevékenységének növekvő szerepe, a PK. HTPH-ek tervező munkát koordináló tevékenységének növekvő jelentősége, a parancsnoki döntések kellő megalapozottsága és célrúdatossága.

A *gazdálkodási feladatok* tervezésének jó ütemű fejlődése mellett állandóan visszatérő gondot jelent, hogy esetenként a tábori kiképzési feladatok tervezésének nincs meg az anyagi és pénzügyi háttere. E tekintetben a visszafogott üzemanyag tervezési keretszámok mellett a szállítási költségvetési hitelek tervezése is formálissá vált. A kérdés úgy vetődik fel, hogy az elmúlt években a népgazdasági érdekeket figyelembe véve az energiatakarékosság érdekében csaknem minden csapat- és anyagszállítást átterveztünk a vasútra, itt viszont hiányzik a biztonságos, tervszerű, a reális szükségletnek megfelelő pénzfedezet.

A csapatgazdálkodás fontos tényezője a *gazdaságos anyagi beszerzés és áttevékenység végrehajtása*. Mindannyian tudjuk, tapasztaljuk, hogy közvetlenül a termelő üzemektől történő beszerzés jelentős megtakarítás mellett megfelelő minőségű áru kiválasztását is lehetővé teszi. Ezen a téren az elmúlt években jelentős kezdeti eredmények születtek. Jó irányú kezdeményezés a HDS. Pc. és Gjmű. szolgálat által működtetett gépjármű alkatrész bolt, amely más szolgálati ágak számára is követendő példa, mert megkíméli a csapatokat a felesleges „országjárástól”. Az elhelyezési szolgálatnak a magasabbegység elhelyezési osztály irányításával a kedvezményes tüzelőanyag beszerzési akció idején töltötték fel tüzelőanyag készleteiket. A hadosztály élelmezési szolgálat most már több éven át, a termelő üzemek által kínált kedvező előnyöket kihasználva pl. az elmúlt évben 3,90 Ft-os egységáron 10 vagon április végéig szakszerűen tárolt almára, 3,20 Ft-os egységáron 23 vagon burgonyára, tartósításra alkalmas káposztára stb. nyersanyagra kötött szállítási szerződést, amely végül is az elszámolási árakhoz viszonyítva közel 1,5 mFt hasznot eredményezett. A beszerzés területén lehetőségeink még korán sem merültek ki. Fokozottabb *piackutatással*, a mezőgazdasági, élelmiszeripari üzemek *növekvő ajánlatainak elemzésével*, építőanyag gyártó üzemek *áránálatainak szakszerű vizsgálatával* – a „Csapatgazdálkodás” követelményeinek megfelelően – a gazdálkodó csapatok beszerzési tervei had-

osztály szintű összehangolásával a gazdaságos beszerzés még szélesebb körű kibontakoztatásának feltételei is megteremthetők.

Az ellátás valamennyi területén érvényesülnek az alapszabályzatban, szakutasításokban előírt követelmények. A magasabbegység alárendelt csapatai az elmúlt években mindig rendelkeztek a HKSZ fenntartásához, a csapatkiképzési feladatok teljesítéséhez, a működéshez szükséges pénzügyi, anyagi, technikai eszközfeltételekkel, szolgáltató kapacitással. A csapatok kapcsolata az ellátó központokkal szilárd, az anyagok igénylése tervszerű. Emellett még mindig előfordul a gyakorlatok, bevonulások küszöbén a soron kívüli ruházati anyagigénylés, amelynek okai alapvetően az előrelátás hiányában, de nem utolsó sorban a gyakorlatok, módszertani bemutató foglalkozások szervezési intézkedéseiben elrendelt terven felüli magas mércével mért ellátási követelményekben jelölhető meg.

Az ellátás területén az elért eredmények megszilárdultak. A gazdálkodó szervezetek minden idegszálukkal az ellátás szervezett, takarékos, gazdaságos megszerzésére, a rendelkezésre álló anyagi javak tervszerű, normákban meghatározott elosztására, felhasználására törekszenek. Kedvezően alakult a pc. és gjm., fegyverzeti-, híradó javító anyagok, alkatrészek gazdaságos felhasználása és a javítóanyag készletgazdálkodás. Az eredményes munka mellett napi gonddá vált az üzemanyag-ellátás. Az 1980. évi üzemanyag-felhasználási keretszámok szabta felhasználási kereteket szinte szétfeszíti a fajlagos felhasználás abszolút értékének növekedése. Pl. 1980-hoz viszonyítva közel 120–130 db gyalogsági harcjármű, 120, illetve 152 milliméteres önjáró löveg, lérak. eszköz és egyéb lánctalpas technika került az ellátás rendszerébe. Mindezek hatásaként és a tábori kiképzési követelmények állandó növekedése mellett *csak nagy nehezégek árán, a párt- és KISZ-szervezetek aktív közreműködésével, szigorító rendszabályok bevezetésével, a fogyasztási keretek átcsoportosításával sikerült az 1980. évi felhasználási keretszámokon belül maradni.*

Jó irányba halad előre az ételmezési ellátás. Valamennyi gazdálkodó egységnél megvalósult a kétmenüs ebéd. Pozitív gazdaságossági mutatók bizonyítják a 3–6, sőt egy helyőrségben a 10 menüs büférendszerű vacsoráztatás szélesebb körű kibontakoztatásának lehetőségét.

Kisegítő gazdaságaink kedvezően járulnak hozzá az ételmezési ellátás területén elért eredmények megtartásához. Kisegítő gazdaságaink hozama a szabadföldi és fóliás zöldségtermesztés, bikahizlalás, juhtenyésztés bevezetésével, a földterületek jobb kihasználásával az elmúlt két és fél év alatt megkétszereződött. Az 1982. évi hozam meghaladja a 6,5 mFt-t, amelyből 3,5 mFt-t adtak át gazdaságaink étkezés feljavítására.

Jó irányú törekvések tapasztalhatók a személyi állomány ruházati ellátása területén. *A készletmutatók a maximális szint közelében vannak és a készletek 28–33⁰/₁₀-a I. értékcsoporthú.* Az ellátás végpontjain megmutatkozó kádergondok, helyenként közömbösség következtében nehezen lépünk előre a heti két alkalommal, az előjáró által kötelezően előírt fürdetés és fehérneműváltás szervezett végrehajtásában.

Az anyagszállítás diszpécserrendszerű irányításához a Honvédelmi Miniszter 06. sz. parancsa, az MNHF 108. sz. intézkedése megfelelő lendületet adott, és az 1981–82. évi szállítások komplex végrehajtásában gyökeres fordulatot eredményezett. Biztató eredményeket értünk el a különböző szállítási ágazatok, elsősorban a közúti és vasúti szállítások komplex alkalmazásában és a PAJZS-82 gyakorlat során

tapasztalatokat szereztünk légi, folyami és tengeri csapat és anyagi eszközök folyamatos, szakszerű, gazdaságos szállítása területén is. A szállítások diszpécser rendszerű irányításával az előírt gazdasági mutatók kiváló és jó szinten teljesültek, melynek során közel 0,5 mFt megtakarítás mutatható ki.

Az MNHF 108. sz. intézkedése alapján magasabbegység-parancsnoki intézkedésben szabályoztuk a magasabbegységen belüli szállítási feladatok végrehajtásának rendjét, amelyben jól érvényesül a felülről lefelé történő anyagszállítás elve. Következésképpen *kedvező tapasztalatokat szereztünk az ellátó zászlóalj centralizáltan végrehajtott* gyűjtő és terítő szállítása, menetszerű távolsági irányzállítási járatok végrehajtásában. Emellett még mindig tapasztalható egyfajta értetlenség, másutt közömbösség, fegyelmetlenség. Egyre kevesebb azoknak a parancsnokoknak, szakvezetőknek a száma, akik a szállítások összehangolt irányítása bevezetésének csupán korábbi jogkörű „megnyirbálását”, s nem az ésszerű gazdaságosságot, a szükségszerűséget látnák. *Ezen a területen a végrehajtás szintjén kell további szigorító rendszabályokat bevezetni, áttörni a megmerevedett szokásokat, és széles körben ki kell bontakoztatni – a végrehajtók körében népszerűtlen – laktanya, helyőség szintű „kapcsolt” és „pótkocsis” szállításokat, erősítve az előljárótól az alárendelték felé történő szállítási elvet.*

A tárolás korszerűsítése a helyi lehetőségek célirányos felhasználásával, központi erőforrások nélkül visszafogottabban halad előre. Kiemelt figyelmet fordítottunk a lőszer, a pc. és gk., hir., élelmezési és ruházati raktáraink rendbetételére. Az ellátó zászlóaljtól, páncélos- gépjármű javító és fegyverjavító műhelytől erők és eszközök átcsoportosításával, mintegy 50 eFt ráfordítással, az előljáró útmutatása alapján a magasabbegység lőszerraktárában megteremtettük a korszerű tárolás, a málházás, a lőszerrel rakott járművek zártrendszerű tárolásának, a szállító oszlop gyors megalakulásának valamennyi feltételét. A híradó, pc. és gk. javítóműhelycink korszerű állványrendszerrel, a készletek áttekintését, a kiadást segítő tárolókkal és anyagmozgató eszközökkel rendelkeznek. A ruházati az élelmezési raktárainkban érvényesülnek a szakszerű tárolási elvek, javultak a porvédettség, a hűtés, a szakszerű csoportosítás, a kiadás feltételei.

A jó irányú törekvések mellett a lehetőségeink messze elmaradnak a Lenti helyőrségben bemutatott MN szintű követelmények mögött. *A kérdés átfogó rendezése sem a csapatok, sem a magasabbegység kezében nincsenek meg a szükséges erőforrások.* Úgy tűnik a pénzügyi, technikai eszközforrások az elmúlt két és fél év során „el dugultak”. A magasabbegység csak a legégetőbb gondok megoldására képes, e téma átfogó rendezése csak az előljáró segítségével valósítható meg. Úgy gondolom a tárolás korszerűsítéséhez további kezdeményezésre, a helyi lehetőségek jobb kihasználására van szükség, de az előljáró erőforrásai sem nélkülözhetők.

Az üzemeltetés területén az elmúlt két és fél év során jelentős előrelépés tapasztalható a szakszerűség, a takarékoság tekintetében. Elsősorban a harci-technikai és szállító járművek vonatkozásában a szabályozottság, a felkészítés, a szakszerű irányítás eredményeként *javult az üzemeltetési fejelem.* Csökkenő tendenciát mutat a rendkívüli műszaki meghibásodás. Sajnos továbbra sem csökkent a közúti balesetek száma, sőt az utóbbi évben néhány helyen emelkedő tendenciák mutatkoznak. A kiképzés fokozása, az elszámoltatás megszigorítása, a rendelkezésre álló diagnosztikai eszközök hatékony alkalmazása eredményeként *csökkent a túlfogyasztás, a fajlagos felhasználás közel a követelmények szintjén*

alakult. Még mindig magasak a normakülönbözeti szorzók a kerekes harcjárműveknél (PSZH) és a benzin üzemű tehergépkocsiknál.

Jó irányú előrelépés mutatkozik a kiképzési, ellátó és szolgáltató objektumok üzemeltetése tekintetében is. Helyenként mégis tapasztalható, hogy a fürdők üzemeltetése nem a követelmények szerint valósul meg, másutt tartozékaitól lefosztott konyhagépek, rakodást könnyítő eszközök, konténerek találhatók.

A technikai kiszolgálás, a javítás szervezésében, szakirányításában, szakszerű végrehajtásában a kijelölt úton haladunk előre.

Javító műhelyeink évről évre növekvő kapacitással, gyarapodó szakmai hozzáértéssel, jobb felszereltséggel végzik értékmegőrző munkájukat, biztosítják harci- és más technikai eszközök üzemképes, hadra fogható állapotban tartását. Az elmúlt évben megépült korszerű magasabbegység páncélos és gépkocsi javító-műhely belépésével szakszerűbbé és korszerűbbé vált a javítás feltétele. Egyre szervezettebben dolgoznak az egyéb szakági javító-műhelyek. Jó irányú kezdeményezésnek bizonyul a hadosztály bútorjavító műhely, ahol évente több millió Ft értékű bútor kerül vissza az ellátás rendszerébe. Áttekintve a javító-műhelyek, szervizállomások eredményes, gazdaságos működését, elgondolkodtató, hogy a magasabbegységek állandóan növekvő tábóri és laktanyai hadtáp szaktechnikai eszközei központi javítási rendszere megfelelő a mai takarékos gazdálkodási követelményeknek. Tapasztaljuk, hogy ez ideig egyetlen anyagnemfelelős szolgálat sem mondott le javító-műhelyei ütemes fejlesztéséről, mert szükség van ezekre a műhelyekre. Ha figyelembe vesszük a hadtáp szaktechnikai eszközök javításának növekvő költségkihatásait, az elhúzódó javítási időt, felvetődhet a gondolat területi, vagy magasabbegység szinten szervezett hadtáptechnikai eszköz szerviz-állomás és javító-műhely létrehozására, célirányosabb integrálására.

A tatai magasabbegységnél levezetett MN szintű módszertani bemutató megteremtette a szilárd kereteket a *karbantartási napok* szervezett végrehajtásához. Ez a munka harc- és gépjárművek, hadtáp és egyéb technikai eszközök területén, kezdettől jó irányba halad előre. Emellett még jó néhány helyen pl. a kiképző, ellátó objektumok, elhelyezési körletek, lakótelepek vonatkozásában nem egységes felfogásban szervezik a szombati karbantartást. E tekintetben megjelent módszertani útmutató biztos alapot teremtett az egyes kérdések egységes megítéléséhez. Ennek kapcsán pl. a *hadtápszolgálatban a szaktechnikai eszközök karbantartásához a műveleti lapok, a magasabbegység szintjén azonos követelmények szerint kerültek kidolgozásra és kiadásra*. Ez jelentős mértékben megkönnyíti a követelmények azonos felfogásban való teljesítését.

Az *ingatlan fenntartás és építés kivitelezés* a tervezettnél megfelelően alakult. Az elmúlt években központi beruhásként befejeződött 21 mFt-os ráfordítással egy helyőrségi művelődési otthon, 63 mFt beruházással a magasabbegység páncélos és gépkocsi javító-műhely, Nagykanizsán Helyőrségi Csapatrendelő, egy helyőrségben a konyhablokk, egy nőtlenzálló, korszerű kerekes és láncralpas vasúti rakodó iparvágány kiépítésével, másutt pedig a csapat részvételével folytatódik egy laktanya teljes körű rekonstrukciója, és nagyarányú fejlesztése.

A központi beruházások mellett 48 mFt ráfordítással nagyszámú építési és 5 mFt felhasználással több mint 20 bázisépítési feladatot oldottunk meg. Ennek során fegyvernemi lőtereket, építettünk egy legénységi konyhablokkot, tisztí-étkezdét, katonai kereskedelmi boltot, három helyőrségben gépkocsimosókat létesítettünk, illetve felújítottunk. A célkitűzéseknek megfelelően az építési költség-

vetési előirányzat 35⁰/₀-át fordítottuk az élet- és létkörülmények javítására, melynek során befejeztük a csapatpihenő, több ellátó objektum, elhelyezési körlet, gépkocsitároló, raktárépület rendbetételét is. Közel 250 lakás felújítását végeztük el és ennél is több lakásban került sor berendezési tárgyak cseréjére. Jelentős erőfeszítések árán a munkaszervezés javításával, a hozzáértés fokozásával sikerült az elmúlt két és fél év alatt jelentős volumenű építési és ingatlan fenntartási feladatokat elvégezni. Megfelelő súlyképzéssel és szigorító keretszabályozással folytatjuk egy konyhablokk felújítását, egy vasúti rakodó rendbetételét és 6 mFt-os beruházással városnegyedct megkerülő lánctalpas út építését. Ezek a feladatok jelentős terheket rónak a hadosztály csapataira, azonban ha azt akarjuk, hogy elhatározásaink valóra váljanak kezdeményezően ki kell használni a helyi és központi lehetőségeket.

A magasabbegység számviteli és nyilvántartási rendje szilárd, megbízható. A magasabbegység hét számviteli részlege eredményesen működik. Nagykanizsa helyőrségében kezdeti eredményeket értünk el a kísérleti jelleggel bevezetett helyőrség szintű feldolgozásban. Számviteli részlegeink az anyagi-technikai eszközcink nyilvántartása mellett egyre több megbízható, értékelt információt szolgáltatnak a parancsnoki és szakvezetés számára a gazdálkodási mutatók alakulásáról, a harcckészültséget, a mozgósítást, a kiképzést befolyásoló pénzügyi, anyagi-technikai jellegű tényezőkről.

A végrehajtott ellenőrzések szakszerűbbé váltak. Javult megbízhatóságuk, ok és okozati összefüggések feltárására irányultságuk. Egyre több azoknak a belső ellenőrzéseknek a száma, amely komplexitásában vizsgálja az egység, az alegység gazdálkodásának összefüggéseit, a gazdasági célok elérésére irányuló munka hatékonyságát, eredményességét. Ehhez a munkához megfelelő útmutatást adott az MNHF-ség által közreadott „Ellenőrzési Kézikönyv” és a HDS PK szabályozó intézkedése.

Magasabbegységünk vezetése jelentős erőfeszítéseket tett a társadalmi tulajdon fokozottabb védelme, az anyagi fegyelem további megszilárdítása érdekében. Csapataink az anyagi fegyelmet az általános katonai fegyelem szerves részeként kezelik. Azt tartjuk szem előtt, hogy az anyagi fegyelem fenntartása egyrészt parancsnoki és politikai nevelő munkán, a tudatosságon, másrészt az alapszabályzatokban, szakutasításokban előírt szabályzat szerinti élet, az általános katonai rend, a működési fegyelem betartásán alapszik.

Tapasztaljuk, hogy egyes időszakokban a feladatok torlódnak, az alegységparancsnokok időzavarba kerülnek, megszegik az alegységek ellenőrzésére vonatkozó előírásokat és nem ellenőrzik a katonák által használt anyagi-technikai eszközök meglétét, amely nem egyszer a nagyobb anyaghiány bekövetkezésének első lépcsőfokát jelentette. Figyelmet érdemlő eredmény, hogy az elmúlt években az anyagi jellegű rendkívüli események csökkenő tendenciát mutatnak. Következetesebb ellenőrző munkával, szigorító rendszabályok hatásaként sikerült az anyagraktári hiányokat visszaszorítani, az ellátási fegyelmet erősíteni. Emellett továbbra sem sikerült gátat vetni a katonák felszereléseiben, általuk rendszeresen használt eszközökben keletkezett károk, ruházati hiányok növekedésének. A magasabbegységnél keletkezett károk összességében csökkenő tendenciát mutatnak, azonban a katonák ruházati felszereléseiben mutatkozó hiányok néhány helyőrségben tovább emelkedtek. Veszélyességét abban látom, hogy a katonák sorozatosan eltulajdoníthatják a felszereléseiket, amely elszomorító, helyenként

aggasztó jelenséggé vált. Okai elsősorban az ellenőrzés és számonkérés elmulasztásában, a nevelés fogyatékoságaiban, a meglévő nyilvántartási rendszerünk buktaiban jelölhető meg.

Osszességében úgy ítéljük meg helyzetünket, hogy a magasabbegységnél folyó eredményes gazdálkodás méretei, jelentősége az elmúlt években számottevően gyarapodott. Ezzel együtt növekedett a parancsnokok, szakvezetők, politikai szervek hatásköre, és gyökeres szemléletbeli változások következtek be. Vagyis gyarapodott a magasabbegység vagyona, megnövekedtek gazdasági lehetőségei, s ezzel párhuzamosan növekedett a parancsnokok, a gazdasági szakvezetők felelőssége, az ellátás végpontjain felelős posztokon dolgozók kötelezettségei.

A gazdasági eredményeket tekintve megállapítható, hogy az elmúlt években csapataink az alaprendeltetésből eredő feladatok végrehajtásához szükséges javakkal rendelkeztek. Szervezetten biztosították a magasabb harcckészültség, mozgósítás és csapatkiképzés pénzügyi, anyagi, technikai feltételeit. Az ellátás és szolgáltatások területén elért eredmények megszilárdultak, néhány területen javultak a katonák élet- és munkakörülményei. Eredményesen végeztük az ingatlan fenntartással és üzemeltetéssel kapcsolatos feladatokat.

Az előttünk álló időszak gazdálkodási célkitűzései eléréséhez szükséges feltételekkel, szilárd kerekkel magasabbegységünk rendelkezik. A célok elérésében fontos szerepet töltenek be a parancsnokok, a szakvezetők, a párt és tömegszervezetek. Előrelépésünk zálogát továbbra is a párthatározatok maradéktalan teljesítése képezi.

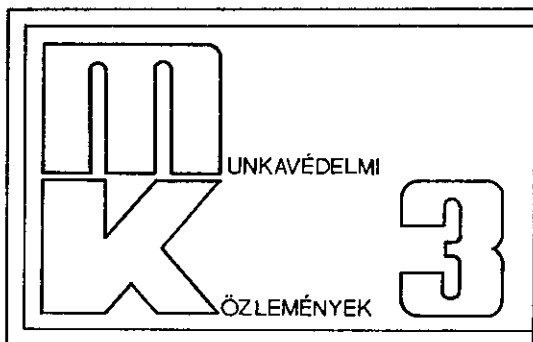
Végkövetkeztetésként megállapítható, hogy az elkövetkező még nehezebb gazdasági években nagyobb előrelátással, megalapozottabb szakismeretekkel kell meghatározni a csapatgazdálkodás fő erőfelfejtésének irányait, körültekintőbb figyelmet fordítva a súlyképzésre, a rendelkezésre álló javak takarékosabb, gazdaságosabb felhasználására, az alegység gazdálkodás megszilárdítására.

Az ügy érdekében minden szinten meg kell nyerni a párt- és KISZ-alapszervezeteket és tömegszervezeteket, munkahelyi közösségeket, szocialista brigádokat a gazdálkodással összefüggő szocialista versenymozgalmak, gazdálkodási versenyek, újító mozgalmak széles körű kibontakoztatására, a kezdeményezések felkarolására, a helyi lehetőségek feltárására és kihasználására.

Tovább kell erősíteni az egyszemélyi parancsnoki vezetést, a szakvezetői irányítás rendjét és alkotó módon kell megvalósítani a „CSAPATGAZDÁLKODÁS” előírásait és tovább kell erősíteni a belső ellenőrzés hatékonyságát, szabályzat szerinti élet betartását, az anyagi fegyelem megszilárdítását.

Befejezésül hangsúlyozni szeretném, hogy a teljességre törekvés igénye nélkül tártam fel a magasabbegység gazdálkodásának helyzetét, eredményeit, gondjait, a szigorúbbá vált gazdasági körülmények, átrendeződött kiképzési követelmények mellett.

Az elmúlt két és fél év a csapatok gazdálkodása szempontjából úgy minősíthető mint az előrehaladás, a fejlődés szempontjából fontos és nagy erőfeszítéseket követelő időszak. Ebben az időszakban a csapatgazdálkodás területén jelentős előrehaladás történt, ugyanakkor néhány területen eredményes kísérletek is történtek. Úgy gondolom az előttünk álló években nem lesz könnyebb, sőt egyes területeken gondjaink szaporodnak, ezért tartottam célszerűnek a csapatgazdálkodással kapcsolatos magasabbegység szintű tapasztalataink közreadását, hogy könnyebben megtalálják azokat a szakadéktmentes ösvényeket, amelyek elvezetnek bennünket a kitűzött gazdálkodási célok eléréséhez.



TARTALOM

- 1. Összefoglaló jelentés a néphadsereg polgári alkalmazottai 1982. évi baleseti helyzetéről**
- 2. Közlemény**

*Összeállította az MN Pénzügyi Szolgálat Főnökség
Baleset-elbárártási és Munkavédelmi Osztálya*

1. Összefoglaló jelentés a néphadsereg polgári alkalmazottai 1982. évi baleseti helyzetéről

A jelentés a néphadsereg polgári alkalmazottainak sérüléseivel járó és három napot meghaladó munkaképtelenséget okozó üzemi balesetek adatait az 1983 március 31-ig beérkezett baleseti adatlapok alapján összegzi. Tartalmazza a Honvédelmi Minisztérium felügyeleti irányítása alatt álló vállalatok és gazdaságok dolgozói baleseti helyzetének főbb jellemzőit is.

I.

A baleseti helyzet általános jellemzése

1. 1982-ben a néphadseregben üzemi baleset következtében 405 polgári alkalmazott sérült meg, akik összesen 9110 napra estek ki a munkából. Az év folyamán több személy egyidejű sérülése két alkalommal fordult elő. Az üzemi balesetek közül 78 munkába menet, illetve onnan jövet közben történt, ezekkel összefüggésben 2528 nap esett ki. Az úti balesetekkel kapcsolatos megállapításokat a jelentés a munkával szorosan összefüggő 327 üzemi balesettől elválasztva, külön pontban ismerteti.

A balesetek miatti veszteség (táppénz, baleseti kártérítés) kismértékben csökkent, összege megközelítőleg 1,8 millió forint.

2. A polgári alkalmazottak baleseti helyzetének főbb adatait a következő táblázat tartalmazza:

Év	Sérülések száma	Kiesett napok száma	Egy sérülésre jutó kiesett napok száma
1981	348	7687	22,1
1982	327	6582	20,1
1982 1981. év %-ában	94,0	85,6	91,0

A megelőző évhez képest 6%-kal csökkent a balesetek száma, mérséklődött a balesetek súlyossága, megközelítőleg 15%-kal csökkent a kiesett napok száma.

A sérülések súlyosság szerinti megoszlását a következő adatok jellemzik:

Év	Halálos	Csonkulásos	Súlyos*	Könnyű	Összesen
1981	2	5	254	87	348
1982	1	5	236	85	327
1982 1981. év %-ában	50,0	100,0	92,9	97,7	94,0

* Súlyos a sérülés, ha a kiesett napok száma meghaladja a nyolc napot.

1982-ben egy halálos baleset történt, amelyben közrehatott a sérült krónikus betegsége is a következők szerint:

- Tóth István pa. az MN 1. sz. Kórház műtősegédje epilepsziás roham következtében a padlóra esett és koponyatörés következtében meghalt.

A csonkulásos balesetek körülményeiből az alábbi általánosan is hasznosítható tanulságok vonhatók le:

- a Honvéd Auróra Sportegyesület állományába tartozó Köteles Ferenc vízitelep-vezető a barkács fűrészgépet a beépített állványra helyezte, majd beindította. Az elhasználdott állványtartó csavarok nem tartották meg a gépet, amely rázkódás során megfordult és a sérült jobb kezének 2. ujját megroncsolta. A baleset azért következett be, mert a berendezés állapotának ellenőrzését elmulasztották;

- az MN 6379 Izsák állományába tartozó Kovács János gépkocsivezető köszörűgépen, szabálytalanul egy csavar menetét igyekezett kiigazítani. A csavar az ujjával együtt a védőburkolat és a köszörűkő közé szorult, aminek következtében bal kezének 4. ujjáról a körömperc leszakadt. A baleset nem történt volna meg, ha a köszörülési munkához a kő burkolatát és a tárgyasztalt megfelelően beállítják;

- az MN 6119 Ercsi állományába tartozó Mészáros István gyalugépen dolgozott. Anyaghiba miatt a lécs eltört és bal keze a gyalukéshez ért, amely

mutató ujjja körömpercét leszakította. A baleset következtében jelentős szerepe volt annak, hogy a dolgozó gyalulásra alkalmatlan, hibás anyagot használt, nem alkalmazott tolófát, illetve hogy a gépen nem volt védőberendezés;

- az MN 9595 Budapest állományaiba tartozó Papp Ferenc anyagátvevő gépkocsiról vaslemez rakott le. Rakodás közben megcsúszott, elvesztette egyensúlyát és a kezére eső lemez jobb keze harmadik ujjának első percét levágta. A vaslemez súlya 70–80 kg volt. A dolgozó az anyagmozgatási súlynormát megszegve, segédeszköz alkalmazása nélkül végezte feladatát;

- a HM Ellátó Igazgatóság állományaiba tartozó Lovas Barnáné felszolgáló a működő kenyérszeletelő gépből a biztonsági berendezés megkerülésével kenyérhéjat akart kivenni. A gép bal keze harmadik ujjának első percét levágta. A baleset a foglalkozási szabályok megszegésének következménye, de közrehatott a biztonsági berendezés alkalmatlansága is.

II.

A baleseti helyzet részletes elemzése

3. A polgári alkalmazottak balesetei a következő főbb tevékenységi területekhez kapcsolódnak:

- munka	236 baleset	72,2 ⁰ / ₀
- közlekedés	17 baleset	5,2 ⁰ / ₀
- sport	29 baleset	8,9 ⁰ / ₀
- egyéb tevékenység	45 baleset	13,7 ⁰ / ₀
	<hr/>	
összesen	327 baleset	100,0 ⁰ / ₀

A) A munkabalesetek száma az elmúlt évhez viszonyítva mintegy 3⁰/₀-kal csökkent, megoszlásuk tevékenységi körönként a következő:

	1982	1981
- javítás, karbantartás	71	82
- szállítás, tárolás, rakodás	57	43
- építő tevékenység	4	5
- konyhai munka	45	42
- egyéb munka	59	72
	<hr/>	
	236	244

Növekedett az elmúlt évben a szállítással, tárolással, rakodással kapcsolatos balesetek száma, míg a többi munkatevékenységi körben a helyzet kedvezően alakult, illetve csak kismértékben változott.

Javítás, karbantartás során a balesetek jelentős része a javító- és elhelyezési műhelyekben, a javító-karbantartó szakipari munkák helyén (épületek víz, gáz, villamos hálózatán stb.) fordultak elő. A sérülések jelentős része a figyelmetlen, gondatlan munkavégzés, a foglalkozás szabályainak megszegése; illetve alkalmatlan szerszámok, hibás anyag használata, a védőeszköz, védőberendezés

hiánya, vagy alkalmazásuk elmulasztása következtében fordult elő. Továbbra is gyakoriak a munkavégzés körében a megcsúszás, megbotlás miatt bekövetkezett sérülések.

Néhány jellemző baleseti okot tartalmaznak a következő példák:

– az MN Térképészeti Intézet egyik dolgozója alatt villanszerelés közben a létra összetört. A lezuhanó dolgozó súlyos kézsérülést szenvedett. A létra állapotának időszaksos megvizsgálása, az elhasználódott eszköz javítása vagy kicserélése útján a baleset megelőzhető lett volna;

– az MN 37. Budapesti Forradalmi Ezred Kalocsa egyik dolgozója benzínlámpával dolgozott. Eközben egy lyukas benzines kannából kifolyó benzín lángralobbant és a dolgozó súlyos égési sérüléseket szenvedett. A baleset a dolgozó gondatlanságának, az ellenőrzés elmulasztásának következménye;

– a HM Ellátó Igazgatóság egyik dolgozójának ruháját egy, az esztergagépbe befogott hosszú szálanyag felcsavarta. A dolgozó jobb karján zúzódásos sérülést szenvedett. A balesetet az okozta, hogy a megmunkált forgó anyag nem volt megfelelően elkerítve, annak közlében lehetőség volt a gyalogos közlekedésre;

– az MN 2. Katonai Kórház villanszerelőjének ujját a zsebében hagyott kés felhasította, amikor ruháját porolta. Hasonló szabályszegés – a nyitottan zsebetett „blankoló” kés – szinte minden évben okoz sérülést.

A védőberendezések hiánya, vagy alkalmazásuk elmulasztása különösen a faipari munkagépek esetében jelent veszélyt, amit az is mutat, hogy a bekövetkezett 10 faipari baleset felénél a védőberendezés hiánya jelölhető meg okként. Több baleset lett volna elkerülhető az egyéni védőeszközök alkalmazásával. *Ezt a következő példák is bizonyítják:*

– az MN 8931 Zalaegerszeg egyik asztalosa rövid lécdarabokat gyalult. A gép a munkadarabot elkapta, ennek következtében a dolgozó bal kezének középső ujjja megsérült. A baleset elkerülhető lett volna, ha a dolgozó a rövid anyag gyalulásához tolfát használ;

– az MN Központi Élelmezési Anyagraktár asztalos műhelyében a szalagfűrész-gép fűrészlapja elpattant, kivágódott a műhely területére és az ajtón éppen belépő dolgozónak fejsérülést okozott. Megfelelően elkészített és felszerelt védőburkolat alkalmazása esetén a baleset nem következett volna be;

– az MN 7576 Táborfalva víz-gázszerelő szakmunkásának fűtőtest hegesztés közben fém pattant a szemébe. A baleset nem történt volna meg, ha a dolgozó a hegesztéshez előírt, a fénytől és mechanikai hatástól egyaránt védő, megfelelő védőszemüveget használ.

A szállítás, tárolás, rakodás során megsérültek száma egyharmadával nőtt. A balesetek többségénél a figyelmetlenség, csúszós, vagy egyenetlen járófelület, az emelés közbeni egyensúlyvesztés, illetve a szervezetlenség sorolhatók fel baleseti okként. Több baleset történt kézi anyagmozgatás során, túlterhelés következtében. *Igy például:*

– az MN Híradás Technikai Üzem két dolgozója berendezéseket rakodott. Mivel nem győződtek meg arról, hogy azok egységei biztonságosan rögzítve vannak-e, ezért egy rögzítetlen, súlyos alkatrész a hidraulikus emelő rakodólapjáról az egyik dolgozó lábára esett és súlyos zúzódásos sérülést okozott;

– az MN 9935 Tata egyik nődolgozója anyagrakodás segítése közben a tehergépkocsiról lelépve súlyos térd sérülést szenvedett. A dolgozónak nem volt feladata a rakodás, a tevékenységben, a tehergépkocsin való mozgásban gyakorlatlan volt;

– az MN Textiltisztító és Javító Üzem budapesti üzemében a művezető, utasítására szűk helyen ketten emeltek meg egy nagy súlyú motort, amely az emelésre használt csövön az alacsonyabb dolgozó felé csúszott és a kezét összeroncsolta. A baleset oka a művezető meggondolatlan intézkedése volt;

– az MN 7576 Táborfalva egyik dolgozója szállítási munka során – mivel a gépkocsi oldala egy kanyarban lenyílt – kizuhant a gépjármű rakfelületéről és a keze eltört. A baleset azért következett be, mert a dolgozó nem a vezetőfülkében, hanem a gépkocsi rakfelületén állva utazott, a gépkocsivezető pedig nem győződött meg az oldalfal rögzítettségéről.

Építő tevékenység során négy személy sérült meg. A sérülések alapvetően az építési területen uralkodó rendetlenség, a *figyelmetlenség, illetve az egyéni védőeszköz használatának elmulasztása miatt következtek be:*

– az MN Textiltisztító és Javító Üzem 7. sz. üzemegységének egyik dolgozója a tető hullámlemezrel való borítása közben alulról belefűrt a tetőn dolgozó társa tenyerébe. A balesetet a két dolgozó összehangolatlan munkavégzése okozta;

– az MN Híradó Technikai Üzem egyik dolgozójának meszelés közben mész fröccsent a szemébe, amely tizenhárom nap munkaképtelenséget okozott. A baleseteket figyelmesebb munkavégzéssel, egyéni védőeszköz alkalmazásával meg lehetett volna előzni.

Konyhai munkavégzésnél a balesetek jelentős része a főző területeken történő elcsúszás, elesés során fordult elő, főként a gondatlan munkavégzés következtében csúszóssá váló padlózat miatt. Fokozza az ilyen balesetek veszélyességét, hogy ezeken a területeken a forró vízzel, étellel telt edények másodlagos sérüléseket okozhatnak. Számos baleset forrása a főként mosogatás közben, a forró vízben szétpattanó üveg és porcelán edény. Több balesetet okozott a kifröccsenő zsír, a felcsapódó gőz és a forró víz is. *Tanulságosak a következő példák:*

– a Kossuth Lajos Katonai Főiskola konyha kövezetének takarítását 50 liter forró víz szétöntésével kezdték meg. A szétfröccsenő víz az egyik dolgozó lábfeijén súlyos égési sérüléseket okozott;

– az MN 6690 Szentkirályszabadja egyik dolgozója a mosogatóba vitte a poharakat, közben megcsúszott, elesett és az üvegszilánkok miatti sérülés 21 napos munkaképtelenséget okozott;

– a Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskola dolgozója konyha felmosás közben az ételkiosztóba ment. Az éppen felmosott vizes kövön elcsúszott és az elesés következtében a kezét eltörte. A sérülések a szervezetlen munkavégzés következményei.

Súlyos sérüléseket okoz az egyéni védőeszközök, védőberendezések alkalmazásának elmulasztása is. Pl.:

– az MN 9620 Lillafüred konyhai dolgozója hússzeletelés közben – mivel a kés az inas húsban megcsúszott – elvágta a csuklóját. A dolgozó lánckesztyűt nem használt.

Még mindig előfordul, hogy konyhai gépeket szabálytalanul, az előírásoktól eltérő módon alkalmaznak. Így sérült meg az MN 6690 Szentkirályszabadja egyik polgári alkalmazottja, aki uborkaszeletelés közben az elektromos szeletelőgépbe nyúlt. Ujjsérülése miatt 17 napig volt munkaképtelen. A dolgozó a szeleteléshez tolfát nem használt.

Néhány sérülés vegyi anyag (hypo, ultra stb.) maró hatásának, pontosabban a gumikesztyű használat elmulasztásának következménye.

B) A közlekedési balesetek száma jelentősen, 6-ról 17-re nőtt.

A közlekedési balesetek megoszlása eszköz szerint a következő:

	1982	1981
- gépjármű közlekedés	11	2
- motorkerékpár, kerékpár	2	-
- tömegközlekedési eszköz	1	-
- gyalog közlekedés	3	4
Összesen:	17	6

Különösen megnövekedett a gépjárművel kapcsolatos balesetek száma, közülük három alkalommal történt - polgári személyek hibájából - felborulás, árokba hajtás, illetve ütközés. Több esetben okozott lábsérülést a gépjárműről leszállók figyelmetlensége, vagy a talaj egyenetlensége.

Néhányan gyalogos közlekedés során a nem megfelelő utakon elcsúszás, elbotlás miatt szenvedtek balesetet, ketten pedig munkavégzés során kerékpárjukról estek le, illetve sérültek meg.

C) A sportbalesetek száma az előző évhez viszonyítva alig változott. A balesetek a szervezett sportfoglalkozásokon, főként labdarúgás, illetve más labdajáték során fordultak elő. Egy-egy sérülés szánkóról való lezuhanás, illetve úszómedence szélén történő megcsúszás miatt történt.

A balesetek többsége a játék hevében, esetenként durva játék következtében, néha az életkornak nem megfelelő sport, vagy játékmód kiválasztása, illetve a bemelegítés elmulasztása miatt fordult elő. Így például:

- az MN Építési Tervező Intézet egyik dolgozóját futballozás során úgy fellökték, hogy bordatörést szenvedett;

- az MN 3930 KISZ-bizottsága szervezésében lejátszott labdarúgó mérkőzésen egy dolgozó a térdcsuklójának ütközött és orrcsonttörést szenvedett. A veszélyes játék következtében mindkét dolgozó egy-egy hónapot meghaladó ideig volt táppénzes állományban.

D) Egyéb tevékenységekkel összefüggő balesetek száma egyharmadával csökkent. A balesetek többsége (37 baleset) az objektum területén, folyosókon, lépcsőkön, vízcs helyiségekben a feladatokhoz közvetlenül nem kapcsolódó gyalogos mozgások során, elcsúszás, elcsúszás következtében történt.

Az okok közül továbbra is a közlekedési útvonalak elhanyagolt állapota, a jeges, havas utak takarításának elmulasztása, esetenként a figyelmetlenség emelhető ki.

4. A sérülések megoszlása – a sérülés súlyossága és a sérültek szervezeti hovatartozása szerint – a következő:

Katonai szervezet (alárendelt- kel együtt)	A sérülés súlyossága				Összesen		1981. év %/ó-ában
	halálos	csonku- lások	súlyos	könnyű	1982.	1981.	
MN 5232		1	26	14	41	50	82,0
MN 6639			8	3	11	9	122,2
MN 6025			18	10	28	30	93,3
MN 8300			4	2	6	6	100,0
HÁVP			4		4	10	40,0
MN Kik. Főf.							
MN Kik. Csf.-ségek		1	22	5	28	22	127,3
MN HF.-ség	1	1	52	16	70	71	98,6
MN FVSZF.-ség		1	16	11	28	32	87,5
MNVK			38	9	47	46	102,2
MN PCGTSZF.-ség		1	11	3	15	20	75,0
MN FEFI			23	2	25	24	104,2
MN ÉKFI			4	2	6	5	120,0
Többi HM-szerv			10	8	18	23	78,3
Összesen:	1	5	236	85	327	348	94,0

A csapatoknál 14%/ó-kal, a központi szerveknél 2,5%/ó-kal, csökkent az üzemi balesetek száma. A balesetek jelentős hányada, majdnem a fele három katonai szervezetnél, (az MNHF-ség, az MNVK, és az MN 5232 és alárendeltjeinél) következett be.

Az MN Hadtáp Főnökségnél a legtöbb sérülés az egészségügyi intézményekben (29 baleset), főként a folyosókon, irodákban elcsúszás, valamint munkába menet, illetve jövet, gyalog közlekedés során történt.

Az MNVK szervek baleseteinek jelentős része az MN Híradó Főnökség alárendeltjeinél következett be.

5. A HM felügyelete alá tartozó vállalatok és gazdaságok polgári dolgozóinak baleseti helyzete.

A HM felügyelete alá tartozó vállalatok és gazdaságok főbb baleseti mutatóinak változását a következő táblázat tartalmazza:*

Megnevezés	Balesetek száma	Csonku- lások	Kiesett m. nap	Sérülés 1000 fő	Kiesett m. nap 1000 fő	Kiesett m. nap sérülés
MN GG	26	—	637	19,4	476	24,5
ÉKV	23	—	1 056	25,4	1 169	46
MN gazd.-ok	61	3	1 555	26,4	673	25,5
Össz.	110	3	3 248	24,2	713	29,5
1982. 1981. %/ó-ában	81,5	75	73,4	88,6	79,8	89,9

* A táblázatban az útibalesetek adatai is szerepelnek.

A vállalatok és gazdaságok polgári dolgozóinak baleseti helyzetét jelző mutatók 1982-ben jelentősen javultak. Csökkent a balesetek és a kiesett munkanapok száma, a súlyossági mutató értéke, kevesebb volt a csonkulásos baleset. Halálos sérülés nem történt.

A javulás valamennyi vállalatra és gazdaságra egyaránt jellemző.

A Honvédelmi Minisztérium felügyelete alatt álló vállalatok és gazdaságok baleseti helyzete a népgazdaság hasonló ágazataihoz viszonyítva az 1000 foglalkoztatottra jutó sérülések számát tekintve is kedvezően alakult.

A baleseti mutatók javulásában jelentős szerepet játszott a munkahelyi feyelem javulása. A vállalatok és gazdaságok nagy anyagi erőfeszítésével évről évre biztonságosabbá váló géppark, a technológiai feyelem megszilárdulása, a munkavédelmi ellenőrzések hatékonyságának javulása, az egész munkavédelmi tevékenységben tapasztalható javulás 1982-ben meghozta első számottevő eredményeit. Továbbra is gondot okoz azonban az egyéni védőeszközök rossz minősége, illetve a megfelelő ellátás időleges zavarai.

6. A polgári alkalmazottak útibaleseteinek főbb adatait a következő táblázat tartalmazza:

Év	Sérülések száma	Kiesett napok száma	Egy sérülésre jutó kiesett napok száma
1981.	76	2 801	36,9
1982.	78	2 528	32,4
1982. 1981. év %ában	102,6	90,3	87,8

Az útibalesetek száma kismértékben nőtt. Bár a sérülések súlyossága (az egy sérülésre jutó kiesett munkanapok száma) az előző évhez képest csökkent, az útibalesetek súlyossága szembevetően, több mint 50%-kal nagyobb, mint a munkafeladatokkal közvetlenül összefüggő tevékenységek során bekövetkezett sérüléseké. Az útibalesetek súlyosságára figyelmeztet az a tény is, hogy 78 sérülés közül mindössze 5 végződött 8 napot meg nem haladó munkaképtelenséggel.

A sérülések súlyosságát a következő adatok jellemzik:

Év	Halálos	Csonkulásos	Súlyos	Könnyű	Összesen
1981.	-	-	57	19	76
1982.	-	1	72	5	78
1982. 1981. év %ában	-	-	126,3	26,3	102,6

Az útibalesetek megoszlása eszköz szerint a következő:

– gépjármű közlekedés	11
– motorkerékpár, kerékpár	15
– tömegközlekedési eszköz	10
– gyalogos közlekedés	42

Összesen: 78

Az útibalesetek jelentős és növekvő hányada kerékpárral, motorkerékpárral történik. Ezek főként a csúszós vagy egyenetlen utak következményei. Négy sérülés állapot támadásával, illetve az úton keresztül hajtott állatok váratlan megjelenésével kapcsolatos.

A gyalogos balesetek többségénél a figyelmetlenség, a közutak elhanyagolt állapota, takarításuk elmulasztása játszott közre. Ugyancsak gyalogos közlekedés során gépjármű gázolt el három polgári alkalmazottat.

A tömegközlekedési eszközökhöz kapcsolódó balesetek főként leszállás során fordultak elő.

III.

Következtetések, feladatok

7. A néphadsereg polgári dolgozóinak baleseti helyzete az előző évhez képest kismértékben javult: az egyetlen halálos baleset a néphadsereg felelősségi körén kívül esik, a balesetek és a kiesett napok száma, valamint a sérülések súlyossága egyaránt csökkent. A mutatók alapján a néphadsereg baleseti helyzete a népgazdasági átlagnál kedvezőbb: a polgári dolgozók körében az 1000 főre jutó balesetek száma és a halálos balesetek gyakorisága is egyaránt kisebb.

A baleseti helyzet csekély javulása ellenére azonban továbbra sincs jelentős fejlődés a szabályok, a biztonságos munkavégzésre vonatkozó előírások szükséges mértékű ismeretében és érvényesítésében. Nem történt előrelépés a szemlélet javulásában: a munkahelyi vezetők egy része még mindig nem fordít kellő gondot a biztonságos munkahelyi feltételek kialakítására és fenntartására, de a dolgozók körében sem erősödött kellően az önmaguk és társaik testi épségéért érzett felelősség tudata. Nem mindenütt kielégítő a követelménytámasztás és az ellenőrzések hatékonysága is javításra szorul.

A polgári alkalmazottak baleseti helyzetének további javítása érdekében – a néphadsereg 1982. évi baleseti helyzetéről szóló összefoglaló jelentésben a szemlélyi állomány testi épsége, egészsége védelmének érdekében miniszter elvtárs által jóváhagyott főbb tennivalókkal összhangban – *a következő főbb feladatokat kell elvégezni:*

– javítani kell a resti épség és egészség védelmére kiadott központi rendelkezések, a foglalkozás biztonsági előírásainak elsajátíttatására és alkalmazására irányuló oktató-nevelő munkát;

– fokozottabb figyelmet kell fordítani a dolgozók helyes szemléletének formálására, a közvetlen munkahelyi vezetők felelősségtudatának növelésére;

– kiemelten kell foglalkozni a baleseti veszélyek csökkentését elősegítő szabályok érvényesítésével a munkafeladatok – ezen belül különösen a szállítás, tárolás és a konyhai munkafeladatok – valamint az útibalesetek terén;

- az előljáró szervezeteknek rendszeresen kell ellenőrizni, segíteni és számonkérni a munkavédelmi feladatok teljesítését, elemezni és értékelni az alárendelteknél végzett balesct megelőző tevékenység eredményeit, fogyatékoságait, következetesebben kell megkövetelni, hogy a baleseti helyzet alakulásából adódó feladatokat a helyi sajátosságoknak megfelelően határozzák meg és hajtsák végre;

- hatékonyabbá kell tenni a károsító hatások elleni védelmet, meg kell követelni a védőberendezések és eszközök előírás szerinti használatát.

A főbb feladatokból adódóan a polgári alkalmazottak baleseti helyzetének javítására kiemelt figyelmet kell fordítani:

- a javítóműhelyek, illetve a berendezések - ezen belül főként a faipari gépek - biztonságos állapotára, a védőberendezések meglétére és alkalmazására;

- a konyhai munkavégzés biztonságára, különösen az elcsúszásból eredő, valamint a konyhai gépek okozta sérülések megakadályozására;

- a fegyelmezett magatartásformák kialakítását segítő munkavédelmi oktatásra, propagandára;

- az egyéni védőeszközök beszerzésére, alkalmazására, védőképességük fenntartására;

- az anyagmozgatás biztonságát fokozó kisgépek és kiegészítő eszközök elterjesztésére, a kézi anyagmozgatás biztonságosabb végrehajtására;

- a laktanyai utak, a lépcsők előírás szerű állapotára, a megfelelő karbantartására, takarítására.

2. Közlemény

Az utóbbi időben főleg gyakorlatokon több esetben előfordult, hogy a katonák kullancscsípést szenvedtek. Az ezzel kapcsolatos megítélés nem mindenütt volt egyértelmű, ezért közreadjuk a Társadalombiztosítási Közlöny 1982 februári számában az ezzel kapcsolatos szakmai tájékoztatást.

„Baleseti ellátás kullancs-encephalitis (agyréteggyulladás) alapján

Baleseti ellátás megállapítása kapcsán vitássá vált, hogy annak az igénylőnek, aki kullancscsípésből eredően encephalitist kapott, üzemi baleset vagy foglalkozási betegség alapján jár-e a baleseti ellátás.

A kullancs-encephalitis nem tekinthető a baleseti ellátásra igényt adó foglalkozási betegségnek, hanem a 27. sorszám alatt szereplő zoonózisok közé tartozó foglalkozási betegségnek. Foglalkozási betegségnek olyan ártalmak minősülnek, amelyeket a munkafolyamat huzamosabb ideig tartó, egyre fokozódó káros behatása idéz elő. Ha a külső behatás a dolgozó szervezetét hirtelen vagy aránylag rövid időn át érte, balesctől van szó.

A zoonózisok - a tételcscn megnevezetteken kívül - egyébként is meghatározott foglalkozási körben dolgozóknál előforduló, állatról emberre közvetlenül vagy közvetve átvitt megbetegedések. A kullancs-encephalitis ilyennek nem tekinthető. A kullancs ugyanis nem a megbetegedést viszi át az emberre, hanem annak kórokozóját, továbbá a kullancscsípés nemcsak azt a dolgozót érheti, akit az állattartás, állatgondozás stb. területén foglalkoztatnak.

Mindezeket egybevetve nem a kullancs-encephalitis minősül foglalkozási betegségnek, hanem a kullancscsípés számít balesetnek. Ezzel az Egészségügyi Minisztérium is egyetértett, és tájékoztatta álláspontjáról az Országos Orvosszakértői Intézetet.

Ha tehát a kullancscsípés – a baleset – olyan körülmények között történt, hogy az egyúttal üzemi balesetnek is minősül, a következményként fellépő kullancs-encephalitis alapján az üzemi balesetre vonatkozó rendelkezések szerint kell a baleseti ellátást megállapítani. A baleset napjának azt a napot kell tekinteni, amelyen a kullancscsípés történt (2-2836/1980.)”

A kullancscsípés okmányolását a következők szerint kell végezni:

A kullancscsípés tényét minden esetben a baleseti naplóban kell rögzíteni. Amennyiben a lappangási időn belül (3–4 hét) a kullancscsípés következtében a sérült nem betegszik meg, II. sz. Adatlapot nem kell felvenni.

Ha a sérült a lappangási időn belül a kullancscsípés miatt megbetegszik és kórházba kerül, a kullancscsípésről a 63/1982. (HK 24.) MN PÜSZF sz. intézkedés szerint II. sz. Adatlapot kell kitölteni.

ТЫЛ И СНАБЖЕНИЕ СОВЕТСКИХ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ

Felkészülés a gyakorlatra

*Irtta: M. BELFER ezredes, a hadtudományok kandidátusa, docens
Megjelent: (a „Тил и Снабжение” c. folyóirat 1982. 5. számában)*

A sötét éjszakában, többszáz kilométeres menetet végrehajtó harci alegységek meghatározott körletben összpontosultak. Elfoglalták kijelölt helyeiket a hadtáp vezető és végrehajtó szervek is. Azok lassan, fejetlenül tevékenykedtek és jöllehet a beérkezéstől számítva már hosszabb idő telt el, sem a vezetés, sem a szolgálati-ágak nem készültek fel a munkára. A gépkocsik egy csoportban álltak, a terep védőtulajdonságait és az álcázási rendszabályokat figyelmen kívül hagyták. Közeledett a személyi állomány étkezésének ideje, de a konyhákat még mindig nem állították fel. Csak az egészségügyiek tettek tanúbizonyságot jó táborig kiképzésükről, szigorúan a meghatározott időn belül telepítve az ezred segélyhelyet.

Mi lehet az oka ennyi sok hibának?

Kezdjük az ezred biztosító alegységének és szolgálati-ágainak a terepfoglalkozásra történő felkészítésével. Az élénk táruzó kép számalomra méltó volt. A parancsnok hadtáphelyettese minduntalan eltűnt valahová, a szolgálatiág-főnökök rendezetlenül változtatták helyeiket. A tiszthelyettesek és a katonák kisebb csoportokba verődve vártak a parancsra. A hadtápparancsot (intézkedést) nem adták ki az útbaindulás előtt.

A terepfoglalkozásra való gyenge felkészülésnek következtében a foglalkozás nem érte el kitűzött célját. Mindent a mindennapos kérdésekre – vízszállításra, ételkészítésre stb. – korlátoztak.

Az idézett példa azt bizonyítja, hogy sajnos még mindig akadnak olyan hadtápszakemberek, akik azt gondolják, hogy a gyakorlaton a legfontosabb az emberek élelmezése, a technika feltöltése. Az olyan fontos kérdések pedig, mint az összefegyvernemi és a szakmai kérdések tanulmányozása, a tiszteknek az alárendelt alegységek és szolgálati ágak „barc” alatti irányítására – többek között a hadtáp vezetési okmányok elkészítésére való kiképzése –, háttérbe szorulnak. Az ilyen gyakorlatokon a személyi állomány nem tesz jártasságra szert a rakodásgépesítési eszközök alkalmazásával, a különböző hadtápjelöltek rövid idő alatti telepítésével kapcsolatban.

Ahhoz, hogy a terepfoglalkozás tanulságos legyen és elérje a kitűzött célokat, a foglalkozásvezetőknek az előkészítés és levezetés ideje alatt jól össze kell han-

golniok a csapatok tényleges biztosításával kapcsolatos kérdéseket, a hadtáp tiszteknek, középkádereknél és a hadtáp alegységek személyi állománya kiképzésével, továbbá a harchelyzetet megközelítő bonyolult és dinamikus helyzetet kell létrehozniuk. A tervet a foglalkozás előtti napon alaposan át kell gondolni és végrehajtását elő kell készíteni. A foglalkozásvezető hadtáphelyettese tanulmányozza a saját, részletes tervét. Annál az alakulatnál, amelynek példáját említettük, ezt az okmányt nagyon *sok bibával készítették el*: minden résztvevő (szolgálati-ág-főnökök, alagságparancsnokok, hadtáp középkáderek) részére közös célt határoztak meg, az egyes mozzanatok tartalmát nem részletezték, nem szabták meg külön az időt az egyes kérdések feldolgozására. A hadtáp, tömegpusztító fegyverek elleni védelmével, valamint őrzésével és védelmével kapcsolatos intézkedésekről megfeledeztek.

Természetesen ilyen terv alapján igen nehéz a vezetés. A gyakorlatra való felületes, formális felkészülés megmutatkozik a harcosok tábori kiképzésében is. *Mert valójában, mit érnek a foglalkozások minőségére, a felelősség fokozására, a technika és a hadfelszerelésre, meglétére vonatkozó felhívások és jelszavak, ha azokat nem követi szervezettség.*

Terepre való kivonuláskor jelentős mennyiségű üzemóra-tartalékot, üzemanyagot, élelmiszert és egyéb anyagi eszközöket utalnak ki, és azokat szigorúan a rendeltetésnek megfelelően kell felhasználni.

A *gyakorlat* – a hadtáp szolgálati ágak, alegységek és vezető szervek személyi állománya kiképzésének *legmagasabb formája*, ezért azt magas módszertani színvonalon, a Nagy Honvédő Háború tapasztalatainak széles körű felhasználásával kell lefolytatni. Gyakorlatokon törekedni kell arra, hogy a betervezett kérdések feldolgozása során maximális hatékonyságot érjenek el. A gyakorlat sikere attól függ, milyen gondossággal készítették azt elő. Ebben az időszakban pontosítják és meghatározzák a kiinduló adatokat, kidolgozzák az oktató módszertani kérdéseket, kiválasztják a gyakorlat helyét, eligazítják a személyi állományt.

A harcászati gyakorlat terepen való levezetésének *kiinduló adatai a következők*:

A téma, a cél és az oktatási kérdések, a résztvevők összetétele, idő, anyagi biztosítás, kiképzési-módszertani anyagok. Ezeket a mutatókat, többek között a gyakorlat levezetésének helyét is az előljáró parancsnokok okmányokban és utasításokban határozzák meg, a többi kérdéseket közvetlenül a gyakorlatvezetőtől kapják.

Ezen kívül a gyakorlatvezető *hadtáphelyettese* részt vesz a harcászati feladat és a gyakorlat előkészítésével kapcsolatos főbb rendszabályok naptári tervének, továbbá a szervezeti intézkedések összeállításában, majd meghatározza a hadtáp alegységek részére a kiképzési célokat és kérdéseket, átgondolja a résztvevők gyakorlat előkészítő időszakában és folyamán történő reális biztosításának rendjét, elkészíti a saját munkatervét és az alegységek (egységek) hadtápbiztosítási tervét.

Tehát a gyakorlatvezető hadtáphelyettese és a többi részt vevő tiszt felkészülésének időszakában be kell tervezni *az alábbiak végrehajtását*: a gyakorlat – előljáró parancsnokok által meghatározott – tárgyának, kiképzési céljainak és levezetése rendjének pontosítását; a fontosabb okmányok, a harci és a háborús tapasztalatok tanulmányozását; a kiképzési-módszertani segédletek kidolgozását;

az anyagi biztosítás megszervezését; a személyi állomány terepfoglalkozásra való felkészültségének ellenőrzését. A részlettervet térképen kell elkészíteni. *A térképre fel kell írni* a gyakorlat tárgyát, célját, főbb mutatóit, időtartamát, a részt vevők összetételét. Ezután be kell rajzolni a főbb kérdések feldolgozásának körleteit, meg kell határozni a mozzanatokot és a kiképzési kérdéseket, a táblázatokban fel kell tüntetni a szükséges anyagieszköz mennyiségét, fel kell rajzolni a híradás megszervezésének vázlatát. Szükség eséréen a térkép tartalmazhat más kérdéseket is. Az elkészített okmányt a gyakorlatvezető hagyja jóvá.

Az *alegység hadtápbiztosítási terve* tartalmazza a hadtáp szolgálati ágak által a csapatok tényleges biztosításával kapcsolatosan foganatosítandó rendszabályok felsorolását. Azokat kronológiai sorrendben kell feltüntetni, a végrehajtásért felelős személyek, az idő, a kijelölendő erők és eszközök meghatározásával.

A főbb kérdések feldolgozása körleteinek tanulmányozása után értékelni kell az utak állapotát, lehetőségeit, hogyan lehet a terep domborzatát az egyes mozzanatok alatt a hadtápagegységek elhelyezésére leghatékonyabban felhasználni.

Az előkészítő időszak alatt az *alegységparancsnokok* és a *szolgálatiág-főnökök* átismételik a szabályzatok, utasítások megfelelő pontjait, tanulmányozzák a témával kapcsolatos más irodalmat, szakharcászati és harcászati alaki foglalkozásokat tartanak az alárendelték részére. (A teljes személyi állomány megtanulja köteleit, gondosan ellenőrzi a fegyvert, a technikát és a felszerelést.) Nagyon fontos, hogy ebben az időben ne feledkezzenek meg olyan kérdésről, mint a szocialista verseny megszervezése, a kiképző-anyagi bázis előkészítése, az együttműködés megszervezése a hadtáp szolgálati ágak között.

Úgy gondolom, nem felesleges annak megítélése, hogy minden terepfoglalkozásnak, a táborig kiképzés minőségének fokozásán kívül, a személyi állomány nevelését, a katonai fegyverem erősítését kell szolgálnia. Mi gazdag harci tapasztalatokkal rendelkezünk. Tisztelettel emlékezünk nagyapáink hőstetteire, akik megvédték a Szovjet Országának becsületét és szabadságát a polgárháború és a Nagy Honvédő Háború éveiben. Ezért ha az egyes kérdések olyan helyen kerülnek feldolgozásra, ahol a múltban hősi események játszódtak, akkor a gyakorlatvezető, és a foglalkozásvezetők tanulmányozzák a történelmi adatokat és tényeket, azokkal kössék össze a gyakorlatot. A koszorúzásnak a hősi halottak sírjainál és emlékműveinél való katonai tiszteletadásnak, a termelés élenjáróival való beszélgetésnek méltó helyet kell biztosítani a tervekben.

Ez lehetővé teszi azt, hogy jó eredményeket érjenek el a hadtápagegységek és egységek személyi állományának kiképzésében. Az elmondottaknak igazolására számos példát lehetne felsorolni.

Körültekintően készítette fel a gyakorlatra az önálló egészségügyi zászlóaljot *A. Kolmács orvos őrnagy*. A korábbi hibákat alaposan és sokoldalúan elemezték. Ennek a gyakorlatnak levezetését egy időben tervezték az ezred harcászati gyakorlattal, ami lehetővé tette a harc és szakmai kiképzés komplex összekapcsolását.

A tervet időben elkészítették. Abban megszabták mindenki feladatát, a tevékenységek rendjét. Az egyes kérdések feldolgozására időt biztosítottak, előkészítették a szükséges imitációs eszközöket. Tehát Kolmács őrnagy előre létrehozta a bonyolult helyzetet. Gondoskodott arról is, hogy a résztvevők megfelelő jártasságra tegyenek szert és továbbfejlesszék a már meglévőt, hogy *a gyakorlat*

hozzájáruljon a nevelési célok eléréséhez, fejlessze a harcosokban a harci alegységek minőségi biztosításáért, a segély időben történő nyújtásáért stb. való felelősségérzetet.

Előző napon harcászati-alaki foglalkozást tartottak. A tisztek, az egészségügyi szolgálat középkaderei, köztük a polgári alkalmazottak részére eligazítást, politikai tájékoztatót tartottak, beszélgetéscket folytattak. A gyakorlatvezető ellenőrizte a technika és az anyagok állapotát, a személyi állomány készenlétét. Megszervezte a szocialista versenyt, gondoskodott arról, hogy mindegyik résztvevő konkrét felajánlást tegyen.

A gyakorlat a zászlóalj *barckészültségének ellenőrzésével* vette kezdetét, a harcosok a meghatározott időpontban elhangzott „*Gyülekező*” jelre az összpontosítási körletbe indultak, ahol a gyakorlatvezető átadta az alegységparancsnoknak az írásos feladatot. Éjszakai menetet kellett végrehajtani ismeretlen terepen, időben be kellett érni a térképen kijelölt körletbe. A gépkocsik a sebességet és a követési távolságot szigorúan betartva haladtak. A menetvonalon a vezetőket megtanították arra, hogyan kell a szennyezett terepszakaszokat leküzdeni, elvégezték a technika, a személyi állomány részleges egészségügyi mentesítését, és sugármentesítését, gyakorolták az ellenség légitámadása és diverzáns csoportjai támadása alatti tevékenységet.

A harcosok többsége kifogástalanul és kezdeményezően tevékenykedett. Ebben nem kevés érdeme volt Ju. Pavlov orvos őrnagynak, aki előző napon felderítő járót küldött ki az új körletbe az emberek és a technika elhelyezési körletcinc szemrevételezésére és kijelölésére. Ahogy az oszlop elérte a kijelölt körletet, Pavlov őrnagy meghallgatta a felderítő csoport parancsnokának jelentését, kiadta az intézkedést a szétbontakozásra, megszervezte az őrzést, megteremtette az összeköttetést az előljáró parancsnokkal.

Megérkezés után legelőször a funkcionális alegységeket bontakoztatták szét, majd elvégezték a műszaki biztosítással a technika álcázásával és az anyagi eszközök rejtésével kapcsolatos munkálatokat. Tevékenységükért az egészségügyiek „jó” osztályzatot kaptak. A gyakorlaton több kérdést dolgoztak fel úgy mint a „*sebesültek*” és a „*betegek*” *bátraszállítását, a különböző márkájú gépkocsiknak ilyen célokra történő előkészítését. Az összeszokottság, a kölcsönös segítségnyújtás és a begyakoroltság lehetővé tette a meghatározott idő jelentős csökkentését.*

Ennél az alegységnél nagy figyelmet fordítottak a kiképző-anyagi bázisra. Kialakították a tábori foglalkozásokhoz és gyakorlathoz szükséges berendezést. Ennek készletébe a funkcionális kötelmek valódi harcviszonyok közötti végrehajtásához szükséges – a műtőasztaltól az orvosi műszerek és az egészségügyi anyag tárolásához szükséges szétszedhető polcoktól a műtőkbe és a kötözőkbe való futósznyegektől (a nehéz fapadlók helyett) a zászlóalj elhelyezési körletének bejárata előtt felállítandó szétszedhető sorompóig – anyagi, technikai eszköz bele tartozott.

A terepre való kivonulás alatt valamennyi hadtáp szakember a zászlóaljparancsnok ellátási helyettesének, Szergejev századosnak állandó ellenőrzése alatt állott. Az egyes kérdések megoldásával kapcsolatosan szigorúan megszabták a szakácsok, orvosok, gépkocsivezetők feladatait. Ezt szükséges azért is kihangsúlyozni, mert az egyes hadtápcsoportok bevonásával a levezetett szakharcászati gyakorlatokon a segélyekre, a biztosító alegységekre, a gépkocsizókra nem fordít

tanak kellő gondot, a kiképzési kérdéseket nem tervezik meg, nem ellenőrzik azok tevékenységét és ezért azok nem érik el sem a kiképzési, sem a nevelési célokat.

Most főleg csak a hadtáp alegységek összefegyvernemi harcászati gyakorlatokon való részvételhez szükséges felkészítésnek kérdéseit vizsgáltuk. A kiképzési-nevelői folyamat során azonban **semmilyen körülmény között sem szabad** megfélekedni a gyakorlatvezető és helyettesei szervezői tevékenységéről és módszertani hozzáértéséről. Igaz néha, nagyon ritkán még a jól előkészített rendezvény sem éri el a kitűzött célokat. Ennek oka a fiatal tisztek alacsony módszertani jártasságában, tapasztalatlanságában keresendő.

A hadtudomány, és a technika fejlődése mérvének megfelelően növekednek és bonyolultabbá válnak a hadtáp szervek előtt álló feladatok. Azok bonyolultsága és sokrétűsége szükségessé teszik a hadtápbiztosítás formáinak és módjainak további korszerűsítését, az élenjáró módszerek sokoldalú alkalmazását a kiképzésben és a nevelésben. Ezért a szakharcászati foglalkozásokat és gyakorlatokat időben kell előkészíteni, a résztvevők kategóriájának és azok funkcionális kötelmeinek figyelembevételével.

Truppen praxis

NATO rohamcsapatok

(A német kontingens megerősítése)

Írta: Gerd Bröcker őrnagy

Megjelent: TRUPPEN PRAXIS 1982. 7. számában

Bevezető

„A Német Szövetségi Köztársaság egy védelmi szövetség tagja és ennek célja a béke megőrzése, a szövetség integritásának megtartása és szükség esetén helyreállítása”.

A nyugati védelmi szövetségbe való belépése óta a Német Szövetségi Köztársaság a NATO megfelelő szervezeteiben munkálkodik. Ez egyrészt jelenti a védelemben való részvételt és a szükséges anyagi hozzájárulást is.

A katonai vezetés feladatai a NATO alapkoncepciójából és stratégiájából következnek, a védelem előkészítése egy lehetséges háború esetére.

A szövetség keretein belül a Bundeswehr teljesíti kötelezettségeit, az ellenelrettetéssel, a béke megőrzéscél és háború esetén hatásos védelemmel meg-
hiúsítani az agressziót. Ehhez a szükséges erőket és anyagokat a NATO rendelkezésre bocsátja.

Így hozták létre 1960-ban többek között a rohamcsapatokat [ACE Mobile Force (Land) = AMF(L)] mint multinacionális, levegőből bevethető fegyveres erőt, amely a NATO északi és déli szárnyát – különösen krízis esetén – védi, de időben történő és hirtelen áthelyezésével a veszélyeztetett területen az életrétést, ezzel a NATO-szolidaritást és a védelmi képességet demonstrálni hivatott.

Ezek az egységek gyakorlatok és kiképzések során az AMF(L) számára is felhasználhatók.

Az AMF(L) bevetési helyét az illetékes NATO parancsnokság szabja meg, védelmi műveletekben ezt a multinacionális csapatot a vendéglátó országnak kell eljuttatni a bevetés helyére és ennek a tevékenységnek a védelmi képességet kell növelni.

Mivel a hadtáp a NATO szövetségen belül nemzeti feladat marad, a német AMF(L) rész megerősítésére 1967-ben az eddigi tapasztalatok és a gyakorlatok alapján „Nemzeti Ellátó Egységeket” (National Support Element (NSE) képezték. Az NSE tagozódása, személyi ereje és anyagi felszerelése igazodik az egész német AMF(L) részleghöz, az AMF(L) tábori szolgálati előírásokhoz és a rendelkezésre álló légi szállításhoz (szállító kapacitásokhoz).

A jövő évben a német egységek alkalmazása az északi szárnyon valósul meg és a csapatok az NSE-t csökkentett Ellátó Századként kapják meg.

A 4. csapatszervezet saját erő és felszerelési kimutatása elkészült. A kiképzéshez és a továbbképzésben a rendelkezésre álló személyzetért és az anyagi, készenléti állapot biztosításáért az aktív légi szállításokért az ellátó század főnöke a felelős.

Az AMF(L) hadtápjá:

A további fejtegetésekhez és a jobb megértéshez szükséges az AMF(L) hadtáp alkalmazási kapacitását áttekinteni. Minden gyakorlaton részt vevő ország felelős a saját kontingensének hadtáp megerősítéséért.

A nemzeti kontingens további megerősítésének megvalósítása:

- a mindenkori vendéglátó ország által (HOST NATION SUPPORT);
- az AMF(L) ellátó zászlóalj által (LOGISTIC SUPPORT BATTALION).

Az általános ellátási anyagok, mint pl. az üzemanyagról, meghatározott muníciós anyagokról és friss élelmezési anyagokról a vendéglátó ország gondoskodik, a többi ellátási anyagokról a nemzeti kontingens gondoskodik.

A német AMF(L) kontingens számára békeidőben a hadsereg raktáraiban meghatározott készleteket tárolnak, amely bármikor a bevetési helyre szállítható.

A felzárkózó ellátást (FOLLOW ON SUPPLY) a bevetés helyéről az NSE javasolhatja.

Az ellátási anyagok szabaddá tételét az ellátó század végzi, különleges esetben (pl. speciális berendezések) a hadsereg anyagi hivatala végzi. Az ilyen anyagok szállítása a repülőtérrig biztosított. Így a sürgős ellátási anyagok 24 órán belül a felhasználó csapatnál vannak. Az ilyen szállításokra nemcsak a német, hanem a szövetséges szállító repülőgépek is rendelkezésre állnak, illetve felhasználhatók.

A megnyújtott ellátási útvonalak alapján (pl. az AMF(L) landolóhelytől az előretolt ellátó szolgálattig) kizárólag az utánszállítás elve alkalmazható.

Mivel az AMF(L) csapategységek szállítási kapacitása korlátozott, a vendéglátó ország az AMF(L) ellátó zászlóaljhoz megfelelő megerősítő egységeket (HOST NATION SUPPORT UNIT) rendelnek.

A különböző hadműveleti központok és törzsek mellett a légi és földi szállítások koordinálásához és megerősítéséhez az AMF(L) *a következő hadtáp intézmények alkalmazásával számolhat:*

- bázis ellátóhely;
- előretolt ellátóhely.

A *bázis ellátóhely* rögtön az érkezési hely (AMF(L) csapategységek landolóhelye) közelében található és felvételezi a csapatokkal együtt szállított, illetve légi úton utánszállított ellátási anyagokat.

Az ellátási anyagok elosztására a mindenkori Nemzeti Ellátó Egységek az illetékesek. A bázis ellátóhelyről töltik fel *az előretolt ellátó helyet* és innen az AMF(L) csapategységek ellátó intézményeiről is gondoskodnak.

A német AMF(L) kontingens hadtáp megerősítése

Az AMF(L) csapategységek alkalmazásának hadtáp megerősítéséért és előkészítéséért a nemzeti törzs a felelős. Ők biztosítják, hogy az AMF(L) csapat-

egységek minden ellátási anyaggal, amelyek az AMF(L) bevetéséhez szükségesek, fel legyenek szerelve, és ezek kétsedelem nélkül a bevetési helyre legyenek szállítva.

A bevetési helyen az ellátás megvalósításáért a „Nemzeti Ellátó Egység” (NSE) a felelős.

Az NSE köteles a német AMF(L) kontingensről minden tekintetben gondoskodni. Ez mindenekelőtt a helyreállításra, az egyszeri felhasználási anyagokra, a cserélhető egységekre és a friss élelmezési anyagokra vonatkozik. Mind a fizetési forgalom lebonyolítása a vendéglátó országgal, a saját vagy szövetséges csapatokkal, mind a tábori postáról való gondoskodás, mind a hegyi vadász erők, hegyi vadász-szolgálatának megszüntetésével, az AMF(L) hegyi vadász-egységeinek ellátása további feladatokat jelent az NSE számára.

Az NSE harcban ellátja a bázisellátóhely és az előretolt ellátóhely személyzetét úgy, hogy a német csapat-egységek hátsó ellátó szolgálata a nemzeti hadtáp szakszemélyzettel megerősítést kap.

A német csapat-egységek valamennyi igényét az NSE a hadtáp ellátó zászlóaljjal közösen végzi, ha az ellátási anyagok nem állnak rendelkezésre, az NSZK-ba továbbítják az igényt.

Bevetés alatt az ellátás, pl. a tartalékok pótlása a német előírások szerint történik.

A német csapat-egységek a hadtáp jelentéseiket is az AMF(L) harcálláspontjának adják.

Az NSE vezetője az ellátó zászlóalj operatív központjában mindig informálódhat az ellátás milyenségéről és lehetősége van problémák esetén az ellátás kiegészítésére intézkedni vagy az NSZK-ból ntánszállítani.

A német ellátó egységek (NSE) integrációja az AMF(L) ellátó zászlóalijában

Valamennyi ellátó feladat teljesítését és ez minden NATO-államra pénzügyi vonatkozásban is érvényes, a megerősítési lehetőségeket fel kell mérniük és a fejlesztést közösen, szükség szerint kell végezni.

Ezért 1976-ban az AMF(L) törzse az AMF(L) – ellátó zászlóalja akkori parancsnokságának kezdeményezéseit és javaslatait kedvezően fogadta, hogy az AMF(L) hadtápjának irányítási struktúráját változtassák meg, az alárendelt csapatok vezető képességét javítsák és ezzel egyidejűleg személyi, anyagi és légi szállítási megtakarításokat érjenek el.

1977 óta az évenkénti közös AMF(L) gyakorlatokon megvalósították az „AMF(L) ellátó zászlóalijában a nemzeti ellátó egységek integrációja”-t.

Egyszerűbben kifejezve az integráció megvalósítása úgy történik, hogy a gyakorlaton a résztvevő nemzetek nemzeti ellátó egységei az *Ellátó Zászlóalj* parancsnokságának ellenőrzése alatt állnak, és ezzel egyidejűleg az NSE egyes részlegei ennek a zászlóaljnak a rendelkezésére állnak.

Ezek csak az első lépések a zászlóalj integrációjában. A hadtáp szakszemélyzet teljes integrációjához a német hadtáp katonák állandó alkalmazása szükséges az *Ellátó Zászlóalijában*.

Ehhez az AMF(L) törzsének további átgondolására és a résztvevő szervezetek közös koncepció kidolgozására van szükség.

USA hadtápközpont

Írta: Böhm, Peter alezredes

Megjelent: a Truppen praxis 1983. 3. számában

Az USA HDS HADTÁPKÖZPONT (Fort Lee, Virginia) az USA HDS KIKÉPZÉSI és DOKTRINÁLIS PARANCSNOKSÁG alárendeltségébe tartozik. A Hadtápközpont mellett települ a nyugatnémet technikai csapatok képviseletében az 1. sz. nyugatnémet összekötő törzs.

A Hadtápközpont feladata:

Napoleon mondta: „Háborúban az a fél lesz sikeres, amelyiknek sikerül a döntő helyen a győzelemhez szükséges erőket összpontosítani.”

Ezen helyek helyes kiválasztása alapulhat a tiszta véletlenül, vagy zseniális teljesítményen. Amint a helyet kiválasztották, akkor kezdődik az erők (személyek és anyagok) összpontosítása, ez viszont már összeköttetési, szállítási és szervezési, röviden hadtáp (logisztika) kérdés.

A csapatok hadtápbiztosítása elméletének és módszereinek a kifejlesztése a Hadtápközpont feladata. Részleteiben ezek a következők:

- számítógépes hadtáprendszer fejlesztése;
- új technikával szemben támasztott technikai és elméleti követelmények elemzése kiszolgálás szempontjából;
- hadtápcsapatok szervezésének fejlesztése és azok kidolgozása;
- hadtápkiképzés ellenőrzése;
- közreműködés a hadtápkísérletek végrehajtásánál a csapatoknál.

Összefoglalva a Hadtápközpont feladata a hadsereget a hadszíntéren olyan helyzetbe hozni, hogy harcfeladatát teljesíteni tudja.

A Hadtápközpont a hadsereg összes iskolájában felelős a hadtápkiképzésért, az alábbi alárendelt központokért viszont minden vonatkozásban felelős. *Alárendeltjei:*

- USA HDS Rakéta- és Lőszerközpont és Iskola (rakétajavító és lőszerel-látó);
- USA HDS Fegyverzeti Központ és Iskola (fegyverzetjavítás);
- USA HDS Szállásmesteri Központ és Iskola (hadbiztosítási);
- USA HDS Szállítási Központ és Iskola.

Ezek az iskolák saját területükön az elmélet, módszer és szervezés fejlesztésén kívül végzik a kiképzési segédletek és a technikák műszaki üzemeltetési utasítások elkészítését is.

A Hadtápközpont a fentiekén kívül biztosítja, hogy az új hadtáplémletek és -- módszerek időben tükröződjenek a kiképzési tervekben.

„LOGEX” fedőnevű hadtápgyakorlat

A kiképzési feladat nemcsak a tiszti iskolák növendékeinek és a tanfolyamok hallgatóinak kiképzését foglalja magában, hanem a csapatok hadtápkiképzését is. A csapat hadtápkiképzése érdekében a Hadtápközpont évente egyszer megtervezi és levezeti a „LOGEX” fedőnevű hadtápgyakorlatot. A gyakorlaton egy hadtest-törzs, 3 hadosztály-, és hadseregtartalékban levő támogató hadtápcsapatok vesznek részt. Gyakorlaton rendszeresen részt vesz a nyugatnémet *territoriális hadsereg hadtáptiszti küldöttsége* is. Kiindulási helyzetként rendszerint az európai hadszínter sajátosságait veszik alapul. A gyakorlat kidolgozásakor törekednek az érvényben levő elméletet a reális helyzetnek megfelelően alkalmazni, és különösen fontosnak kezelik a vendégfogadó állam támogatása kiképzési kérdést.

„USA HDS-86” fejlesztési terv és a jövő elméletei

Az elméletek és módszerek kutatásában a Hadtápközpont jelenleg az „USA-HDS-86” modell hadtápra történő hatását értékeli. Ezen belül különös figyelmet fordít az ellátásra, javításra és a tábori szolgáltatásra (tábori posta, sírnyilvántartásra, sérültek kezelésére fürdetésre stb.). Többek között egyes területen javítják a pótalkatrész-ellátást. A központban külön osztályt állítottak fel a rendszeresítendő új gépkocsi-generáció hatásának értékelésére. Ez az osztály operatív kutatás és költség, rendszerelemzés módszerével kutatja az új technika üzemeltetési és alkalmazási elveit, módszereit, valamint azok hatását a technika fejlesztésére.

Haditechnika átfutása

Az új technika fejlesztésénél a Hadtápközpontnak biztosítania kell azt, hogy az integrált hadtáptámogatás, a megbízhatóság és javíthatóság kritériumait a fejlesztő figyelembe vegye. A Hadtápközpont az új technika kiszolgálásával kapcsolatos adatok alapján kiegészíti a számítógépes programokat is. Ezen a téren szorosán együttműködik a *Komputer Rendszer Parancsnoksággal*. E feladaton belül a Hadtápközpont kidolgozza az összes modellt, szimulációs programokat, valamint gyakorlatokat, amelyek jelentősen segítik a hadtápproblémák elemzését.

Végül meg kell állapítani, hogy Napóleon ideje óta a vezetés, az alkalmazás és természetesen a haditechnika jelentősen megváltozott. Egy hadművelet sikere egyre jobban függ a hadtápbiztosítástól, egy olyan biztosítástól, amely egyre fontosabb feltétele a csapatok harcteljesítményének. A Hadtápközpont biztosítja, azt, hogy a hadtáplémlet összhangban legyen a csapatok korszerű vezetésével és alkalmazásával.

A nyugatnémet légierő támogató parancsnoksága

*Írta: Krüger, Alfred alezredes
Megjelent: a Truppen praxis, 1983. 3. számában*

A légierő hadtápjának fejlődése

Az NSZK 1955. május 9-én lett a NATO tagja. Ekkor állították fel az NSZK hadügyminisztériumát.

A VI. osztály (légierő fő törzsének alárendeltségében) foglalkozott a repülő-csapatok felszerelésével és ellátásával. 1956 februárjában Bad Godesbergben létrehozták az *Anyagi Előkészítő Hivatalt*, Erdingenben pedig a *Repülő Ellátó Iskolát*, az *Anyagi Parancsnokságot* és az *Anyagátvételi Parancsnokságot*. A légierő hadtápbiztosításánál jelentős segítséget nyújtott az amerikai és más NATO-partnerek légierője. 1957-ben ezeket a szervezetet Köln-Wahnba helyezték át és a *Légierő Anyagi Hivatal* elnevezésű szervbe vonták össze. Ez a hivatal képezte alapját a légierő későbbi hadtápszervezetének.

Az *Anyagi Hivatal* első osztályából keletkezett 1962-ben a *Légierő Ellátási és Technikai Szemléltősége*. Ennek alárendeltségébe tartozott az *Északi és Déli Támogató Csoport*. 1970-ben ezeket a szervezetet átszervezték. Megalakították a *Légierő Támogató Parancsnokságot*. A Légierő Támogató Parancsnokság szervezése és feladata.

A támogató parancsnokság olyan szintű szerv, mint a légi flotta és légi fegyverzeti hivatal. Közvetlenül a minisztériumnak van alárendelve. A parancsnokság alárendeltségébe az északi és déli támogató csoport, valamint az anyagi hivatal tartozik, a parancsnokság létszáma 24 000 katona és polgári alkalmazott.

A támogató parancsnokság a légierő legmagasabb hadtáp szakparancsnoksága. (1. sz. vázlat).

A parancsnokság feladatai:

Általános

- technikai és hadtáp kiképzés;
- munkavédelem;
- kifutópályák gyors javítása;
- hibaelhárítás;
- tűzvédelem.

Magasabb előljáróként:

- alárendelt magasabbegységek és intézetek vezetése;
- közreműködés a nemzeti és NATO hadművelleti tervek kidolgozásában;
- a légierő más parancsnokságai által kiadott utasítások végrehajtása.

Szakparancsnokságonként:

- a légi erő hadtápbiztosítása;
- más haderőnemek repülőtechnikájának technikai biztosítása;
- új technika rendszeresítése;
- hadtápcsoportok ellenőrzése;
- a fenti feladatokkal kapcsolatos utasítások kiadása.

Hadtápfeladatok:

A repülőhadtáp fő feladata a repülőtechnika olyan állapotba hozása és tartása, hogy az feleljen meg a repülőcsoport harc feladata teljesítése követelményeinek.

E feladatokat békében, feszültségi időszakban és háborúban eltérő körülmények között kell végrehajtani.

Békében a gazdaságosság és a racionális üzemeltetés áll előtérben.

Feszültségi időszakban és háborúban az üzemképesség az alapvető. *E terület főbb feladatai:*

- közreműködés az új repülőtechnika rendszeresítésénél és készenléthez helyezésénél;

- gazdálkodás a repülőtechnikával;
- technikai biztosítás;
- közreműködés infrastruktúra készenléthez tartásánál;
- NATO-csoportok személyi és anyagi támogatása.

Új repülőtechnika rendszeresítésékor a parancsnokság biztosítja az üzemeltetés személyi anyagi és technikai feltételeit.

Gazdálkodáson a tervezést, a szükségletek megállapítását és az igénylést kell érteni. Itt különbséget kell tenni a csapat szint (felhasználó) és raktár szint között.

Technikai biztosításnál csapatjavítás és raktári javítás van. Csapatjavítást (karbantartás, kis javítás) a repülőegység javító alegységei végzik. Raktári javítást javító üzemekben hajtják végre.

Támogató parancsnokság csoportosítása

A törzs szervezése:

- személyügyi osztály (A1);
- felderítő osztály (A2);
- szervezési-kiképzési osztály (A3);
- híradó osztály (A6);
- jogász;
- igazgatási osztály;
- csapatigazgatási osztály;
- főmérnök;
- technikai ellenőrző csoport;
- NATO-t támogató tervezési csoport;
- vezető orvos;
- vezető geofizikus;
- híradó központ.

A parancsnok alárendeltségében az északi, (Münster) és déli (Karlsruhe) támogató csoport és anyagi hivatal van.

A támogató csoportok ellátó ezredeinek elhelyezése *Déli csoport:*

- 1. ello. e. - Erding; 12. hír. e. - Karlsruhe;
- 3. ello. e. - Landsberg; Déli ag. nyilv. közp. - Erding;
- 4. ello. e. - Neckarzimmern.

Északi csoport:

- 2. ello. e. - Diepholz; 11. hír. e. - Osnabrück;
- 6. ello. e. - Oldenburg; Északi ag. nyilv. központ - Diepholz;
- 7. ello. e. - Husum;
- 8. ello. e. - Mechernich.

Az ezredek alárendeltségében ellátó, javító és gk. szállító századok vannak.

A támogató parancsnokság közvetlenjei:

- 2 technikai csoport;
- 4 repülőgép és rakétajavító üzem;
- 9 műszer, híradó, elektronikai és gépkocsijavító üzem;
- 4 átvételi raktár;
- 10 technikai raktár;
- 8 lőszerraktár;
- 6 közúti szállító század;
- 3 közúti szállító és raktárszázad;
- 2 műszaki (kifutópálya javító) kiképző század.

Iskolák:

1. sz. technikai iskola

- fedélzeti elektronika;
- Tornado, RF-4E, F-4F, F-104 típusú repülőgépek;
- lőszer;
- elektronika.

3. sz. technikai iskola

- 20 mm-es légvédelmi ágyú;
- földi irányító technika;
- gépjárművek;
- tűzvédelem.

Hadtápiskola

- ellátás;
- szállítás.

Az iskolákban kb. 350 különböző tanfolyam és évi átlagban 12 ezer hallgató van.

Az *anyag* bivaltal feladata az ellátás és technikai biztosítás központi megtervezése. A hivatal közvetlen összeköttetésben van az *anyagnyilvántartó központ* számítógépeivel.

A geofizikusok 4 mérő gépkocsival rendelkeznek. A légi erőben a 80-as években sok új technikát rendszeresítenek. A hosszú felszerelési időszak miatt rendszerben lesz a régi és az új technika, s így a cikkféleségek száma 8000 ezerre emelkedik.

Éz a *légi erő hadtápjával* szemben mennyiségileg is és minőségileg is magasabb követelményeket támaszt.

(Az 1. sz. vázlat a folyóirat végén található).

TUDOMÁNYOS ÉLET

Ez év szeptember 14-én védte kandidátusi értekezését *Dr. Csordás Lajos* ezredes elvtárs az MN Csapatrepülő Parancsnokság hadtáphelyettese.

A disszertáció tárgya: „*A csapatrepülők hadtápbiztosítási rendszere és annak működése támadó hadművelet folyamán, különös tekintettel a szárazföldi csapatokkal elvonuló repülők hadtápbiztosítására*”.

Dr. Csordás ezredes elvtárs értekezésében a repülőcsapatok megnövekedett harci alkalmazási lehetőségeihez igazo-

dó, annak anyagi-technikai biztosításában jelenleg meglévő ellentmondásait feloldó, az alkalmazás követelményeihez igazodó hadtápbiztosítási rendszer megvalósításának legcélszerűbb módszereire tett ajánlást.

A disszertáció opponensei, a bíráló bizottság és a nyílt vitán részt vevők nagyra értékelték a szerző tudományos munkáját, azt elfogadták. A Bíráló Bizottság javaslatot tett a Hadtudományi Szakbizottságnak, hogy Dr. Csordás Lajos ezredes elvtárs részére ítélje oda a „*hadtudományok kandidátusa*” címet.

Gratulálunk!

Szerkesztőség

FOLYÓIRATOKBÓL

I. Általános doktrinális kérdések

1. *Harckészültség a katonai mesterség csúcsa.*

A harckészültség a csapatok minőségi állapotának fő mutatója. A harckészültség függ a kiképzés, vezetés és a csapatok minden oldalú biztosításának színvonalától. A szerző ezekkel a kérdésekkel foglalkozik részletesen.

Til i Szabzsenyije, 1983. 4. sz. 11-14. oldal.

2. *A hadtápmunka hatékonyságáért.*
Kurkotkin hadseregtagörnök elvtárs,

hónvédelmi miniszterhelyettes e folyóirat következő kérdéseire válaszolt:

– Az SZKP KB novemberi határozata alapján milyen követelményeket támasztanak a parancsnokokkal szemben a csapatok hadtápbiztosítása hatékonyságának és minőségének további emelése érdekében?

– Melyek a feladatok megoldásának céljai?

– Mi történik a hadtápnál a munka-, a tervfegyelem és a szervezettség emelése érdekében?

– A terv- és végrehajtási fegyelemtől erősen függ a csapatok életkörülményeinek a javítása. E területre vonatkozó feladatokat hogyan oldják meg?

Til i Szabzsenyije, 1983. 5. sz. 3-11. oldal.

3. *Javítsuk és tökéletesítsük a hadse-
reg egészségügyi biztosítását.*

Komarov vezds. elvtárs cikkében foglalkozik a szakharcászati gyakorla-
tokkal, a szakmai továbbképzéssel, a
csapatok egészségügyi szolgálatának te-
vékenységével, a kórházak munkájával.
Az elért eredmények mellett rámutat a
még meglevő hiányosságokra.

Vojenno-medicszskij Zsurnal 1983.
1. sz. 3-9. oldal.

II. Vezetés és gépesítés

1. *Számítógépek alkalmazása az évi
egészségügyi értékelésnél.*

A szerző cikkében főleg a munkaidő
ráfordításával foglalkozik, részletezve
az előkészítő időszakot, az összefoglaló
jelentést és a statisztikai mutatókat.

Vojenno-medicszskij Zsurnal, 1983.
4. sz. 16-18. oldal.

2. *Hadtápalegységek hatékonyságá-
nak modellezése.*

A szerző azon hadtápalegységek ha-
tékonysága megállapításának módsze-
reit ismerteti, amelyek nincsenek feltölt-
ve az állománytáblában előírtak szerint.

Military Review, 1983. 5. sz. 67. ol-
dal.

III. Gazdálkodás, szállítás, egészségügyi biztosítás békében

1. *Tökéletesítsük a pénzügyi ellenőr-
zést.*

A szerző egy katonai körzet pénzügyi
ellenőrzésének megszervezését és ta-
pasztalatait ismerteti.

Til i Sznabzszenyije, 1983. 5. sz. 52-
54. oldal.

2. *Nyugatnémet katona rubázatának
és felszerelésének összcsoomagolása
riadó esetén.*

Gyakorlatok tapasztalatai szerint a
katona személyi felszerelésének összc-
soomagolása riadó esetén problemati-
kus. A felszerelés összcsoomagolására
több típusú hátizsákot rendszeresítettek.
A cikk ezen hátizsákok előnyeit és hát-
rányait ismerteti.

Truppenpraxis, 1983. 7. sz. 507-508.
oldal.

3. *Lőszer rakodása és szállítása.*

A szerző részletesen ismerteti a rako-
dás megszervezését, a vagon kirakásá-
nak és a gépkocsi megrakásának mód-
szereit. A cikk több szemléltető ábrát
tartalmaz.

Technika i Vooruzsenyije, 1983. 8.
sz. 20-21. oldal.

IV. Harc-hadművelet hadtápbiztosítása, kiképzés, oktatás

1. *Éjszakai harc körülményei között.*

Sznyetkov vezds. elvtárs történeti ta-
pasztalatokon keresztül ismerteti a had-
tápbiztosítás sajátosságait éjszakai harc-
ban. Kiemeli a kiképzés, különösen a
technikai kiképzés fontosságát. Végül
egy sikeres gyakorlat példáján bemutat-
ja a hadtápbiztosítás végrehajtását.

Til i Sznabzszenyije, 1983. 4. sz. 15-
19. oldal.

2. *Manőverezés erővel és eszközök-
kel.*

A manőver fogalmának elvi tisztá-
zása után a szerző a következő kérdé-
sekkel foglalkozik: manőver előkészí-
tése, mozgás, átalárendelés, tartalék-
képzés.

Til i Sznabzszenyije, 1983. 5. sz. 15-
19. oldal.

3. *Különös figyelmet érdemlő objek-
tum.*

A Til i Sznabzszenyije 1982. 10. szá-
mában jelent meg egy cikk a hadtáp-

gyakorlótérről. Ehhez a cikkhez szól hozzá érdemileg Kicinyenko vörgy. elvtárs, a Hadtáp és Szállítási Akadémia csapathadtáp tanzékének vezetője.

Til i Szhabzsenyije, 1983. 6. sz. 18-22. oldal.

4. Nyugatnémet légi-erő hadáprendszere.

A szerző cikkében foglalkozik a légi-erő hadtápjának fejlődésével, feladataival, nagybani szervezésével és működésének rendjével.

Truppen praxis, 1983. 6. sz. 443-447. oldal.

V. Katonai rendszer

1. Amerikai szárazföldi csapatok.

Az amerikai szárazföldi haderő reguláris és tartalék hadseregre oszlik fel. A reguláris hadsereghez 791 ezer, a tartalékhoz (nemzeti gárda) 600 ezer fő tartozik. A szárazföldi csapatoknál megkülönböztetik a harcos, a harctámogató és harckiszolgáló csapatokat. A harckiszolgáló csapatokhoz a tüzér-technikai, a szállító, a pénzügyi, az egészségügyi, a segélytiszt (igazgatási), a szállásmesteri (hadbiztosi), a lelkészi és a jogi szolgálat tartozik. A szerző ezenkívül ismerteti az alárendeltségi viszonyokat, a kiegészítés rendjét, valamint a fejlesztési elgondolásokat.

Zarubezsnoje Vojennoje Obozrenyije, 1983. 6. sz. 27-34. oldal.

2. Nyugatnémet északi repülő támogató csoport.

A cikk részletesen ismerteti a csoport feladatait, szervezését, az alárendelt egységek elhelyezését és hadrendi számát.

Truppen praxis, 1983. 8. sz. 604-606. oldal.

KÖNYVSZEMLE- ÚJ KÖNYVEK

Kasszisz-Koloszov: A titkosszolgálatok rejtélyeiből.

Aki az izgalmakat kedveli, bizonyára érdeklődéssel veszi kézbe e könyvet. Lawrence, Mata Hari alakja mellett a második világháború kiemelkedő hírszerzőivel, s az 1945 óta eltelt, több mint három évtized imperialista ügynökségeinek a szocialista országok elleni aknamunkájával ismerkedhet meg az olvasó.

Zrínyi Kiadó, 1983.

Ordas Iván: Simonyi óbester.

Történelmi regény, mely a közelmúltban jelent meg. A Rákóczi-szabadságharc vereségétől a 48-as forradalomig terjedő 140 esztendő kevésbé ismert korszaka hadtörténelmünknek. Ezen belül is van egy fél évszázad, amelyről a köztudatban igen halvány kép él: ez a Mária Terézia halálától a reformországgyűlésekig eltelt kerekén 50 esztendő. A regény hőse ezt a viharos fél évszázadot küzdötte végig, s a mű erénye, hogy a fordulatos meseszöveg mellett a korszak történelméről is fontos ismereteket nyújt a mai ifjú olvasóknak.

Móra Kiadó, 1983.

Habik László: Orosz-Magyar hadtáp rövidítések szótára.

A szótár tartalmazza a cári hadseregben az Októberi Forradalomig, a forradalom után a Vörösgárdánál, a Munkás-Paraszt Vörös Hadseregben, a Vörös Hadseregben a második világháborúig, a Szovjet Hadseregben a második világháború követő időszakban és jelenleg, a Magyar Néphadseregben megalakulását követően és jelenleg a szárazföldi csapatoknál és a légi-erőnél leg-

gyakrabban használt hadtáp szolgálati ágakkal kapcsolatos rövidítéseket.

MN Hadtápfőnökség kiadványa, 1983.

Bognár Károly: Az eurorakéták árnyékában.

A könyv a NATO-döntés végrehajtásának évében 1983-ban jelent meg, ezért baljós aktualitását az események adják meg.

A szerző kimutatja az ún. eurohadászati fegyverek veszélyességét az európai népek számára. A NATO határozata érezhetően hozzájárul a folyamatban levő leszerelési és haderőcsökkentési tárgyalások eredménytelenségéhez is.

A kötet összefoglalja a szocialista országok tárgyalási pozícióit, törekvéseit, eddigi kezdeményezéseit, amelyek célja a kölcsönösség, az egyenlő biztonság és kötelezettségvállalás. A különböző hatótávolságú rakétákról táblázatok készültek, amelyek tartalmazzák a legfontosabb hatásadatokat és más paramétereket.

Zrinyi Katonai Könyv- és Lapkiadó, 1983.

Bona Gábor: Tábornokok és törzstisztek a szabadságharcban 1848–49.

Bona Gábor hadtörténész könyve sok éves kutatómunka eredményét összegzi. Az első rész a tábornoki és törzstiszti kar kialakulásával, tevékenységével, cselekedeteik mozgatórugóival foglalkozik, végigkíséri katonáinkat a fegyveres küzdelmen, a második, a nemzeti-ségi és szociológiai összetételüket, hovatartozásukat taglalja, míg a harmadik rész egyedülálló vállalkozásnak számító „lexikonja” szócikkeiben 830 tábornok és törzstiszt életútjáról közli a legfontosabb adatokat. A köztudatba átment nevek, a szabadságharc fénylő csillagai mellett megismerkedhetünk sok-sok nem kevésbé figyelemre méltó hőssel is.

Bona munkája tudományos igényvel íródott, sok-sok új tényelemmel, adattal, összefüggéssel gazdagítja az 1848–49-cel foglalkozó szakirodalmat, ugyanakkor stílusa mindvégig élvezetes, gördülékeny, okfejtése világos. A kitűnően szerkesztett monográfiát a tábornokok és törzstisztek csaknem összes fellelhető portréja egészíti ki.

Zrinyi Katonai Könyv- és Lapkiadó, 1983.



TARTALOMJEGYZÉK

A hadtápbiztosítás elmélete

Dr. Lapos Mihály vörgy. A vezetés korszerűsítésének néhány aktuális kérdése. II. rész — — — — —	3
Dr. Thürmer Gyula alez. A háborús ipari termelés szükségességéről és lehetőségéről — — — — —	12

Harckészültség és hadtápképzés

Pálinkó Károly alez. A „KUNSÁG-83” gyakorlat hadtáp tapasztalatai Illich Ferenc szds.	26
Pálinkó Károly alez. Egy egészségügyi hadijáték tapasztalatai — — Dr. Svéd László o. őrgy. Illich Ferenc szds.	38
Takács Lajos alez. A tábori lőszerraktár és a szállító zászlóaljok Horovitz Ferenc őrgy. együttműködésének területei és formái — — —	48

A csapatgazdálkodás elmélete, ellátás, gazdálkodás, katonai közlekedés

Békés Mihály alez. A hatékonyság és takarékos gazdálkodás néhány módszere — — — — —	55
Palkó Antal mk. őrgy. A katonai szállítások irányításának, ellenőrzésének új útjai — — — — —	65
Magyar János mk. szds. Ajánlás az egységakományok kialakítására, az elemek rögzítésének gyakorlata — — — — —	70

Az MN csapatai kis elektronikus számítógépes feldolgozáson alapuló számviteli és adatfeldolgozási rendszere építésének kérdései

Dr. Berkics László ezds. A számviteli részlegek építésének néhány REVA szakmai tapasztalata — — — — —	81
Dr. Kajdi József alez. A KESZG-es feldolgozáson alapuló számviteli és Domine János őrgy. adatfeldolgozási rendszer bevezetésének és működésének tapasztalatai, további feladatai — —	90
Csala József mk. őrgy. A központi biztosítású anyagok kísérleti csapattagozatú kis elektronikus számítógépes feldolgozásának tapasztalatai — — — — —	95
Ambrusztér Géza mk. őrgy. A gépjárműtechnikai eszközök menetlevél-elszámolásának, illetve igénybevétele, technikai kiszolgálása és javítása nyilvántartásának KESZG-es kísérletével kapcsolatos tapasztalatok — —	100

Gelencsér László őrgy.	A helyőrségi KESZG-es adatfeldolgozási kísérlet tapasztalatairól az adatfeldolgozásra utalt egység-nél — — — — — — — — — —	104
Pártos János hdgy.	Néhány gondolat az egység számviteli részlegek munkájáról — — — — — — — — — —	108
Puppán Jenőné kpa.	A számviteli részleg indulásának, működésének tapasztalatai a Kossuth Lajos Katonai Főiskolán	113
Bakodi Zolán alez.	Új számítógép az ezred- és a hadosztály-hadtáp vezetési pontján — — — — — — — — — —	118

Hasznos tapasztalatok

Eőri Tibor alez.	Egy magasabbegység gazdálkodásának tapasztalatai a XII. pártkongresszus határozatainak tükrében — — — — — — — — — —	123
------------------	---	-----

Munkavédelmi közlemények

MN PÜSZF-ség Baleset-elhárítási és Munkavédelmi Osztály	1. Összefoglaló jelentés a néphadsereg polgári alkalmazottai 1982. évi baleseti helyzetéről —	132
	2. Közlemény — — — — — — — — — —	141

Folyóiratszemle

M. Belfer ezds.	Felkészülés a gyakorlatra — — — — — — — —	143
Gerd Bröcker őrgy.	NATO-rohamcsapatok — — — — — — — —	148
Böhm Peter alez.	USA Hadtápközpont — — — — — — — —	151
Krüger, Alfred alez.	A nyugatnémet légierő Támogató Parancsnokság	153

Tájékoztató közlemények

* * * *	Tudományos élet — — — — — — — —	156
* * * *	Folyóiratokból — — — — — — — —	156
* * * *	Könyvszemle — új könyvek — — — — — —	158

СОДЕРЖАНИЕ

<i>Теория тылового обеспечения</i>		
Генерал-майор ЛАПОШ Михай	Некоторые актуальные вопросы совершенствования управления, часть II — — — — —	3
Подполковник ТЮРМЕР Дьюла	О необходимости и возможностях промышленного производства военного времени — — — — —	12
<i>Боевая подготовка и подготовка тыла</i>		
Подполковник ПАЛИНКО Карой Капитан ИЛЛИХ Ференц	Опыт по тыловой службе на учении „КУНШАГ-83” — — — — —	26
Подполковник ПАЛИНКО Карой Майор м.с ШВЕД Ласло Капитан ИЛЛИХ Ференц	Опыт проведения медицинской военной игры — — — — —	38
Подполковник ТАКАЧ Лайош Майор ХОРОВИЦ Ференц	Области и формы взаимодействия полевого склада боеприпасов и транспортного батальона — — — — —	48
<i>Теория войскового хозяйствования, снабжение, хозяйствование, военное сообщение</i>		
Подполковник БЕКЕШ Михай	Некоторые вопросы эффективного и экономного хозяйствования — — — — —	55
Майор-инженер ПАЛКО Антал	Новые тенденции руководства и контроля за военными перевозками — — — — —	65
Капитан-инженер МАДЬЯР Янош	Рекомендации по созданию пакетов, практика крепления элементов — — — — —	70
<i>Вопросы построения расчетной системы и системы обработки данных войск ВНА, основанные на использовании малых ЭВМ</i>		
Полковник БЕРКИЧ Ласло	Опыт ОСМАУ в связи с построением вычислительных пунктов — — — — —	81
Подполковник КАРДИ Йозеф Майор ДОМИНЕ Янош	Опыт внедрения расчетной системы и системы обработки данных основанные на использовании малых ЭВМ — — — — —	90

Майор-инженер ЧАЛА Йожеф	Опыт экспериментальной обработки материальных средств центрального обеспечения с использованием малых ЭВМ — — — — — — — — — —	95
Майор-инженер АМБРУСТЕР Геза	Опыт экспериментальной обработки учета путевых листов, эксплуатации, технического обслуживания и ремонта автотехнических средств с использованием малых ЭВМ — — — — — — — — — —	100
Майор ГЕЛЕНЧЕР Ласло	Опыт экспериментальной гарнизонной обработки данных частей закрепленных за гарнизонами —	104
Лейтенант ПАРТОШ Янош	Некоторые вопросы работы вычислительных пунктов частей — — — — — — — — — —	108
Служащая ПУППАН Ерене	Опыт внедрения и работы вычислительного пункта в высшем военном училище им. Л. Кошута — —	113
Подполковник БАКОДИ Золтан	Новая вычислительная машина на ТПУ полка и дивизии — — — — — — — — — —	118

Полезный опыт

Подполковник ЭРИ Тибор	Опыт хозяйствования соединения в свете решений XII Съезда ВСРГ — — — — — — — — — —	123
---------------------------	--	-----

Сообщения по охране труда

Отдел техники безопасности и охраны труда финансового управления ВНА	1. Сводка-доклад об аварийном положении служащих ВНА в 1982 г. — — — — — — — — — —	132
	2. Сообщение — — — — — — — — — —	141

Обзор зарубежных журналов

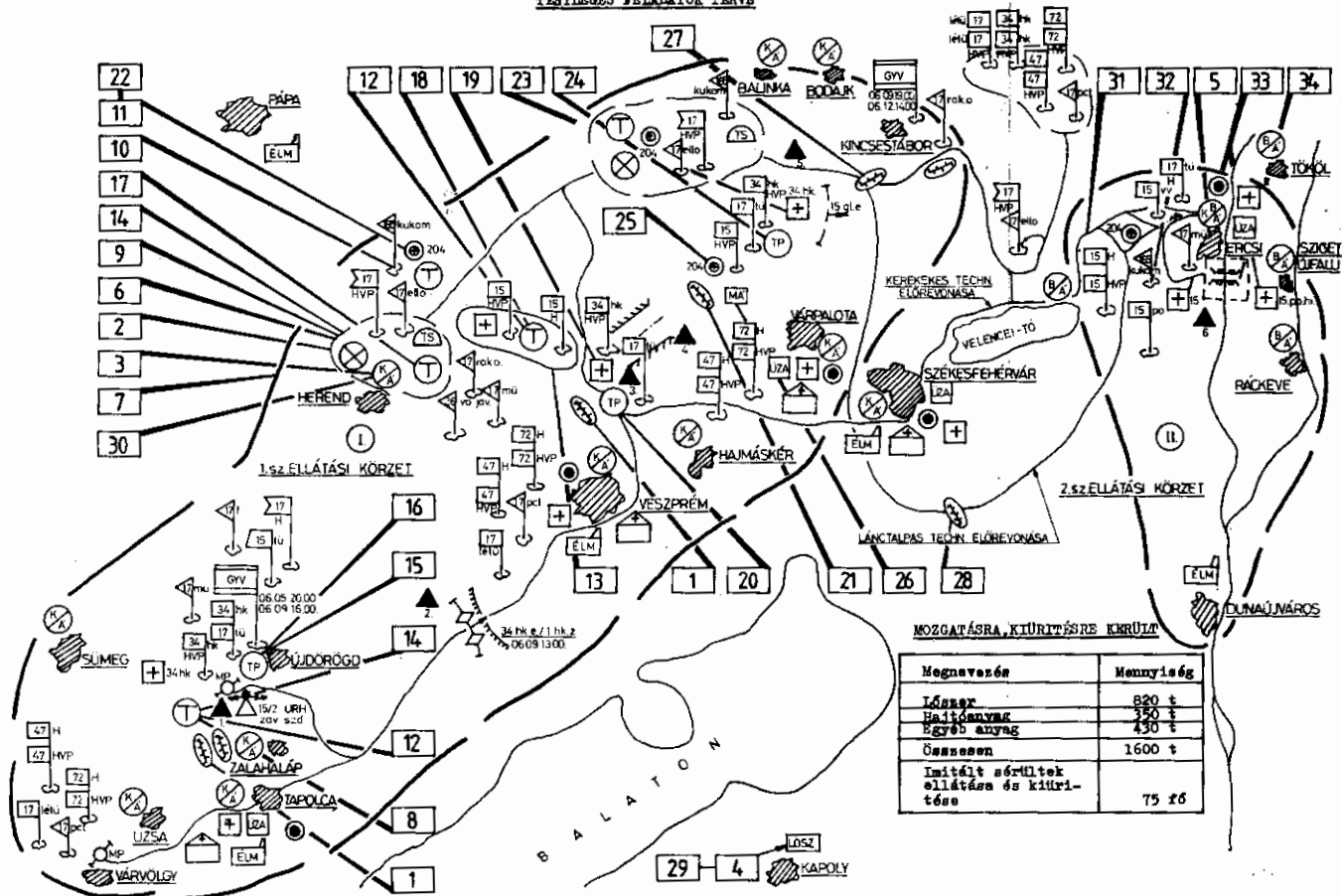
Полковник М. Белфер	Подготовка к учению — — — — — — — — — —	143
Майор Герд БРЕКЕР	Штурмовые войска НАТО — — — — — — — — — —	148
Подполковник Петер БЕМ	Центр Тыла США — — — — — — — — — —	151
Подполковник Альфред КРЮГЕР	Командование поддержки авиации ФРГ — — — — — — — — — —	153

Сообщения информационного характера

* * * *	Научная жизнь — — — — — — — — — —	156
* * * *	Обзор журналов — — — — — — — — — —	156
* * * *	Обзор книг — новые книги — — — — — — — — — —	158

Mellékletek: A "KUNSÁG-83" gyakorlat főbb hadtáp
tapasztalatai című cikkhez.

TÉNYLEGES FELADATOK TERVE



1983.06.05-től 08-ig:

1. Tábori töltősorok telepítése, beérkező csapatok hajtóanyaggal történő feltöltése.
2. Tábori sütőde részlegének telepítése, naponta 6 tonna kenyér sütése.
3. Tartályvagonok felhasználásával üzemanyag kirakó állomás előkészítése, berendezése.
4. 100 tonna löszér feldolgozása a 9/60.ellő.z.szállító esaküzerein, elszállítása a 17.gl.ho.részére.
5. Naponta önállóan vételeznek romlandó élm.anyagot, üzemanyagot, katonai kereskedelmi cikkeket.
6. 100 tonna löszér átvétele a 17.gl.ho.ellő.z.-nál (9/68.ellő.z.től)
7. 17.ellő.z.(HOR) naponta kiszállítja a romlandó élelmiszeri anyagot, kenyeret, üzemanyagot.
8. Felkészülés keretében a 34.hk.e.-nél 1 hk.sz.d.egység szállítvány megalakítása. A 34.hk.e.1-2 hk.z.alegységeinek bevonása az ezredhatárhoz (hadtáplalegységek).
9. Felkészítés keretében a 17.ellő.z.-nál 1 hk.z. 1 napi szükségletének megfelelő egység szállítvány megalakítása.
10. 165.8.ku.kom.z. szemrevételezi az előrevonási útvonalakat Várvolgy K - "0" pontig.
11. 204.8.é.üo. telepítése, 30 fő imitált maszkírozott sebesült el-látása.
12. MI-8T helikopterbe szakharcoszati foglalkozás keretében anyagok, sebesültek berakásának, kirakásának gyakorlása. 15.gl.e.SH.tele-pítése gyakorlás a céljából.
13. Felkészülés keretében a 15.gl.e.-nél gl.sz.d.egység szállítvány megalakítása.

1983.06.09-én:

14. Hadtáplalegységek, alegységek begyakorlása, a begyakorlási terv alapján.
15. A határátlépés löszérbiztosítása érdekében hadosztály kiszállít 10-ra 50 t vegyes löszert a 34.hk.e.-nek, átvett löszert tovább-szállítása az 1. 2.hk.z.-hoz.
16. A kiszállított löszert hátraszállítási feladatként a 17.ellő.z.rész-legi visszaszállítják a HOR-ba.
17. A HOR. körletben 4 db MI-8T helikopterbe 4 t löszér és 4 t kannázott hajtóanyag berakása.
18. 4 db MI-8T helikopterből 4 t löszér és 4 t kannázott hajtóanyag ki-rakása.

1983.06.10-én:

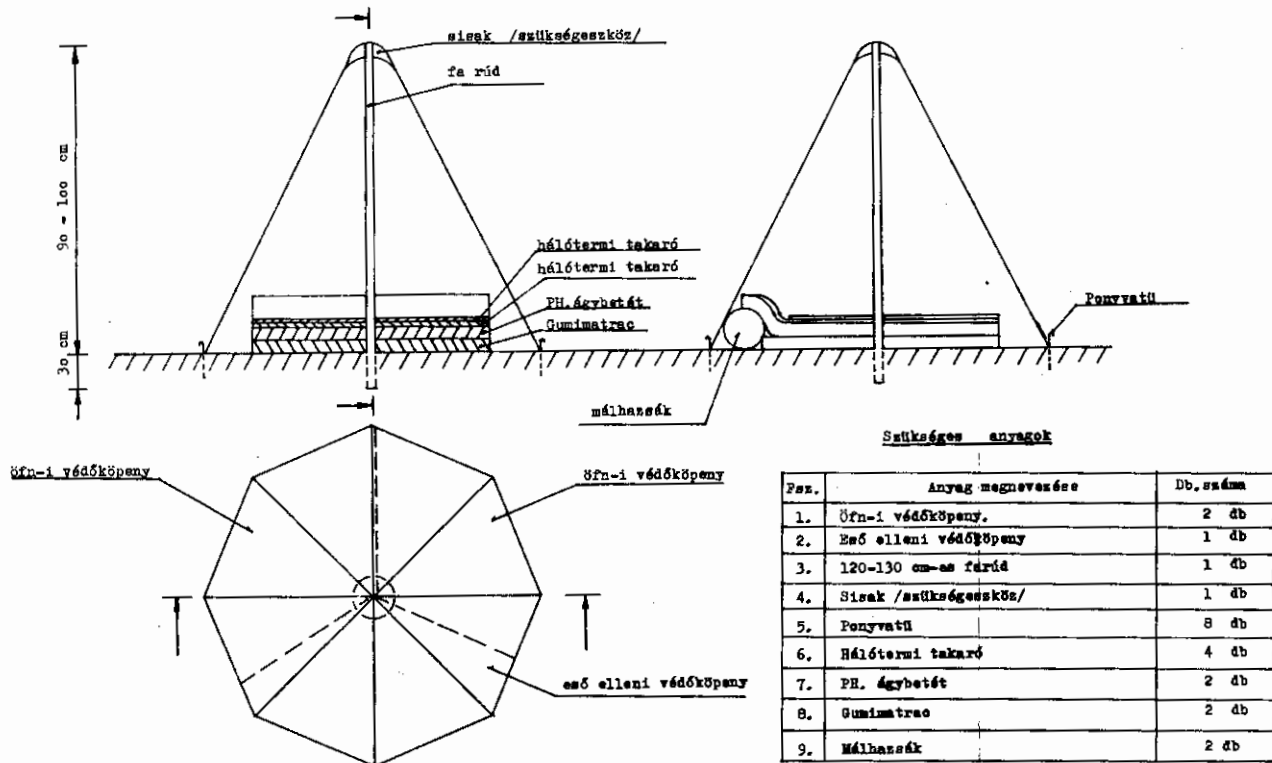
19. A 15.gl.e.SH. telepítése, működtetése az áttérés biztosítása érdekében. A 15.gl.e.SH-ről 20 fő imitált sérült hátraszállítása 2 db MI-8T helikopterrel a 204.8.é.üo.-ra.

20. Az áttéréshez 120 t löszér kiszállítása a 15.gl.e.-hez, a 34.hk.e.-hez, a 17.tü.e.-hez.
21. Ho.tipusú töltősor telepítése a 34.hke. 1., 2.hk.z.üzemanyag feltöltéséhez.
22. A 204.8.é.üo. telepítése az áttéréshez.
23. 20 fő imitált sérült hátraszállítása a 34.hk.e.SH-ről a 204.8.é.üo.-ra.
24. HOR. nap végén kiszállít 85 t löszert a 34.hk.e.-hez, 15.gl.e.-hez, 17.tü.e.-hez.
25. A 204.8.é.üo. telepítése a tüpfe.következményeinek felszámolásá-hoz.
26. 17.ellő.z. mentesítése a 15.8.vv.e. erővel, eszközeivel.
27. 15.gl.e. 1.-3.gl.z. és a hk.z. üzemanyaggal való feltöltése, ho.töltősoron.
28. A 15.gl.e. 4.hk.z. üzemanyag feltöltése hordóból.
29. 100 t löszér feldolgozása és visszaszállítása a 9.táb.LUSZER.-ba.

1983.06.12-én:

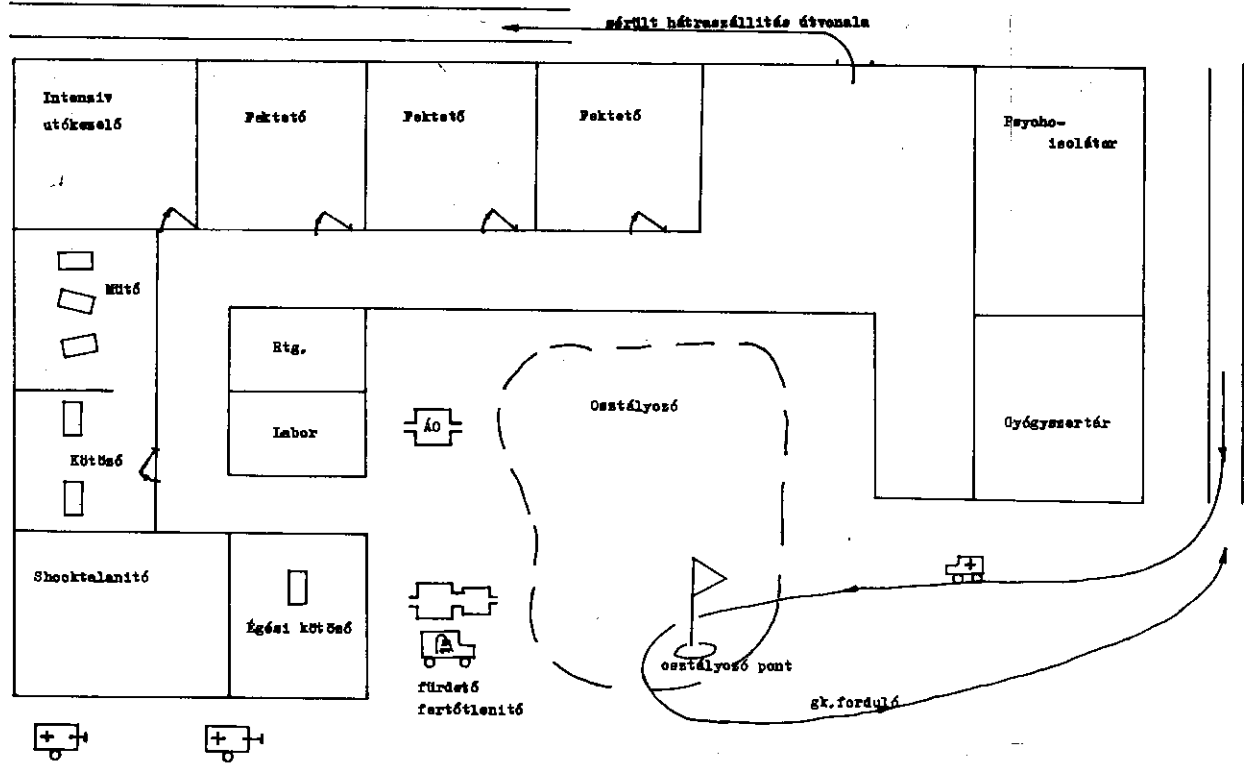
30. Üzemanyag kirakó állomás működtetése, naponta önálló üzemanyag-vételzés.
31. Dumához való kijutás forgalomszabályozásának végrehajtása a 165.8.ku.kom.z. által. (15.gl.e.; 17.tü.e.; 17.f.z.; 15.vv.e.)
32. A 165.8.ku.kom.z. áttelepítése.
33. A 15.gl.e. SH. és a 15.po.hi.e.SH. telepítése az átkeléshez.
34. A 15.gl.e.htp., HVP. átkelése a Dumán.

KÉTSEMMÉLYES SÁTOR TELEPÍTÉSI VÁZIATA



Mellékletek: Az egészségügyi hadijáték tapasztalatai
című cikkhez.

As. elő. vegyes telephelyének elvi vázlata

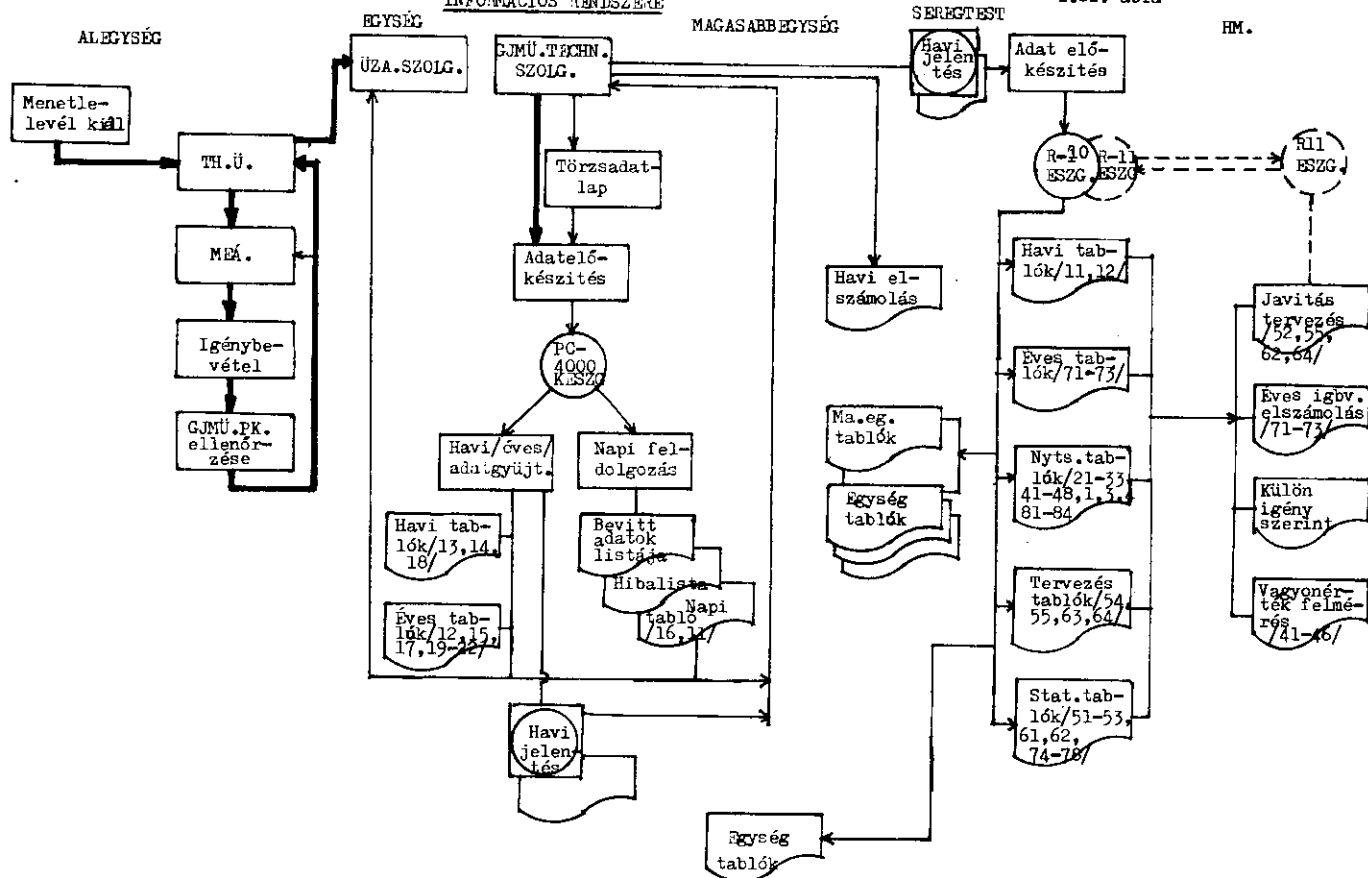


1.sz. ábra "A gépjárműtechnikai eszközök menet-
levél elszámolásának, illetve igény-
bevétele, technikai kiszolgálása és
javítása nyilvántartásának KESZG-es
kísérletével kapcsolatos tapasztala-
tok" című cikkhez

PC-4000 MENETLEVELEL FELDOLGOZÁS ÉS R-10 ADATFELDOLGOZÁS

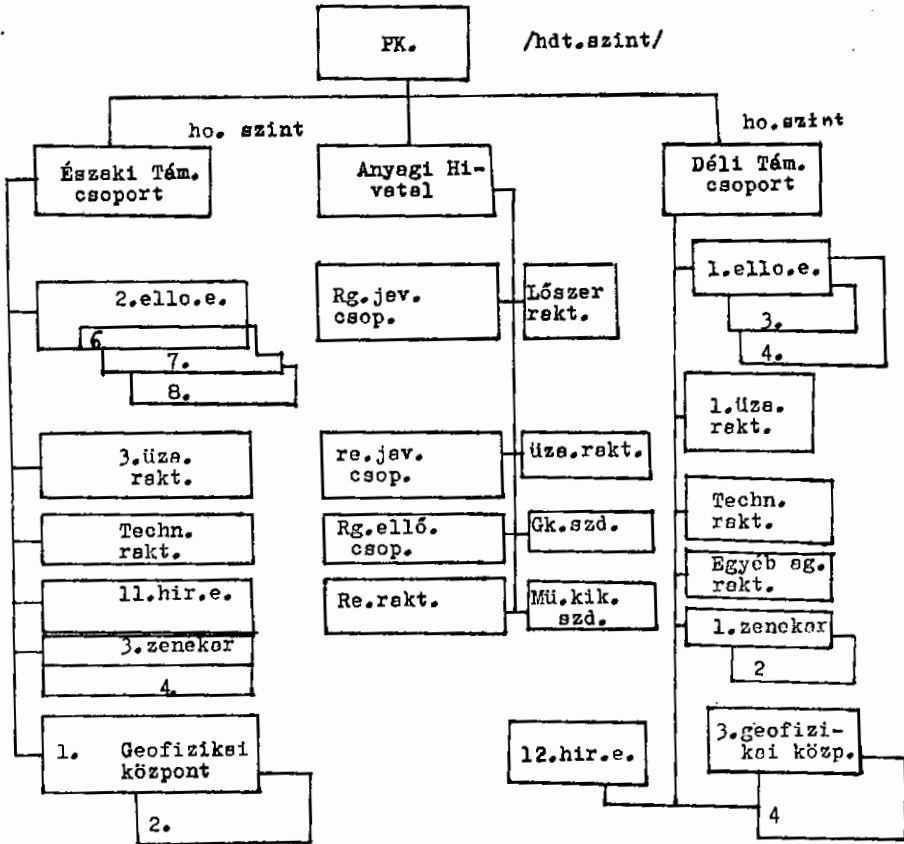
INFORMÁCIÓS RENDSZERE

1.sz. ábra

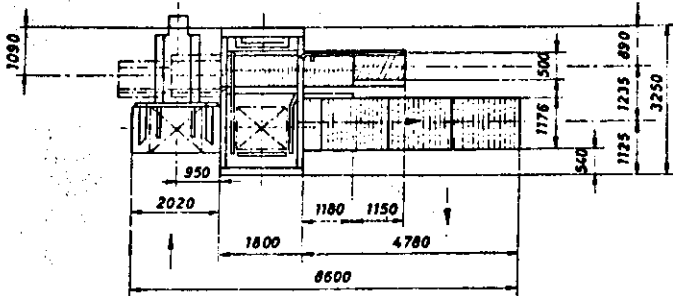
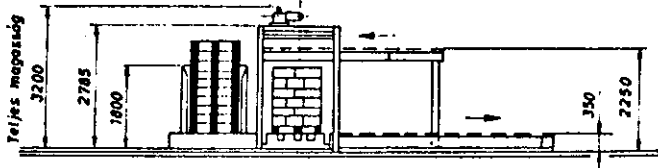


Vázlat: "A Nyugatnémet légierő Támogató
Parancsnoksága" c. fordításhoz.

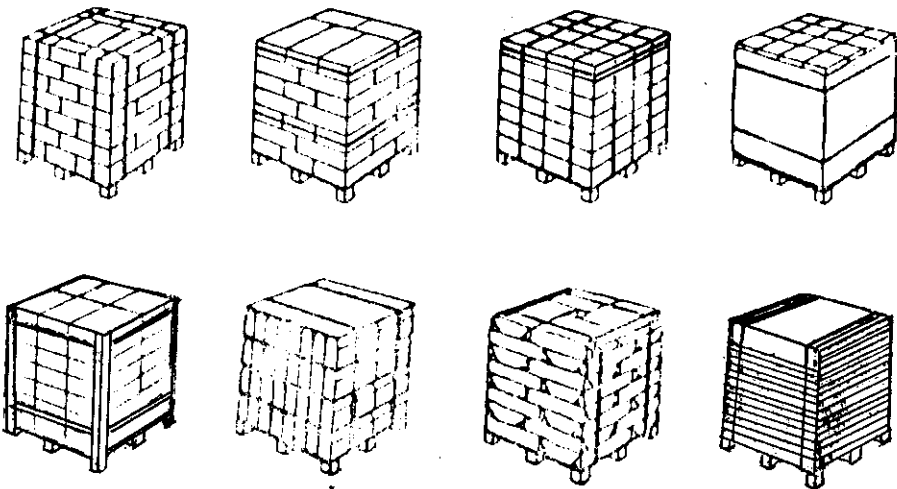
TÁMOGATÓ PARANGSNOKSÁG SZERVEZÉSE



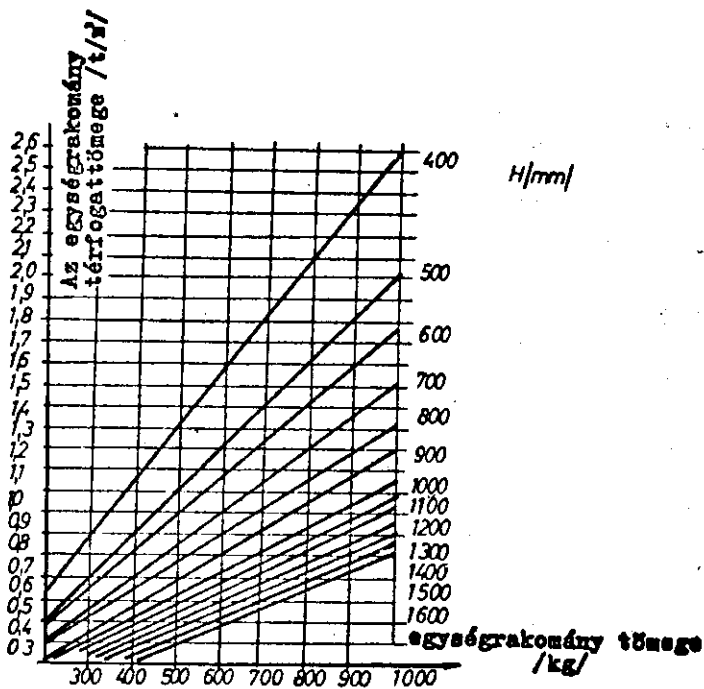
1-12. sz. ábra: az "Ajánlás az egységrakományok
kialakítására, az elemek rögzí-
tésének gyakorlata" című cikkhez.



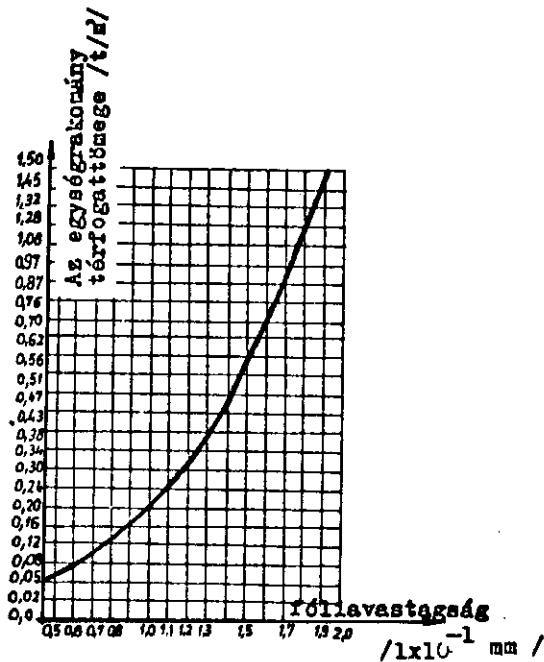
1. ábra



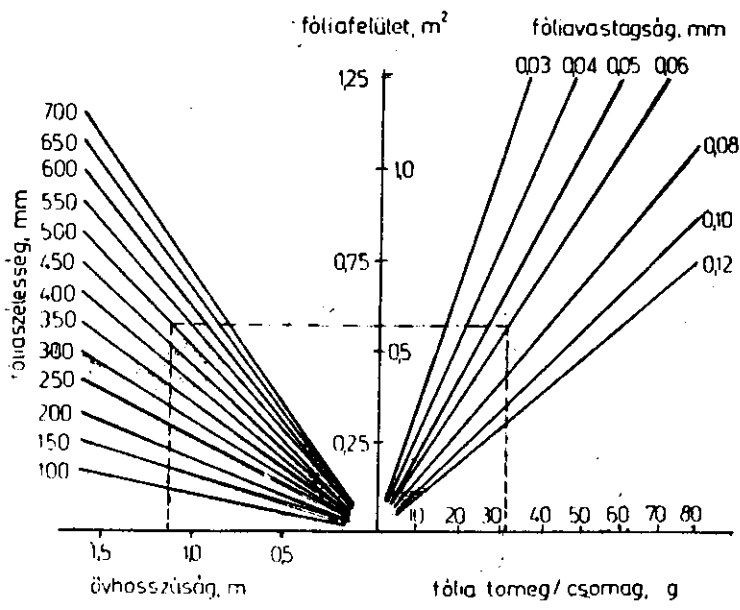
2. ábra



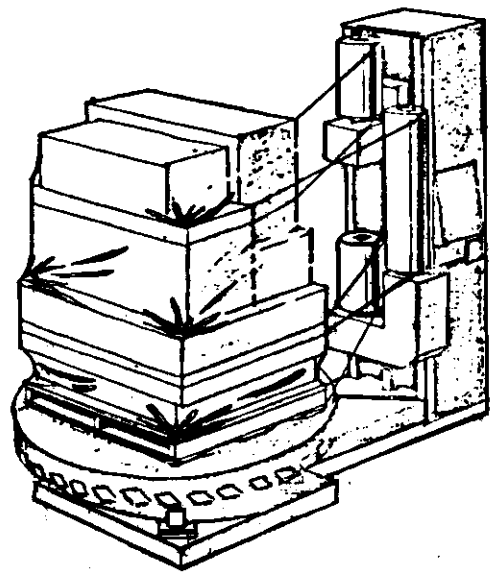
3. ábra



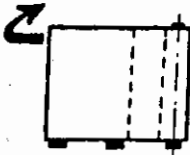
4. ábra



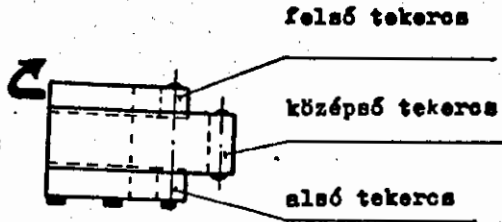
5. ábra



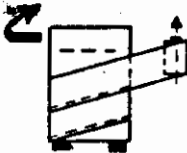
7. ábra



a/ párhuzamos tekercselés
/ full webb /

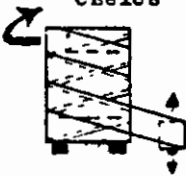


b/ különböző szélességű fóliák egyidejű
tekercselése /multi-roll/

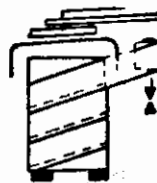


c/ spiráltekercselés /spirál wrap/

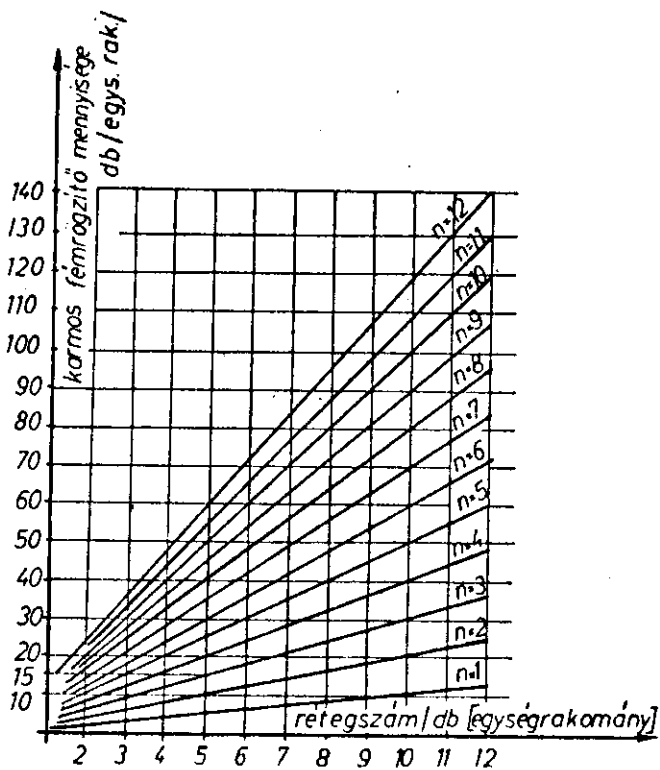
d/ ellentétes lejtésű spiráltekercselés



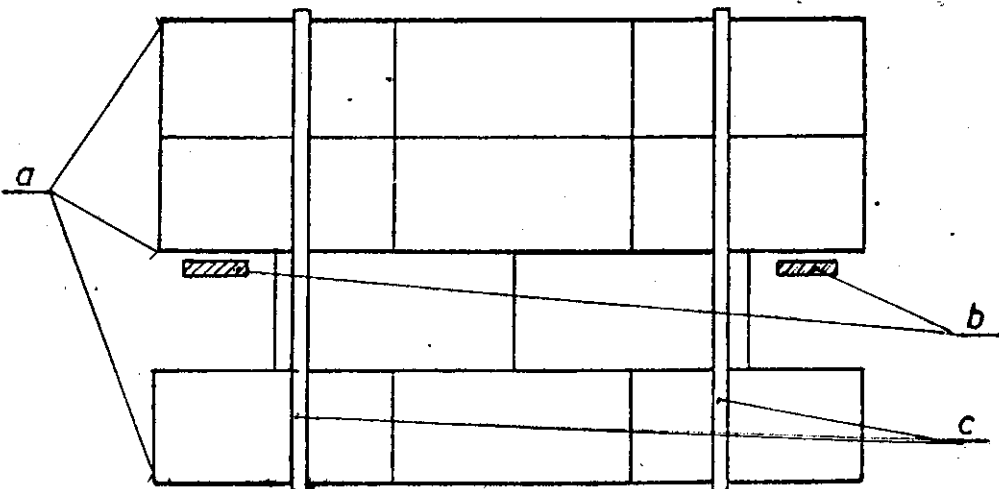
e/ zárt burkolat kialakítása
spiráltekercselés-
sel és fóliaszapka-
val



6. ábra

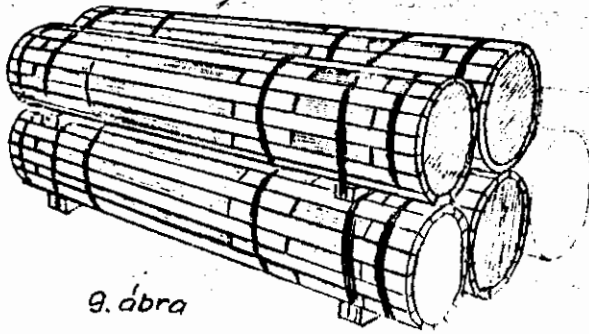


B. ábra

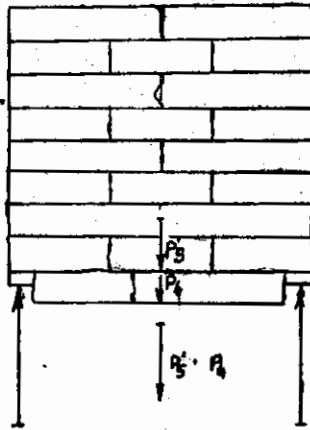


a₁ - hullámpapírlémez; b₁ - emelővilla; c₁ - pántszalag.

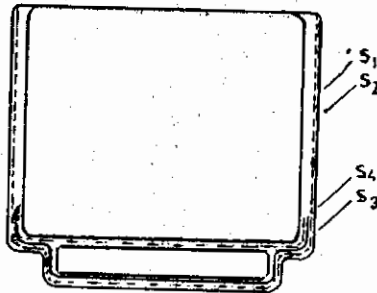
10. ábra



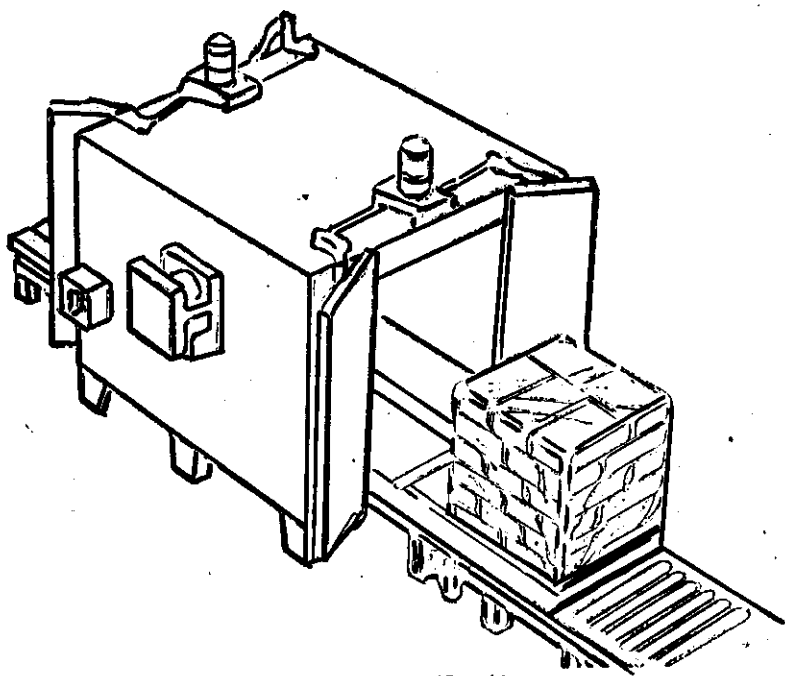
9. ábra



10a. ábra.



10b. ábra



12. ábra